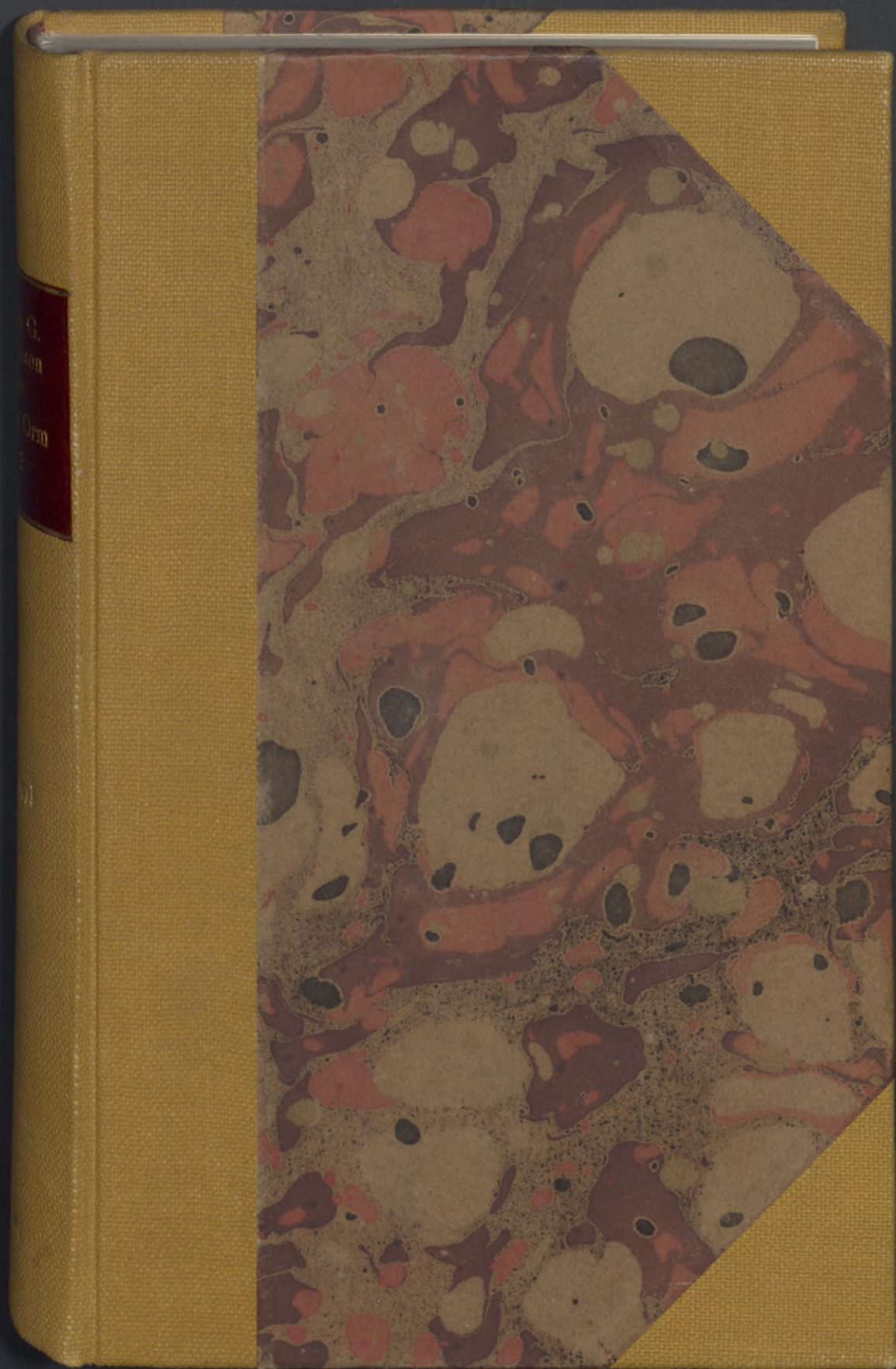

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

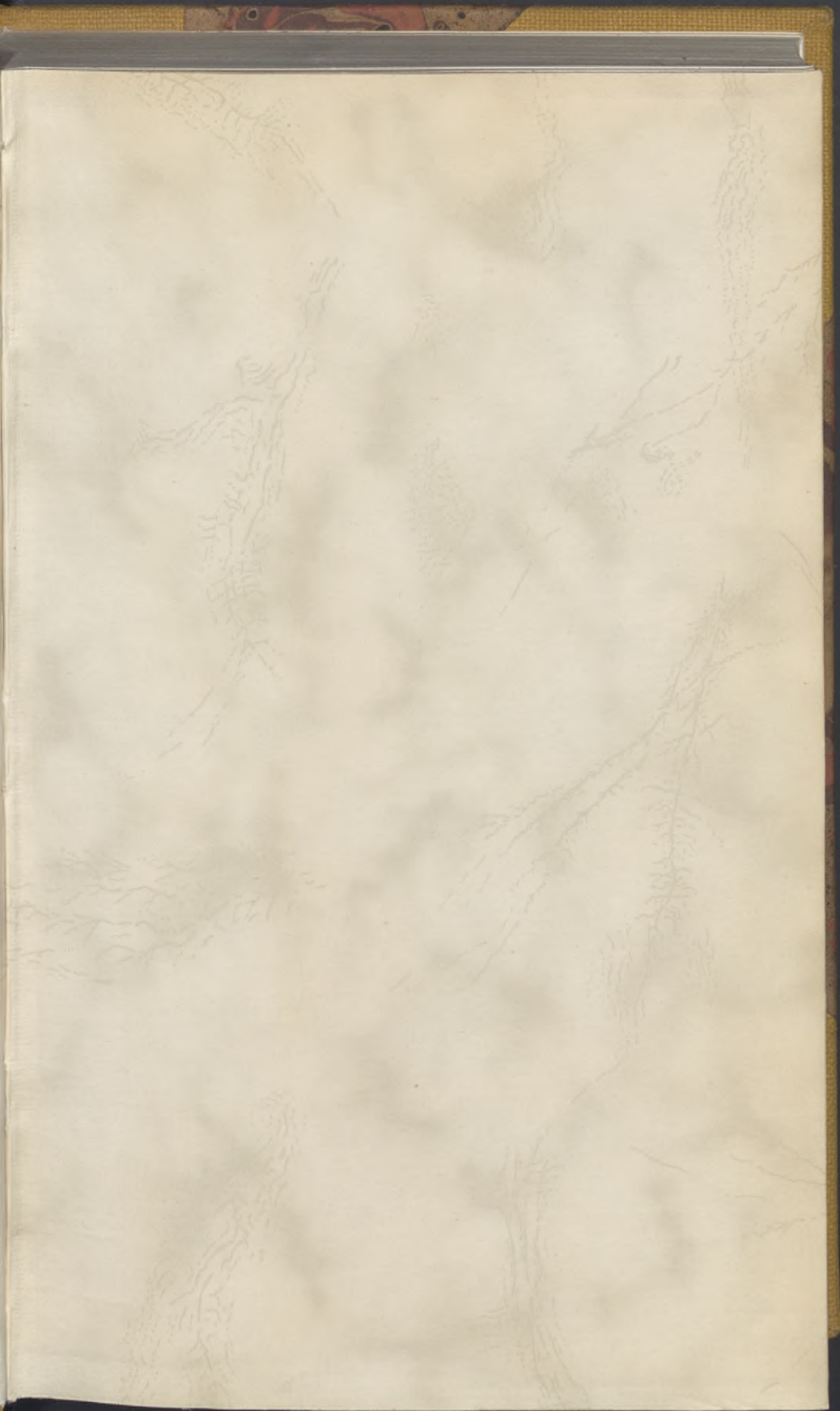

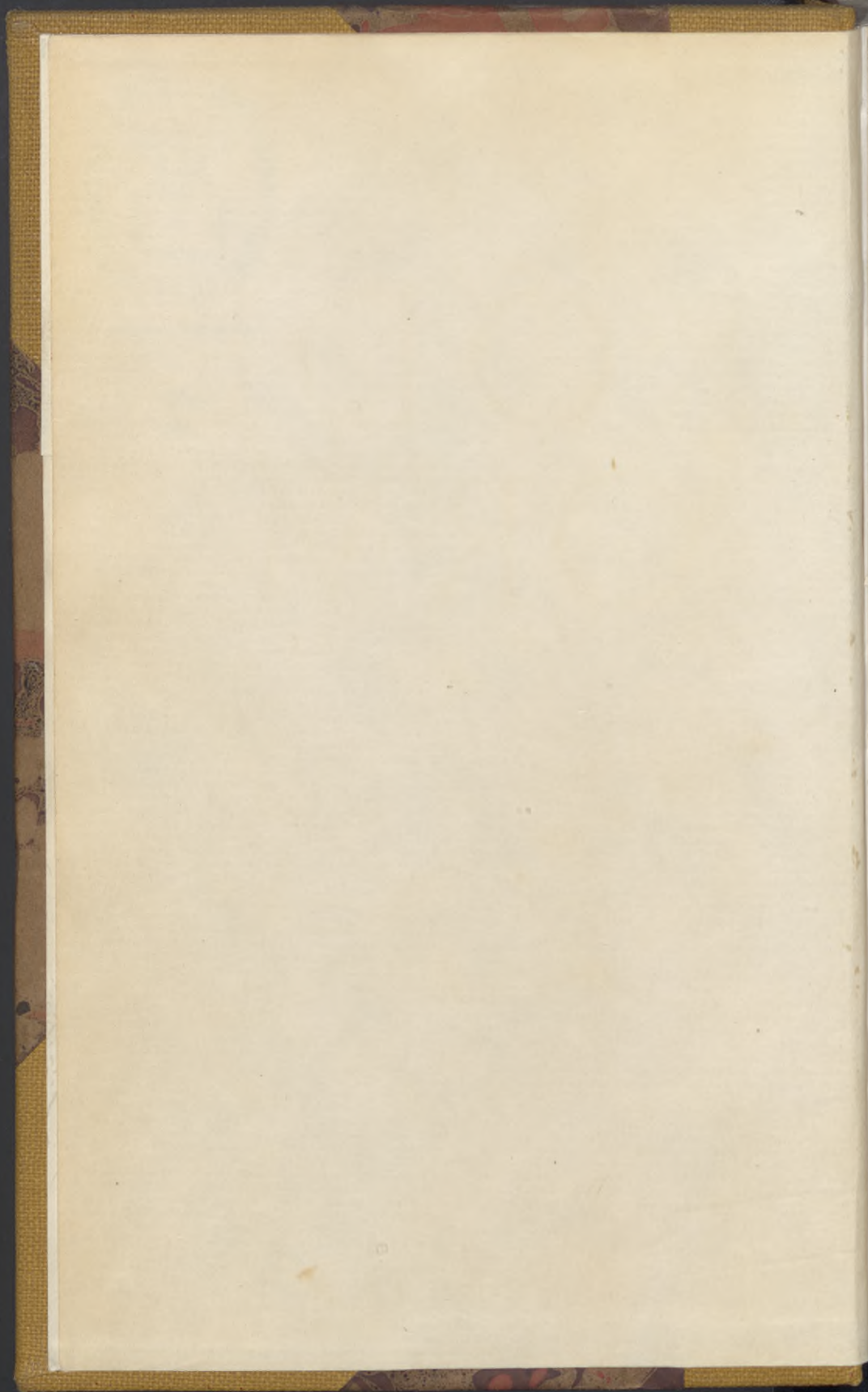
G.
Orn

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

Litt.
Sv.

FRANS G. BENGTSSON

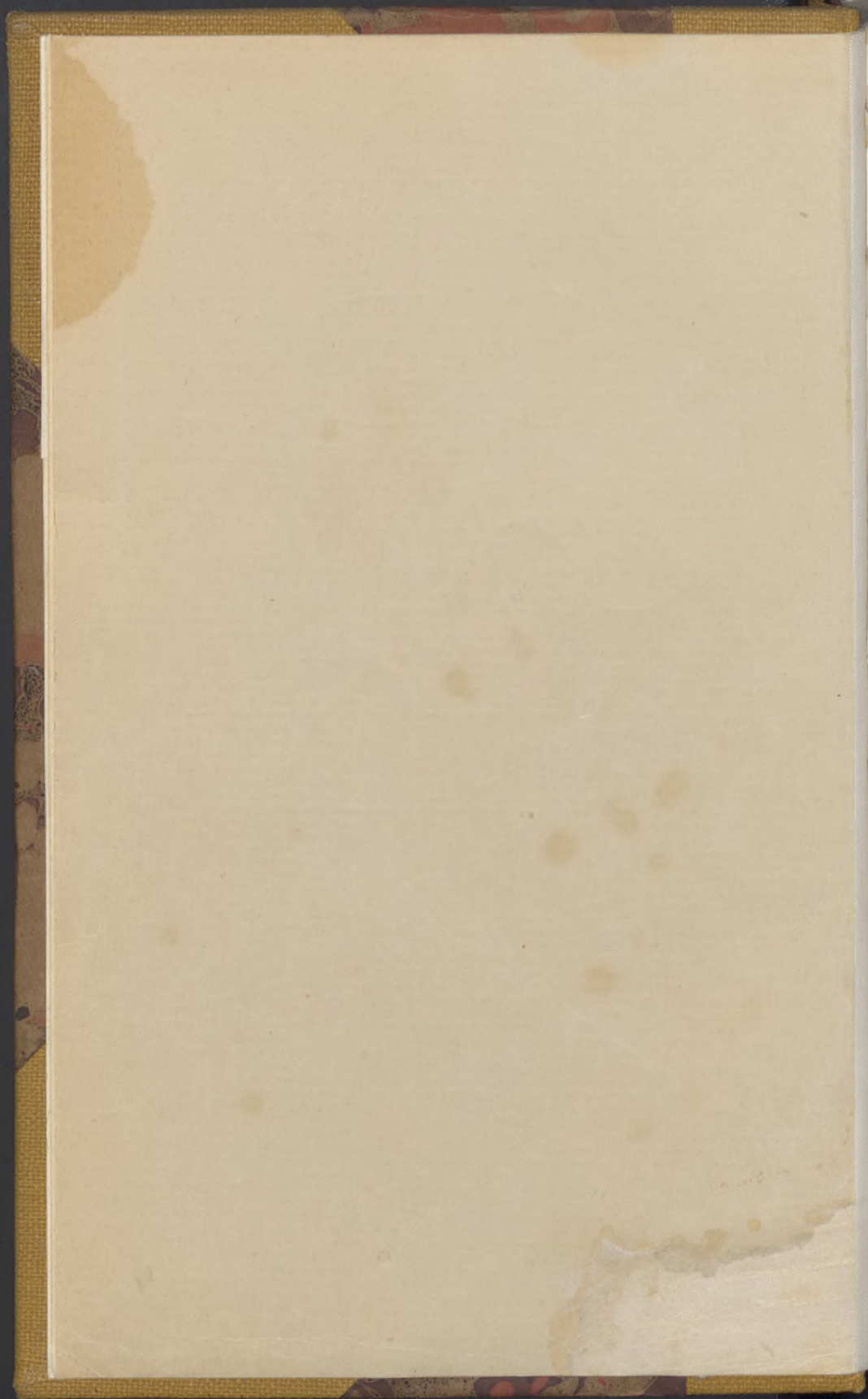
RÖDE
ORM

HEMMA OCH I
ÖSTERLED

NORSTEDTS

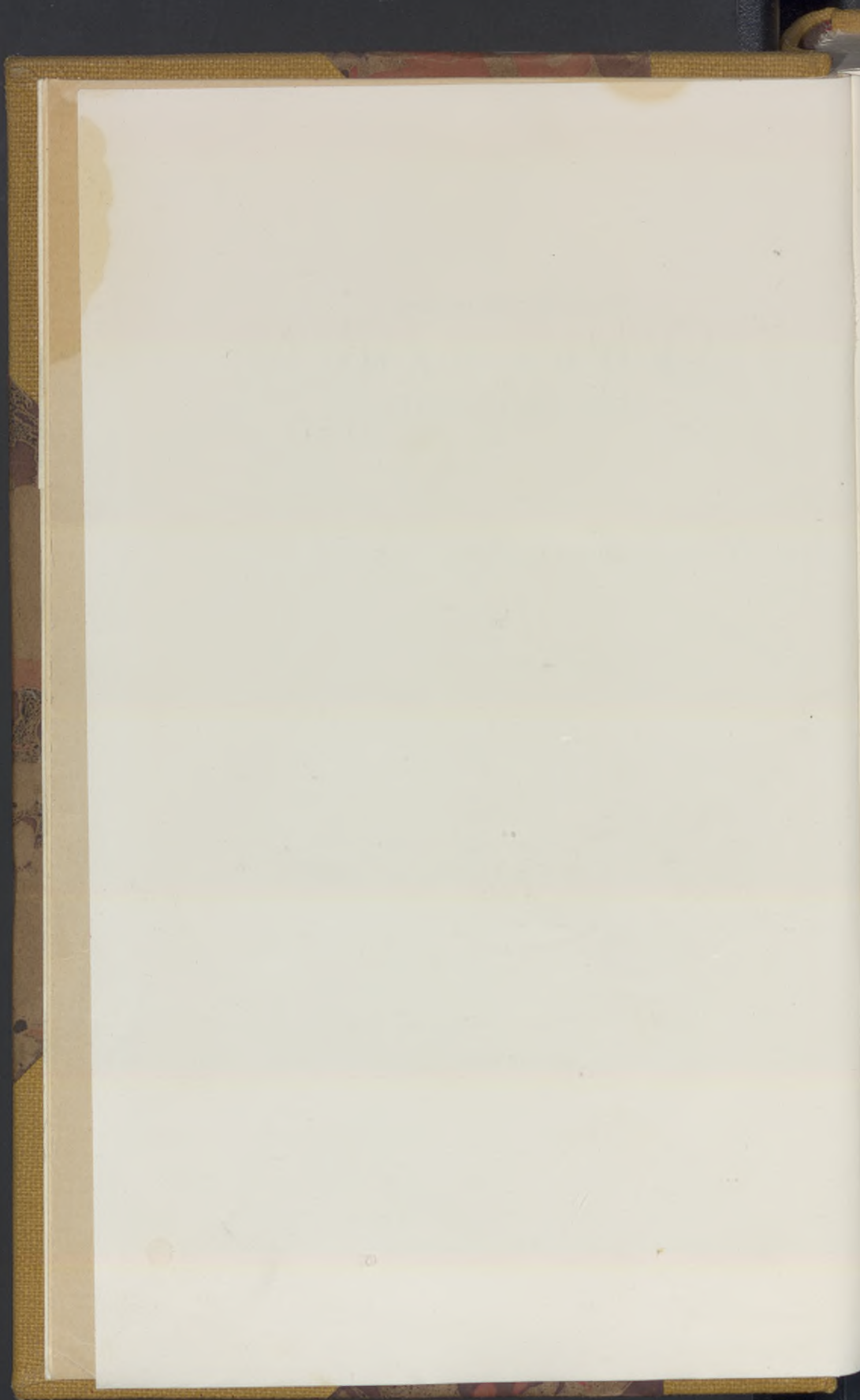

Frans G. Bengtsson

R Ö D E O R M

HEMMA OCH I ÖSTERLED

R Ö D E O R M

[2.]

HEMMA OCH I ÖSTERLED

av

Frans G. Bengtsson

Andra upplagan

P. A. Norstedt & Söners Förlag

Stockholm

Kungl. Boktryckeriet

P. A. Norstedt & Söner

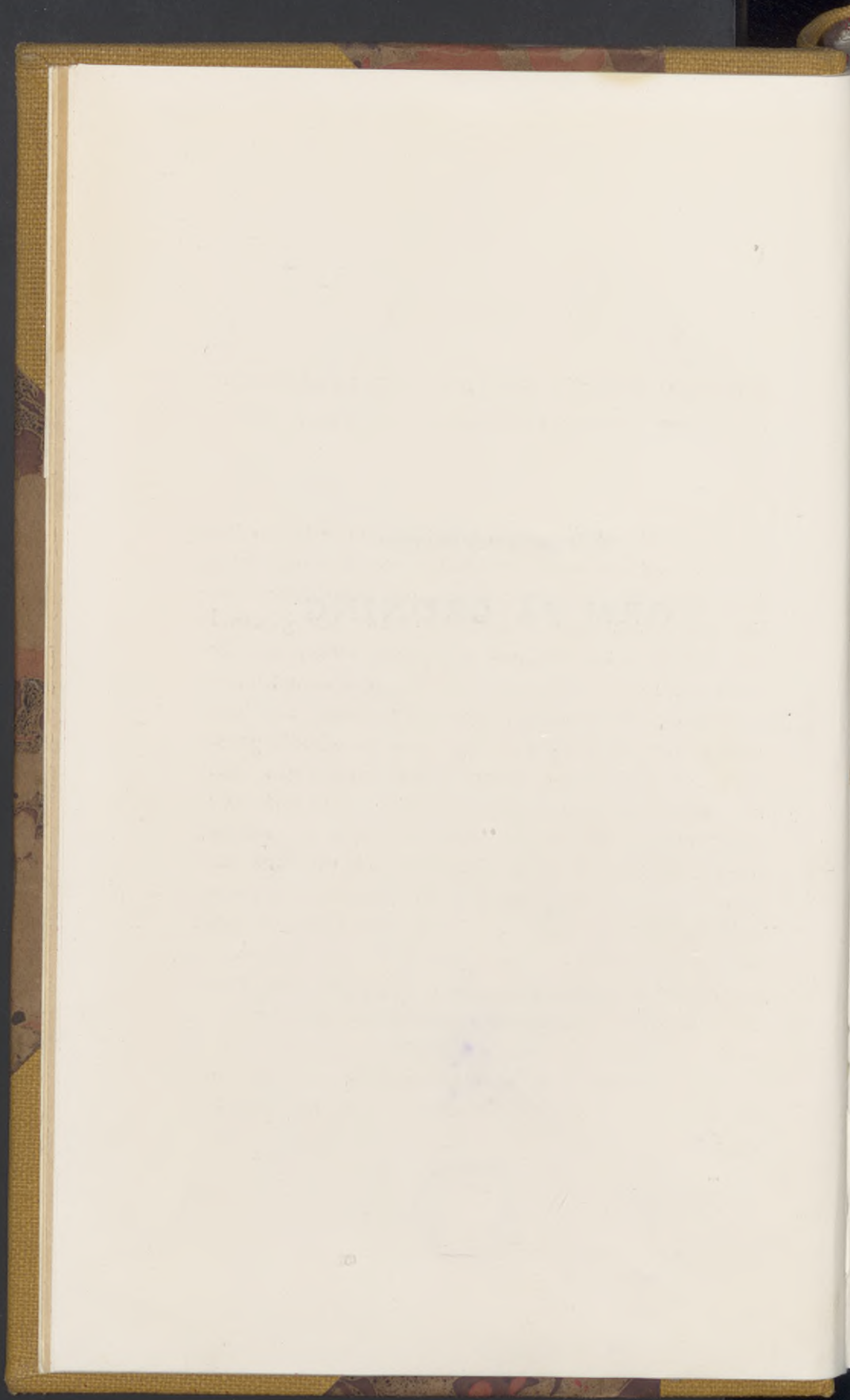
Stockholm 1945

453962

Första avdelningen

ORM PÅ GRÖNING

Första kapitlet

HUR ORM BYGGDE SIG HUS OCH KYRKA OCH OM HANS RÖDHÅRIGA DÖTTRAR

DET VAR nu på tredje året sedan Orm, efter det han i hast sålt sin fädernegård vid Kullen för att undfly kung Svens vrede, kommit dragande upp till gränsbygden med hela sitt hushåll, med hustru och moder och gårdsfolk och sin lille präst, och med hästar och boskap och allt lösöre som kunnat klövjas på hästrygg. Åsas arvegård hette Gröning; den hade legat öde och förfallen, med hopsjunkna tak och igengrodda tegar; och en orkeslös gårdsfogde och hans käring, jämte en flock magra gäss, hade varit allt liv som fanns att se på stället. Orm hade känt föga trivsel vid denna syn och tyckt att detta inte var mycket till gård för en man som han och för kung Haralds dotter; och Åsa hade sprungit omkring i krokarna och gråtit och anropat Gud inför allt elände och farit ut i hårda ord mot de båda gamla; ty hon hade aldrig sett gården sedan sina unga dagar, då hennes fader suttit där i välmåga, innan han och hans båda söner dräpts i en fejd.

Men Ylva hade tyckt att detta kunde vara en plats som låg tillräckligt långt borta från kung Sven och hans anhang.

— Och här skall jag nog kunna trivas, hade hon sagt, om bara du, Orm, visar dig lika härdig i husbygge som i att slåss och föra skepp.

Första vintern fingo de det magert, med klen kost både för folk och få och med ogina grannar. Orm sände män till en storbonde i trakten, Gudmund i Uvaberg, som kallades Gudmund Ylare och som var känd både för sin stridbarhet och sin stora rikedom, för att köpa hö och malkorn; och männen kommo tillbaka med kort svar och tomhänta, emedan en nykomling som sades hålla sig till Kristus inte syntes vara mycket att taga på allvar för en sådan man som Gudmund. Men Orm red då själv åstad, med Rapp den Enögde och tre andra goda män i följe, och kom till Uvaberg tidigt i gryningen. Han tog sig in i huset med föga besvär och lyfte Gudmund ur hans säng och bar ut honom och höll honom i ena benet över gårdsbrunnen, medan Rapp och de andra satte ryggar mot dörren, på det att de inte måtte bli störda inifrån; och sedan Orm och Gudmund talats vid en kort stund över brunnen, blev köp uppgjort, både av hö och korn, till skäligt pris; och Orm vände honom rätt igen och satte honom på fötter, utan att våldsamheter följde. Ylarens vrede var inte mycket större än den aktning för Orm han nu kände, och knappt så stor som hans häpnad över att ha släppts levande.

— Ty det skall du veta, sade han, att jag är en farlig man, även om du är min överman i styrka, så att det kanske kan dröja innan du får märka det. Och de äro få som skulle vågat lämna mig vid liv, sedan de gjort mot mig vad du nu gjort. Jag vet knappt om jag själv skulle vågat det, om jag varit i dina kläder. Men det kan vara att du inte är lika klok som du är stark.

— Jag har bättre lärt än du, sade Orm; ty jag håller

mig till Kristus och känner väl till hans lära. Och han vill att man skall gå fram med saktmod mot sin granne, även när denne är till förtret. Därför bör du tacka honom, om du har förstånd till det; ty din brunn såg ut att vara djup. Men om du tänker vara min fiende efter detta, skall jag också veta råd; och då må du se dig för hur det kan sluta; ty jag har mött värre fiender än dig, utan att det blivit jag som fått största skadan.

Gudmund sade att det komme att skrattas mycket åt honom för detta, till stort men för hans anseende; dessutom hade han sträckt sig illa i benet, när han hängde över brunnen; och därtill fick han nu höra att en av hans män, som kommit springande med ett svärd när Orm bar ut honom, låg under kvinnornas händer, med axeln krossad av Rapps yxhammare. Han ville nu veta vad Orm och Kristus kunde anse om allt detta, och om så stora skador skulle räknas för intet.

Orm tänkte sig för och svarade att mannen som fått axeln knäckt finge skylla sig själv, och för hans skada gäve han ingenting.

— Ty det var tur för honom i hans oförstånd, sade han, att Rapp är lika god kristen som jag; eljest hade dina kvinnor inte behövt pyssla med honom nu; och därmed må han vara nöjd. Men för det övriga kan det vara rätt att jag ger dig skälig upprättelse. Därför är det mitt anbud att du nu följer med till en helig man hemma hos mig. Han är den bäste bland läkare och får fort din skada i lag, och hans helighet är sådan att den skank du sträckt kommer att bli bättre än den andra efter detta. Och det kommer att lända dig till den största heder, och öka ditt anseende mycket, att bli helad av en man som länge skötte kung Harald för alla hans krämpor och gjorde underbara ting med dem.

Därom blev det nu talat en god stund, och slutet blev att Gudmund följde med Orm hem. Fader Willibald satte god salva på benet och svepte binda om, under det att Gudmund mycket frågade honom om kung Harald; men när prästen ville tala med honom om Kristus och om det goda i att bli döpt, visade han stor oro och skrek att han ingenting ville höra om detta. Ty att råka ut för sådant, sade han, skulle vara smädligare och bli ännu mer utskrattat än att hänga över en brunn; och det var illa, tyckte han, att någon kunde tro honom vara enfaldig nog till att lockas med på dylikt.

När han skildes från Orm, efter det han fått sin betalning för köpet, sade han:

— Ingen blodsfejd skall råda mellan oss; men när det någon gång vill sig väl, så att jag kan ge dig igen för den smälek du vållat mig, skall det inte bli försummat. Det kan kanske dröja, men jag är en man med gott minne.

Orm såg på honom och drog på munnen.

— Jag vet att du är en farlig man, svarade han, eftersom du själv har sagt det; men likväl tror jag knappt att jag kommer att ligga sömlös för det löftets skull. Men det må du veta, att gör du mig förtret skall du bli döpt, antingen jag skall hålla dig i öronen eller i benen.

Willibald sörjde över att han inte lyckats med denna omvändelse och trodde sig bli till ringa nytta i sin gärning; men Ylva tröstade honom med att det skulle bli bättre för honom när Orm finge sin kyrka byggd. Orm sade att kyrkan skulle han bygga, som han lovat, men först skulle gården byggas ny; och därmed tänkte han inte dröja. Han kom snart i gång med detta på allvar och satte sitt folk att flitigt fälla träd och släpa hem kvistade stammar, som han själv yxade till; han valde allt med omsorg och ville endast veta av grova stockar utan

vank; ty hans bygge, sade han, skulle bli både hållbart och anseeligt och inte någon vanlig skogslya. Gården låg i en stor krök av ån, med skydd av vattnet från tre sidor, och på god och fast mark som aldrig blev översvämmad. Här fanns gott om plats för allt han ville bygga; och hans verk tedde sig så bra för honom, att ju mera han fick gjort, desto mera ville han göra. Han byggde sitt hus med murad eldstad och med skjutlucka för rökfånget, såsom han sett hos kung Harald, och med tak av skalade spiror av ung ask, täckta av näverflak och däröver den segaste grästörv. Sedan byggde han brygghus och fähus och visthus, alla rymliga och värda att se i dessa trakter; och därefter tyckte han att det nödigaste var gjort och att det nu snart kunde vara kyrkans tur.

Den våren blev det tid för Ylva att föda, och både Åsa och fader Willibald stodo henne bi; de hade stort bestyr och sprungit omkull varandra i sin iver. Ylva hade det svårt och skrek mycket och förbannade sig på att hon hellre ville vara nunna än barnaföderska; men fader Willibald lade sitt krucifix på hennes buk och läste över henne på prästspråk; och till sist gick allt väl, och hon förlöstes med tvillingar. Det var två flickor, och både Åsa och Ylva togo sig detta nära till en början; men när de nyfödda buros fram till Orm och lades i hans knä, fann han ingenting att klaga på. Alla voro överens om att de skreko och sprattlade lika krytt som något gossebarn; och så snart Ylva hunnit vänja sig vid dem, blev hon åter glad och lovade Orm att det nästa gång skulle bli mankön. När det snart visade sig att båda skulle bli rödhåriga, tyckte Orm att det artade sig illa för de stackars små kräken; ty finge de hans färg på håret, skulle de kanske också i övrigt komma att se ut som han, och det vore ingenting som han ville önska sina döttrar. Men både Åsa

och Ylva befallde honom att tiga med så olyckligt tal; ty så illa behövde det för ingen del bli, sade de, och det röda håret skadade inte.

När det blev fråga om att ge dem namn, bestämde Orm att den ena skulle kallas Oddny efter hans mormoder; och åt detta blev Åsa glad.

— Men den andra skola vi kalla efter någon i din släkt, sade han till Ylva. Och där må du själv välja.

— Det kan vara svårt att välja rätt och till bäst lycka, sade Ylva. Min moder var en härtagen kvinna; hon dog när jag var sju år. Hon hette Ludmilla och var dotter till en hövding bland obotriterna; och hon hade rövats från sitt eget bröllop. Ty det säga alla härmän som varit åt det hållet, att det bästa av allt är att komma över obotritter och andra vender när de hålla stora bröllop och äro druckna; då duga männen föga till med vapen, och de som ställts att hålla vakt ligga sovande av deras starka mjöd, så att rikt byte kan vinnas med ringa besvär, både skatter och unga kvinnor. Ingen kvinna som jag sett har varit skönare än hon; och min fader sade alltid att hon var en kvinna med lycka, fast hon dog ung: ty i tre år hade han henne helst bland alla; och det var mycket för en obotritiska, sade han, att få komma i danakonungens säng och föda honom en dotter. Men det kan vara att hon själv tyckte annorlunda. Ty när hon var död hörde jag pigorna viska med varandra, att hon försökt hänga sig strax hon kommit till oss; och de trodde att det kom sig av att hon sett sin brudgum dräpas, när hon gripits och bars bort till skeppen. Hon var mig mycket kär, men det synes mig ovisst om det kan vara lyckligt att kalla barnet efter henne.

Åsa tyckte att detta kunde man inte tänka på; ty ingen olycka vore värre än att bli rövad av härmän; och

lade de det namnet på barnet, kunde lätt den lotten följa med.

Men Orm sade att det inte vore så lätt att döma riktigt i dylika ting.

— Jag själv blev en gång rövad av härmän, sade han; och nu räknar jag inte det för en olycka; ty om inte så hänt hade jag aldrig blivit den man jag är, och aldrig vunnit svärdet och guldkedjan, och aldrig Ylva heller. Och om inte Ludmilla blivit härtagen, då hade aldrig kung Harald fått den dotter som sitter här nu.

De hade svårt att bli sams om detta; och fast Ylva gärna ville att hennes sköna och goda moders namn skulle leva, ville hon inte lägga på sin ena dotter det ödet att bli rövad av smålänningar eller andra. Men när fader Willibald kom till dem, där de sutto i rådslag, sade han genast att Ludmilla vore ett gott och lyckosamt namn, som burits av en helig furstinna i landet Moravien i den gamle kejsar Ottos tid. Därmed fick det bli vid Ludmilla; och allt husfolket spådde sällsamma öden åt den som blivit så märkligt uppkallad, med ett namn som aldrig förut hörts.

När de båda barnen blevo starka nog för att tåla vid det, döptes de med stort skrik av fader Willibald; de växte och hade hälsan och rullade snart omkring på golvet i lek med de stora iriska hundarna, som Orm haft med sig hemifrån, eller sletos om dockor och djur som Rapp och fader Willibald täljde åt dem. Åsa älskade dem högt och hade mera tålmod med dem än med någon annan; men Orm och Ylva funno det stundom svårt att säga vilken av dem som artade sig till att bli ilsknast och envetnast. Med tiden fick Ludmilla ofta höra att hon bar ett helgons namn, utan att det märktes att hon lade detta mycket på sinnet. De höllo gott samman, fast de gärna foro

varandra i håret; och när den ena fick smaka riset, stod den andra bredvid och skrek lika högt.

Året därefter, fram på sommaren, fick Orm sin kyrka färdig. Han hade ställt den i skydd för de andra husen, ytterst på udden, och gjort den så stor att sextio människor skulle kunna sitta bänkade där, fast ingen förstod var så mycket folk skulle komma ifrån. Han lade nu också en god vall, krönt med dubbelt pålverk, tvärs över hela udden, med en stark port i mitten; ty ju längre tiden led och ju mera han fick byggt, desto mera ängslade han sig för gårdens säkerhet och ville vara redo att möta både gränsrövare och män som kung Sven kunde sända upp.

När allt detta väl blivit färdigt, vållade Ylva både sig själv och andra stor glädje genom att föda en son. Åsa sade att här hade Orm Guds välsignelse för sitt kyrko-bygge, och han höll med om att så kunde vara troligt.

Den nyfödde var utan vank till lemmar och kropp, och starkröstad från början; alla voro överens om att han i sanning måtte vara ett hövdingeämne, eftersom han var kommen av både kung Haralds och Vidfamnes ätt. När han kom fram för att visas för sin fader, tog Orm ned svärdet Blåtunga från väggkroken och drog det ur skidan, och på dess udd ströddes mjöl och några korn salt. Åsa höll därefter med varsamhet fram barnet mot svärdet, tills tunga och läppar rört vid det bjudna. Fader Wilibald såg på med mörk min och gjorde korstecken över barnet och sade att sådant okristligt bruk, och med blotat mordvapen, vore ont verk och mycket att klandra; men häri fick han intet medhåll. Till och med Ylva, där hon låg trött och svag, ropade ivrigt till honom att han hade fel för sig i denna sak.

— Detta är ett bruk för ädelborna, sade hon, och därav kommer hövdingasinne och orädd håg och vapenlycka,

och även gåvan att väl lägga sina ord. Och det synes mig vara olikt Kristus, efter allt du berättat om honom, om han skulle visa sig missundsam inför sådana gåvor till ett människobarn.

— Det är urminnes sed, sade Orm; och det fanns vishet i mycket hos de gamla, fast de intet visste om Kristus. Själv fick jag slicka svärdsudden som mitt första mål, och min son och kung Haralds dotterson skall inte fara sämre än jag.

Därvid fick det bli, fast fader Willibald skakade på huvudet och mumlade för sig själv om djävulens närgångenhet i detta land.

Andra kapitlet

HUR DET RUSTADES TILL KRISTNINGSGILLE FÖR KUNG HARALDS DOTTERSON

Vid denna tid kände sig Orm bättre till mods än någonsin förr, ty allt gick honom väl i händer. Hans åker-tegar buro god skörd; hans boskap frodades; hans visthus och lador fylldes; en son hade han nu fått och kunde vänta sig flera, och Ylva och barnen trivdes i god hälsa. Själv lärde han med omsorg sina karlar att sky lättja alltifrån den tidiga gryningen; Åsa höll ett stadigt öga på pigorna i mjölkkammare och vid vävstolar; Rapp var händig som snickare och smed och till att lägga snaror för fågel och vilt; och över alltsammans nedkallade fader Willibald varje afton Guds välsignelse. Det enda Orm kunde finna att sörja över var att han bodde borta från havet; ty för en man som han kunde det stundom kännas tomt, sade han, att endast ha skogsmumlet omkring sig åt alla håll och aldrig få höra sommarhavets röst eller förnimma en fläkt av dess salta.

Men ibland kunde det hända att han hemsöktes av onda drömmar. Han kunde då bli så orolig i sömnen, att Ylva rev i honom för att få veta om maran red honom eller vad som eljest kunde stå på. När han då vaknat och fått stärka sig med öl, kunde hon få höra att han i sömnen varit tillbaka på det moriska skeppet under skarp

rodd, med piskslag och stönanden omkring sig och märkta ryggar krökta över åran; och dagen efter en sådan dröm satt han gärna vid snickarsysslor samman med Rapp (som aldrig drömde), under samtal om minnen från den tiden.

Värre än detta syntes det honom likväl vara med drömmar som han ett par gånger hade om kung Sven. Ty det moriska skeppet var endast ett minne, men med kung Sven och hans hämnd var det annorlunda, och drömmar om honom kunde varsla om olycka som skulle komma. När han haft en sådan dröm kände han därför stor ängslan; han berättade med noggrannhet allt för Åsa och fader Willibald och ville ha deras hjälp att tyda drömmen. Ena gången hade han sett kung Sven stå med ett ont skratt i förstammen på ett väldigt skepp och komma allt närmare, under det han själv, med få män vid åror, fåfängt höll undan. Andra gången hade han legat maktlös i mörker och hört Ylvas rop och jämmer när hon bars bort; därpå hade han sett kung Sven komma emot sig i eldsken, med svärdet Blåtunga i handen, och därvid hade han vaknat.

Åsa och fader Willibald voro överens om att sådana drömmar kunde ha någonting att betyda, och Åsa kom i gråt när hon fick höra den sista. Men när hon tänkt sig för blev hon lugnare.

— Det kan vara att du ärvt sanndrömmens gåva av mig, sade hon, och det synes mig knappt vara ett arv att stå efter; ty själv har jag aldrig haft nytta av den gåvan, utan endast mera plåga och ängslan än andra. Men en sak tröstar mig, och det är att jag själv ingenting förnummit som kan vara ett varsel om olycka för oss. Ty din olycka vore i sanning min egen; och om något hotade dig och ditt hus, skulle jag nog fått veta det i min sömn.

— Min tro är, sade fader Willibald, att kung Sven har tillräckligt att göra med annat och föga tid att forska efter dig, Orm, i dessa utmarker, och du må betänka att det är mig han har mest otalt med; ty det var min hand som drabbade honom med en slungad sten, liksom när gudsmannen David slog hedningen Goliat; och likväl har jag ingenting drömt. Men det är sant att ondskans vägar äro krokiga och långa, och det är bäst att vara beredd.

Orm var ense med honom i detta; han var noga med att få sitt pålverk på vallen starkt och stadigt och den stora porten bommad med goda tvärsålar, för att så kunna sova lugnare. Och snart tänkte han inte mycket på dessa drömmar, utan mera på det stora kristningsgille han tänkte hålla för sin son.

Att ge namn åt den nyfödde vållade honom intet huvudbry; han skulle heta Harald.

— Ty det må vara, sade han, att jag kanske lägger på honom ett stort öde genom att ge honom en konungs namn. Men få ha haft sådan lycka som kung Harald eller vunnit så stor berömmelse som han. Och bland alla hövdingar jag mött vet jag endast en — och det var Almansur av Andalusien — som var hans like i vishet. Därför vore det illa mot min son om jag förvägrade honom det namn som bars av hans morfader.

— Det är endast en sak jag ängslas för när du ger honom det namnet, sade Ylva; och det är att han kan komma att bli omåttlig med kvinnor, liksom min fader, som aldrig kunde få nog av dem. Sådant kan passa sig för en konung, men knappt för andra.

— Han kommer att bli stark och välskapt, sade Åsa; det tycker jag mig redan kunna märka. Och får han därtill ett muntert sinne behövs det inget kunganamn för att

kvinnorna skola bli lättfångade. Så var det med min son Are, som kom i olycka för den sakens skull; honom kunde aldrig kvinnor stå emot när han blinkade åt dem och grep dem i flätorna; det har jag hört av dem själva. Han hade skrattande ögon och sorglöst sinne och var den bäste av mina söner näst Orm; och må Gud styra att du, Ylva, aldrig får känna sådan sorg som den jag hade för honom, när han kom i olycka för kvinnokärleks skull och rymde ur landet och for Miklagårdsvägen och blev borta.

— Det vill jag också önska, sade Ylva; men likväl är det sant, nu när jag tänker mig för, att jag hellre vill att min son skall få lätt för sig med kvinnor, när den tiden kommer, än att han skall stå försagd och ingenting våga mot dem.

— Du kan ha gott hopp i den saken, sade Orm; ty av försagdhet hittar du inte mycket i din sons påbrå.

Till barnets kristnande skulle det nu rustas till stort gästabad, dit allt gott folk vida omkring skulle bjudas. Orm ville att ingenting skulle sparas, varken i bak eller brygd eller slakt; skogsborna, sade han, skulle få pröva på en hövdinges gästfrihet i ett tredagars gille. Kyrkan skulle vara gästabadssal, ty där fanns bäst utrymme; och på tredje dagen, när alla voro glada av riklig välfägnad, skulle fader Willibald predika för dem, och många skulle kanske då låta sig döpas.

Fader Willibald ville till en början inte veta av att gille med skrånande hedningar skulle hållas i hans nya kyrka, där han nyss fått altaret färdigt och ett vackert kors uppsatt; men han gav med sig vid tanken på att många själar kanske nu skulle vinnas för den sanna läran. Ylva kände oro för två ting; hon ville att ölet inte skulle bryggas alltför starkt, eftersom de skulle ha vilt folk till gäster,

och med både män och kvinnor vid bordet; och hon visste sig ingen råd med sitt guldhalsband, om hon skulle våga bära det eller ej.

— Ty sist det visades vid ett gille, kommo svärden fram, sade hon; och här är nog snikenheten efter guld ännu större än i Jellinge.

— Mitt råd är att du skall bära det, sade Orm; ty jag vill att det skall synas att du är förmer än andra; och du har ringa glädje av smycket om det alltid skall ligga i kistan.

Alla hade nu bestyr med att rusta till gillet. Stor brygd gjordes, och stora bak, och varje dag kände Orm efter på slaktdjurens hull och lät dem flitigt gödas.

En dag kom en man med två packhästar ut ur skogen söderifrån och red fram till gården; han blev väl mottagen och bjuden att komma in. Han hette Ole och var en gammal man, och sedan lång tid drog han från gård till gård vida omkring i gränstrakterna och drev handel med skinn och salt; därav kallades han Salt-Ole och var väl känd överallt. Ingen ofredade honom, fast han alltid färdades ensam, ty han var sår till lynnet och hölls för att vara smått konstig; men skinn hade han gott förstånd på och var inte lätt att lura, och han var alltid välkommen med sitt salt hos dem som hade råd att hålla sig med så dyr vara. De stora hundarna skällde; men dem brydde han sig inte stort om, och inte hans gamla hästar heller; men vid dörren blev han stående och vägrade att stiga över tröskeln förrän han fått veta att prästen inte fanns i huset, ty för honom hade han skräck.

— Vår präst bits inte, sade Åsa förtrytsamt, i det hon själv satte fram mat åt honom. Men i dag är han med Rapp på fiske så att du slipper se honom. Det skall vara en krake med sådant vett som du som är rädd för en Guds

präst. Men nu skall du likväl vara välkommen i huset; och sätt dig nu här och ät, gubbstackare; det är säkert att du kommer rätt till pass med ditt salt. Ty vi ha snart slut på vårt; och det är inte litet som kommer att gå åt till vårt gille, om allt skall bli som Orm vill ha det. Han vill att var och en skall kunna ta tre fingers nypa krossat vitt salt till att doppa i, både till kött och korv, och ha salt till gröten också; fast de flesta skulle säga att sådant är överdåd till och med för dem som ha det så ställt som vi, och att smör och honung må vara gott nog till gröten även vid det bästa gille.

Gubben satt och åt surmjölk, som han betade bröd i; han skakade på huvudet vid Åsas tal.

— Salt är det bästa, sade han. Människan skall äta vad salt hon kan; det ger hälsa och krafter och långt liv. Det driver ont ur kroppen och gör blodet friskt. Alla tycka om salt. Se nu här!

Tvillingarna stodo och höllo varandra i handen och glodde allvarligt på honom. Han tog två saltbitar ur sitt bälte och höll fram dem mot barnen och kluckade vänligt. De kommo tveksamt närmare, och till sist togo de bitarna och började genast suga på dem.

— Se där, sade gubben belåtet; så är det. Salt säger ingen nej till.

Men när han ätit och fått öl och blivit frågad om nyheter och Ylva skulle göra upp köp med honom, fingo de veta att han nästan inte hade något salt kvar i sina påsar: ingenting av det vita, som kallades kejsarens salt och som Orm ville ha till sitt gille, och endast föga av den bruna sorten.

Åsa hötte åt honom.

— Det kunde du sagt från början, sade hon, så skulle jag rättat välkomsten därefter. Men det är som jag alltid

sagt: gubbar och troll och gamla stutar, vad har man för det man stoppar i dem?

Men Ole var nu mätt och nöjd och sade att det fanns tröst för allt.

— Ty det finns fler handelsmän på väg hit, sade han. Jag kom förbi dem i går när de rastade vid Gökliden, elva män och en pojke och fjorton hästar. De hade både spik och kläde och salt; de hade kommit upp över Långa Stockar, sade de, och ämnade sig uppåt Småland. Jag kände dem inte, och ändå har jag stundom trott att jag kände alla människor; men jag börjar bli gammal, och det kommer nytt folk. Men de ämna sig hit, det vet jag; ty deras hövding frågade efter dig, Orm.

Orm hade haft sin middagslur inne i sin kammare, men hade nu kommit ut till de andra för att lyssna till gubben.

— Efter mig? sade Orm. Vem var han?

— Han hette Östen i Öre och var från finnvedingarnas håll, men i dessa trakter hade han aldrig kommit förr. Han hade länge legat till sjöss utrikes, men nu hade han satt all sin vinst i denna fora, för att göra en lönande hemfärd.

— Varför frågade han efter mig? sade Orm.

— Han hade hört talas om dig som en rik och berömd man, en sådan som handelsmän gärna gästa. Han hade också silversmycken bland sina varor, sade han, och goda pilar och bågsenor.

— Var det bara mig han frågade efter? sade Orm.

— Han ville också ha reda på vad andra stormän det fanns, som inte köpte i smått och med prut och jämmer. Men mest blev det talat om dig, ty han hade hört att du var den rikaste.

Orm satt tyst en stund och såg fundersam ut.

— Elva män? sade han.

— Och en pojke, en liten en. Det behövs goda män till att skydda en så stor fora, och pojken hade de till hjälp med hästarna.

— Det må vara, sade Orm; men likväl är det gott att bli varnad i tid, när främlingar komma så manstarka.

— Jag märkte intet ont hos honom, sade Ole; men han må vara en orädd man, ty jag sade honom att du hade en präst i din gård, och det brydde han sig inte om.

Alla skrattade åt detta.

— Varför är du rädd för prästen? sade Orm.

Men därpå visste den gamle ingenting att svara; han endast skakade på huvudet och såg slug ut och mumlade med låg röst, att dummare vore han inte än att han visste att den sortens folk var värre än troll. Och därmed fick han brått att komma åstad.

— Om sju veckor har jag mitt gille, sade Orm till honom när han red bort. Och finns du då här i trakterna, är du välkommen; ty det kan vara att du i dag gjort mig en god tjänst.

Tredje kapitlet

OM FRÄMLINGARNA MED SALTFORAN, OCH HUR KUNG SVEN GICK MISTE OM ETT HUVUD

Nästa kväll kom främlingarnas fora fram till Gröning. Det hade börjat regna, och män och hästar höllo ett stycke från porten, under det en man kom fram och frågade efter Orm och bad om husly för natten. Hundarna hade skällt i tid, och Orm stod framför porten samman med Rapp och prästen och fem män av husfolket, alla väl väpnade utom fader Willibald. Främlingen som kommit fram var en hög och mager man, svept i en vid kappa. Han strök regnet ur ögonen och sade:

— Detta är ett regn som är svårt för handelsmän, ty varken balar eller lädersäckar stå sig mot det; och jag har salt och kläde som dåligt tåla väta. Fast jag är en främling ber jag därför dig, Orm, om skydd för varorna och tak över huvudet för mig och mina män. Och det är ingen landstrykare som ber dig om detta. Jag är Östen, Ugges son, från Örestad i Finnveden, av Långe Grims släkt; och min morbroder var Styr den Vise, som alla hört talas om.

Orm såg noga på honom medan han talade.

— Du har stort följ, sade han.

— Och likväl har jag stundom tänkt att det kanske är för litet, svarade Östen; ty jag för med mig dyrbart gods,

och dessa trakter äro inte de säkraste för handelsmän. Men hittills har allt gått väl för mig, och må det bli så i fortsättningen också; och det kan hända att jag har ett och annat i mina packor som du eller din husfru gärna skulle vilja köpa.

— Är du döpt? frågade fader Willibald.

— Nej, nej, svarade Östen hastigt; varken jag eller någon av mina män. Vi äro hederligt folk alla.

— Du talar så gott du förstår, sade Orm strängt. Här äro vi alla döpta, och det var en Kristi präst som frågade dig.

— Sådant är inte lätt för en främling att veta, sade Östen fogligt; men nu minns jag att en vägfarare sade mig att det fanns en präst här på gården. Detta hade fallit mig ur minnet, ty han hade mest att säga om dig, Orm, och om din gästfrihet och ditt stora rykte.

Regnet tog nu till allt mera, och åska hördes i fjärran. Östen tittade mot sin fora och såg bekymrad ut. Hans män stodo väntande bredvid hästarna med ryggen mot vinden och kappor krängda över huvudet, och regnet stod som en rök omkring dem.

Rapp drog på munnen.

— Nu kan kanske salt fås för billigt köp, sade han.

Men Orm sade nu:

— Din släkt må vara god, smålänning, och jag vill inte tro dig om ont; men elva väpnade främlingar som nattgäster på min gård synes mig vara mycket, fast jag ogärna vill visa mig snål på gästfrihet. Och jag tror inte att du kan klandra mig för att jag säger detta. Men nu må du själv välja mellan två ting: antingen att draga vidare och taga nattläger var du kan; eller också att bli hyst i badstugan samman med dina män och dina varor, men med vapnen lämnade till mig här vid porten.

— Detta är svåra villkor, sade Östen; ty därmed ger jag mig och min rikedom i din hand, och sådant gör ingen gärna. Men du synes mig vara alltför hövdingalik för att tänka på svek mot mig, och jag har det inte så ställt att jag kan välja annat. Därför skall det bli som du vill.

Därmed hakade han av sitt svärd och lämnade det ifrån sig samt ropade till sina män att skynda in under tak med varorna. Det blev nu stor brådska med detta, och alla fingo lämna sina vapen, innan de kommo in på gården. Hästarna tjudrades på gräsmarken invid ån, ty där fanns ingen fara för varg vid denna årstid.

När allt kommit i ordning, bjöd Orm främlingarna på mat och öl. Därpå köpslog han med Östen om både salt och kläde och fann honom vara en hedervärd köpman, som inte begärde stort mera för sina varor än vad vettigt folk kunde finna skäligt. De drucko på handeln i endräkt, och därpå sade sig Östen och hans män vara trötta efter en lång dag; de tackade för välfägnaden och gingo till sitt sovställe.

Nu blev ovädret allt värre och efter en stund hördes bölande från boskapen, som hölls i nattfälla invid husen. Rapp och kogubben gingo ut för att se om djuren i sin oro brutit sig ut. Det var nu mörkt, utom för en och annan blix, och Rapp och gubben gingo runt fällan och funno den hel. Då sade en tunn röst ur mörkret:

— Är du Röde Orm?

— Inte riktigt, sade Rapp, men näst upp till. Vad vill du honom?

Han såg vid en blix, att det var den lille pojken som handelsmannen haft med sig.

— Jag vill veta vad han ger mig för sitt huvud, sade pojken.

Rapp böjde sig snabbt och grep honom i armen.

— Vad sorts handelsman är du? sade han.

— Om jag säger honom allt, så kanske han ger mig något, sade pojken ivrigt. Östen har sålt hans huvud till kung Sven, och hit har han kommit för att hämta det.

— Kom, sade Rapp.

De skyndade sig in. Orm hade lagt sig med kläderna på, för ovädrets och främlingarnas skull, och han blev fort klarvaken av det han fick höra. Han förbjöd att tända lyse och kom snabbt i brynjan.

— Blev jag likväl lurad? sade han. Jag har ju deras vapen här.

— De ha svärd och yxor gömda i sina packor, sade pojken. De säga att ditt huvud är värt mycket besvär. Men jag får ingenting, och de körde ut mig i regnet för att se till hästarna, och därför må de gärna bli lurade på sin handel; jag hör inte till dem. De komma nog snart nu.

Alla Orms män voro nu väckta och väpnade. Med Orm själv och Rapp voro de nio tillsammans, men några voro till åren och inte mycket att räkna på i strid.

— Det blir bäst att vi komma bort till deras dörr genast, sade Orm. Vill det sig väl kunna vi röka dem inne.

Rapp gläntade på dörren och såg ut.

— Vi ha tur, sade han; det klarnar. Då hitta vi dem bättre med spjuten, om de vilja ut.

Ovädret hade dragit över, och månen kom med ovisst sken mellan skyarna.

Ylva stod bakom männen, när de gingo ut.

— Det vore väl att ha detta överståndet, sade hon.

— Var vid gott mod, sade Orm, och värm öl så länge. En och annan kan kanske behöva det när vi komma tillbaka.

De gingo tysta över gården bort mot badstugan, förbi vedskjulet som låg där bredvid. Dit hade de nått, när

dörren till badstugan sakta öppnades och män tittade fram och vapen skönjdes. Spjut slungades genast från Orms håll, men sikten var dålig; stridsrop höjdes, och det blev trängsel i dörren när främlingarna fort ville komma ut. Orm böjde sig och grep tag om huggkubben, som stod framför vedskjulet; han fick den i vädret, fast det knakade i hans armar, och sprang fram och vräkte den med all kraft genom dörröppningen. De främsta hunno vika undan, men andra träffades och föllo överända med skrän.

— Sådant gör nytta, sade Rapp.

Främlingarna voro orädda män, fast saken kommit igång på annat sätt än de tänkt sig; alla som stodo på benen rusade genast på och kommo ut. Det blev nu skarp strid, och i stor förvirring; ty när månen skymdes var det inte lätt att skilja på vän och fiende. Orm kom i strid med tvenne män och fick fort den ene fälld; men den andre, en liten bred och grovlemmad man, kom rännande emot honom med sänkt huvud som en galt och välte honom överända och högg honom i låret med en lång kniv. Orm släppte svärdet och fick armen om hans hals; han höll kniven ifrån sig med andra handen och tog i så mycket han orkade; och där tumlade de runt i regnvattnet en god stund, ty den andre var korthalsad och björnstark och kändes som ett troll att ta i. Till sist rullade de in mot badstugans vägg; Orm fick gott spjörn och jämkade sitt grepp, och den andre började snarka; därpå knäckte det i hans nacke, och han blev liggande stilla. Orm kom på benen igen och letade upp sitt svärd, missmodig över det knivhugg han fått; ty han kunde dåligt röra sig, och han hörde ett par av sina män ropa på hjälp.

Men nu ljödo skall, som överröstade allt stridslarmet; och fader Willibald, med ett spjut i handen, kom rusande

runt husknuten samman med de stora hundarna, som han släppt ur kätten. De voro rasande alla fyra, och med fradga om käftarna, och foro på främlingarna med väldiga språng; och dessa grepos nu av skräck, ty hundar stora som fyramånaders kalvar voro en oväntad syn för dem. De började nu fly ned mot ån, med hundarna och Orms män efter sig; ett par blevo upphunna och dödade, men tre kommo undan i vattnet. Orm linkade efter så gott han kunde och var orolig för att Östen kunde vara bland dem som undsluppo; men när han åter kom upp till gården, fann han Rapp sittande på en stock, stödd mot sitt yxskaft, och betraktande en man som låg utsträckt framför honom.

— Här har du handelsmannen själv, sade Rapp när han såg Orm komma; men om han lever eller ej är mer än jag vet. Han var ingen dålig stridsman, om jag själv skall säga det.

Östen låg på rygg, blek och blodig, och hade fått hjälmen spräckt av ett hugg. Orm satte sig bredvid Rapp och såg på den slagne; och vid den synen kände han sig så väl till mods att han glömde att tänka på sitt sår. Ylva och Åsa kommo nu springande, både glada och ängsliga, och ville genast ha in Orm för att få honom ansad och förbunden; men han satt kvar och såg på Östen och mumlade för sig själv. Till sist sade han:

Nu jag vet
en vänskänk värdig
att bli sänd
till Sven, min svåger.
Handelsman,
ett huvud får han:
Ormens ej,
men väl ditt eget.

Fader Willibald kom nu fram och såg på Orms sår och befallde honom att genast gå in, eller låta sig bäras av Rapp och kvinnorna. Därpå böjde han sig över Östen och kände efter där Rapps yxa träffat.

— Han lever, sade han. Men hur länge vet jag inte.

— Hans huvud skall till kung Sven, sade Orm.

Men fader Willibald svarade strängt att han inte ville höra sådan galenskap och att Östen skulle bäras in liksom de andra sårade.

— Och här får jag mycket att göra en tid framåt, sade han.

Fader Willibald var alltid en bestämd man, men aldrig så bestämd som när han hade med sjuka och sårade att göra; ingen vågade då säga honom emot. Alla som kunde vara till nytta fingo nu genast hjälpa till med att få de sårade inburna och tillsedda.

Orm domnade av sedan han blivit hjälpt in och fått sitt sår skött; ty han hade förlorat mycket blod. Nästa dag kände han sig bättre än han kunnat vänta; han tänkte med tillfredsställelse på hur allt avlupit och sade att den lille pojken skulle stanna hos honom allt framgent och ha det lika bra som om han hört till slakten. Han fick nu veta att han mistat två män, och att dessutom två voro illa huggna, jämte en av hundarna; men de skulle med Guds hjälp komma sig, trodde fader Willibald, både männen och hunden. Orm tyckte att det var skada på de män han förlorat, men det kunde ha varit värre. Av främlingarnas flock voro Östen och två till vid liv, utom de tre som hoppat i ån. Inne i badstugan hade hittats två som träffats av huggkubben; den ene var död, med revbenen inslagna, den andre hade benet bräckt och foten krossad. Fader Willibald hade låtit bära in alla de sårade i kyrkan och fått dem bäddade på halm; där hade de sedan den

bästa vård, och det märktes varje dag på den lille prästen att han trivdes med den möda han hade med dem. Ty på sistone hade han inte haft mycket att syssla med i läkekonst, och därav hade tiden stundom blivit honom lång.

Orm kom snart på fötter igen, utan stort men av hugget han fått; och en dag kom fader Willibald belåtnare än vanligt till middagsbordet och sade att till och med Östen, som fått den värsta skadan, nu såg ut att gå till bättring. Rapp skakade på huvudet när han hörde detta.

— Då högg jag sämre än jag trodde, sade han.

Och Orm tyckte att nyheten inte var mycket att glädjas åt.

Fjärde kapitlet

HUR ORM PREDIKADE FÖR SALTHANDLAREN

Striden på Gröning blev snart känd i bygden; och Gudmund i Uvaberg med en flock långväga grannar, som Orm förut inte sett till, kommo ridande på besök för att få höra allt om hur därvid tillgått. De drucko djupt av Orms öl och gladdes bullrande åt vad de fingo höra om striden. Sådant, ropade de, var goda tag och höll bygdens gamla anseende vid makt. De hade mycket att säga till de stora hundarnas beröm och ville gärna tinga avel efter dem; och vid åsynen av det myckna saltet och klädet, och de andra goda ting som Orm vunnit, suckade de över att ingen sådan tur kommit dem till del. Det kom också till hästhandel i god sämja; ty Orm hade nu långt flera hästar än han behövde och tyckte sig inte kunna vara svår med priset när det rörde sig om krigsbyte. Därpå prövade de starkaste sina krafter på huggkubben; och ehuru de kringstående nämnde döda män vid namn, som de känt i sin barndom och som med lätthet utfört svårare kraftprov än detta, lyckades ingen tillfullo göra Orms kast efter. Orm kom härvid i det bästa lynne och bad dem att inte gräma sig över hövan.

— Ty själv tror jag mig inte om att göra det en gång

till, sade han, utom med den hjälp som kommer av stor ilska.

De voro alla nyfikna på Östen och undrade mycket över att Orm låtit honom bli vid liv. En kniv i halsen, förkunnade de endräktigt, vore alltid det bästa medlet mot den sortens folk; och de rådde honom allvarligt att inte ställa till ledsamheter för sig själv och andra genom att släppa mannen levande. Sådant kunde komma surt efter, det bådo de honom vara förvissad om, ty de kände smålänningarna, som voro ett långsint släkte. Ett par av dem ville in i kyrkan för att titta på mannen och samtala med honom; de önskade fråga honom, sade de, vad tankar han nu hade om huvudhämtning bland göingar. Men fader Willibald höll dörren stängd och lät sig inte bevekas. I kyrkan, sade han, skulle de komma när den tiden blev, om Gud så ville; men inte för att driva gyckel med en sårad man, som ännu knappt kunde lyfta sitt huvud.

Därmed fingo de ge sig till tåls; men innan de redo bort ropade de om varandra vid avskedsstånkan, att det nu var tydligt för alla att Orm var en hövding bland göingar, i sanning blod av Sven Råttnos' blod, fast han låtit sig döpas, och att de gärna skulle stå honom bi i den fejd som kunde komma av detta.

Orm gav dem var sitt mått salt till avskedsskänk och till god grannsämjas främjande; och de redo bort från Gröning i stor fart och munterhet, vacklande i sadlarna och skrånande som nötskrikor.

Den lille pojken blev orolig när han fick höra att Östen komme att tillfriskna, och tyckte att detta artade sig illa för honom; ty då, sade han, skulle Östen taga livet av honom så fort han kunde. Men Orm sade att intet ont skulle hända honom, det kunde han vara trygg för, vad

än Östen kunde tycka. Pojken hette Ulf, och från början blev han mycket omkelad av Åsa och Ylva, som knappt visste hur väl de ville honom för den stora tjänst han gjort dem alla. Åsa satte sig att själv göra bättre kläder åt honom; och hon och fader Willibald voro ense om att Guds finger kunde märkas i vad denne stackars pojke gjort för dem, liksom om han sänts till deras räddning från ondskans anslag. De utfrågade honom, om hur han kommit samman med handelsmännen. Han hade rymt, sade han, från en elak släkting nere vid kusten, hos vilken han lidit mycken nöd alltsedan båda hans föräldrar drunknat på fiske när han var helt liten; och av handelsmännen hade han nyttjats som hästvaktare.

— Men de voro snåla med maten, sade han, så att det bästa jag fick var vad jag stal i gårdarna; och på nätterna skulle jag se till hästarna och fick stryk om något hände med dem. Men det värsta var att jag nästan aldrig fick rida, hur trött jag än blev av att följa foran. Likväl hade jag det bättre hos dem än där jag förut varit; men jag hyste ingen kärlek till Östen och de andra, och det är väl att jag blev fri från dem här. Ty här har jag fått vad jag aldrig förut haft: nog mat att äta och en säng att sova i; och hos er vill jag därför alltid bli kvar, om ni inte köra bort mig. Och jag är inte rädd för att bli döpt, om ni tycka att det kan behövas.

Fader Willibald sade honom att behovet fanns, därom rådde intet tvivel, och döpt skulle han bli, så snart han hunnit bli något litet undervisad i Kristi lära. Ylva satte honom att vakta Oddny och Ludmilla, som nu blivit rörliga och lätt försvunno utomhus och ett par gånger till allas förskräckelse hittades nere vid ån. Pojken skötte den sysslan med heder och följde flickorna överallt; detta, tyckte han, var bättre än hästvakt. Han kunde vissla på

många sätt, bättre än någon annan, och även härma fåglar, och de små flickorna tyckte om honom från början. För sitt muntra lynnes skull blev han med tiden kallad Ulf Glade.

Östen och hans båda män hade nu kvicknat till så pass att de började kunna röra på sig; de flyttades till badstugan, där en väpnad man sattes för att hålla ett öga på dem, och fader Willibald försökte nu tala med dem om den kristna läran. Han kom till Orm och sade att hjärtats jordmån för nådens säde i sanning vore mycket karg hos dessa män; men annat kunde ju inte vara att vänta.

— Jag är ingen högmodig man, sade han, och fikar inte efter ära och berömmelse; men det är visst att jag skulle känna mig lönad för mycken möda om jag bleve den förste som finge döpa en smålänning. Ty det har ingen hört, att sådant någonsin skett; och därvid skulle glädjen bli stor i himlen. Men om jag skall kunna lyckas med dessa män synes mig ovisst, ty deras vrånghet är övermåttan stor; och det vore väl om du, Orm, ville hjälpa mig med att säga ett ord av maning till denne Östen.

Orm fann prästens tanke god och riktig och var med på att hjälpa honom.

— Och det kan jag lova dig, sade han, att döpta skola de bli, alla tre, innan de släppas från Gröning.

— Men de måste lyssna till min undervisning först, sade fader Willibald; och där tar det emot.

— De skola lyssna till min, sade Orm.

De gingo in tillsammans i badstugan, och Orm och Östen sågo varandra för första gången efter striden. Östen låg och sov, men vaknade när de kommo in; han hade huvudet svept i bindor, som fader Willibald lade om varje

dag. Han satte sig upp och höll huvudet mellan sina händer och såg på Orm.

— Detta är ett gott möte för mig, sade Orm; ty mitt huvud har stått sig bättre än ditt, och jag har dig att tacka för mycken rikedom, som du fraktat till min dörr. Men det var inte så du hade tänkt dig denna sak.

— Det skulle gått på annat sätt, sade Östen, om inte pojken svikit mig.

Orm skrattade.

— Det är vackert att höra talas om svek av en man som du. Men här är en sak som jag vill höra din tanke om. Mitt huvud har du försökt taga; och vem har nu bästa rätten till ditt?

Östen satt tyst en stund; därpå sade han:

— Lyckan har varit mig emot i detta; och mera finns inte att säga.

— Och likväl kunde din lycka varit sämre, sade Orm, om det inte varit för denne helige man, som du är skyldig den största tack. När jag fått veta att kung Sven önskade få ett huvud från dessa trakter, var det min tanke att sända honom ditt; men denne Kristi präst avrådde mig. Han har frälst ditt liv och helat ditt sår, men därmed är han inte nöjd; nu vill han även frälsa din onda småländska själ. Därför ha vi bestämt att du skall bli kristnad, och dina män med dig. Och därom har du ingenting att säga, ty ditt huvud är mitt och jag gör med det vad jag vill.

Östen stirrade mörkt på dem båda.

— Min släkt är stor och mäktig, sade han; och ingen blir ohämnad som räknas till den. Därför kommer detta att stå dig dyrt, det må du veta, och dyrast om du ämnar tvinga mig till nesliga ting.

— Ingen tvingar dig, sade Orm; det är du själv som får välja fritt. Vill du ha ditt huvud vattenöst av den he-

lige mannen, som endast gör dig gott? Eller vill du hellre ha det stoppat i en säck och sänt till kung Sven? Jag lovar dig att det skall packas med omsorg och komma fram i gott skick, så att han kan se vem det tillhört. Det kan vara bäst att skicka det saltat, ty jag har gott om salt nu.

— Ingen av min stam har någonsin blivit döpt, sade Östen. Endast bland våra trälrar finns det kristna.

— Du må veta, sade Orm, att Kristus själv sagt att alla skola döpas, till och med smålänningarna. Fader Willibald kan de orden.

— Så har han sagt, sade fader Willibald: Gån ut i hela världen, och förkunnen min lära för alla människor och döpen dem. Och även detta har han sagt: Den som tror och blir döpt, han skall frälsas; men den som icke tror, han skall gå till Hel.

— Där hör du, sade Orm, det är som jag säger dig:

Hel skall du fara till
huvudlös,
eller med heligt
vatten ösas.

— Din synd är stor och din ondska är svart, sade fader Willibald; men så är det med de flesta i detta land. Men blir du döpt, kan du kanske dock bli räknad till de goda, för Kristi mildhets skull, när han kommer i skyn för att döma alla människor. Och till den stunden är det nu inte långt kvar.

— Och det skall du veta, sade Orm, att Guds hand är med dig sedan du blivit döpt. Och hans hand är stark, såsom du själv kunnat märka vid ditt försök mot mig och mitt. Mig har det aldrig gått så väl i allt, som sedan jag började hålla mig till Kristus. Allt du behöver göra är att säga dig fri från de gamla gudarna och i

stället säga så: Det finns ingen Gud utom Gud, och Kristus är hans profet.

— Inte hans profet, utan hans son, sade fader Willibald strängt.

— Hans son, sade Orm hastigt. Så skall det vara. Jag vet det väl. Jag talade i hast, och min tunga löpte fel, för den falska läras skull som jag höll mig till hos min herre Almansur av Cordova, när jag tjänade honom i andalusiernas land. Men det är länge sedan, och det är nu på fjärde året sedan jag blev döpt av en helig biskop i England; och alltsedan dess har Kristus varit mig till den största hjälp. Mina fiender ger han i min hand, så att inte bara män som du äro maktlösa mot mig, utan även själve kung Sven; och mycket annat har också kommit mig till del. Jag är född med god lycka, men likväl har det märkts stor skillnad för mig i detta.

— Det kan jag inte säga emot, sade Östen, att din lycka är bättre än min.

— Men det är först sedan jag lät mig döpas, som den blivit så god som nu, sade Orm. Ty först, när den gamla läran var allt jag visste, kom jag ofta i stor nöd, och i två år satt jag som slav på Almansurs skepp, tjudrad med järn vid roddarbänken. Och det är sant att jag vann detta svärd, som du ser här och som är det yppersta bland vapen, så att Styrbjörn själv, som visste mest om svärd och som höll det i sin hand hos kung Harald, sade sig aldrig ha sett ett bättre; men stor lön för så mycken vedermöda kan jag likväl knappt kalla det. Sedan höll jag mig till andalusiernas lära, såsom min herre Almansur befallde mig; och då vann jag en halskedja som är en stor skatt. Men för den kedjans skull blev jag sårad nästan till döds vid envige i kung Haralds hall, fast jag bar en god andalusisk brynja; och utan den hjälp jag fick

av denne läkekunnige präst skulle jag dött av min skada. Sedan blev jag till sist döpt och kom under Kristi välde; och då vann jag kung Haralds dotter, som jag räknar som den bästa av mina skatter. Och själv har du nu fått se hur Kristus hjälpt mig till allt som du bragt hit med din fora. Av allt detta kan du förstå, om du är en vettig man, att du inte kommer att förlora på att bli döpt, utan i stället vinna mycket, även om du inte räknar det för stort att du får behålla ditt huvud.

Detta var den längsta predikan som någon hört av Orm; och fader Willibald sade honom efteråt att han inte gjort illa ifrån sig, till att vara så ny i yrket.

Östen satt en god stund i tankar, sedan han hört detta. Därpå sade han:

— Om det är sant som du säger, så håller jag med om att de kristnas lära inte varit dig till skada, utan mera till gagn; ty att vinna kung Haralds dotter är mycket, och det är heller inte litet som du vunnit från mig. Men de kristna trälarna hemma hos oss skulle inte ha något sådant att säga för sin del; och hur det kan bli för mig synes mig ovisst. Ett vill jag nu veta: om jag går med på det du önskar, vad tänker du då göra med mig efteråt?

— Jag tänker släppa dig och låta dig fara, sade Orm; och dina män med dig.

Östen såg mistrogen ut, men till sist nickade han.

— När du säger det inför oss alla, får jag tro dig, sade han. Och då må det bli som du vill. Men vad nytta du kan ha av att få mig döpt, det är mer än vad jag förstår.

— Det är inte mer än rätt, sade Orm, att jag gör Gud och hans son en glädje, när de gjort så mycket för mig.

Femte kapitlet

OM DET STORA KRISTNINGSGILLET, OCH HUR DE FÖRSTA SMÅLÄNNINGARNA BLEVO DÖPTA

När bina svärmat och det första höet bärgats in, var tiden inne för Orms stora kristningsgille. Det varade i tre dagar, såsom Orm ville ha det, och från början fick det namn om sig såsom ett märkligt gille, enär intet vapen blodades under hela tiden, och detta churu alla gäster varje kväll voro så druckna som någon kunde önska sig på en stormans gästabad. Den enda olycka som hände var att två unga män första kvällen, när deras rus var nytt, gingo in till de stora hundarna för att leka med dem. Den ene kom fort ut igen, utan annan skada än rispor och rivna kläder; men den andre, som vältes omkull och skrek mycket, frälstes av ett par av gårdens kvinnor, som hundarna voro vana vid, och släpades ut med armar och händer sargade och ena örat borta. Det skrattades mycket åt detta, och hundarna berömdes som en prydnad för hela bygden; men mera lek med dem blev inte av.

Åsa och Ylva hade bekymmer med att få sovplatserna att räcka åt alla, ty det hade kommit flera gäster än de väntat, och mycken vuxen ungdom hade följt med; och fast många av de äldre varje kväll somnade på bän-

ken där de sutto, eller på golvet nedanför, och blevo lig-
gande kvar där över natten utan att vara till besvär, var
det likväl trångt överallt. Ungdomen fann sig gott till
rätta; ty ungmörna fingo sova i den ena ladan, och de
unga männen i den andra, i nytt, gott hö; och ehuru det
för mången visade sig svårt att hitta till rätt lada, eller
stanna kvar där, förnummos inga klagomål om den sa-
ken. På morgonen mumlade flickorna sedesamt med sina
mödrar, om vad vilsekommenhet de råkat ut för i höet,
och fingo förmaningar att se väl upp nästa natt, så att
det inte då bleve någon annan som komme att snava
över dem, ty sådant kunde vålla dåligt anseende; och
många överläggningar höllos därefter mellan de ungas
föräldrar, så att sju eller åtta giftermål voro så gott som
uppgjorda innan gillet tog slut. Orm och Ylva gladdes
åt detta; ty sådant visade att gästerna trivdes på deras
gille, både unga och gamla; och fader Willibald morrade
endast stillsamt för sig själv, utan att bry sig om att säga
något i detta ärende.

Men eljest hade fader Willibald en del att säga vid
detta gille; och strax första dagen, när alla bänkats i
kyrkan och välkomstölet bjudits omkring, tände han
framför altaret, där korset satts upp, tre sköna vaxljus,
som Åsa och han själv hjälpts åt att stöpa, och talade till
de församlade om det helgade ställe där de sutto.

— Och den Gud som råder här, sade han, och som är
den ende sanne, är vishetens, styrkans och lyckans Gud;
och hans hus, där ni fått träda in, är Fridens Hus. Ty
så är det med honom att han dväljes i stor frid, och av
den skänker han åt dem som komma till honom. Hit ha
ni kommit ur vantro och stort mörker, för att en stund
sitta i hans närhet; och till vantron och mörkret vända
ni åter, när ni gå härifrån, för att gödas i synd och fro-

das bland djävulskap, tills er levnads dag är ändad, och ni bli räknade som främlingar av Gud. Men till och med för er hyser Kristus, Guds son, vänskap i det längsta, fast ni dagligen göra honom emot i de flesta ting, och därför ha ni fått komma till hans hus. Ty han vill i sanning alla människor väl, och när han vandrade på jorden förvandlade han vatten till god gästbudsdryck för att göra sina vänner en glädje. Nu är det likväl så, att hans vänskaps tid snart är slut, för dem som vända sig ifrån honom; och när de få känna hans vrede, blir det illa ställt för dem, värre än för den krigshövding som sångare berätta om och som fick sluta i en ormgrop. Och det kunna ni alla förstå, att det vore väl för er att få slippa höra till dem. Ännu säger han till alla, att de må träda in i hans hägn och bli upptagna bland hans husfolk, genom att låta sig döpas; men de som icke så vilja, må skylla sig själva.

De församlade lyssnade till fader Willibalds ord och mumlade inbördes att det kunde vara förstånd i mycket av vad han sade, fast annat var svårt att bli riktigt klok på. Det märktes att det var de äldre som lyssnade bäst; ty de yngre, både män och kvinnor, hade mest ögonen på Ylva. Hon tålde att beskådas; ty hon var nu i sin fulla skönhet, väl till freds med allt och full av vänlighet mot alla, och bar en ny klädnad, med livstycket sömmat i silke och silver, av det yppersta som hittats i Östens packor, och med det andalusiska smycket kring sin hals. Det syntes gott på mångas blickar, att en sådan kvinna och ett sådant smycke vore ting som man inte lätteligen fick se maken till; och Orm trivdes inte sämre vid att märka detta.

När prästen talat slut, försökte Orm få flera av de förståndiga bland gästerna att erkänna att klokt folk

gjorde det bästa i att låta sig kristnas; men han kom inte längre än att ett par tyckte att saken kunde tåla att tänka på; och även längre fram på dagen, sedan de börjat bli druckna, ville de inte säga mera än så.

Nästa dag var en söndag; och fader Willibald undervisade de församlade om Guds verk och vila, som de funno vara en god berättelse, och om Kristi uppståndelse på denna dag, som de funno det svårare att sätta tro till. Därpå döptes Harald Ormsson inne i kyrkan; Åsa bar honom till dopet, och fader Willibald gjorde allt så högtidligt som möjligt med latinska böner som överröstade barnets skrik och kommo de församlade att sitta i bävan. När detta var över, druckos skålar till den nydöptes lycka och till minnet av de stora hjältar — Harald Blåtand, Sven Råttnos och Ivar Vidfamne — vilkas blod rann i detta barns ådror.

Nu gick hela skaran ut ur kyrkan för att se smålänningarna döpas nere vid ån. Östen och hans båda män släpptes ut ur badstugan och fingo vada ut ett stycke i vattnet. Där stodo de i rad, barhuvade och med mörk min, under det fader Willibald stod på tvättbryggan framför dem, bredvid honom Rapp med två spjut i handen för att se till att de inte försökte komma undan. Fader Willibald läste över dem, och hans röst skalv av iver och lycka, ty för honom var detta en stor dag; därpå befallde han dem att böja huvudena, och han vattenöste dem en och en med en skopa. När detta var färdigt, välsignade han dem i ordning där de stodo, med händerna på deras huvuden, och böjde sig fram och gav envar av dem broderskyssen på pannan.

De funno sig i allt med orörliga ansikten, liksom om de märkt föga av fader Willibald och hans handlingar och alls ingenting av åskådarna på strandbrädden.

När de åter voro på det torra, sade Orm dem att de nu voro fria och kunde gå vart de ville.

— Men innan ni lämna mig, sade han, skola ni än en gång få märka hur en kristen handlar. Ty det är påbjudet att vi, som höra under Kristus, skola visa ett gott sinnelag även mot våra ovänner, till och med mot dem som stått oss efter livet. Och däri vill jag inte vara sämre än någon annan.

Därmed lät han ge dem god vägkost av gästabudsmaten, och åt var och en av dem gav han en häst, av dem som hört till deras fora.

— Och nu må ni fara i frid, sade han, och inte glömma att ni höra under Kristus.

Östen såg på honom, och för första gången den dagen kom det ord över hans läppar.

— Jag är inte glömsk av mig, sade han långsamt; och det lät på hans röst som om han varit mycket trött.

Han steg till häst, utan att mera blev sagt, och red ut genom porten med sina män och försvann i skogen.

Nu bänkade sig åter alla, och gillet fortsatte med glädje och stort buller; och när fader Willibald ville berätta mera om den kristna läran, hade han svårt att få de församlade att lyssna. De ville nu hellre, sade de, höra om Orms äventyr i främmande land och om hans fiendskap med kung Sven; och i detta gjorde Orm dem till viljes. Kung Sven var föga omtyckt i dessa trakter; ty det var så med folket i gränstrakterna, att de gärna prisade döda kungar men sällan funno något gott att säga om levande. När nu Orm berättade om hur fader Willibald en gång slängt en sten i ansiktet på kung Sven, så att munnen gått i blod och tänder lossnat, blev det stort jubel, och alla fingo brått att fylla sina stänkor för att dricka till den lille prästens ära. Många vaggade fram och till-

baka på bänken med strömmande tårar och vidöppna gap; andra kunde inte svälja sitt öl för skratt, utan frustade ut det framför sig; och det skreks överljutt att maken till bedrift av en sådan liten krake hade man aldrig hört talas om.

— Guds ande var över mig, sade fader Willibald. Kung Sven är Guds ovän, och därför blev han rammad av min svaga hand.

— Vi ha hört sägas, sade en ansedd man vid namn Ivar Smed, som satt nära Orm, att kung Sven tycker illa om alla kristna, och sämst om deras präster, och slår ihjäl dem var han får tag på dem. Och detta är lätt att förstå, om han en gång fått en sådan smäll av denne prästs hand. Ty sådant må vara den största smälek för en konung, och svårt att glömma.

— Särskilt om han fått tänder utslagna, sade en annan god bonde, som hette Svarte Grim i Fjåle; ty var gång han tuggar en brödkant eller gnager en fårskank märker han gott den skada han lidit.

— Det är sant, sade en tredje, som hette Uffe Knubb-fot; ty det var på samma sätt för mig när jag mistat min fot, den gång jag och min nabo, Thorvald i Långaled, blivit osams. Han högg mitt i vårt samtal, och jag hann inte hoppa högt nog; och långt efter det att stumpen läkts och jag lärt mig att gå med träklabb, kände jag mig alltid trött och maktlös, både när jag stod och satt, och även när jag låg i sängen; det kan min kvinna vittna om, ty lång tid hade hon det lika ledsamt som om hon varit änka. Men när lyckan till sist vänt sig, den gång jag såg Thorvald ligga framför mig på stigen med min pil i halsen, tog jag ett stort skutt över honom och var nära att bryta mitt goda ben, så full av styrka kände jag mig genast. Och sedan dess har intet fattats mig.

— Det är inte för fader Willibalds skull som min broder Sven dödar kristna, sade Ylva; ty till dem har han alltid hyst stort hat, och allra mest från den tid då min fader började beskydda dem och själv lät sig döpas. Inte ens den helige biskop Poppo, som var den blidaste bland alla människor, kunde han se utan att mumla mot honom; men mera än så tordes han inte göra så länge min fader hade makten. Nu dräper han både biskopar och andra, var han får tag i dem, det har sports ända hit; och det vore väl om hans tid inte bleve lång.

— De ondas tid är ofta lång, sade fader Willibald; men en sak räcker längre, och det är Guds straff.

Det var nu det började sättas samman vers borta vid ena bordsändan, där ungdom satt och mycket glam rådde; och denna kväll blev den smådevisa gjord som sedan sjöngs länge i skogsbygden, både på gillen och vid slaga och skäkteträ, och som med tiden kom att kallas den gamla visan om kung Sven. Det var en ung man vid namn Gisle, Svarte Grims son, som började. Han var en välväxt yngling, mörklagd och blek i hyn; och fast intet fel fanns med hans förstånd hade han den egenheten att han var blyg för flickor, ehuru han inte sågs med ovänliga ögon av dem. För alla hans anhöriga tedde sig detta som en märklig åkomma, som inte ens de klokaste visste bot för; och nu hade han åter suttit tyst och försagd och mest sysslat med mat och dryck, fast det var väl känt att han eljest kunde ha mål i munnen lika bra som andra. Mittemot sig hade han en flicka som hette Rannvi, en blomstrande ungmö med trubbnäsa och en grop i hakan, som lätt kunde komma unga män att falla i tankar; och i smyg hade han haft ögonen på henne titt och tätt ända från början, dock utan att våga säga något och full av förskräckelse när det hände sig så att

deras blickar möttes. Ett par gånger hade hon brytt honom för hans ordkarghet, utan att det hjälpt; men nu hade det goda ölet givit honom bättre mod, och sedan han skrattat mycket åt det han fått höra om slagsmålet mellan kung Sven och fader Willibald, började han vaggas fram och tillbaka på bänken och sade plötsligt med hög röst:

En gång med prästen
du stred, och från hästen
på huvudet damp du
i mark, kung Sven.

— Här är en nyhet, ropade de närmaste. Gisle är skald. Han gör en visa om kung Sven. Men detta är bara ena halvan: hur skall resten vara?

Många hjälptes nu åt med att få visan hel och färdig, men det var inte lätt att få allt att stämma; och åter var det Gisle som till sist kom på hur det skulle vara, så att allt ginge att sjunga efter en gammal välkänd låt:

Stort är det välde du
styr, kung Sven.
Jämngod gällde du
Tyr, kung Sven.
Men mot dig slog prästen vred
sten, och från hästen ned
ömkligen drällde du
yr, kung Sven.

— Han är skald! Han har gjort en riktig visa! skreko de som sutto närmast; och högst av alla skrek Rannvi.

— Hör på ungdomen, sade de äldre. De ha en skald därnere. Svarte Grims son har gjort en visa om kung Sven. Vem kunde ha trott sådant? Är det från dig, Grim, han har sådant påbrå? Eller kan det kanske vara från någon annan?

— Låt oss få höra visan, sade Orm.

Gisle fick nu framsäga sitt verk för alla, och först var han osäker i rösten. Men när han märkte att de lyssnande gillade vad han gjort, och att själve Orm nickade åt honom, föll rädslan ifrån honom; och han förmådde nu möta Rannvis ögon utan att skygga.

— Jag kan nog göra flera, och som äro bättre än så, sade han stolt till henne när han satte sig.

Svarte Grim, hans fader, satt grinande i stor belåtenhet; han sade att han själv stundom känt sig lagd för skaldskap i sina unga dagar, fast annat kommit emellan.

— Men likväl är detta ett märkligt ting, sade han; ty pojken är folkskygg, och allra räddast är han när det finns flickor i närheten, fast han gärna själv ville ha det annorlunda.

— Dem behöver han inte vara rädd för nu längre, tro du mig, Grim, sade Ylva. Ty nu, sedan han visat att han är skald, komma de att hänga om halsen på honom, så många det finns plats till. Mer än en gång hörde jag min fader säga, och han var full av vishet i alla ting, att liksom flugorna kretsas kring all slags föda, och villigt smaka på allt, men lämna allt annat när de få lukt på honungskrukan, så är det också med ungmör när en skald kommer i närheten.

Orm satt med bekymrad min och stirrade ned i sin ölkanna, utan att höra på vad som sades. Åsa ville veta om någonting fattades honom, men han endast brummade förstrött och svarade ingenting.

— Han gör vers, om jag känner honom rätt, sade Ylva; då ser han sådan ut. Ty det är en egenhet med skalder, att om två äro tillsammans och den ene gör något, har den andre ingen ro innan han har satt samman en bit som han tycker vara bättre.

Orm höll händerna på knäna och vaggade fram och tillbaka på bänken; han suckade tungt och mumlade för sig själv med hålig röst. Men slutligen fick han det att stämma; han nickade lättad och slog näven i bordet, för att göra sig hörd i bullret. Därpå framsade han detta:

Ej lär du nämna mig
vän, kung Sven.
Ont må du ämna mig
än, kung Sven.
Hjälp finns dock, mycket värd:
Gud och vasstungat svärd
vänfasta lämna mig
den, kung Sven.

Detta mottogs med stort bifall av alla som ännu orkade förstå vad han sade, och Orm drack djupt och var åter vid bästa lynne.

— Här ha vi nu gjort en god sak, sade han: en visa som gläder alla och som föga skulle glädja kung Sven. Det är minnesvärt att två skalder sitta vid detta gille, ty sådana synas vara tunnsådda i dessa nejder; och även om det så må vara att vi två inte äro jämngoda i skaldskap, har likväl du, Gisle, gjort gott ifrån dig, och därför vill jag dricka dig till.

Men när Orm spejade ner mot bordsändan genom röken från tjärblossen, stod inte Gisle att upptäcka; inte heller var han att finna bland dem som fallit under bordet. Men eftersom också ungmön Rannvis plats var tom, funno deras föräldrar det troligt att de blivit sömniga samtidigt och såsom väl uppfostrade ungdomar gått utan att vilja störa någon.

Den kvällen fick fader Willibald, med Åsas och Ylvas hjälp, löfte av fyra av kvinnorna, att han snart skulle få

döpa deras späda barn, om det skedde med högtidlighet och i samma kar där Harald Ormsson döpts; men för egen del ville alltjämt ingen av gästerna lova något säkert, hur godlynta de än kände sig av all välfägnad. Och därmed fick han ge sig till tåls, fast han hoppats på mera.

Nästa dag, som var den sista dagen av Orms gille, kom det till det skarpaste drickandet. Ty Orm hade ännu kvar rikligt med rökt fårkött och det mesta av en färsk ox och två kar med gästbudsöl och ett litet kar med starkt mjöd av lindhonung; och han sade att det varken skulle lända honom eller hans gäster till heder om något av detta funnes kvar vid gillet slut. Alla gästerna voro måna om sin egen heder och hans; de lovade att göra sitt bästa och togo i med allvar alltifrån arla morgonstund; och nu var det meningen, sade de med tillförsikt, att både värd och präst skulle hamna under bordet innan den sista skvätten tömts.

Orm tog prästen avsides för att fråga honom till råds. Han ville veta, sade han, om det vore lagligt inför Gud att döpa hedningar som voro medvetlösa av druckenhet.

— Ty det synes mig troligt att mycket gott då skulle kunna uträttas fram mot kväll, så som denna dagen artar sig.

Fader Willibald svarade att detta vore en svår fråga, som ofta varit föremål för tveksamhet bland heliga män i omvändelseverket.

— Somliga hålla före, sade han, att sådant är tillåtligt när djävulen är alltför envis; och de stödjade sig på att den store kejsar Karl, när han döpte vilda sachsare som höllo hårt fast vid sitt gamla djävulskap, stundom lät döva de mest genstörtiga med klubbslag när de släpades fram till dopet, för att stävja deras våldsamt och hädiska tjut. Ingen kan förneka att djävulen vållas svår förtret även

på detta sätt, och om de genstörtiga dövas med klubba eller med öl kan inte göra stor skillnad. Men den helige biskop Pilgrim av Salzburg, i gamle kejsar Ottos dagar, tänkte likväl annorlunda i denna sak och skrev därom ett herdabrev som var fullt av vishet; och min fromme mästare, biskop Poppo, sade alltid att hans åsikt var den rätta. Ty det må vara sant, sade han, att djävulen vållas förtret även vid dop av sådana hedningar som dövs; men sådan förtret är endast för stunden; ty när de åter kvicknat till och fått veta vad som hänt, då kan ingen, trots all sakramentets kraft, hos dem märka det ringaste grand av kärlek till Gud. I stället öppna de då åter genast sina hjärtan för djävulen, vidare än förr, och rasa värre än någonsin mot Kristus och hans tjänare. Sålunda kommer alls ingen vinning eller välsignelse av detta, och därför säga de heliga män jag nämnt, och många med dem, att intet dop bör ske med dylika medel.

— Det må väl vara som du säger, när du har det från biskop Poppo, sade Orm sorgset, ty han förstår sådana ting bäst; men det är stor skada att det skall vara så.

— Det är Guds vilja att det skall vara så, sade fader Willibald och nickade tankfullt; det skulle vara alltför lätt för oss med hedningarna om vi kunde köpa dem med hjälp av öl. Det är mera än så som vill till: övertalning och goda gärningar och stort tålamod; och det sista är det svåraste.

— Det är min önskan att göra Gud all den tjänst jag kan, sade Orm; men hur vi skola kunna främja hans sak bland dessa mina nabor är mer än vad jag förstår.

Mera blev nu inte talat om detta, och dryckeslaget gick vidare i lust och gamman. Fram på dagen, medan ännu de flesta voro stadiga på benen, gingo de gifta kvinnorna in till Ylvas son, för att enligt gammalt bruk bringa honom

namngivningsgåvor och goda önskningar; och männen, som nu tyckte att de behövde lufta sig en stund, började med lekar och styrkeprov ute på gräsbacken. Där drogs fingerkrok och togs livtag och lyftes på raka hasor, med hojtande och stor munterhet och många vackra kullerbyttor; och några av de djärvaste försökte sig också på den hårda tvåmanslek för starka män som kallades att lyfta på knuta, dock utan att någon därvid förtog sig och sprängde sig eller fick halsen knäckt.

Det var medan detta pågick som de fyra sällsamma tiggarna kommo till Gröning.

Sjätte kapitlet

OM FYRA SÄLLSAMMA TIGGARE, OCH HUR
ERINS MÄSTARE KOMMO FADER
WILLIBALD TILL HJÄLP

De sågo ut som tiggare göra mest, vandrande till fots med påse och stav, när de kommo fram till gården och bådo om mat och dryck. Ylva satt på bänken framför boningshuset i viktigt samtal med Gisles och Rannvis mödrar; ty dessa båda ungdomar hade i stor belåtenhet kommit till henne på morgonen och sagt att de trivdes gott med varandra och bett henne att lägga goda ord för dem hos föräldrarna, på det att de måtte få gifta sig ju förr desto hellre; och Ylva hade villigt lovat att hjälpa dem i denna sak. När det sades henne att tiggare stodo vid porten, lät hon kalla på Orm; ty det var hans påbud att ingen främling finge släppas in utan att han själv bestämt det.

Orm synade vandrarna, och de svarade villigt på hans frågor; men han tyckte knappt att de tedde sig som vanliga tiggare. Den främste av dem var en storvuxen man, bred över bringan och fetlagd, gråsprängd i skägget och med skarpa ögon under sitt hattbrätte; när han rörde på sig, släpade han ena benet, som såg ut att vara styvt i knät. Han talade med mullrande röst, och det hördes att

han var från sveahåll. Han sade att de kommo från Sjämland och ämnade sig norrut över gränsen; en fiskare hade satt dem över Sundet, och från Landöre hade de tiggat sig fram.

— Men i dag ha vi ingenting fått att äta, sade han, ty här är det långt mellan gårdarna; och vi fingo intet med oss i påsarna på det sista ställe vi gästade.

— Likväl är du vid gott hull, för att vara tiggare, sade Orm.

— Det finns mycken kraft i daners och skåningars pannkakor, sade mannen med en suck; men de lära bli magrare för mig i fortsättningen, och jag själv med dem, innan jag når upp till Mälarbygder.

Den som stod honom närmast var en yngre man, spenslig och blek i hyn; över kinder och haka var han svart av ett kort skägg som växte mycket tätt. Orm såg på honom.

— Man kunde tro att du varit rakad till präst, sade han till sist.

Den spenslige mannen smålog sorgset.

— Mitt skägg sveddes av för mig en kväll när jag stekte fläsk i blåst, sade han, och det har inte ännu hunnit växa ut.

Men det var de båda återstående främlingarna som Orm granskade mest, och dem kunde han alls inte bli klok på. Det syntes att de voro bröder; ty båda voro småväxta och magra, långörade och stornästa, och båda tittade på honom med kloka bruna ekorrögon. Fast de voro så småvuxna sågo de dock ut till att vara av stark och senig sort. De stodo med huvudena på sned och lyssnade till de stora hundarnas skall, och plötsligt satte den ene fingrarna i munnen och gav till en vissling, mjuk och dallrande och med en sällsam ton; hundarna tyst-

nade då tvärt med sitt skall, och endast vänligt gny hördes från dem.

— Äro ni troll eller endast trollkarlar? sade Orm.

— Inte så mycket som vi kunde önska, sade den ene; ty mat kunna vi ej trola fram, hur hungriga vi än äro.

Orm drog på munnen.

— Mat skall inte bli er vägrad, sade han, och er trolldom kan knappt vara farlig på ljusa dagen; men sådana tiggare som ni har jag aldrig sett. Tysta mina hundar bruka inga främlingar kunna, och ibland kan jag det inte själv.

— Vi skola lära dig konsten, sade den andre lille mannen, sedan vi fått ett gott mål i magen och två i säcken. Vi äro herrelösa vandrare, och hundar förstå vi oss på bättre än de flesta.

Orm sade att de skulle slippa att gå därifrån med påsarna tomma, och därmed bjöd han dem att komma in.

— Och hit komma ni i lycklig stund för er själva, mitt i ett gille, sade han, så att det tör finnas tillräckligt åt er både av pannkakor och annat. Men bäst hade varit för gillesfolket om du, som kan vissla så bra, hade kunnat spela också.

De båda små männen sågo på varandra och klippte med ögonen men sade ingenting, och alla fyra följde honom in på gården. Orm ropade till Ylva:

— Här har du vägfärande, både stora och små, som behöva var sitt fat av din gillesmat.

Ylva såg upp från sitt samtal och nickade, med tankarna på annat håll; och därmed fick hon syn på de små männen. Hon blev storögd av häpnad och for upp från bänken.

— Erins mästare! ropade hon. Felimid och Ferdiad! Min faders gycklare! Och ni äro i livet ännu! I Guds

namn, stackars vänner, varför stryka ni omkring som tiggare? Ha ni blivit för gamla för edra konstner nu?

Även de små männen sågo häpna ut vid detta möte; därpå smålogo de båda. De släppte sina stavar och tiggarpåsar och togo ett par steg mot Ylva och slogo runt, båda på samma gång. Den ene blev stående på händerna och hoppade fram och tillbaka under glada små läten; den andre knöt ihop sig till ett nystan och rullade fram till hennes fötter. Därpå kommo de snabbt på benen igen, och med oberörd min hälsade de henne höviskt.

— Vi ha inte blivit för gamla, sade den ene; det kan du själv se, du skönaste av kung Haralds alla döttrar. Ty det skall du veta, att åldern skyggar för sådana mästare som vi. Och ändå är det nu rätt länge sedan du satt på din faders knä och såg oss leka för första gången. Men vi äro hungrigare nu än då.

Många av gästbudsfolket kommo nu i brådska, både män och kvinnor, för att se på dessa märkliga män som kunde hoppa på händerna; men Ylva sade att de nykomna nu först skulle äta och dricka i fred och vara lika hedrade gäster som någon annan. Hon förde dem själv in i huset och lät sätta fram av det bästa av mat och dryck, och därpå behövdes föga trugande för att få dem att gripa sig an. Tvillingarna och deras lekkamrat följde med in och höllo sig tysta i ett hörn, i väntan att de båda små männen åter skulle börja med konstner; och Orm förklarade för de nyfikna utanför vilka dessa båda sällsamma tiggare voro.

— De voro kung Haralds gycklare, sade han, och äro herrelösa män nu; de äro från Irland och vida berömda. Jag såg dem den gång jag drack jul hos kungen, men då voro de pyntade med fjäder och brokighet, och därför kände jag inte igen dem nu. Varför de stryka omkring

som tiggare är inte gott att veta, men när vi satt oss till ölet igen få vi höra vad de ha att berätta.

När de nykomna ätit sig mätta, hade gycklarna ingenting emot att bli med i dryckeslaget, som nu efter vilostunden åter skulle taga vid på allvar; men de båda andra sutto fåmälda vid sina tömda fat och sade sig känna stor trötthet efter vandringens mödor och den goda måltiden. Fader Willibald förde dem till sin egen kammare, för att de där måtte få sova ostörda. Därefter tog han de båda gycklarna avsides och satt med dem en god stund under allvarligt samtal, som ingen ville störa; han och dessa båda kände varandra sedan gammalt från kung Haralds gård och voro glada att se varandra åter.

När nu alla åter bänkade sig i kyrkan, fingo de båda gycklarna sitta bredvid fader Willibald. Från början blev det mycket frågande angående dem, och alla voro ivriga att få se något av deras konster ju förr desto hellre. Men de båda gycklarna sutto stillsamma och smuttade på sitt öl och syntes inte bry sig stort om vad som yrkades. Orm sade då:

— Det vore illa av oss att pocka på att få se något av er skicklighet; ty ni kunna ha rätt att vara trötta efter er vandring, och här råder gästfrihet utan vederlag. Men det är sant att vi alla gärna skulle vilja njuta gott av att sådana mästare kommit hit till vårt gille. Ty så mycket vet jag, att ni båda äro vida berömda; och jag har alltid hört att inga gycklare i hela världen kunna tävla med dem som komma från Irland.

— Hövding, svarade den ene, du har hört rätt; och det kan jag säga dig att inte ens på Irland finns det nu två män mera berömda i vår konst än jag, Felimid O'Flann, och min broder Ferdiad här, som är jämngod med mig. I vår släkt ha vi varit gycklare inför kungar alltsedan

vår stamfader, Flann Långöra, i forna dagar gycklade inför konung Conchobar Mac Nessa av Ulster, och inför hjältarna av den Röda Grenen som voro med honom i Emain Macha. Och för oss alla av Flann Långöras ätt blev det med tiden en sedvänja och en lag, att vi endast fingo gyckla inför kungligt blod, från den stund vi blivit fulllärd i vår konst och fått rätt att kalla oss mästergycklare. Och det må ni alla veta, att vi som gyckla inför kungar inte endast ha det svåraste av alla yrken utan också det som här på jorden är alla människor till störst nytta. Ty en surmulen konung, och hans kämpar när de tåras av långtråkighet, äro farliga för alla människor; men när goda gycklare skänka dem förlustelse, sitta de skrattande vid sitt öl och gå belåtna till sängs och låta grannar och undersåtar vara i fred. Näst prästerna är det därför vi som ha det viktigaste värvet; ty prästerna skänka himmelsk lycka, genom sin makt hos Gud, och vi skänka jordisk, genom vår makt över konungars lynnen. Och emedan kungarna äro många på Irland, äro också gycklarna där de bästa i världen och av många slag: tumlare och narrar och buktalare, härmare av djur och förvridare av kropp och ansikte, svärdslukare och äggdansare och frustare av eld genom näsborrarna. Men den sanne mästergycklaren är den, som inte kan en eller två av dessa konster, utan alla. Och det anses av kloka män på Irland, att de bästa bland oss alltjämt äro nästan lika goda som konung Conaires tre gycklare i forna dagar; om dessa är det sagt, att ingen som såg dem kunde låta bli att brista i skratt, inte ens den som satt med faderns eller moderns lik framför sig.

Det var tyst kring bordet, och alla lyssnade ivrigt till vad han sade eller stirrade på hans broder, som satt med liknöjd min och långsamt vippade fram och tillbaka med

sina stora öron. Det var allas mening att maken till män aldrig förr hade syntts till i dessa trakter.

— Du talar väl, sade Gudmund i Uvaberg, och likväl är det inte lätt att tro allt vad du säger; ty om ni båda äro så stora mästare i ert eget land, varför ha ni då kommit till Nordlanden, där det är långt mellan kungarna?

Felimid smålog och nickade.

— Det kan du väl fråga, sade han, ty Irland är ett land som ingen lämnar godvilligt; och jag kan gärna berättat hur vi kommo därifrån, även om vad jag säger kan låta som självberöm. Det må ni alla veta, att vi båda, jag och min broder, äro landsflyktiga för en bedrifts skull, som kanske ingen skulle kunnat utföra utom vi; och därmed hänger det samman så, att när vi ännu voro helt unga män, men redan fullärda i vår konst, voro vi gycklare hos den gode konung Domnal av Leighlin. Han var en man som tyckte om skämt och musik, Guds ord och hjältesägnar, skaldskap och kvinnofägring och de gamlas vishet; och oss visade han mycken heder och lönade oss med silver och kor och ypperlig betesmark. Därför älskade vi honom högt och trivdes väl hos honom, och vårt enda bekymmer var att undgå att bli feta i vår välmåga, ty det är bland det värsta som kan hända i vårt yrke. Hans granne var konung Colla av Kilkenny; denne var en farlig man, full av högmod. och skicklig att tänka ut anslag mot sina grannar. Nu kom en pingst med stor fest hos kung Domnal, och med mycket att göra både för hans präster och skalder och för oss; ty kungen trädde i gifte med Emer, dotter till konungen av Cashel. Hon såg ut som en kungamö skall se ut, klarögd och purpurmynt och mjäll i hyn, högbröstad och midjesmal och bred över höfterna, och med flätor så långa att hon kunde sitta på

dem; så att knappt ens du, Ylva, skulle vetat vem som var skönast, om ni båda hade mötts. Över detta fröjdade sig inte endast kung Domnal utan också alla hans män, och festen var bland de muntraste; och på andra kvällen, när vi alla voro druckna, kom kung Colla över oss. Kung Domnal blev dödad, där han naken högg omkring sig vid sin kammardörr, och många med honom; och drottningen lyftes ur sin brudsäng och togs med bland bytet; och även jag och min broder, emedan vårt rykte var stort. Vid åsynen av drottning Emer smackade kung Colla med läpparna och grinade brett, men oss lät han sätta i förvar i sin gård, tills tiden kom då han skulle hålla bröllop med henne som han rövat. Då lät han säga oss att vi skulle gyckla på bröllopet. Till detta sade vi nej, där vi sutto i sorg över vår dräpte herre; men när vi fingo veta att vi skulle agas med vassa spön om vi vägrade, sade vi ja och lovade att komma inför honom med vårt bästa gyckel. Och det löftet blev hållet, det skulle han inte kunnat förneka.

Felimid smålog eftertänksamt för sig själv medan han styrkte sig ur sin stänka. Alla drucko honom till och ropade att han var en god berättare och att de voro ivriga att få höra om den märkliga bedriften. Han nickade och fortsatte:

— Där satt han på sin kungastol, när vi trädde inför honom, och något drucken var han redan; och aldrig har jag sett någon människa se mera väl till freds ut med sig själv och allting annat. Han ropade högt till alla i salen, när han såg oss inträda, att nu skulle de båda mästarna från Leighlin visa vad de dugde till i lustighet och skämt. Hon som satt brudsmyckad bredvid honom såg heller inte ledsen ut; ty unga kvinnor vänja sig fort vid nytt mankön, och det kan vara att kung Colla för henne tedde sig

som ett ännu bättre gifte än vår herre kung Domnal. Vi började med enkla skämt, fast väl sagda, och med konster som för oss hörde till de vardagliga; och kung Collas goda lynne var sådant att han genast kom i skratt. Hela salen skrattade också; och när Ferdiad ställde sig på huvudet och blåste flöjt, medan jag med stora brummanden hoppade runt honom i björndans, blev larmet mäktigt, och kungen kastade sig bakåt i sin stol med vidöppet gap och skvätte ned drottningen med mjöd ur sin stänka. Han kippade efter andan och skrek att maken till gycklare hade han aldrig skådat. Då spetsade vi öronen och började tänka oss för och mumlade i smyg till varandra; ty om han aldrig sett sådana gycklare som vi, hade vi aldrig hört sådant skratt som hans, vid de lätta konster vi ännu kommit med. Vi grepo nu till svårare skämt och starkare cyckel, och kungen skrattade som ett skatbo i maj när solen kommer fram ur regndiset. Då kände vi oss allt bättre till mods och började med våra svåraste konster och mest betvingande skämt, sådana som sätta buken i skakning och bända käftarna ur led även på dem som äro bestryckta av sorg eller plågade av sjukdom. Och nu steg kung Collas skratt alltmera, tills det ljud som dånet av den nionde vågen vid Donegals kust när springfloden kommer; och han svartnade i ansiktet och brast invärtes och föll ned från sin stol och blev liggande. Då sågo vi på varandra och nickade, Ferdiad och jag, och tänkte på vår herre konung Domnal och att vi nu gjort vad vi kunde för honom. Drottningen skrek högt i ängslan, medan alla i salen rusade fram och vi själva makade oss åt dörren; och innan vi kommit ut hörde vi ropas att han var död. Då väntade vi inte för att höra mera, utan stucko oss undan och flydde norrut över hedmarken, lika snabbt som biskop Asaph över fälten vid Magh Slecht den gång de

röda spökena voro efter honom. Vi nådde fram till konung Sigtrygg av Dublin och trodde oss säkra där; men drottning Emers utsända voro efter oss med svärd, och hon lät säga konung Sigtrygg att vi voro män som hon ärvt efter sin förre man, konung Domnal, och att vi nu i ondska och djävulskap tagit livet av hennes nye gemål och därmed vållat henne och hennes rykte stor skada, och att vi därför skulle dräpas. Men vi kommo undan på ett handelskepp och kommo med det till konung Harald av Danmark, och hos honom stannade vi och hade det gott; och så länge han levde, omtalade vi för ingen vår bedrift med kung Colla, på det att inte kung Harald måtte få höra det. Ty då kunde han gripits av ängslan att av oss bli lockad till lika farligt skratt.

Det blev stort larm kring bordet när Felimid slutat sin berättelse; ty många började nu bli druckna, och de ropade att fast han talade bra, var det nu inte prat de önskade, utan i stället några av de konster som kung Colla hade skrattat ihjäl sig åt. Orm själv höll med dem som sade så.

— Det ha ni redan hört, sade han till gycklarna, att allas nyfikenhet varit stor från början, och nu har den mycket ökats genom denna berättelse. Och här behöva ni inte hysa ängslan, ifall någon skulle skratta ihjäl sig; ty den som så gör får skylla sig själv, och därmed skulle mitt gille få ett gott slut och bli länge omtalat i hela gränsbygden.

— Och om det är som ni säga, sade Ylva, att ni endast kunna gyckla inför kungligt blod, så bör jag väl kunna duga, lika väl som småkungar på Irland.

— Förvisso gör du det, sade Felimid hastigt; ingen kan äga bättre kunglighet än du. Men det är en annan sak som är i vägen för oss här, och om ni ännu ha tålmod

med mig skall jag berätta hur därmed är. Ni må veta att min förfader i åttonde led, Felimid med Bockskägget, som jag är uppkallad efter, var den ryktbaraste av alla gycklare i de dagar då konung Finachta den Festglade var Irlands överkonung, och han var den förste av vår släkt som var kristen. En gång hände det sig, när han var stadd på resa, att han i sitt härbärke mötte Sankt Adamnan, och för denne helige man upptändes han av stor vördnad och hänryckning och fann honom vara förmer än någon kung. Då gycklade han inför honom, till hans lov och ära, medan den helige satt vid sin måltid, och gjorde konststycken, av sina allra bästa och svåraste, så att han i iveren bröt sin hals. Och där låg han såsom död; men så snart den helige förstod vad som hänt, gick han fram till honom och rörde vid hans hals och bad för honom med mäktiga ord, så att han åter kvicknade till, fast hans huvud satt snett på halsen allt framgent. Och av tacksamhet för detta blev det därefter sedvänja i vår släkt, att vi utom inför kungar och dem som stamma från kungar även må gyckla inför ärkebiskopen av Cashel och ärkebiskopen av Armagh, och inför abboten av Iona och abboten av Clonmacnoise; men därtill också, att vi aldrig må visa vår konst inför någon som är odöpt. Och därför kunna vi inte vara till lags här, hur gärna vi än skulle velat.

Orm glodde stort på honom när han hörde detta sista, ty att det var lögn visste han gott från sin jul hos kung Harald; och han skulle just till att säga honom detta när han mötte ett skarpt ögonkast från fader Willibald och förblev tyst.

— Det kan vara att Gud själv velat ha det så, sade den andre gycklaren lugnt; ty det kunna vi säga utan skryt att många av kung Haralds bästa män anammade

dopet mest för att slippa att gå ut när vi skulle visa våra konststycken inför kungen.

Ylva ville nu säga någonting; men Orm och fader Willibald och båda gycklarna föllo henne genast i talet, och kring bordet rådde nu sådant larm av druckenhet och stor besvikelse att ingen hörde henne.

Orm sade:

— Det är mitt hopp att ni båda mästare bli kvar här en tid framåt, så att vi alla här i gården kunna få vårt lystmäte av edra konster, när vi äro ensamma; ty här äro vi alla goda kristna.

Men nu började några bland de unga ropa allt högre, att de ville se gycklarna, vad som än skulle göras för den sakens skull.

— Döp oss, om inte annat hjälper, ropade en, och det nu strax på stunden.

— Ja, ja, ropade andra, det blir det bästa, och låt det ske fort.

Några bland de äldre skrattade, men andra sågo betänksamma ut och tittade tveksamt på varandra.

Gisle, Svarte Grims son, sprang upp på bänken och skrek:

— De som inte äro med på detta, kunna gå och lägga sig i höladan nu genast, så att de inte äro i vägen.

Ivern och ropandet tilltog nu allt mera. Fader Willibald satt framåtböjd och mumlade för sig själv, under det de båda gycklarna med fridfull min läppjade på sitt öl. Svarte Grim sade:

— Nu synes det mig vara ett ringa ting att bli döpt, och ingenting att ängslas för; men det kommer sig av att jag druckit mycket starköl och är värmd av gillet och vänners gamman. Men annat kan det bli när ölgädjen

gått av mig och jag tänker på grannars skratt och stickord.

— Dina grannar äro här, sade Orm; och vem skall komma med skratt och stickord, om alla göra som du? Det är förr att vänta att du och alla ni andra komma att skratta åt odöpt folk efter detta, när det blir märkbart för alla hur mycket ni bättrat er lycka genom att låta er döpas.

— Det kan vara att du har rätt, sade Grim; ty ingen kan säga annat än att din lycka är av de bästa.

Nu reste sig fader Willibald och läste över dem på latin, med utbredda händer, så att alla sutto tysta och orörliga under hans ord och flera av kvinnorna bleknade och började skälva. Två män av de drucknaste reste sig och befallde sina kvinnor att genast följa med bort från detta häxeri; men när de tilltalade blevo sittande som om de ingenting hört, med ögon och öron endast för fader Willibald, satte de båda männen sig igen, som om de nu gjort vad de kunde, och återtog med sorgmodig min sitt drickande.

Alla kände stor lättnad när fader Willibald slutade med sitt latin, som lät som förskräckliga galdrar. Han började nu tala på vanligt språk om Kristus och hans makt och godhet, och om hans villighet att taga alla människor i sitt hägn, till och med horkonor och rövare.

— Och därför, sade han, finns det ingen här som är utesluten från allt det goda han ger; ty han är en hövding som bjuder alla till sitt gästabud och har rika skänker åt alla.

Lyssnarna gladdes åt detta tal, och många kommo i skratt; ty envar fann det muntert och mycket rätt att höra grannar kallas rövare och horkonor, utan att själv tycka sig böra räknas till någondera sorten.

— Och nu är det mitt hopp, sade fader Willibald, att ni äro villiga att hålla er till honom för hela livet, och att ni förstå vad ni därmed ha att göra, så att er vandel bättras efter hans önskan, och att ni aldrig vända er till någon annan Gud.

— Ja, ja, ropade många otåligt; vi förstå allt. Och skynda dig nu, så att vi bli färdiga till annat.

— Ett taga ni nu på er, som ni alltid måste komma ihåg, fortsatte fader Willibald; och det är att ni allt framgent komma hit till mig i denna Guds kyrka, varannan söndag eller åtminstone var tredje, för att lyssna till Guds vilja och undervisas i Kristi lära. Vilja ni lova mig detta?

— Det lova vi, skreks det ivrigt. Och låt det nu vara nog med prat. Tiden hastar, och snart börjar det kvällas.

— Det vore bäst för edra själar, om ni alla kunde komma varannan söndag; men de som ha lång väg må slippa med var tredje.

— Håll nu käften, präst, och döp oss! vrålade de otåligaste bland männen.

— Tyst! röt fader Willibald med väldig röst. Det är er vantros gamla listiga djävlar som locka er att skräna och falla mig i talet, ty därmed hoppas de att vålla Gud förtret och att få behålla er som sina egna. Men det är intet överflödigt tal jag kommer med, när jag talar till er om Kristus och Guds påbud, utan sådant som ni måste lyssna till uppmärksamt och i stillhet. Och må nu allt djävulskap vika bort från er, så att ni bli värdiga att anamma dopet.

Därmed började han åter läsa på latin, och nu långsamt och med stränghet i rösten, så att några av de äldre kvinnorna snart började jämra sig och fälla tårar. Ingen av männen vågade säga ett ord; de sutto alla ängsligt

stirrande på honom med stora ögon och öppen mun; men ett par sågos snart nicka, med huvudet allt närmare ölkannan, och sakta glida ned under bordet, varpå långa snarkningar genast började stiga upp därifrån.

Fader Willibald befallde dem nu alla att komma fram till dopkaret, där Harald Ormsson döpts, och där blevo nu tjugutre män och nitton kvinnor döpta, unga och gamla. Orm och Rapp drogo fram de båda sovarna under bordet och försökte få liv i dem; men när detta inte ville lyckas, buro de dem fram till karet och höllo dem säkert fast, tills de blivit vattenösta som de andra, varpå de lades i ett lugnt hörn för att sova vidare. Munterheten var nu stor hos alla, både män och kvinnor, när de vredo vatten ur sitt hår och gingo tillbaka till sina platser vid bordet; och när fader Willibald försökte avsluta sitt verk med en stor välsignelse, var det inte mycket av hans tal som kunde höras i larmet.

— Här är ingen rädd för litet vatten! skreko de stolt och grinade emot varandra.

— Allt är färdigt nu!

— Upp nu, gycklare, och hoppa för oss det bästa ni förmå!

Gycklarna smålogo och reste sig villigt, och genast blev det djup tystnad i salen. De hälsade höviskt Ylva, när de trädde fram på golvet, som om hon varit den enda åskådaren för dem; och under en lång stund höllo de därefter församlingen stum av häpnad eller råmande av skratt. De slog runt, både framlänges och baklänges, utan händers hjälp, och kommo alltid ned på fötterna; de härmade fåglar och djur, blåste visor på små pipor under dans på händerna, bollade med ölkannor, knivar och svärd; och ur sina påsar togo de fram två stora dockor, brokigt klädda och med snidade käringansikten, som de höllo i händerna,

Felimid den ena och Ferdiad den andra, och som plötsligt började samtala, först i all vänlighet, sedan nickande och fräsande och till sist med förskräckliga okvädinsord som de munvigt öste över varandra med kraxande röst utan att förtröttnas. Det gick en rysning genom församlingen när dockorna började tala; kvinnor hackade tänder, och män vitnade och grepo efter vapen; men Ylva och fader Willibald, som kände dessa konster sedan gammalt, lugnade dem med att allt kom sig av gycklarnas skicklighet och att ingen farlighet fanns däri. Orm själv såg betänksam ut ett ögonblick, men fann sig snart; och när gycklarna förde sina dockor allt närmare varandra, och dessa började fäkta med armarna under allt gällare skällsord, som om de snart skulle fara varandra i håret, kom han i ett sådant skratt att Ylva böjde sig emot honom och bad honom tänka på hur det gått för kung Colla. Orm strök tårar ur ögonen och såg på henne.

— Det är inte lätt att tänka på allt när man har roligt, sade han. Men jag tror inte att Gud låter någonting hända mig nu, när jag är honom till så stor nytta.

Det kunde dock märkas att han tog Ylvas råd på allvar; ty det var alltid så med honom att han hade lätt att ängslas för sin hälsa.

Till sist slutade gycklarna med sina konster, fast åskådarna ständigt eggade dem att fortsätta; och allt slutade utan att någon skrattat ihjäl sig. Fader Willibald tackade Gud för allt som vederfarits dem och för alla själar som han fått nåden att bringa till Kristus. Därmed var Orms stora kristningsgille slut; och nästa morgon i gryningen redo alla gäster hem från Gröning, under samtal om allt smakligt de undfägnats med och om alla gycklarnas muntra konster.

Sjunde kapitlet

OM MANNEN SOM BAR SVEAKUNGENS SVÄRD, OCH OM MAGISTERN FRÅN AACHEN OCH HANS SYNDER

När allt var ändat och stillhet återvänt till gården, där nu endast de fyra tiggarna dröjde kvar, voro Orm och alla i hans hus ense om att gästabudet avlupit bättre än man kunnat vänta och att Harald Ormsson fått ett kristningsgille som säkert lände både honom och dem alla till stor heder. Endast Åsa såg betänksam ut. Hon sade att de skarpättna gästerna satt i sig det mesta av husets förråd, både vått och torrt, så att man kunde bli bekymrad för mindre.

— Bakstugan är tömd, sade hon, på en enda brödkista när; och i visthuset ser det lika ynkligt ut som om en flock vargar hälsat på där. Och det säger jag er båda, att om edra söner bli många, kunna inga sådana doggillen hållas för dem utan att hela er rikedom ödes bort. Likväl vill jag inte klaga stort över vad som slösats denna gång, ty det är rätt att den förstfödde sonen hedras; men nu får det bli svagdricka till maten, tills nytt malkorn finns att få.

Orm sade att han helst ville slippa att höra grumsande över uppättna matbitar.

— Men du menar väl, sade han till Åsa; och ditt morrande kommer sig nog mest av gammal vana. Och svagdricka lär också gå att dricka, har jag hört.

— Du må betänka, Åsa, sade fader Willibald, att detta gille inte var som andra. Det har främjat Kristi sak och lockat hedningar till dopet. Därför kan dess överflöd inte klandras, och Gud kommer att ge tiofalt igen.

Åsa erkände att allt kanske därmed kunde vara ursäktat; ty fader Willibald sade hon inte gärna emot, inte ens när hon var i sitt sträva lynne.

Den lyckligaste av alla var fader Willibald, som under detta gille fått utföra så stora ting och ej endast kristnat alla gästerna utan också såsom den förste av alla Kristi tjänare lyckats döpa män från Småland.

— Nu kan jag i sanning säga, sade han, att tålamod fått sin lön och att jag inte förgäves följde med er till detta land. Under dessa tre gillesdagar ha fyrtiofem själar undfått dopet av min hand. Det är sant att ännu ingen kommit till mig driven av hjärtats sanna trängtan till Kristus, fast jag talat så mycket om honom. Våra gäster lockades av mästarna från Irland, och männen från Småland döptes tvungna. Men det är min tro, att om en Kristi tjänare satte sig att vänta på hjärtats sanna trängtan hos detta folk, då bleve hans väntan lång. Och av vad som nu blivit gjort kan mycket gott komma. Men att allt gått mig så väl i händer är inte min förtjänst, utan dessa båda mästares från Irland; och det var förvisso ett Guds klara under att de sändes hit i rättan tid för att hjälpa till vid det heliga verket.

— Det är lätt att se att det är så, sade Åsa.

— Nu kan det vara på tiden, sade Orm till de fyra främlingarna, att vi få höra något mera om er som kommit till oss i tiggarskepnad. Vi äro nyfikna att få veta

varför ni båda mästare draga omkring på sådant sätt, och vilka ni båda andra äro, och i vilka ärenden ni äro stadda.

Den stora mannen med det gråsprängda skägget såg sig omkring och nickade långsamt. Därpå sade han med sorgen röst:

— Spjalle heter jag, och i Uppsala hör jag hemma. Jag har varit med kung Erik i all hans härnad, och stått honom närmast som hans sköldbärare för min storleks och styrkas skull. Men nu är jag löst ur min tjänst. Och mitt ärende är endast detta: att draga hem till Uppsala i en tiggares skepnad, med ett svärd fastbundet vid mitt ben.

Han tystnade, och alla sågo på honom i häpnad.

— Varför har du ett svärd bundet vid benet? frågade Ylva.

— Mera kunde väl vara att säga om detta och om annat, svarade han; men måhända har jag redan sagt för mycket, sedan jag vet att du, husfru, är kung Svens syster. Men en nyhet är den största och värsta; och det är den, att kung Erik, som kallades den segersälle, är död.

Alla tyckte att detta i sanning var en nyhet, och de voro ivriga att få höra mera.

— Och för mig behöver du inte vara rädd, fast jag är kung Svens syster, sade Ylva. Ty mellan oss är kärleken inte större, än att han nyss hade utsända män här som stodo oss efter livet. Är det han som dräpt kung Erik?

— Nej, nej, sade Spjalle förtrytsamt; då hade inte jag varit i livet nu. Det var trolldom han dog av, det är min tro, om den nu kom från gudarna eller från den onda västgötakvinnan Sigrid, Skoglar-Tostes dotter, hans drottning, — må hon vältra i Hels forsar bland svärdseggar och etterormar! Kungen låg på plundring bland Småöarna med stor flotta, och det var hans tanke att snart segla mot kung Sven, som satt i norra Sjöland; och alla hade

vi goda dagar och trivdes med våra värv. Men när vi lågo i skeppsläger på Falster tog olyckan sin början; ty där kom en förvillelse över kungen, så att han lät förkunna för hela hären att han tänkte låta döpa sig. Han sade att hans lycka mot kung Sven skulle bli bättre om så skedde, så att han helt skulle kunna göra slut på honom. Till detta hade han lockats av präster, som kommit från saxarna och mumlat i hans öra. Hären tyckte föga om detta; och förståndiga män sade honom öppet att det illa hövdes en sveakonung att tänka på sådan fåfänglighet, som kunde passa för saxare och daner men inte för honom. Men han såg misslynt på dem som talade så, och var sträv i sina svar till dem; och då alla voro vana vid att han själv förstod allting bäst och helst gjorde som han ville, blev ingenting mera sagt honom av hans män i detta ärende. Men hans drottning, den galna västgötskan, som var med oss på härnaden med alla skepp hon ärvt efter sin fader, hade ett hat till Kristus och allt hans folk och lät sig inte tystas av kungen; och mellan dem blev det nu stor träta, så att det spordes i hären att hon sagt att en döpt konung vore det ömkligaste hon visste, och att kungen lovat henne aga om hon en gång till öppnade munnen i denna sak. Men det var för sent att tala med henne om aga nu; det skulle hon haft tidigare och ofta. Av detta kom split i hären, så att vi svear och drottningens män sågo snett på varandra med många stickord och ofta togo till vapen när vi möttes. Och nu grep trolldomen honom hårt, så att han sjuknade och låg maktlös; och tidigt en morgon, när de flesta ännu lågo i sömn, seglade Skoglar-Tostes galna dotter bort med alla sina skepp. Hon ämnade sig till kung Sven, trodde många, och det var också kungens tanke när han fick veta vad som hänt; men intet kunde göras åt denna olycka, och kungen var

nu så svag att han ej förmådde säga mycket. Nu kom en stor skräck över lägret, och alla skeppshövdingar ville bort så fort de kunde, och det blev stort kiv om kungens skattkistor och hur de skulle delas mellan alla för att inte falla i kung Svens hand. Men mig kallade kungen till sin bädd och befallde mig att bringa hem hans svärd till hans son. Det var Uppsalakungarnas gamla svärd, som kommer från Fröj och är deras största klenod. Bär hem svärdet, Spjalle, sade han, och låt det inte komma vilse; ty i det bor ättens lycka. Och därmed begärde han vatten att dricka, och då förstod jag att han inte hade långt kvar. Och han, som folken kallade den segersälle, dog snart därefter, i elände på sin bädd; och då voro vi knappt kvar många nog för att bygga hans likbål. Men vi gjorde så gott vi förmådde, och hans trälar och två av prästerna dödade vi och lade vid hans fötter på bålet, så att han inte skulle komma ensam och oansenlig inför gudarna. Och medan bålet ännu brann, kommo öborna manstarka emot oss med härrop. Då flydde jag snabbt, för detta svärds skull, och med dessa trenne män kom jag över till Skåne i en fiskebåt. Och svärdet bär jag bundet vid mitt ben, under kläderna, för att gömma det så gott jag kan. Men hur det nu skall bli i världen, sedan han är död, är mera än vad jag kan förstå; ty bland alla kungar var han den ypperste, fast han för den onda kvinnans skull fick ett sådant slut att han nu där borta, på Falsters strand, ligger utan hög över sin aska.

Så var Spjalles berättelse, och alla funno hans nyheter märkliga.

— Det är onda tider för kungar, sade Orm. Först Styrbjörn, som var den starkaste, sedan kung Harald, som var den visaste, och nu kung Erik, som var den mäktigaste; och det är inte länge sedan vi hörde att också den stora

kejsarinnan Theofano dött, hon som ensam rådde över saxare och lombarder. Endast kung Sven, min svåger, som är fullare av ondska än andra, dör inte, utan frodas och växer till. Det vore gott att få veta varför Gud inte förgör honom och låter bättre kungar leva.

— Gud slår honom när stunden är inne, sade fader Willibald, såsom han slog Holofernes, som fick sitt huvud avhugget av kvinnan Judith, eller Sanherib, assyriernas herre, som dräptes av sina söner inför sin avgudabild. Men ibland är det onda seglivat, och här i dessa nordländer är djävulen starkare än på andra håll. Därpå ha vi nu nyss fått höra ett förskräckligt tecken; ty här sitter denne Spjalle och talar om att han varit med om att slakta Kristi tjänare vid sin konungs likbål. Sådant djävulskap finns ingenstädes i världen utom här och hos de värsta bland vänderna. Och för mig är det inte lätt att veta vad jag bör göra inför sådana gärningar och deras gärningsmän. Jag kunde säga dig, Spjalle, att du evinnerligen skall brinna i helvetet för detta. Men därmed vore föga sagt; ty till helvetet skulle du ändå.

Spjalle såg sig betänksam omkring bland de närvarande.

— Nu har jag sagt för mycket i mitt oförstånd, sade han, och väckt vrede hos denne präst. Men vad vi gjorde var endast enligt gammal sed, såsom alltid gjorts vid sveakungars bortfärd. Och det sades mig av dig, husfru, att jag inte var bland fiender här.

— Bland fiender är du inte, sade Orm, och intet ont skall vederfaras dig här; men du må inte finna det underligt att vi, som alla hålla oss till Kristus, hålla det för en ond gärning att dräpa präster.

— De äro bland de heliga martyrerna nu, sade fader Willibald.

— Ha de det bra där? frågade Spjalle.

— De sitta i Guds klaraste salighet och ha det långt bättre än människoförstånd kan fatta.

— Då ha de fått sin lott bättrad mycket, sade Spjalle, ty hos kung Erik räknades de bland trälarna.

Ylva brast i skratt.

— Och då finner du dig mera värd beröm än klander, för att du hjälpt till att sända dem dit, sade hon.

Fader Willibald såg strängt på henne och sade att sådant lättfärdigt tal gjorde honom bedrövad.

— När du ännu var en tanklös ungmö, då kunde det så vara, sade han; men nu borde du veta bättre, när du är en förständig husfru med tre barn och fått mycken undervisning.

— Jag har det från min fader, sade Ylva; och jag vet inte att han stort bättrades, hur många barn han fick och hur mycket han än undervisades av dig och biskop Poppo.

Fader Willibald skakade på huvudet och strök sig med handen långsamt över hjässan, såsom han alltid gjorde när samtalet föll på kung Harald; ty där bar han ännu märket efter ett krucifix, som kungen en gång i otålighet ryckt till sig och slagit honom över huvudet med.

— Förvisso var kung Harald en stor syndare, sade fader Willibald; och det var nära att jag kommit bland martyrerna den gång han slog mig. Men i mycket var han dock kung Davids like, det märks bäst när vi jämföra honom med kung Sven; och han skulle knappt tyckt om att höra sin dotter skämta om dråp på präster.

— Syndare är vi alla, till och med jag, sade Orm; ty mer än en gång har jag burit hand på präster, när vi stormade städer i Kastilien och Leon och brände deras kyrkor. De stredo tappert mot oss, både med spjut och svärd, och det var min herre Almansurs befallning att de alltid skulle

dödas främst av alla. Men det var innan jag visste bättre, och därför är det min tro att Gud inte räknar strängt med vad jag gjorde då.

— Jag har kommit i bättre sällskap än jag trodde, sade Spjalle.

Den bleke unge mannen med det lilla svarta skägget, som var den fjärde bland främlingarna, hade hittills suttit tyst med sorgmodig min; nu suckade han och tog till orda.

— Alla äro syndare, det är sant, sade han; men ingen bland er bär på så svår syndabörda som jag. Rainald heter jag, Guds ovärdige präst, och är kanonicus hos biskop Eckard i Slesvig. Men jag är född i Zülpich i Lotharingien, och förr var jag magister i domskolan vid kröningskyrkan i Aachen. Och hit upp är jag kommen för min synds och min olyckas skull.

— Det må jag säga, sade Orm, att bättre tiggare får man leta efter, ty alla ha ni något att komma med. Och om din berättelse är god, vilja vi gärna höra den.

— Berättelser om synd äro alltid goda, sade Ylva.

— Endast om man lyssnar till dem med allvar och för att lära sig bättring, sade fader Willibald.

— Min berättelse är full av allvar, sade magistern sorgset; ty alltsedan mitt tolfte år är jag en olycksman. Det må ni veta att i en jordkula invid vägen mellan Zülpich och Heimbach bor spåkvinnan Radla, som ser in i det tillkommande. Till henne fördes jag av min moder, som ville veta om allt skulle gå mig väl ifall jag sattes i prästskola; ty jag hade stor åstundan att bli en Kristi tjänare. Spåkvinnan tog mina händer i sina och satt länge vaggande och stönande med slutna ögon, så att jag höll på att förgås av rädsla. Till sist började hon tala och sade att jag skulle bli en god präst och att mycket skulle gå

mig väl i händer. »Men en olycka bär du med dig», sade hon. »Tre gånger skall du begå svår synd, och den andra synden skall vara svårare än den första, och den tredje svårast. Detta är ditt öde, och det kan du inte undfly.» Så voro hennes ord, och mera ville hon inte säga. Vi gräto båda, min moder och jag, när vi gingo hemåt från henne; ty vi ville båda att jag skulle bli en helig man och ingen syndare. Vi gingo till vår gamle präst för att fråga honom till råds, och han sade att den vore lycklig som kunde slippa undan med tre svåra synder; men jag fick föga tröst av hans ord. Så kom jag i prästskola i Aachen, och ingen var villigare och flitigare än jag, och ingen räddare för synd; både i latin och liturgi var jag den bäste, och när jag var tjuuguett år kunde jag evangelierna och psaltaren utantill, samt även det mesta av epistlarna till thessaloniker och galater, som voro alltför svåra för många, så att domprosten Rumold gav mig stort beröm och tog mig till sin egen diakon. Domprosten Rumold var en gammal man med dånande röst och stora utstående ögon, så att många bävade för honom; över allt annat på jorden, utom Kristi kyrka, älskade han tvenne ting: kryddat vin och lärdom. Han var bevandrad i vetenskaper som voro så svåra och sällsynta att få kände till deras namn, såsom astrologi, mantik och algoritm; och det sades att han var i stånd att samtala med kejsarinnan Theofano på hennes eget byzantinska tungomål. Ty i sina unga dagar hade han varit i Österlandet samman med den lärde biskop Liutprand av Cremona och kunde därom berätta sällsamma ting. Han hade samlat böcker i alla sina dagar och ägde över sjuttio stycken; och ofta på kvällarna, när jag burit in det värmda vinet till honom i hans kammare, undervisade han mig i lärda ting, eller lät mig läsa högt för honom ur tvenne gamla skalders verk som han ägde.

Statius hette den ene; han sjöng med svåra ord om forna krig bland byzantinerna vid en stad som hette Thebe. Men den andre, som hette Ermoldus Nigellus, var lättare att förstå; han besjöng den fromme kejsar Ludvig, den store kejsar Karls son, och hans härfärd mot hedningarna i Spanien. Domprosten röt ofta, eller slog efter mig med sin käpp, när jag läste fel i Statius; han sade att jag skulle älska honom och läsa med omsorg, emedan han var den förste skald i Rom som blivit kristen. Jag ville vara domprosten till lags och slippa hans käpp, och därför gjorde jag så gott jag kunde; men mycket förmådde jag inte älska denne skald, fast jag försökte. Men domprosten ägde ännu en skalds verk, och den boken var satt i skönare pärmar än de andra. Ibland såg jag honom sitta mumlande över den, och då såg han ut att vara väl tillfreds och skickade mig efter mera vin; men ur den boken lät han mig aldrig läsa. Därav blev min nyfikenhet allt starkare, och en afton när han var på gästabud hos biskopen gick jag in i hans kammare och letade efter denna bok och hittade den till sist i en liten kista under väggbänken. Det som stod först i den boken var Regula Magistri, det är den helige Benedikts regel för ett gudligt liv; och därpå ett lovtal över kyskheten av en from man från England vid namn Aldhelmus. Därefter kom en lång dikt, som var skönt präntad med den största omsorg; Ars Amandi hette den, det är uttytt Älskogskonst, och den var skriven av en skald i det gamla Rom som hette Ovidius och som säkert aldrig blev kristen.

Magistern såg sorgset på fader Willibald, när han hunnit så långt i sin berättelse, och denne nickade tankfullt.

— Jag har hört talas om den skriften, sade han, och jag vet att den är berömd bland fåvitska munkar och lärda nunnor.

— Den är som Belzebubs egen brygd, sade magistern, och likväl sötare än honung. Denna skrift var svår för mig att tillfullo förstå, ty den var full av ord som varken finnas i evangelier eller epistlar, inte heller hos Statius; men min iver var lika stor som min rädsla. Om dess innehåll vill jag ingenting säga, endast att den var fylld av smek och vällukter och ljuvlig melodi och alla sorters horisk lek som kunna tänkas mellan man och kvinna. Först tänkte jag att det måtte vara svår synd att läsa sådant; men därpå besinnade jag mig hastigt, intalad av djävulen, och tänkte att det som kunde läsas av en vis domprost inte kunde vara synd för mig. Denne liderlige Ovidius var i sanning en stor skald, fast helt given i djävulens våld; och det var ett märkligt ting att hans verser av sig själva blevo kvar i mitt minne; långt bättre än episteln till galaterna, fast jag bemödat mig mycket med den. Jag läste tills jag hörde domprostens steg utanför huset; den kvällen gav han mig hård aga med sin käpp, emedan jag försummat att möta honom med lykta och stödja honom på vägen hem. Men agan brydde jag mig inte stort om, ty jag hade annat att tänka på; och ännu tvenne gånger, när han var borta, kom jag in i hans kammare och läste dikten till slut. Av detta kom en stor förändring över mig, så att jag ständigt gick omkring med sinnet fullt av synd och sköna verser. För min lärdoms skull blev jag nu magister vid domskolan, och allt gick mig väl tills jag en gång blev kallad inför biskopen. Han sade att den rike köpmannen Dudo i staden Maastricht, som var en man känd för fromhet och som givit kyrkan stora skänker, ville ha en from och lärd präst till att undervisa hans son i kristlig dygd och helst även lära honom att skriva och räkna; och därtill hade nu biskopen valt mig, emedan domprosten höll mig för att vara den bäste bland

de unga och den ende som visste något om den svåra räknekonsten. För att jag också skulle kunna leda deras andakt gjorde den gode biskopen mig till presbyter, med rätt att mottaga bikt, och därpå begav jag mig genast till staden Maastricht, där djävulen väntade mig.

Han tog sig om huvudet med båda händerna och stönade högt.

— Så långt var din berättelse inte mycket att komma med, sade Orm, men kanske den bättrar sig nu. Låt oss höra hur det blev vid detta möte mellan er båda, djävulen och dig.

— Jag mötte honom inte i kroppslig gestalt, fortsatte magistern, men det var illa nog som det var. Köpmannen Dudo bodde i ett stort hus invid floden; han tog vänligt emot mig, och varje morgon och kväll höll jag bön för hans hushåll. Jag undervisade flitigt hans son, och Dudo själv satt stundom och lyssnade till oss, ty han var i sanning en from man och befallde mig ofta att inte spara på riset. Hans hustru hette Alchmunda, och i huset fanns också en syster till henne, som hette Apostolica och var änka. De voro ännu unga båda och sköna att se på. De tedde sig dygdiga och sedesamma, med långsam gång och nedslagna ögon, och vid bönestunderna visade ingen större fromhet än de. Men fast den lede Ovidius satt kvar i min själ djärvdes jag inte mycket se på dem och aldrig tala med dem; och nu gick allt väl tills den tid kom då köpmannen begav sig åstad på en stor handelsresa söderut och till Lombardiet. Före sin bortfärd biktade han sig och lovade rikliga skänker till kyrkan för lycklig hemkomst; han förmanade allt sitt hus och tog löfte av mig att jag dagligen skulle hålla förbön för honom, och därpå drog han bort med sina män och hästar. Hans hustru och hennes syster gråto mycket vid avskedet; men deras gråt

stillnade snart, och de började nu te sig annorlunda än förr. Vid bönestunderna med husfolket visade de alltjämt fromhet; men de kommo nu gärna för att höra på mig och min lärjunge, och då sutto de viskande samman, med ögonen på mig, eller befallde att barnet skulle få vila sig och gå till sina lekar, emedan de ville fråga mig till råds om viktiga ting. De undrade mycket över att jag var så allvarlig, trots min ungdom, och fru Apostolica ville veta om det var sant att alla unga präster voro rädda för kvinnor. Hon sade att de nu kunde räknas som stackars sörjande änkor båda och att de i sanning behövde tröst och uppmuntran. De sade att de båda ville bikta alla sina synder före påsk, och Alchmunda ville veta om jag hade rätt att meddela syndaförlåtelse. Jag svarade att biskopen givit mig tillåtelse, emedan detta hushåll var väl känt för sin stora fromhet, så att föga kunde finnas att bikta där. De slogo samman händerna i glädje över detta, och nu började djävulen på allvar att driva sitt spel med mig, så att mina tankar alltmera fylldes av dessa båda kvinnor. För sitt goda ryktes skull fingo de aldrig ensamma gå ut i staden, det hade Dudo strängeligen förbjudit, och han hade satt gårdsfogden att vaka över detta påbud; därför kastade de sina ögon på mig och lockade mig till synd. Jag borde ha varit ståndaktig och förmanat dem, eller genast flytt från deras åsyn, såsom gudsmannen Josef gjorde i Potifars hus; men förvisso hade Josef aldrig läst Ovidius, och därför hade han det lättare än jag. När jag såg på dem, fanns i mina blickar inte längre kyskhet och fromhet, utan endast synd och begärelse, så att jag skalv när de kommo mig nära; likväl vågade jag ingenting göra, för min ungdoms och oerfarenhets skull. Men dessa kvinnor, som voro lika fulla av syndiga tankar som jag och mycket dristigare, fällde inte modet för detta;

och en natt när jag låg i sömn i min kammare, vaknade jag vid att en kvinna kom till mig i min säng. Jag kunde ingenting säga, så stor var min rädsla och glädje; men hon viskade att åskan börjat gå och att hon var mycket rädd, och därmed slog hon armarna om mig och började ivrigt kyssa mig. Vid en klar blixtnått såg jag att det var Apostolica; och fast jag själv eljest hade stor skräck för åska, hade jag inte tid att tänka på dylikt nu. Men efter en stund, sedan jag med henne njutit älskog som var långt ljuvligare än allt vad Ovidius sjungit, hörde jag åskan komma allt närmare; då greps jag av stor förskräckelse och väntade att Gud genast skulle slå mig med sin ljunge. Därav blev dock ingenting; och nästa natt, när Alchmunda kom till mig lika ivrig som systemen, förnams ingen åska, och lustan betog mig alltmera, så att jag hängav mig åt de syndiga fröjderna med förhärdelse och glattigt mod. Dessa kvinnor voro vänliga och godsinta; de trättes aldrig, varken med mig eller med varandra, och intet ont fanns hos dem utom deras stora kättja; men inte heller fanns det hos dem någon ånger eller ängslan, utom deras stora ängslan för att pigorna skulle märka vad de hade för sig. Men djävulen stod dem troget bi, ty vad kan finnas som är mera glädjande för honom än att kunna bringa en Kristi tjänare på fall? När nu påsktiden kom, biktade sig allt husfolket för mig i tur och ordning, och sist kommo Alchmunda och Apostolica; dessa lade med allvar fram allt som skett mellan oss, och jag var tvungen att meddela dem Guds fulla förlåtelse. Detta var ett förskräckligt ting att göra; ty fast nu all synd var vältrad över på mig, kändes det likväl som om jag velat bedraga Gud.

— Det är mitt hopp att du hunnit bättra dig sedan dess, sade fader Willibald strängt.

— Det är också mitt hopp, svarade magistern; men det är mitt öde, det som spåkvinnan sade om de tre synderna. Likväl var jag inte helt snärjd i djävulens garn, ty varje dag höll jag förbön för köpmannen, såsom jag lovat, mot all farlighet på resan och för lycklig hemkomst, och mot slutet till och med tvenne gånger om dagen, för att lindra den stora ånger och skräck jag kände. Men denna skräck blev allt svårare; och till sist, natten efter Kristi uppståndelses dag, förmådde jag inte längre uthärda, utan flydde hemligt ur hus och stad och drog tiggande fram längs vägarna tills jag nådde hem till min moder. Hon var en from kvinna, och när jag berättade henne allt, grät hon mycket; och därpå började hon trösta mig och sade att det inte vore stort att undra på att kvinnor blevo yra vid min åsyn, och att sådana ting skett oftare än folk visste om. Det enda jag nu kunde göra, sade hon, var att gå tillbaka till den gode domprosten och säga honom hur allting skett, och hon välsignade mig när jag gav mig åstad för att göra som hon sagt. Domprosten Rumold såg på mig med stora ögon och ville veta varför jag kommit tillbaka; och under tårar berättade jag nu allt för honom, sannfärdigt från början till slut. Han brummade argt när han fick veta att jag läst Ovidius utan hans tillstånd; men när jag kom till vad som hänt mig med de båda kvinnorna, slog han sig på knäna och brast ut i ett dånande skratt. Han ville noga ha reda på allt detta, och om båda kvinnorna varit väl tillfreds med mig; därpå suckade han och sade att ungdomen vore den bästa tiden, och intet domprosteri i hela kejsardömet mycket värt mot den. Men när jag berättade vidare, mörknade han alltmera, och när jag nått till slutet, slog han näven i bordet och skrek att jag svårt förgått mig och att detta vore en sak där biskopen finge döma. När vi kommit in-

för biskopen och han fått höra allt, var han ense med domprosten i att jag felat svårt och svikit mitt ämbete i tvenning: jag hade rymt från den plats dit jag sänts av honom, och jag hade förrått biktens hemlighet genom att för min moder berätta vad som hänt mellan mig och kvinnorna. Mitt horsbrott, sade de, vore förvisso en allvarlig sak, dock inte värre än vad man var van vid och inte mycket att tala om bredvid detta andra, vilket endast kunde sonas med sträng botgöring. Men emedan jag handlat av oförstånd och inte av ond vilja, tänkte de förfara mot mig med så stor mildhet som möjligt, och de gåvo mig tre botgöringar att välja på: att under ett år bli själasörjare hos de spetälska i det stora hospitalet vid Jülich; eller draga som pilgrim till det Heliga Landet och bringa hem till kröningskyrkan olja från Oljeberget och vatten från floden Jordan; eller gå till omvändelseverket bland datterna. Jag kände mig styrkt av deras mildhet och brinnande av åstundan att få sona min synd; därför valde jag det svåraste, och så blev jag sänd till biskop Eckard av Hedeby. Han tog vänligt emot mig, och snart gjorde han mig till kanik för min lärdoms skull; och hos honom blev jag i två år, idog i fromhetens tjänst och magister vid den skola han inrättat, tills åter mitt öde nådde mig och jag begick min andra synd.

— Du är mig en ny sorts präst, sade Orm, med dina synder och dina galna kvinnor. Men ännu ha vi inte fått veta varför du kommit hit.

— Varför har du inte gift dig, som en vettig människa, sade Ylva, när din lust efter kvinnor är så stark?

— Somliga hålla före att en präst helst skall leva ogift, sade magistern. Här går ju er egen präst utan hustru; fast det må vara sant att han är heligare än jag och starkare mot frestelser.

— Jag har haft annat att göra än att tänka på kvinnor, sade fader Willibald; och nu, prisad vare Gud, är jag gammal nog för att slippa komma i sådan frestelse. Men i denna sak hade redan de heliga apostlarna olika mening. Själve Sankt Petrus var en gift man, och till och med på sina resor bland hedningarna hade han sin hustru med sig. Detta gladdo dock icke Sankt Paulus, som höll sig ogift, och kanske var det därför han fick tid till längre resor och mycket skrivande. Sedan länge ha heliga män börjat tänka att Sankt Paulus hade rätt, och Sankt Benedikts abboter i Frankrike hålla nu före att varje präst bör leva ogift och helst helt i kyskhet. Dock är det min tro att det kommer att dröja innan alla präster kunna finna sig i detta.

— Så är det, sade magistern. Jag känner till förkunnelsen av den frankiske abboten Odo och hans lärjungar, att äktenskap är av ondo för en Kristi tjänare, och jag håller deras åsikt för att vara den rätta. Men djävulens knep äro många och av omätlig slughet; och sådan ni nu se mig här, är jag en utstött och en vandrare i vildmarken för att jag vägrat att träda i gifte. Detta är den andra av de synder som häxan profeterade för mig. Och det är förskräckligt för mig att begrunda vad den tredje må bliva.

De ville nu alla gärna få höra vad som hänt honom, och sedan Ylva skänkt i en styrkedryck åt honom, började han berätta om sin andra synd.

Åttonde kapitlet

OM DEN SYNDIGE MAGISTERNES ANDRA SYND, OCH OM DEN BOT HAN FÅTT SIG PÅLAGD

— Därmed, sade han med sorgsen röst, hänger det så samman, att en kvinna vid namn Thordis bor ej långt från Hedeby. Hon är högättad och bland de rikaste i trakten, med vida marker och stora hjordar, och född och upp- vuxen i hedendom. För sin rikedom skull har hon varit gift tre gånger, fast hon ännu är i sin ungdom, och alla hennes män ha fått våldsmäns död i härtåg och fejder. När den tredje dräpts blev hon missmodig och kom själv- mant till biskop Eckard och sade sig vilja söka hjälp hos Gud; hon blev då undervisad och döpt av biskopen själv, och ofta därefter kom hon ridande till mässan med stort följe och med buller och vapenslammer som om det varit en krigshövding som kommit. Hennes stolthet var stor och hennes sinnelag genstörtigt, och i början vägrade hon att låta sina följesmän lägga av sig vapnen innan de trädde in i kyrkan; ty sådant, sade hon, skulle se ömkligt ut. Men biskopen övertalade henne slutligen och han ville att vi skulle ha tålmod med henne i allt, emedan hon kunde bli Guds kyrka till stor nytta. Och det är sant att hon mer än en gång kom till biskopen med goda skänker. Men lik- väl var hon svår att stå ut med, och värst blev hon för mig. Ty när hon fått ögonen på mig, upptändes snart hen-

nes lusta, och en gång efter mässan stod hon ensam och väntade på mig i vapenhuset och bad om min välsignelse. Den gav jag henne; och därefter såg hon noga på mig och sade att om jag lade mig till med hår och skägg, såsom hövdes en man, skulle jag duga till annat än att säga mässan: »och hos mig är du välkommen när du vill, och det besöket skall du inte ångra», sade hon. Därmed grep hon mig vid öronen och kysste mig skamlöst, fast min diakon stod bredvid, och lämnade mig kvar i stor blygsel och förskräckelse. Jag var nu, med Guds hjälp, stark mot kvinnor och besluten att vandra ostraffligen; dessutom kunde hon inte i skönhet mäta sig med de båda som förlett mig i Maastricht. Därför fruktade jag inte att falla i synd med henne; men jag kände rädsla inför hennes galenskap, och det var en olycka att den gode biskop Eckard nu var borta, ty han hade rest till ett kyrkomöte i Mainz. Jag fick diakonen att tiga med det han sett, fast han skrattade mycket i sitt oförstånd, och den kvällen bad jag ivrigt till Gud om hjälp mot denna kvinna. Därav kände jag mig förunderligt styrkt; och jag tyckte mig förstå att hon kommit i min väg på det att jag måtte visa vilken ståndaktighet jag nu ägde mot köttets lockelser. Men nästa gång hon kom till kyrkan, kände jag likväl åter stor skräck; och så fort jag kunde, medan sången ännu ljöd, flydde jag in i sakristian för att undgå henne. Men utan att sky något var hon efter mig innan jag hunnit slippa ut, och ville veta varför jag inte syntes till hemma hos henne fastän hon inbjudit mig. Jag svarade att många viktiga ting uppfyllt min tid. »Ingenting är viktigare än detta», sade hon, »ty du är den man jag vill gifta mig med, fast du är rakad; och jag trodde dig ha förstånd nog att inte låta mig sitta i väntan, efter vad jag lät dig märka sist.» Jag var nu i svår förvirring och visste endast svara att jag för många

tings skull omöjligt kunde lämna kyrkan medan biskopen var borta; men därpå steg mitt mod, och jag sade henne med allvar att Kristi tjänare helst borde leva ogifta och att alla de heliga kyrkofäderna voro ense i att strängt ogilla den kvinna som trädde i gifte för fjärde gången. Hon blev blek vid mina ord och kom emot mig utan att låta mig tala till slut. »Är du snöpt som en gällox?» sade hon. »Eller håller du mig för att vara för gammal?» Hon såg farlig ut i sin vrede, och jag grep ett krucifix och höll upp emot henne och började läsa bönen för onda andars fördrivande; men hon ryckte det ur min hand med sådan kraft att hon slant och föll baklänges och slog huvudet mot den stora klädkistan. Men hon var genast på fötter igen och skrek högt på hjälp; och jag gjorde detsamma utan att veta vad jag gjorde. Och därmed fullkomnades mitt öde, som det inte fanns undflykt ifrån; ty i den strid som nu blev i kyrka och vapenhus och utanför, mellan hennes följe, som ville hjälpa henne, och goda män från staden, som ville hjälpa mig, dödades män på båda sidor, och däribland en underdiakon, som blev huggen med svärd, samt kaniken Andreas, som kom springande från biskopshuset för att stilla striden och fick en sten i huvudet och dog nästa dag. Äntligen blev kvinnan fördriven, samman med de män hon hade kvar; men min förtvivlan var stor, när jag såg allt som hänt och att präster dödats för min skull. När biskop Eckard återvände och fick höra allt, fann han att det mesta av skulden var min; ty han hade befallt att kvinnan Thordis skulle behandlas med tålmod av oss alla, och däri hade jag svårt brustit. Det rätta, sade han, hade varit att göra henne till viljes. Jag bad honom att pålägga mig det strängaste straff, emedan jag kände min synd fast den varit omöjlig att undvika; jag berättade för honom om häxans spådom och hur det som nu skett var den andra

av de tre synder som det var mitt öde att begå. Biskopen sade att han ogärna ville ha mig kvar i Hedeby när tiden kom för mig att begå den tredje; och till sist blev min botgöring uttänkt. Han befallde mig att draga upp till de vilda smålänningarna för att friköpa Guds nitiske tjänare, fader Sebastian, som för tre år sedan sänts ut för att bringa dem evangelium och som alltsedan dess försmäktar hos dem i hård trældom. Dit är jag nu på väg, och detta är mitt ärende. Och om mig och mina olyckor veta ni nu lika mycket som jag själv.

Därmed slöt han sin berättelse; och Ylva skrattade och skänkte i öl åt honom.

— Du synes mig ha det svårt med kvinnor, hur du än vänder dig med dem, sade hon, och det fast du läst i bok om hur de böra älskas. Och du lär väl knappt få bättre hand med dem i dessa trakter.

Men magister Rainald svarade med jämnmod att all sådan fåfänglighet nu vore slut för hans del.

— Ej endast med kvinnor utan även i andra ting må du vara en man av stor enfald, sade Orm, och din helige biskop också, om ni tro att du kan komma tillbaka med en friköpt präst, eller ens med livet i behåll, ifall du bär silver och guld med dig till smålänningarna.

Magistern skakade på huvudet och smålog sorgmodigt.

— Guld och silver bär jag inte med mig, sade han, ty det är inte med den sortens ting fader Sebastian skall friköpas. Utan jag skall ge mig själv till träl i hans ställe. Jag är yngre och starkare, och därför bör bytet kunna ske lätt. Och därmed kan jag sona något av den synden att jag vållat tvenne prästers död.

Alla förundrade sig över detta, och först ville de inte tro att han menade allvar. Men magistern blev vid vad han sagt.

— Jag håller mig för lika god kristen som andra, sade Orm; men likväl tror jag mig hellre i stånd att begå alla synder än att själv lämna ut mig som träl.

Fader Willibald sade att sådan kristlig gärning inte var varje mans sak, men att magistern handlade rätt.

— Och mycket lång blir icke din trældom, sade han till denne; ty nu räkna vi ej mera än fem år till Kristi återkomst, efter den uträkning som de flesta lärda män hålla för att vara riktig. Och om du nu skyr kvinnor och slipper olyckor med dem, kan det hända, att du hinner döpa många smålänningar innan den dagen kommer. Då kan du stå lugn inför Herrens domstol.

— Det är sant som du säger, sade magistern, och jag har själv tänkt på dessa ting. Men det värsta är att jag har min tredje synd kvar att begå. Och det var häxans spådom att den skulle bli den största.

Ingen visste att finna någon tröst för honom mot detta, men Orm sade sig hoppas att denna tredje synd måtte dröja någon tid.

— Ty jag skulle ogärna se, sade han, att du beginge den medan du gästar mitt hus. Men det må ni alla veta, både du, präst, och du Spjalle, och ni båda mästare från Irland, att ni gärna må stanna här hos mig så länge det synes er gott.

— Det säger också jag, sade Ylva.

De tackade för detta; men Spjalle sade att han endast tänkte stanna få dagar.

— Ty jag kan inte dröja på vägen, sade han, med sveakungarnas lycka i min vård.

De båda gycklarna sade sig vilja göra Spjalle sällskap, emedan de ämnade sig till Uppsala liksom han. Och om de inte skulle trivas där, hade de andra kungar att välja på.

— Då gå vi kanske till Norge, sade de, ty där sitter nu

kung Olaf Tryggvesson, som säges ha blivit en god kristen. Eller också fara vi i österväg, till kung Valdemar i Gårdarike, som har stort namn om sig för makt och rikedom och för givmildhet mot konstförfarna män.

— Till honom är det lång väg, sade Orm.

— Vi äro hemlösa vandrare på jorden, sade de, men så långt som kungar finnas gå vi gärna, ty hos alla äro vi välkomna. Och bortom Gårdarike råder kejsar Basilius, han som kallas Bulgardödaren och som är den mäktigaste av världens herrar, nu sedan kung Harald och kung Erik äro döda; fast det kan vara att den unge kejsaren i Tyskland inte gärna skulle höra detta sägas, inte heller konung Brian hemma hos oss. Vi ha hört sägas av vittfarna män att kejsarens gycklare i Miklagård ha stort anseende och förmå utföra svåra ting, och särskilt ha vi hört berättas om ett konststycke som de gjorde inför sändebud från den gamle tyske kejsaren, i de dagar då kejsar Nikeforos rådde i Miklagård. De gjorde det med förunderlig klättring på en stång; och den konsten känna vi icke till, fast vi eljest tro oss veta mer än andra. Därför kunde det vara lönt att få se hur skickliga de äro, och att visa dem vad Erins mästare förmå. Och det vore förvisso en stor heder för oss att få lyckla inför kejsar Basilius, och för honom att få besök av oss. Men först ämna vi oss nu till Uppsala, till den unge kungen där, och då är det bäst att vi hålla sällskap med Spjalle. Ty han är en god man att gå tiggande med.

Så blev det; och efter några dagar, sedan han känt sina krafter bättras, band Spjalle åter fast kungasvärdet vid sitt ben, och han och de båda mästarna togo upp sina påsar och tiggargastavar. De fingo riklig vägkost av Åsa och Ylva, så att de sade sig ha föga hopp att en gång till på sin väg möta sådan gästfrihet som kommit dem till del på detta ställe.

— Och om vi ses igen, sade Felimid till Orm vid avskedet, skall du veta att du alltid har goda vänner i oss.

— Det kunde jag väl önska, att få se er igen, sade Orm; men lägga ni er väg åt Miklagård, lär det få stanna vid önskan. Ty här sitter jag i stillhet, och ser barn födas och grödor gro, och kommer nog aldrig mer på resa.

— Vem vet? Vem vet? sade de små långörade männen.

Och därmed nickade de och fingo med sig en välsignelse av fader Willibald och drogo sina färde med Spjalle.

Men magister Rainald stannade kvar hos Orm en tid framåt; ty så hade befunnits klokast för hans del. Alla voro ense om att han inte på egen hand kunde ge sig upp över gränsen för att leta efter fader Sebastian, ty då skulle han hinna bli fångad eller dräpt till ingen nytta, långt innan han fått något uträttat. Därför bestämdes det att han skulle stanna på Gröning tills tiden kom för gränsbygder-
nas stora ting vid Kraka-sten, som nu snart skulle hållas. Ty där, sade Orm, kunde kanske någonting bli gjort för att få hans ärende främjat.

Nionde kapitlet

HUR MAGISTERN LETADE EFTER KVIGOR OCH SATT I ETT KÖRSBÄRSTRÄD

Nu blev det så som Orm sagt, och magister Rainald fick bli kvar på Gröning över sommaren. Han hjälpte fader Willibald, när denne höll gudstjänst för husfolket och för sådana bland de nydöpta i trakten, som funno det lönt att hålla sitt löfte att komma. Han blev genast berömd av alla för sin sång i mässan, som var skönare än vad någon hört. I början var det smått med villigheten hos de nydöpta att infinna sig, men när ryktet spred sig om magisterns sång, började allt flera komma; och kvinnor sågos sitta med tårade ögon när han sjungit. Fader Willibald var mycket nöjd med denna hjälp, ty själv var han ingen stor sångare.

Men i annat var det skralt med magisterns duglighet. Orm ville sätta honom i arbete under veckodagarna och ville ha reda på vad han bäst dugde till, men det var svårt att hitta någon syssla där han hjälpligt kunde göra skäl för sig. Han var okunnig i allt och hade ingen hand med verktyg. Orm sade:

— Detta är illa; ty snart skall du vara träl uppe i Småland, och med bara sjungande lär du inte få det trivsamt där. Det vore bäst för dig själv om du kunde lära dig ett

och annat medan du är här hos mig, ty därmed skulle du spara dig många ränder över ryggen.

Magistern suckade och höll med om att Orm hade rätt; och han fick försöka sig med många lätta ting men lyckades illa med alla. När han sattes att meja gräs, var det ömkligt att se, ty det var honom omöjligt att förstå hur lien skulle strykas; i snickeri var han ohjälplig, fast Rapp och även Orm själv undervisade honom med mycket tålmod; när han skulle hugga ris till bakugnen, högg han sig i benet och låg jämrande och blodig på marken när folk kom till; och när han åter blivit rask och sänts ut med en man för att vittja rev i ån, skyggade han för en stor ål, som snodde sig runt hans arm, och välte därmed ekstocken, så att all fångsten gick till spillo och båda med nöd förmodde bärga sig i land. Sålunda blev han ansedd som en hjälte i kyrkan, och även som en god man i husfolkets krets om kvällarna, när alla sutto vid sin slöjd och han berättade om helgon och kejsare; men i allt annat som en makalös stackare, som ingenting förstod av vad varje man måste kunna. Likväl var han inte illa tåld; och det märktes att alla kvinnorna, från Åsa och Ylva till yngsta pigan, bekymrade sig för honom och hade mycket att säga till hans ursäkt.

Tidigt på våren detta år hade Rapp den Enögde tagit sig hustru, en frodig bonddotter som hette Torgunn och som han trots sin enögdhed vunnit utan besvär, på grund av sitt stora anseende som en vittfaren och vapenskicklig man. På Rapps befallning hade hon genast låtit sig döpas, och därefter försummade hon aldrig en gudstjänst; hon var väl sedd av alla och flink i sitt arbete, och Rapp och hon trivdes gott tillsammans, ehuru han någon gång vid tillfrågan hördes mumla att hon var svår att få att hålla munnen och senfärdig att bli med barn. Ylva tyckte myc-

ket om henne, och dessa båda sutto ofta förtroligt samman utan att orden tröto för någondera.

Nu hände det en dag att folket på gården fick ge sig till skogs för att leta efter bortsprungnen ungboskap, och det blev ett långt letande. Fram mot kvällen, när Rapp var på hemväg från sitt håll utan att ha funnit något, hörde han ljud ur ett björksnår; och när han kom närmare, såg han Torgunn ligga i gräset invid en stor sten och magister Rainald krumböjd över henne. Mera kunde han inte se för snåret, och båda kommo hastigt på benen när hans steg hördes. Rapp blev stående stum, men Torgunn kom hoppande emot honom på ett ben och hade genast mål i munnen.

— Det var stor tur att du kom, så att du kan hjälpa mig hem, sade hon. Jag vrickade mig i knäet när jag halkade på en rot, och han här kom när jag ropade på hjälp. Han orkade inte bära mig, men nu har han läst över mitt knä, så att det redan känns bättre.

— Det ögat jag har kvar är det intet fel med, sade Rapp. Behövde han ligga på dig när han läste?

— Han låg inte på mig, sade Torgunn förtrytsamt. Rapp, Rapp, vad har du fått för dig nu? Han låg på knä framför mig och höll om mitt knä och läste heliga ord över det tre gånger.

— Tre gånger? sade Rapp.

— Gör dig inte dummare än du är, sade Torgunn. Först i Faderns, sedan i Sonens, sedan i den Helige Andes namn; det blir tre gånger.

Rapp såg på prästen. Denne var blek och något darrig kring munnen, men eljest märktes ingenting på honom.

— Om du varit andfådd, hade du dött nu, sade Rapp tankfullt.

— Till detta land har jag kommit för att bli martyr, sade magistern.

— Det kan gå lätt nog, sade Rapp. Men låt mig nu först få se på ditt knä, kvinna, ifall du vet vilket det är.

Torgunn jämrade sig och sade att hon aldrig varit med om sådant elände som detta; men hon satte sig lydigt på stenen och blottade sitt vänstra knä. Det var svårt för dem att bli överens om vad svullnad som kunde märkas, men hon skrek när han tummade på det.

— Men det var värre för en stund sen, sade hon. Och jag kan nog linka hem nu, om du stöder mig.

Rapp stod mörk och tänkte sig för och sade:

— Om något hänt med ditt knä kan jag inte veta, ty ditt skrik kostar ingenting. Men jag vill inte att Orm skall kunna säga att jag slagit ihjäl hans gäst i onödan. Fader Willibald vet bäst, och han får döma.

De togo sig nu hemåt, och detta gick någorlunda, fast Torgunn ofta måste vila för svåra smärtors skull; sista biten var hon tvungen att stödja sig på båda männen, med en arm om halsen på vardera.

— Du hänger tungt, sade Rapp, men likväl har jag svårt att tro dig i allt detta.

— Tro vad du vill, sade Torgunn; men det känner jag, att mitt knä nog aldrig blir bra igen. Jag fick foten i kläm mellan två rötter, när jag hoppade från en kullfallen stam; det var så det gick till. Jag blir nog styvbent efter detta.

— Vad nyttade då allt läsande till? sade Rapp dystert.

Torgunn blev ledd till sängs, och fader Willibald gick för att se till henne. Rapp tog genast Orm och Ylva av-sides och berättade vad som hänt och vad han mest trodde. Båda voro överens om att detta var en bedrövlig hän-

delse och att det vore stor skada om osämja mellan Rapp och Torgunn skulle komma av detta.

— Det är en god sak med dig att du alltid tänker dig för, sade Orm. Eljest hade du kanske dödat honom, och det hade varit mycket illa om han är oskyldig. Ty en dödad präst skulle draga Guds straff över oss alla.

— Jag har bättre tankar om Torgunn än vad du har, Rapp, sade Ylva. Ett knä är lätt vrickat när man kliver bland stock och sten. Och du säger ju själv att du ingenting såg.

— Det jag såg var illa nog, där långt inne i skogen.

— Det är klokt att inte döma för hastigt i sådana ting, sade Orm. Du minns nog själv hur min herre Almansurs domare i Cordova dömde, den gång då Toke Grågulleson hade listat sig in i kvinnokammaren hos den egyptiske sockerbagaren, han som bodde i Botgörargränden, och en vind rev undan förhänget framför fönstret, så att fyra av sockerbagarens vänner, som just gingo över gården, sågo Toke och sockerbagarens gemål på hennes vilobädd.

— Det minns jag gott, sade Rapp, men det var bland hedningar.

— Jag vill höra hur det blev för kvinnan, sade Ylva.

— Sockerbagaren kom inför domaren med sönderslitna kläder och med sina fyra vittnen i följe och ville ha Toke och kvinnan stenade som äktenskapsbrytare; och min herre Almansur hade själv befallt att denna sak skulle dömas strängt efter lagen, fast Toke hörde till livvakten. Då förhörde domaren med omsorg de fyra vittnena om hur mycket de sett, och tre av dem vittnade med ed att de tydligt sett alltsammans; men den fjärde var gammal och hade svaga ögon och hade inte kunnat urskilja allt så klart som de andra. Nu säger profeten Muhammeds lag, som står skriven med Allahs eget finger i deras heliga

bok, att fyra fromma vittnen skola ha sett allt tydligt och klart, eljest kan ingen dömas för äktenskapsbrott. Därför dömde domaren att Toke och kvinnan voro oskyldiga och att sockerbagaren skulle ha spö på fotsulorna för falsk angivelse.

— Det landet må vara gott för kvinnor, sade Ylva; ty mycket bör kunna hända innan någon låter sig bli sedd av fyra vittnen. Men det synes mig att sockerbagarens lott var hård.

— Det tyckte han inte själv i längden, sade Orm. Ty efter detta kom denne sockerbagare i ropet bland oss av livvakten, och vi gingo ofta till hans bod för att skämta med honom och dricka hans söta syriska mjöd, så att han fick mycket ökad förtjänst och prisade Allah för sin lycka. Men Toke höll fast vid att ehuru denna sak slutat väl, hade den dock varit en varning för honom, och han vågade sig aldrig mera in till den kvinnan.

Nu kom fader Willibald till dem och sade att det hade sin riktighet med Torgunns vrickade knä.

— Och snart är det så svullet, sade han till Rapp, att till och med du skall kunna se hur det är.

Alla trodde att Rapp skulle känna lättnad vid detta bud; men han satt mörk och eftertänksam, och till sist sade han:

— Då har magistern legat där en god stund och hållit om hennes knä med sina båda händer, eller kanske endast med den ena. Det är svårt för mig att tro att han stannat vid detta, ty han har ju själv sagt oss att han är galen efter kvinnor och att han lärt sig i välska skrifter hur de bäst böra hanteras. Det är min tro att han mera sysslat med annat än med att läsa över knät; ty eljest skulle aldrig svullnaden ha kommit, om det är något bevänt med honom som präst.

Det var det längsta tal som någon hört av Rapp, och ingen av dem kunde få honom att ändra sin mening i denna sak. Då sade Ylva:

— Först var du misstänksam för att du ingen svullnad såg, och nu för att den kommit. Men det är ingenting att säga om, ty sådana äro ni män när ni få griller i huvudet. Nu går jag till Torgunn för att tala förtroligt med henne. Vi äro goda vänner, hon och jag, och mig kommer hon att säga hur allt är med detta. Och skulle så vara att något hänt som hon inte vill ut med, kommer jag ändå att förstå vad hon gömmer på. Ty en kvinna vet genast om en annan kvinna kommer med sanning eller lögn; och det är mer än män veta, och Gud vare lov för det.

Därmed gick hon; och vad hon och Torgunn sade varandra fanns det ingen lyssnare till.

— Nu kan du vara lugn, Rapp, sade Orm; ty nu kommer du att få veta hur det är med allt detta. Slugare kvinna än Ylva finns inte i hela världen, det kan jag säga dig; det märkte jag första gången jag träffade henne.

Rapp grymtade instämmande; och därmed började de tala om tvenne förlupna kvigor, som inte ännu återfunnits, och var de bäst borde leta efter dem nästa dag.

Ylva var länge borta. När hon kom tillbaka, knöt hon näven under näsan på Rapp.

— Nu vet jag allt, sade hon, och det var som jag trodde; och du behöver inte oro dig, Rapp, ty det finns ingenting att klandra i deras möte i skogen. Det enda led samma är vad du själv ställt till. Torgunn ömsom gråter och skrattar, när hon tänker på dina misstankar och hårda ord; och hon sade mig att hon nu nästan ångrar att hon inte lockade prästen, när tillfälle fanns. »Vi kunde hunnit med ett och annat innan Rapp kom», sade hon

till mig; »och skall jag nu ändå ha skammen och förtretten, kunde jag gott ha unnat mig det lustiga också.» Detta var vad hon sade; och om nu du är så klok som jag tror, Rapp, bör du aldrig mera med ett enda ord låtsas om denna sak; ty då kan hon bli farlig, det säger jag dig. Men är du god mot henne, så tror jag att du själv slipper att höra något mera om detta från henne; och det vore väl om du snart kunde göra henne med barn, ty då sluppe du all ängslan för denne stackars olycklige magister.

Rapp strök sig över hjässan och mumlade någonting om att fliten inte fattades. Det märktes att Ylvas ord skänkt honom stor lättnad, och han tackade henne för att hon ställt allt till rätta.

— Och det är en god sak att jag själv inte är utan klokhet, sade han, även om jag inte är så klok som du, Ylva; ty hade jag dräpt magistern, skulle jag stått där med lång näsa nu, och ni båda skulle varit mig gramse. Men nu går jag till Torgunn, för att få henne god igen.

När nu Orm och Ylva blivit ensamma och kommit i säng, talades de vid en stund om denna sak innan de somnade.

— Detta har avlöpt bättre än jag kunnat tro, sade Orm, och det är din förtjänst. Ty om jag skulle dömt i denna sak, hade jag nog blivit vid att de haft annat för sig i skogen än att pyssla med hennes knä.

Ylva låg tyst en stund. Därpå sade hon:

— Orm, du skulle ha dömt rätt, men detta får du aldrig låta någon veta. Jag lovade henne att tiga med allt och att tala förstånd med Rapp; och så måste det vara, och ingen får veta något, inte ens fader Willibald, ty det bleve lätt till stort elände både för Rapp och Torgunn och för denne stackars kvinnogalne magister. Men

till dig säger jag sanningen, och den är att mellan dem blev det mera sysslat med annat än med läsande över det onda knät. Hon säger att hon från början tyckt om honom, för hans vackra sångs skull och för det olycksöde som är över honom, och att hon inte skulle kunna motstå en helig man. Hon säger att hon skalv i hela kroppen som en fångad fladdermus, när han rörde vid hennes knä där hon låg, och att han inte var tafatt utan snabbt grep omkring sig. Snart voro de lika ivriga båda, och detta kan hon inte hjälpa, säger hon. Sedan de hunnit sansa sig, jämrade han sig och fällde tårar och började äntligen läsa över hennes knä, men han hade endast hållit på därmed en kort stund när Rapp kom; och det är därför som svullnaden nu blivit svår, ty rätteligen skulle han läst trenne gånger. Men hon skall alltid tacka Gud, säger hon, för att Rapp inte kom en liten stund tidigare. Och om du låter Rapp eller någon annan få veta detta, gör du mig olycklig och andra också.

Orm kom i skratt när han fick höra detta, och han lovade villigt att aldrig låtsas om något, varken för Rapp eller andra.

— Om bara Rapp aldrig får veta hur han blivit lurad, sade han, är skadan ringa eller ingen. Men denne magister synes mig vara en märklig man; han är oduglig i allt annat som män kunna, men hans handlag med kvinnor synes i sanning vara gott. Nu vore det illa om han oftare komme samman med Torgunn på tu man hand; då kunde det sluta illa, ty Rapp läte nog inte lura sig en gång till. Därför får jag tänka ut någon stadig syssla åt honom, så att han kan hållas borta från henne, och hon från honom; ty det är kanske ovisst vem av dessa båda som har mest åstundan att mötas igen.

— Men du får inte vara hård mot honom, sade Ylva;

ty tids nog får han lida, stackaren, när han kommer bland smålänningarna. Och jag skall själv hjälpa till så gott jag kan, för att hålla honom och Torgunn åtskils.

Nästa morgon kallade Orm på magistern och sade att han nu funnit en lämplig syssla åt honom.

— I allt vad vi hittills provat har du inte dugt stort till, sade han; men nu skall du bli till god nytta. Här ser du detta körsbärsträd, som är det bästa av alla mina träd; och det tycker inte bara jag, utan också kråkorna. Där skall du nu klättra upp, och det är bäst att du får mat och dryck med dig, ty du får inte komma ner förrän kråkor och skator sökt sin nattkvist. Där skall du sitta varje dag; och du skall vara tidigt på din plats, ty kråkorna komma i grå gryningen. Det är mitt hopp att du skall duga till att bevara bären åt oss, om du inte själv äter alltför många.

Magistern såg sorgmodigt upp mot trädet; bären där voro större än på vanliga körsbärsträd och började nu mörkna till mognad. Alla fåglar voro särskilt lystna efter dessa bär, och både Rapp och fader Willibald försökte hålla efter dem med pilskott, dock utan att stor bättring ville märkas.

— Detta är vad jag har förtjänat, sade magistern; men jag är rädd för att klättra så högt.

— Du får vänja dig, sade Orm.

— Jag har lätt för att få yrsel.

— Håll dig fast, så gör yrseln ingenting. Och vågar du dig inte på detta, komma alla att skämma ut dig, och kvinnorna mest.

— Detta är i sanning vad jag har förtjänat, upprepa-
de magistern sorgset.

Slutet blev att han med mycken möda tog sig upp i trädet, under det att Orm stod kvar och uppmanade

honom att klättra högre. Till sist nådde han under bön en tregrenad klyka, som svajade för hans tyngd; där rådde Orm honom att bli, ty där vore han bäst synlig för fåglarna.

— Där sitter du stadigt, sade han, och närmare himlen än vi andra; där kan du äta och dricka av vad du har med dig och tala med Gud om dina synder.

Där blev han nu sittande; och kråkor kommo ivrigt flygande från alla håll mot de goda bären, men skyggade i häpnad när de sågo att det fanns en människa i trädet; de skreko förtrytsamt när de kretsade över honom, och skator sutto i snåren däromkring och skrattade ilsket.

Det var på sjätte dagen, en eftermiddag när stor hetta rådde, som han ramlade ned. Han hade somnat i hettan, och svärmande bin kommo till trädet och valde hans huvud till viloplats. Därav vaknade han i förfäran och började slå omkring sig och föll skrikande till marken samman med bin, bär och bräckta grenar. Tvillingarna och deras lekkamrat kommo först till platsen vid oväsendet; de tittade på honom i förundran, och gossen Ulf frågade honom varför han ramlat ned. Men han endast jämrade sig där han låg och sade sin sista stund vara inne. Barnen började nu glada plocka av de goda bären som fallit ned, men de blevo snart skrämnda av bina och började skrika. Allt folk på gården var på vasstäkt nedåt ån, och det var Ylva själv och ett par av hennes pigor som kommo till hjälp och fingo magistern in i vävkammaren och i säng. När de fingo höra hur hans olycka skett, brusto pigorna ut i sådant skratt att Ylva blev otålig och slog dem på örat samt befallde dem att genast hämta hem fader Willibald, som var nedåt ån med de andra.

Ylva kände ömkan för magistern och gjorde vad hon

kunde för honom och gav honom en god styrkedryck av sitt bästa öl; från bina hade han kommit oskadd, men han trodde att han bräckt sig i axeln vid sitt fall. Ylva undrade om inte detta kunde vara Guds straff för hans tilltag med Torgunn i skogen. Han höll med om att det nog kunde vara så.

— Men hur mycket vet du om oss båda i skogen? sade han.

— Jag vet allt om den saken, sade Ylva, ty Torgunn har själv sagt mig det; men du behöver inte vara rädd att någon annan får veta det, ty både hon och jag kunna hålla mun när det behövs. Och det kan jag trösta dig med, att hon hade mycket att säga till ditt beröm och att hon inte ångrar vad ni hade för er tillsammans, fast det så nära hade slutat illa.

— Men jag ångrar mig, jag, sade magistern, fast jag vet att det inte nyttar mycket till. Ty Guds förbannelse är över mig, så att jag inte kan vara ensam med en ung kvinna utan att strax bli upptänd av begärelse. Och inte ens dessa dagar i trädet har varit mig till hjälp, ty jag har mindre tänkt på Gud än på köttets synder.

Ylva skrattade.

— Men bisvärmen har väl ändå hjälpt dig nu, sade hon, och ditt fall ur trädet; ty här är du nu ensam med mig, där ingen kan störa oss på en god stund, och jag vill tro att jag inte ser sämre ut än Torgunn; och likväl tror jag inte att du duger mycket till synd nu, stackars kräk.

— Du vet inte hur stark min förbannelse är, sade magistern dystert och sträckte armen efter henne.

Vad som nu vidare blev mellan dessa båda, fick aldrig någon säkert veta; och när fader Willibald nådde hem för att se till hans skador, låg magistern och sov och

gnällde smått i sömnen, under det Ylva satt flitig i sin vävstol.

— Han är för god för att klättra i träd, och det skall han slippa efter detta, sade hon den kvällen till Orm och husfolket, när de sutto vid kvällsvarden, där stor munterhet rådde över hur det slutat för magistern i trädet.

— Om hans godhet vet jag föga, sade Orm; men om du säger att han är för enfaldig för att klättra i träd, skall jag gärna hålla med dig. Vad han duger till är mer än jag vet, men det få smälänningarna lista ut. De mesta bären äro mogna nu och kunna plockas innan fåglarna hinna stjåla dem, och därför är skadan ringa. Men det är en god sak att det nu inte är långt kvar till tinget.

— Och till dess är det jag själv som tar vård om honom, sade Ylva bestämt; ty jag vill inte att han skall hånas och fara illa de sista dagarna han är bland kristna.

— Hur han vänder sig har han kvinnorna på sin sida, sade Orm. Men du må göra som du vill i denna sak.

Alla på gården skrattade sig krokiga, så ofta magistern och hans bisvärm kom på tal; men Åsa sade att tecknet vore ett gott tecken för honom; ty hon hade ofta hört klokt gammalt folk säga, att när bin satte sig i huvudet på en människa betydde detta långt liv och många barn. Fader Willibald sade sig i sina unga dagar ha hört det samma av lärda män vid kejsarens hov i Goslar; men det vore ovisst, trodde han, om tecknet kunde gälla tillfullo när det var fråga om en präst.

Fader Willibald kunde inte finna stort fel med magisterns ömma axel; likväl blev denne liggande några dagar och höll sig sedan mest i kammaren. Ylva såg till honom med mycken omsorg och gödde honom och var mån om att ingen av hennes unga kvinnor skulle komma honom

nära. Orm skämtade med henne om detta och undrade om hon också blivit galen i magistern; dessutom kände han sig smått harmsen över all god mat som bars in i vävkammaren. Men Ylva svarade med allvar att detta var något som Orm inte behövde lägga sig i: god mat behövde den stackaren i sanning, sade hon, för att få litet hull på knotorna innan han skulle till hedningarna, och vad pigorna anginge ville hon endast skydda honom från frestelser och elakt gyckel.

Så fick Ylva hållas som hon ville med detta; och nu led det framåt, tills tiden kom för båda sidors gränsbor att rida till tinget vid Kraka-sten.

Tionde kapitlet

OM KVINNOKONSTERNA VID KRAKA-STEN, OCH HUR BLÅTUNGA FICK ETT MÄRKE I EGGEN

Var tredje sensommar, första fullmåne efter det Ljungen börjat blomma, möttes enligt gammal sedvänja män från de skånska och småländska gränsbygderna vid den sten som kallades Kraka-sten, för att enas om fred, eller förkunna varandra ofred, intill nästa mötes tid.

Dit kommo hövdingar och valda män från både Finnveden och Varend och från alla göingars bygder; och ting hölls, som plögade räcka i flera dagar. Ty även när fred rådde, fanns det mycket att jämka mellan gränsborna: tvister om jakt och skogsbeten, med dråp som därav kommit; boskap som stulits, kvinnor som rövats och trälar som rymt över gränsen. Allt sådant blev där vägt och dömt, med hjälp av kloka män från båda sidor; stundom helt i godo, när dråp kunde jämnas med dråp, och rov mot rov, och stundom med skäligen böter. Men när trätan blivit svår mellan påstridiga män, så att ingen förlikning kunde vinnas, avgjordes saken med envige mellan de tvistande på den jämna gräsmarken framför stenen. Detta räknades som den bästa förlustelse, och det hölls för att ha varit ett dåligt ting vid Kraka-sten när inte åtminstone

tre döda burits bort från envigesplatsen. Men oftast skaffade sig detta ting gott eftermäle, så att alla kunde gå nöjda därifrån och ha något att berätta vid hemkomsten.

Där drevs också mycken handel, med trälar, vapen och oxar, smidesjärn och kläde, skinn, vax och salt, så att stundom köpmän kommo dit ända från Hedeby och Gotland. Fordom hade det hänt att kungars betrodda män kommit dit, både från danerna och från Uppsalakungen, för att värna kunglig rätt vid tinget och spana efter förlopna män; men dessa utsändingar hade bönderna slagit ihjäl, och deras huvuden hade satts upp i enrisrök och därpå skickats hem, såsom ett tecken åt kungarna att gränsborna helst ville sköta sig själva. Men stallare och skeppshövdingar från jarlar i Skåne och Västergötland sågos stundom där, för att värva goda stridsmän till utlandsfärder.

Därför var tinget vid Kraka-sten en stor högtid för alla i gränslandet, så att folk ofta hade sin tideräkning från ting till ting.

Det sades att stenen i forna dagar satts upp av Rolf Krake, vid hans färd genom dessa nejder; och varken konungar eller gränsbor hade därefter djärvts rubba det märke han satt mellan daners och svears utmarker. Det var en hög och väldig sten, sådan som endast män i forna tider förmått resa; den stod i öppen mark på en kulle och skuggades av en hagtorn, som hölls för att vara ett heligt träd och lika gammalt som stenen. Kvällen före tinget var det bruk bland virdarna att tvenne bockar under sällsam fejd offrades vid stenen och deras blod fick rinna på marken; det sades att av detta blod gick mycken kraft i trädet, och även av det som spilldes kring stenen vid envigena, så att trädet ännu frodades, trots sin ålder, och alltid stod rikast i blomning året efter ett ting. Men

de som sågo det blomma voro få, utom fåglarna bland dess kvistar och örn och glada och markens strövande djur; ty åt alla håll från Kraka-sten låg vildmarken milsvid och tom på människor.

När Orm nu rustade sig att fara till tings, kommo många bönder till Gröning för att ha följe med honom, både Gudmund i Uvaberg och Svarte Grim och andra; han lämnade Rapp hemma för att se till gården och tog med sig de båda prästerna och två av sina män. Alla kvinnorna ömkade sig mycket över magistern, som nu skulle i träldom, men själv sade han att detta var som det skulle. Åsa och Ylva hade sytt nya kläder åt honom, både tröja och kjortel och skinnbyxor; och Orm hade tyckt att de gärna kunde få kosta på honom dessa ting, emedan det skulle gå lättare att få honom utbytt om han hade goda kläder som hans husbonde kunde ha bruk för.

— Ty ni må inte tro att han själv kommer att få nöta dem länge, sade han.

Torgunn kom med en näverskäppa full av god vägkost, som hon gjort i ordning åt magistern. Rapp grnade illa åt detta, men hon fick sin vilja fram och sade att hon gav denna skänk till tack för hjälpen med knäet och även för att få en god välsignelse i gengäld. Magistern satt blek till häst och välsignade henne och alla de andra med sköna ord, så att kvinnorna fingo tårar i ögonen. Fader Willibald, som också satt högt till häst, framsade nu en bön för lycklig färd, mot vilddjur och rövare och all farlighet för färdemän, och därmed red flocken åstad till tings, väl väpnad och manstark.

De nådde fram till stenen en stund före skymningen och lägrade sig samman med andra flockar på göingarnas vanliga lägerställe, vid en bäck som rann fram bland snår och björkar söder om stenen; där syntes spåren av deras

lägereldar från forna ting. Bortom bäcken lågo finnvedingarna och från dem förnams stort larm och hojtande. Det sades vara en större försakelse för dem än för andra att sitta utan öl vid Kraka-sten, och därför var det hos dem gammal sed att komma druckna till tinget. Både göingar och finnvedingar lågo ett stycke borta från bäcken och kommo endast fram till den för att vattna hästarna och fylla sina kittlar; ty av ålder hölls det för att vara bäst att de inte trängdes med varandra i onödan, om tingsfrid skulle kunna råda mellan dem.

Virdarna kommo sist till platsen. På dem kunde man se att de voro ett släkte för sig själva, som inte liknade annat folk. De voro resliga män med silverringar i öronen och med svärd som voro längre och tyngre än andras. De hade rakade hakor, långt läppskägg, som hängde ned på båda sidor om munnen, liknöjda ögon och en korthet i sitt tal. Det sades bland grannar att högmodet i deras skick kom sig av att de styrdes av sina kvinnor och inte ville låtsas om detta inför främlingar; men få djärvdes höra sig för om den saken hos dem själva.

De hade sitt lägerställe vid en dunge öster om stenen, där bäcken rann bredast; där voro de på avstånd från de andra, såsom de bäst trivdes med. De voro de enda som hade kvinnor med sig till tinget. Ty bland virdarna var det gammal tro att bästa boten mot kvinnors ofruktsamhet fanns vid Kraka-sten, för dem som där gjorde vad aldrig vishet föreskrev; och gifta unga kvinnor, som gingo barnlösa i äktenskap med fullgoda män, voro därför alltid ivriga att följa med till tings. Vad de hade att göra skulle ske nu, under den nya fullmånen; denna kväll rådde virdarna ensamma om stenen, och deras månhet om att ingen främling skulle se vad deras kvinnor hade för sig efter månens uppgång var väl känd både bland gö-

ingar och finnvedingar. Ty mer än en gång hade det hänt att de som av nyfikenhet kommit för nära stenen, medan kvinnorna voro där, fått se farande spjut och huggande svärd såsom sin sista syn, innan de hunnit få se någonting annat. Men nyfikna unga män bland göingarna, och även de bland finnvedingar som inte voro för svårt druckna, voro likväl vid gott mod inför vad som nu kunde väntas. Så snart månen började skönjas vid skogsbrynets rand, klättrade somliga upp i träd, där de hade god utsikt, under det andra kröpo fram bland snår och buskar, så nära stenen de vågade sig.

Fader Willibald tyckte mycket illa om allt detta. Mest var han missnöjd med att unga män i Orms följe, som undfått dopet vid det stora gillet och därefter stundom kommit till hans kyrka, voro lika ivriga som de andra att få se vad de kunde av trolldomen vid stenen.

— Allt detta är djävlers verk, sade han; och jag har hört sägas att dessa kvinnor bruka ränna omkring vid stenen i skamlös nakenhet. Envar som fått dopet bör väpna sig med starkhet från Kristus inför styggelse sådan som denna. Bättre vore att ni hjälptes åt att yxa till ett kors, som kunde resas här framför elden för att skydda oss från djävulskap denna natt. Själv är jag för gammal för sådant och ser dåligt bland träden.

Men det svar han fick var att alla kors och allt döpsvatten i världen inte skulle hindra dem från att se vad virdarnas kvinnor nu skulle ha för sig.

Magister Rainald satt bredvid Orm i kretsen runt matkitteln. Han satt hopkurad med sänkt huvud och vaggade fram och tillbaka; han hade fått bröd och rökt fårkött som de andra, men visade ringa matlust. Det brukade vara så med honom när han begrundade sina synder. Men när han hörde fader Willibalds ord, reste han sig.

— Giv mig en yxa, sade han, så skall jag göra ett kors. Männen i kretsen skrattade och undrade om han dugde till sådant verk. Men Orm sade:

— Det är rätt av dig att försöka; och det kan vara nyttigare för dig än att klättra i träd.

Magistern fick yxan och gick att leta lämpligt virke.

Det drog skyar över månen, så att mörker stundom rådde; men däremellan kunde de nyfikna någorlunda se vad virdarna sysslade med uppe vid stenen. Många män voro samlade där. Några skuro ut en strimma grästorv, lång och bred, och lyfte upp den och stöttade den med stakar. Andra buro samman ris, som de lade i fyra högar runt stenen. När detta var färdigt togo alla sina vapen och gingo fram ett stycke åt göingars och finnvedingars håll och blevo stående där som vakter, med ryggen mot stenen; några gingo ned till bäcken.

Nu hördes bråkanden; och från virdarnas lägerställe kommo fyra gamla kvinnor, ledande tvenne bockar; och med dem en liten skallig gubbe med vitt skägg, mycket gammal och krokig och med en lång kniv i handen. Efter honom kom flocken av kvinnor; de voro alla klädda i kappor.

När de nått fram till stenen, bundos bockarnas ben samman, och långa rep fästes runt deras bakben. Därpå hjälptes alla åt att häva dem upp över stenens topp från motsatta sidor och fästa repen stadigt, så att bockarna blevo hängande tvärs över stenen, med huvudena nedåt på var sin sida. Den lille gubben fäktade och skrek, tills han fått bockarna som han ville ha dem. När han till sist var nöjd, blev han själv med stort besvär upplyftad till stenens topp; där fick han sin kniv med sig och satte sig grensle bredvid bockarna. Nu höjde han armarna och ropade med dånande röst till de unga kvinnorna:

— Detta är det första: gån genom jord!

Kvinnorna började nu kackla inbördes och voro tveksamma och knuffades. Äntligen fingo de av sig kapporna och stodo nakna; de gingo i rad fram till den upplyfta grästorvan och började krypa under den, en efter en. Ett brak borta från finnvedingarnas håll ljöd nu genom stillheten; därefter hördes tjut och jämmer, som följdes av stort skratt runtom; ty ett gammalt lutande träd, där många klängt upp, hade bräckts av tyngden och krossat några i sitt fall. Men kvinnorna fortsatte, tills de alla voro färdiga med sitt krypande; då lyfte åter gubben sina armar och ropade:

— Detta är det andra: gån genom vatten!

De gingo ned till bäcken och ut i den; de satte sig på huk, där vattnet var djupast, och höllo händerna för ansiktet och doppade sig med ängsliga skrik, så att deras hår flöt på vattnet, och kommo fort upp igen.

Käringarna tände nu rishögarna runt stenen; och när kvinnorna kommit tillbaka från bäcken, ropade gubben:

— Detta är det tredje: gån genom eld!

Därmed började kvinnorna löpa runt stenen och flinkt hoppa över eldarna. Gubben skar nu halsen av bockarna, så att deras blod rann ned längs stenens sidor, och på samma gång började han mumla helig sejd. Nio gånger skulle kvinnorna löpa runt stenen, och nio gånger slicka i sig av blodet, som skulle skänka dem livskraft och hjälpa dem till fruktsamhet.

Det drog en stor sky för månen, men vid skenet från eldarna sågs alltjämt kvinnornas hoppande kring stenen. Då hördes en röst sjunga, med ord som ingen kunde förstå; och när månen åter kom fram, syntes magistern på väg upp mot stenen. Han hade kommit över bäcken bakom vakterna utan att märkas, ty under mörkret hade

dessa vänt sig för att titta på kvinnodansen. Han hade med vidjor bundit samman tvenne björkstavar till ett kors; detta bar han lyftat framför sig och gick nu raskt fram mot stenen.

Käringarna började skrika av alla krafter, både av rädsla och ilska, och gubben på stenen for upp som en rasande, med sin blodiga kniv i handen, och röt med mäktig röst. Kvinnorna hejdade sig i sitt hoppande och stodo stilla, utan att veta vad de skulle göra; men magistern gick fram genom deras ring och lyfte korset mot gubben och ropade:

— Vik hädan, Satan! I Jesu Kristi namn, gå bort, du orene ande!

Gubben såg ut att bli rädd, när magistern hötte med korset; han vek åt sidan och slant med foten och föll baklänges ned från stenen och blev liggande med halsen knäckt.

— Han har dödat prästen! skreko käringarna överljutt.

— Det är jag som är präst, ropade magistern, och en bättre präst än han.

Men nu hördes nalkande steg, och en sträv röst ville veta vad det skreks om så mycket här uppe. Det kom en skälvning över magistern. Han grep om sitt kors med båda händer och ställde sig med ryggen mot stenen. Han tryckte korset intill sig och slöt ögonen och började mumla, mycket fort och med entonig röst:

— Jag är redo. Kristus och alla heliga martyrer, tagen mot mig i saligheten. Jag är redo. Jag är redo.

Männen på vakt stodo kvar där de ställts, trots allt käringarnas skrik. De voro där för att se till att inga göingar eller druckna finnvedingar komme sättande för att driva ofog med kvinnorna. Ej heller var det tillbörligt

för dem själva att på öppen plats komma nära andra mäns nakna kvinnor, ty därav kunde mycken osämja vållas.

Men från virdarnas läger kom nu en man, som tedde sig stor och anseelig och som inte såg ut att rädas för nakna kvinnors närhet. Han bar en bredbrättad hatt, blå kjortel av dyrbart kläde och en röd sköld i rem; hans svärd hängde vid ett brett silverbälte. Kvinnorna skygade smått för honom och försökte skyla sig så gott de kunde; några togo gräs och torkade sig om munnen; men alla stodo kvar där de stannat.

Den nykomne såg på dem och nickade.

— Varen inte rädda för mig, sade han vänligt. Jag blir inte galen för så litet utom på vårsidan, och då behövs det intet klivande över eld för dem jag får tag på. En sak vill jag inte neka till, nu när jag ser er på nära håll, och det är att flera bland er te sig bättre nakna än klädda. Det är så det skall vara. Men vem är denne bleknos, som står och blundar mitt i en sådan krets? Trivs han inte med er åsyn?

— En kristpräst! skreko käringarna. Och han har dödat Styrkar!

— Präster äro till för att kivas med varandra, det är vad jag alltid har sagt, sade mannen lugnt och gick fram till den döde. Han blev stående med tummarna i bältet och såg på gubben och vände på honom med foten.

— Död som en sill, sade han. Där ligger du nu, Styrkar, med alla dina konster och all din sejd. Jag tror inte att många skola gråta över dig. Du var ett gammalt ondskfullt kräk, det har jag sagt dig mera än en gång; fast ingen kan förneka att du var en skicklig präst och stark i lärdom. Och far nu du till trollen, där du hör hemma; ty hos gudarna blir du utsparkad, om du försöker där.

Men ni, kvinnor små, varför stå ni alltjämt kvar oskylda i nattkylan? Det kan inte vara nyttigt för magen.

— Vi äro ju inte färdiga ännu, sade de. Vi ha hälften kvar av löpandet kring stenen. Och hur skola vi nu göra, när Styrkar präst är död? Måste vi nu gå härifrån ohulplna, efter all möda vi gjort oss med detta? Vi veta oss alls ingen råd.

— Det får väl bli som det är, sade mannen; och sörjen nu inte över detta, ty min tro är att det finns bättre bot för er än dessa gamla konster vid stenen. När mina kor gå gall, byter jag tjur; det brukar hjälpa.

— Nej, nej, sordade kvinnorna sorgset; du har fel, du har fel! Vi äro inte så enfaldiga som du tror. Detta är det enda som återstår för oss.

Mannen skrattade till och vände sig och grep tag i magistern.

— Jag står här och pratar i tanklöshet, sade han, och ändå veta alla att jag är den kvicktäntaste av män. Styrkar präst är död, men här ha vi ju en kristpräst i stället. Och präst som präst, de äro alla lika goda; tron mig, ty jag har sett alla sorter.

Han grep magistern i nacken och ena benet och svängde honom upp på stenen.

— Låt nu höra, sade han, om du har prästmål i munnen. Upp med näbbet och läs galdrar det bästa du kan. Gör väl ifrån dig, så få vi se om du skall dö eller ej. Det är barn åt virdarnas kvinnor du skall sejda med din starkaste sejd; och gärna tvillingar om du orkar.

Magistern skalv och hackade tänder, där han stod upprikt på stenen. Men mannen nedanfö hade nu sitt dragna svärd i handen och såg farlig ut. Han höll därför ut korset framför sig och började ivrigt läsa böner; och när han väl kommit i gång, ljöd hans röst allt klarare.

Den nykomne stod lyssnande; därpå nickade han.

— Detta är en riktig präst, sade han; jag har hört den sortens mål förr, och däri finns mycken kraft. Sätten nu igång igen, innan trötthet kommer över honom och eldarna falna.

Kvinnorna fattade mod på nytt och började åter löpa; och när den värsta skräcken släppt hos magistern, fann han sig väl tillrätta och sänkte sitt kors över dem, när de kommo fram till stenen för att slicka blodet, och välsignade dem med sina bästa välsignelser. Kvinnorna darade när korset rörde vid dem; och när allt var färdigt, voro de ense om att denne präst var god och att de förnummit hans heliga kraft bättre än Styrkars.

— Och han skall alls inte dödas, sade de; han skall komma med oss och vara i Styrkars ställe.

— Om ni säga det, så blir det väl så, sade mannen; och må ni ha bättre trivsel med honom än med Styrkar.

Men nu hördes en stark röst ropa nere från bäcken:

— Giv hit min präst!

Orm och hans följe hade sett gubben störta från stenen, och snart därefter hade de sett magistern där i hans ställe. Detta fyllde dem med häpnad.

— Det kan vara att han blivit galen, sade fader Willibald, men det kan också vara att Guds ande drivit honom. Det är ett kors han har i handen.

— Han drives lätt dit där kvinnor finnas, sade Orm mörkt; men det vore en skam för oss att se honom slaktas som en bock.

De togo män med sig och gingo fram längs bäcken. Det låg nu åter en sky över månen, och när Orm ropade upp mot stenen, kunde inte mycket skönjas. Kvinnorna voro nu på hemväg, och magistern var borta från stenen.

Men mannen i den vida hatten kom ned mot Orm samman med några av virdarnas vakter.

— Vem skriker här? sade han.

— Giv hit min bortsprungne präst, sade Orm strängt.

— Vad är du för en gaphals? ropade den andre.

Detta var ett tilltal som kändes ovant för Orm, och han greps av sådan vrede som blott sällan kom över honom.

— En som kan lära dig folkvett, ropade han tillbaka; och det genast.

— Kom över hit, sade den andre; så få vi se vem som lär sig mest.

— Har jag frid från ditt följe? sade Orm.

— Du har frid från oss, sade virdarna lugnt.

Orm drog sitt svärd och hoppade över bäcken.

— Hit kom du lätt, sade den andre, men tillbaka får du bäras.

Orm sprang fram, och deras svärd skuro samman så att gnistor kommo. Då sade den andre:

Röda Näbb,
du hårda smide!
Hårt du mött,
när gnistor ljunga.

Orm tog ett snabbt hugg mot sin sköld, och hans röst blev en annan när han svarade:

Vän, ditt ord
blev sagt i tide.
Vet: Rödnäbb
har mött Blåtunga.

De sänkte svärderna och stodo stilla.

— Välkommen, Orm Tostesson, sjöfarares hövding.
Vad gör du i göingars flock?

— Välkommen, Toke Grågulle-
sson, Listers kämpe!
Vad gör du bland virdar?

De talade i munnen på varandra och skrattade båda; ty mellan dem var vänskapen stor, och det var länge sedan de sågos sist.

— Här blir mycket att berätta, sade Toke. Och det är gott att du är flink att sätta samman verser, såsom jag lärt dig; eljest kunde vi ha huggits för länge, oss själva till sorg. Fast det må vara, att de du gör inte bli fullt så goda som mina.

— I den saken må du hålla dig för den bäste, utan att jag tar illa vid mig, sade Orm. Och sedan vi skildes har min övning varit ringa.

Toke drog fingret längs Rödnäbbas egg.

— Det blev märke där de betos, sade han. Detta är det första märke hon fått.

Också Orm kände efter längs svärdseggen.

— Här är det likadant, sade han. Andalusiska svärdsmeders smiden kunna endast märkas av andalusiska egg.

— Det är mitt hopp, sade Toke, att dessa båda aldrig skola bitas mera.

— Däri hoppas vi lika, du och jag, sade Orm.

— Det vore gott att veta om hon ännu lever som gav oss dem, sade Toke. Och hur det är med min herre Almansur, och var hans stora stridsfana bäres framför honom nu, och om hans lycka ännu varar.

— Vem kan veta? sade Orm. Detta är långt borta och längesedan; fast det är sant att jag ofta tänker på honom. Men nu skall du komma med mig, så att vi få talas vid i fred. Dock är det illa att jag är utan öl till din välkomst.

— Utan öl? sade Toke hastigt. Hur skulle vi kunna talas vid utan öl? Öl är vänners bästa vän.

— Vem har öl till tinget? sade Orm. Öl är trätors eggare; det tror jag att du själv känner till lika bra som andra.

— Lyckan är god för oss båda denna kväll, sade Toke, men nu är det dock din som är den bästa. Ty jag är den man som har öl med till tings. Du skall veta att jag är stor bland handelsmän i Varend, och skinn är vad jag mest handlar med; och utan öl kan ingen skinnhandel göras upp. Jag har fem packhästar som burit öl till tings; och intet därav skall bäras tillbaka, om det vill sig väl, utan endast skinn. Därför är det nu du som skall följa med mig.

— Det skall bli som du vill, sade Orm; och kanske jag då hittar min bortsprungne präst.

— Honom togo kvinnorna med sig, sade Toke; de sade sig vara nöjda med hans sejd, så att honom går det ingen nöd på. Han synes mig vara en rask man, ty han slog ihjäl prästen Styrkar med sitt kors. Men hur det blir med honom för den sakens skull, får tinget döma om.

— Här har jag en präst till, sade Orm, och det är en som du känner sedan gammalt.

Fader Willibald hade tagit sig över bäcken för att höra hur det gått för magistern. Toke hälsade honom med glädje.

— Dig minns jag gott, sade han: och du skall följa med oss och smaka mitt öl. Dig är jag stor tack skyldig, sedan du lagade mitt ben hos kung Harald, bättre än någon annan kunnat göra. Men vad gör du här, så långt från danakungens gård?

— Jag är Guds präst hos Orm, sade fader Willibald; och min syssla är att kristna hedningar i denna världens

utmark, liksom jag redan fått honom själv kristnad. Och fast jag minns dig såsom svår i gudlöshet, skall det också bli din tur; det är därför vi funnit dig här.

— Därom kan tvivel råda, sade Toke; men inte om att vi tre nu skola sitta samman i vänskap. Bismillahi, er-rahmani, er-rahimi! såsom vi brukade säga när vi tjänade min herre Almansur.

— Vad är det du säger? frågade fader Willibald. Vad språk är detta? Är du också hemfallen åt trolldom?

— Det är det hispaniska språket, sade Toke. Jag kan det ännu, ty min kvinna är kommen från det landet och talar alltjämt gärna sitt eget språk, särskilt när ilska kommer över henne. Därför har jag vanan kvar.

— Och det han sade kan jag tolka åt dig, sade Orm. Det betyder: I Guds namn, och den förbarmandes, och den misskundsammes. Den förbarmande är Kristus, det veta alla; och den misskundsamme må vara den Helige Ande, ty vem kan vara misskundsammare än han? Därav märks det att Toke nästan är kristen redan, även om han inte vill låtsas om det.

Fader Willibald brummade klenetroget; men utan mera ordbyte om detta följdes de åt till virdarnas läger.

Elfte kapitlet

OM TOKE GRÅGULLESSON OCH DEN OLYCKA HAN HAFT; OCH OM EN OND SKÄNK FRÅN FINNVEDINGAR

De sutto samman vid Tokes öl till långt ut på natten, under samtal om allt som hänt sedan Orm och Toke sist sågo varandra. Orm berättade om härfärden till England med Torkel Höge, om den stora striden vid Maeldun och om allt byte som vunnits; hur han hittat fader Willibald och låtit sig kristnas och återfunnit kung Haralds dotter (och här hade också den lille prästen mycket att infläta i berättelsen) samt om den stora mängd silver varmed kung Ethelred av England måst köpa sig fri från hären. Därpå berättade han om hemfärden och besöket vid Jellinge och mötet med kung Sven och vad därav kommit, och hur han sedan skyndat sig att flytta upp till sitt möderneary i gränsbygden för att undgå dennes hämnd.

— Men hans minne är gott och hans arm är lång, sade Orm; och även här uppe är han ännu efter mig, för den näsbrännas skull han fick av denne gode präst vid vårt möte. Nu i våras måste jag slåss nattetid på min egen gårdsplan med en gästande vägfarare, en man från Finnveden vid namn Östen i Örestad, som legat till sjöss med danerna. Han hade kommit med starkt följe för att fälla

mig i smyg och skicka mitt huvud till kung Sven. Där miste han många män och sina hästar och sitt gods och fick själv skallen spräckt; och om den saken lär det väl bli talat nu på tinget. Ty jag lät honom löpa med livet, sedan hans skalle läkts, och ett par av hans män med honom; men först förmådde jag honom att anamma Kristus. Och mest kom sig detta av att fader Willibald här, som jag ogärna gör emot, hellre ville ha dem kristnade än dräpta.

— Även de klokaste män äro stundom dåraktiga, sade Toke; och den som släpper sin fiende levande har sig själv att skylla om han får ångra det. Jag vet att de kristna stundom göra så, för att ställa sig väl med sin gud; men i dessa trakter är det gamla sättet det bästa. Nästa gång får du kanske stort besvär med att döda den man du släppt; ty det är säkert att han skall försöka hämnas för allt han mistat och för den smälek han fått lida genom att bli döpt.

— Vi gjorde det som var rätt, sade fader Willibald; sedan få djävulen och hans anhang göra vad de kunna.

— Och Guds hand är kanske starkare än du vill tro, sade Orm. Men nu är det på tiden att vi få höra hur det gått för dig sedan sist.

Toke började nu berätta om sitt. Han sade att för honom hade det inte varit någon långfärd utrikes, inte heller sådana stora äventyr som Orm varit med om; men kanske lika mycken ofrid eller mera.

— Ty att komma hem till Lister var som att ramla i en ormgrop, sade han. Knappt hade jag nått min faders gård och hälsat de gamla och satt min kvinna och mitt gods inom dörren, förrän män kommo springande i bråda ärenden. Och strax fann jag mig mitt i den fejd som blemstrade i hela bygden.

Detta var en fejd som satts i gång av Orms män, Ögmund och Halle och de båda andra, så snart de nått hem, efter det de fått följa med på Styrbjörns skepp från kung Haralds gård när Orm och Toke lågo sårade där. Vid sin hemkomst hade de funnit att de inte voro de enda i livet från Kroks utfärd. Sju år före dem hade Berse nått hem med sitt ena skepp, med endast trettio två män kvar vid årorna, men med tung last av de dyrbaraste av alla de skatter från markgrevens fäste som funnits på hans båda skepp den gång andalusiernas flotta kom över dem.

— Han var en övermåttan klok man, Berse, och en man med lycka, det kan ingen förneka, sade Toke, även om det är sant att han snart åt ihjäl sig efter sin hemkomst; ty i ätande var han glupskare än andra, och glupskheten blev för mycket för honom när han satt sysslolös i rikedom. Han hade haft så stor manspillan i striden mot andalusierna, att han endast haft manskap kvar till ett skepp och knappt det; men allt det bästa togs med från det skepp han måste lämna kvar, och därefter tog han sig hem utan olycka. Hans män slet sig halvt fördärvade vid årorna, men voro likväl glada hela tiden; ty ju färre de voro kvar i livet, desto mera kom på var mans lott av bytet. Före Kroks färd hade många bland dem knappt haft råd att föda en lus, men efter hemkomsten fanns ingen rikedom i Lister som kunde mäta sig med deras. Och där sutto de nu tryggt i sitt överflöd, ända tills våra män kommo hem och fingo syn på allt detta.

— Men våra män voro inte fattiga, varken på silver eller guld, sade Orm.

— De voro inte fattiga, långt därifrån, sade Toke; ty de voro alla förståndiga män, så att de hade mycket med sig från Hispanien, förutom allt de fått på sin lott för de asturiska roddarna som vi sålde i Jellinge. Och tills de

nått hem hade de hållit sin lycka för god och känt sig väl tillfreds med allt. Men när de fingo höra om Berses män, och fingo se dem sitta med rymliga marker, frodig boskap och vältimrade skepp i sådan rikedom, att till och med deras trälar gingo stänkande från grötfatet utan att orka skrapa det rent, då ändrades deras lynne. Mörka i hågen satte de sig att berätta om alla de vedermödor de fått pröva under sina sju år i andalusiernas land; och därunder fylldes de allt mera av vrede mot Berses män, som endast som hastigast satt sin fot i Hispanien för att genast ro hem med en skeppslast silver och guld. De sutto krokryggiga på bänken och spottade framför sig i tankar och tyckte att ölet inte hade sin rätta must.

— Sådan är människan, hon må vara hedning eller döpt, sade fader Willibald; nöjd med sitt eget endast så länge hon inte möter den nabo som fått mera.

— Det känns bäst att vara rik, det är sant, sade Orm.

— Gunne var den ende som hade något gott att tänka på, fortsatte Toke. Han hade varit gift före Kroks utfärd; och efter Berses hemkomst när alla andra räknades som döda, hade hans hustru gift om sig och hade redan en skock ungar med sin nye man. Hon hade åldrats, tyckte Gunne, och var ingenting att stå efter för en man som tjänat i Almansurs livvakt; och han kunde nu utan besvär söka sig en yngre och vackrare för att träda sköna silversmiden på hennes armar. Men inte ens för honom räckte denna tröst långt mot all förtretten; de voro ense, alla fyra, att de inte utan vederlag kunde tåla sig med Berses mäns rikedom. De gingo runt bygden med väpnad släkt i följe och krävde sin rättvisa del av de skatter som fallit på de överlevandes lott efter alla dem som fallit på Berses båda skepp. Men allt de mötte var tvära svar, stängda dörrar och vapen som höllos redo. Då ökades de-

ras harm än mera, så att de började tycka att Berses män inte endast voro skyldiga dem många marker silver, utan även att de voro ärelösa män, som fegt rott undan och lämnat Krok och oss andra i sticket, den gång hans skepp togs.

— De hade ingenting kunnat göra till vår hjälp, sade Orm, när de voro så få efter sin egen strid. Det var vårt öde att smidas vid åran.

— Det kan så vara, sade Toke; men Kroks släkt var talrik i bygden och började tänka som våra män och krävde nu att hans hövdingalott skulle betalas. Därmed greps till vapen på båda sidor, och fejden kom i gång och bedrevs med stor iver. När jag kom hem, lågo både Halle och Grinulf sårade efter ett överfall; men de voro likväl vid gott mod och ville genast komma till tals med mig. Flera fiender hade dräpts; två hade innebränts av Ögmund och en broder till Krok; och några av Berses män, som blivit mjuka i skinnet av sin välmåga, hade betalt vad som krävdes för att få sitta i fred. Men andra voro såsom rasande och ville att Ögmund, Halle, Gunne och Grinulf skulle dömas fredlösa; och jag också, om jag komme dem till hjälp.

— Nu kan jag gissa en sak, sade Orm; och det är att du inte länge satt sysslös bland allt detta.

Toke nickade tankfullt och sade att han helst velat sitta i ro med sin kvinna, ty de voro varandra mycket till lags, såsom de också allt framgent förblivit; men han kunde inte neka sina vänner hjälp, ty därav skulle hans anseende kommit att lida. Han slöt sig därför genast till dem. Och därpå hade han efter en tid, vid Gunnes bröllop med sin nya kvinna, drabbats av ett argt missöde: en löjlighet, en skam och en olycka, som vållat honom svårt bekymmer och kostat många livet.

— Och det må ni veta, ni båda, sade han, att när jag nu säger hur därmed var, må ni gärna skratta, utan att jag far upp med vapen, fast jag dräpt mer än en som bara dragit på munnen åt denna sak. Det som hände mig var detta, att jag på kvällen gick drucken till hemlighuset och somnade där jag satt, såsom det hänt för mången vid goda gillen; och där blev jag stungen med spjut av tvenne män, som krupit fram bakom väggen. Jag for högt i luften, med min sömnighet och mitt goda rus borta i blinken, och jag trodde att jag fått olivssår; och det trodde de båda männen också, ty jag hörde dem skratta belåtet när de sprungo sin väg. Men de hade fumlat med spjuten, som kanske voro långa i skaften på ett sådant ställe, så att jag slapp med ringare skador än jag trott. Likväl fick jag ligga länge till sängs, och på magen hela tiden; och ännu längre dröjde det innan jag åter kunde sitta med nöje på bänken. Av allt som hänt mig i mitt liv var detta det värsta; värre än att vara roddarslav hos andalusierna.

— Då fick du aldrig fatt dem som stungit dig? sade Orm.

— Jag fick dem fatt, sade Toke; ty de kunde inte bärga sig, utan skröto för sina kvinnor; och den vägen kom det ut och blev känt i bygden. Alf och Steinar hette de, sturska män av god släkt, brorsöner till Ossur Stortrut som var styrman på Berses skepp och som alltid skröt med att han på mödernet stammade från kung Alf den Kvinnohäro av Möre. Jag fick veta det medan jag ännu låg med mina sår. Då gjorde jag ett löfte, där jag låg, att jag varken skulle njuta öl eller kvinna förrän jag huggit dem döda; och nu må ni tro mig eller ej, men det löftet höll jag. Sedan jag kommit på fötter igen, var jag ute efter dem varje dag; och till sist ville det sig väl för mig, en dag när de kommo i land från fiske. Det var nära att

jag fällt tårar av glädje, när jag såg dem lägga i land; och där stredo vi med svärd på stranden, tills jag fällde Steinar. Då flydde den andre, med mig efter. Det var ett vackert lopp, väl löpt av oss båda, upp genom snår och betesmarker och fram över ängarna mot hans fädernegård. Han var en snabbfotad man och sprang för sitt liv; men för samma liv sprang jag, och dessutom för att två av min skam och för den stora längtan jag hade att bli fri från mitt löfte. Ej långt från gården nådde jag honom, när mitt hjärta höll på att sprängas, och klöv honom till tänderna i skördefolks åsyn; och aldrig har jag känt mig bättre till mods än när han låg där framför mig. Jag gick ostörd hem och drack öl hela dagen och sade min kvinna att det värsta nu var över. Men så väl var det inte.

— Vad bekymmer kunde du nu ha kvar, sedan du nått en så god hämnd? frågade Orm.

— Folket i bygden, vänner som ovänner, kunde inte glömma hur jag fått mina sår, sade Toke mörkt, och det var ingen ända på gycklet. Jag trodde att min hämnd skulle göra slut på detta, sedan jag ensam dräpt två i öppen strid; men därav märktes föga. Mer än en gång fingo jag och Rödnäbba vänja män av med att draga på munnen vid min åsyn; men inte ens detta ville hjälpa, och även de som kommo med allvarlig min började väcka min ilska, ty jag visste vad de tänkte på. Jag gjorde en god visa om hur jag dräpt Alf och Steinar; men jag fick snart veta att det fanns tre visor om hur jag fått mina sår och att folk i gårdarna höllo på att skratta sig fördärvade åt dem. Då förstod jag att det aldrig mera kunde finnas trevnad för mig i min hembygd; och med min kvinna och allt mitt drog jag upp genom de stora skogarna till Varend. Där hade jag släktingar, och där köpte jag en gård; och sedan dess har jag levat nöjd där och är nu en

rikare man än när jag kom dit, för den goda skinnhand-
delns skull. Och tre söner har jag, som alla se ut att kun-
na bli goda män en gång, och en dotter, som friare kom-
ma att slåss om när den tiden blir. Men om det missöde
som drev mig från Lister har jag aldrig öppnat min mun
för någon. Endast för dig, Orm, och för dig, lille präst,
har jag nu sagt det, därför att jag kan lita på att ingen
annan får höra det av er. Ty då skulle åter skrattet och
gycklet börja, fast nu fyra år ha gått sedan denna olycka
hände mig.

Orm sade att detta var en nöjsam berättelse och att
Toke inte behövde hysa bekymmer för lösmynthet från
hans del.

— Men jag skulle gärna velat höra visorna som gjordes
om dig, sade han; fast det är sant att ingen gärna fram-
säger nidvisor om sig själv.

Fader Willibald tömde sitt stop och förklarade att en
berättelse såsom denna, om avundsjuka och fejd, om spjut-
stick här eller där, om hämnd och nidvisor och annat dy-
likt, inte var av den sort som han hade stort nöje av att
lyssna till, vad nu än Orm kunde tycka.

— Och det kan du vara förvissad om, Toke, sade han,
att jag inte löper med sladder om sådant, ty jag har bättre
ting att tala om. Men vore det nu så att något gott skulle
kunna göras med dig, då skulle du vinna en lärdom av
detta som hänt dig. Så mycket vet jag om dig, både av
vad jag såg i kungsgården och vad Orm berättat om dig,
att du alltid varit en karsk och orädd man, munter till
sinnes och säker på dig själv. Och likväl, när ett sådant
missöde händer dig som ger enfaldigt folk något att
skratta åt, blir du svag och hjärtängslig, så att du måste
fly från din hembygd, sedan du funnit att din arms styr-
ka inte kan stäcka gycklet. Då ha vi det bättre ställt, vi

som äro kristna; ty om vi äro av rätt sort, bekymra vi oss inte om vad människor tycka, utan endast om vad Gud tycker. Jag är en gammal man, och min styrka räcker inte långt; och likväl är jag starkare än du; ty mig skrämmer ingen med gyckel, och i mitt sinne vållas ingen oro av sådant. Den som har Gud bak ryggen viker inte för människors prat och slipper ängslas för deras grin och pladder.

— Där hör du förståndiga ord, som tåla att tänka på, sade Orm; ty det skall du veta, Toke, att denne präst har mera vishet än både du och jag, och att lyssna till hans råd är alltid gott.

— Nu märker jag att ölet börjar verka på er båda, sade Toke, när ni komma med sådant prat. Är det din tanke, lille präst, att du skall göra mig till kristen?

— Det är det, sade fader Willibald bestämt.

— Du tar mycket på dig, sade Toke, och detta lär bli besvärligare än annat kristningsverk du sysslat med.

— Det vore ingen skam för dig att bli kristen, sade Orm, när du ser att jag blivit det. Därav har inte min håg veknat, ej heller min hand blivit svagare, och aldrig har jag behövt klaga över min lycka sedan den dag jag lät mig döpas.

— Det må vara, sade Toke; men du är inte skinnhandlare som jag. Ingen skinnhandlare kan vara kristen i detta land; det skulle väcka misstro hos alla dem jag driver köpenskap med. Byter han sina gudar, skulle virdarna säga, vem kan då lita på honom i annat? Nej, nej: för vänskaps skull kan jag göra mycket för dig, Orm, och även för dig, lille präst; men inte detta. Och Mirah, min kvinna, skulle bli som en rasande; ty det har hon alltjämt kvar från sitt hemland att hon hatar kristna över allting annat; och i mitt tycke är hennes lynne vasst nog som det är, utan att

jag gör det värre med sådant påfund. Därför är det fåfängt att du försöker med mig, lille präst, fast jag är din vän och tänker förbli det.

Inte ens fader Willibald kunde finna någon god utväg ur denna klämma; och Orm gäspade och sade att det var långt lidet på natten och tid att sova. De skildes från Toke med mycken vänskap; han och Orm prisade sin lycka att de återfunnit varandra och voro ense om att de nu ofta skulle råkas i framtiden.

Orm och fader Willibald gingo tillbaka till sitt lägerställe. Där rådde frid och stillhet, och i månskenet lågo män snarkande under strimmor av blek rök från utbrunnna eldar. Men en av Orms män satt vaken och lyfte på huvudet när de kommo nära.

— Det har varit bud till er båda, sade han sömnigt. Här se ni denna påse; ugglorna ha skrikit ända sedan jag fick den. Jag var vid bäcken för att dricka, och då kom en man från finnvedingarnas läger och frågade efter dig, Orm. Jag sade att du gått åt virdarnas håll. Då slängde han påsen över bäcken, så att den föll vid mina fötter, och sade att detta var en hälsning till Orm på Gröning och hans långnäste präst. Jag frågade honom vad det fanns i påsen. Kålhuvuden, sade han, och därmed skrattade han och gick. Min tro är att det är annat och värre. Här är påsen, och bindslet är orört.

Han satte påsen vid Orms fötter och lade sig ned och föll genast i sömn.

Orm tittade med mörk min på påsen, och så på prästen. De skakade på huvudet båda.

— Detta är något djävulskap, sade fader Willibald. Annat kan det inte vara.

Orm löste bindslet och stjalpte ut innehållet. Tvenne

människohuvuden rullade fram på marken, och fader Wilibald föll på knä med ett rop.

— De äro rakade båda, sade han. Kristi präster som mördats av hedningarna! Hur kan människoförstånd till fullo förstå Guds vilja, när djävulen får glädjas åt sådant verk?

Han såg närmare på de båda huvudena och sträckte armarna mot himlen.

— Jag känner dem, jag känner dem båda, sade han. Detta är fader Sebastian, väldig i fromhet, som vår galne magister skulle lösa ur trældomen. Nu har Gud löst honom och satt honom högt i himlen bland heliga martyrer. Och detta är broder Nithard av Rheims, som en gång var med biskop Poppo hos kung Harald. Han kom sedan till Skåne och blev aldrig mera avhörd; han må ha hamnat i trældom, han också. Jag känner igen honom på hans öra. Han var alltid brinnande i anden och stor i sin nitälskan för den rätta läran; och en gång vid kejsarens hov fick han ena örat avbitet av en av kejsarinnan Theofanos munkar från Konstantinopel, den stad som nordmän kalla Miklagård, när de kommit i tvist med varandra om den Helige Andes utgående. Han brukade säga att han givit sitt öra i kamp mot kätteri, och att han gärna gäve sitt huvud i kamp mot hedendom. Och nu har det blivit som han sade.

— Om detta är vad han önskade, är det ju väl, sade Orm. Men min tro är att finnvedingarna inte gjort dessa gudsmän huvudlösa för att vara dem till lags, hur heliga de än må ha varit; och deras huvuden ha de skickat för att vålla oss både smälek och förtret. Detta är vår lön för att vi döpte Östen och hans tvenne män och låto dem löpa, i stället för att dräpa dem när vi hade dem fast. Det må du nu ångra lika mycket som jag.

— En god gärning är alltid god, och ingenting att ång-
ra, vad den än för med sig, sade fader Willibald. Och
dessa heliga huvuden skall jag begrava hemma i min kyr-
ka, ty av dem skall mycken kraft komma.

— Det kommer en lukt från dem redan, sade Orm
mörkt. Men det kan vara att du har rätt.

Och på fader Willibalds befallning hjälpte han till att
samla gräs och lövrika kvistar, som stoppades i påsen.
Där lade de med omsorg ned de båda huvudena och knöto
åter bindslet.

Tolfte kapitlet

TINGET VID KRAKA-STEN

Nästa morgon, sedan tolv mans nämnd valts av varje flock, virdars, göingars och finnvedingars, gingo de valda upp till de platser som av ålder voro deras, i halvkrets framför stenen och varje tolfte för sig; bakom dem höll sig menigheten, för att lyssna till de visa människors ord. Virdarnas tolvmän sutto i mitten, och deras hövding reste sig först. Han hette Ugge den Stammande, Oars son; han var en gammal man och hade namn om sig såsom visast i hela Varend. Det hade alltid varit så med honom, att han förmått tala endast med svårighet, men alla voro ense om att han tänkte så mycket bättre; och det berättades att hans vishet tydligt kunnat märkas redan i hans unga dagar, då han stundom suttit genom ett tre dagars ting utan att säga ett ord och endast då och då långsamt skakat på huvudet.

Han gick nu fram till stenen och vände sig mot tingsmännen och talade.

— Kloka män, sade han, ha nu mötts här. Mycket kloka män, både från Varend och Göinge och Finnveden, enligt fädernas gamla sed. Detta är gott; jag hälsar er och lyser fred över våra rådslut; och må er klokhet bli till allas båtnad. Vi ha kommit hit för att över-

lägga om fred. Så är det med människor, att somliga tycka ett, andra tycka ett annat. Jag är gammal och har varit med om mycket, och jag vet vad jag tycker. Jag tycker att fred är en god sak. Bättre än fejd, bättre än brännande, bättre än mandrån. Nu har fred rått mellan oss alla i tre hela år, och ingen skada har kommit därav. Inte heller blir det till skada om denna fred får fortsätta. De som ha klagomål skola få dem hörda och dömda. De som önska döda varandra må göra det här vid stenen, enligt tingets lag och sedvänja. Men fred är det bästa.

Virdarna sågo sig omkring när han slutat sitt tal, ty de voro stolta över sin hövding och hans vishet. Därpå reste sig göingarnas tingshövding. Han hette Sone den Synske och var så gammal att de två män som sutto honom närmast togo honom under armarna när han skulle resa sig; men han stötte dem förtrytsamt ifrån sig och stapplade raskt fram till stenen och ställde sig vid sidan av Ugge. Han var en högvuxen och knotig man, torr och krökt av ålder, med lång näsa och tunna stripor av spräckligt skägg; och fast sensommarsolen sken varmt i lugnt väder, hade han på sig en knäsid skinnrock och en tjock luva av rävsinn. Han såg övermåttan klok ut, och hans rykte var stort sedan länge. Alla kände till hans synskhet: han kunde finna gömda skatter och se in i framtiden och spå olycka som skulle komma. Dessutom hade han varit gift sju gånger och hade tjugotre söner och elva döttrar, och det sades att han alltjämt strävade för att få jämna tolvtal av båda sorter. För detta njöt han den största heder bland alla göingar.

Även han lyste nu fred över tinget, och han hade vackra ord att säga om göingarnas fridsamhet, som var så stor att intet härnadståg mot virdar eller finnvedingar ägt rum

på fyra hela år. Detta, sade han, kunde kanske av främ-
lingar tydas till att lättja och veqlighet hade börjat frodas
bland göingar. Men den som tänkte så hade fel för sig;
ty de voro alltjämt lika redo som deras fäder att med
skarpa egggar tillrättavisa envar som ville göra dem för-
fång, såsom nog kunde vittnas av en och annan som
försökt. Men det vore fel att tro att den frid som rått
komme sig av de goda år de haft, med rik skörd, frodiga
beten och frihet från boskapsdöd; ty den mätte göingen
vore ingen sämre stridsman än den svultne, inte heller
mjukare i lynnet. Utan allt berodde på en enda sak: att
kloka och förståndiga män funnos, och att deras råd
följts.

— Och så länge sådana finnas och bli lydda, sade han,
skall allt gå oss väl. Men de bli färre med åren; och av
dem som äro att fullt lita på ser jag snart ingen här på
tinget utom oss båda, Ugge och mig själv. Därför är det
mera nödigt än någonsin att unga män i nämnderna, som
ännu inte ha ett grått strå i sitt skägg, lyssna till oss och
på så sätt lära något av den vishet som de ännu inte äga
mycket av. Ty det är gott när de gamla få råda, och när
de unga förstå att deras eget förstånd är ringa.

Som den tredje trädde nu finnvedingarnas hövding fram
och ställde sig bredvid de båda andra. Han hette Olof
Sommarfågel, och fast han ännu var helt ung, hade han
redan stort rykte. Han var en välväxt man, mörklagd
och skarpögad och med stolthet i sitt skick. Han hade varit
i österled och tjänat både hos konungen i Kiev och hos
kejsaren i Miklagård, och han hade kommit hem med stor
rikiedom. Namnet Sommarfågel hade lagts på honom vid
hans hemkomst för den prakt och de sköna färger han all-
tid visade i sin klädedräkt. Han tyckte själv om detta
namn.

Alla finnvedingar, både nämndemännen och de som sutto bakom dem, jublade nu högt, när han gick fram, ty han såg i sanning ut som en hövding; och när han stod bredvid de båda andra framför stenen, var skillnaden stor mellan honom och dem. Han bar en grön mantel, sömmad med guldtråd, och en klart blänkande hjälm av silver.

Sedan också han lyst tingsfrid, sade han att hans tilltro till gamla mäns vishet kanske inte vore fullt så stor som deras egen; gott förstånd, trodde han, kunde nog också finnas på annat håll, och kanske mest där. Likväl ville han inte säga emot gamlingarna i att fred vore en god sak; men alla borde betänka att fred numera bleve allt svårare att hålla vid makt, och detta mest på grund av den oro som nu här och var började vållas av de kristna, med deras ondska och mörka illslughet.

— Och jag vet vad jag talar om, sade han, när jag talar om de kristna. Ty det är känt av er alla att jag varit fem år i Miklagård och tjänat de båda kejsarna där, Basilius och Konstantin. Där fick jag se hur de kristna äro i sin ondska, även när de endast ha varandra att fara illa med. Där klippa de näsa och öron av varandra med vassa tänger, för ringa tings skull, eller skära varandra till snöpingar. Unga kvinnor, även de som äro sköna, sätta de ofta in i stängda stenhus och förbjuda dem att ha umgänge med män, och den som felar blir levande murad in i ett hål i stenväggen och får självdö där. Stundom händer det att de tröttna på sin kejsare, eller att han misshagar dem med sina påbud; då taga de fast honom och hans söner och hålla glödande järn tätt framför deras ansikten, tills deras ögon svettas blinda. Allt detta göra de för sin kristendoms skull, ty de hålla det för mindre orätt att lemlästa än att döda; och av detta må ni förstå

vad sorts människor de äro. När de göra så mot varandra, hur skola de inte då fara fram mot oss, som inte äro kristna som de, om de väl få bli starka nog? Envar må därför tänka sig för i tid, så att sådan fara kan bli mött innan den växer. Voro vi inte alla nyss vittne till, hur en kristen präst trängde sig fram till denna sten och vållade mandröp här, mitt bland virdarnas kvinnor? Han hade bragts hit av göingar, kanske i ont uppsåt, och detta är en sak mellan dem och virdarna, som inte rör oss finnvedingar. Men säkert vore det väl om det bleve bestämt här på tinget att alla kristna präster, som komma till göingar, virdar och finnvedingar, genast skola dräpas, och inte längre hållas i livet som trälar, än mindre få draga omkring ostörda med sina konster och sitt prat; ty därmed skulle mycket ofog avstyras och god fred lättare kunna hållas vid makt.

Så talade Olof Sommarfågel, och många nickade betänksamt vid hans ord.

Han och de båda andra satte sig nu på de tre hövdingastenarna, som lågo på gräsvallen framför Krakasten, och tinget tog sin början. Det var gammal sed att man genast tog upp sådana tvister som ägt rum på tingsplatsen, och magistrernas sak blev därför den första. Ugge krävde bot för den dödade Styrkar och ville veta vem denne kristpräst tillhörde och vad han hade att göra på detta ting. Orm, som satt i nämnden, reste sig och svarade att prästen nog finge sägas vara hans, ehuru han vore en fri man och ingen träl.

— Och en fridsammare man får man leta efter länge, sade han. Han är ingen våldsman, och det enda han förstår är att läsa skrifter och sjunga och ställa sig väl med kvinnor. Och hit hade han ett ärende som nu blivit förgäves.

Orm berättade nu om magistern och hans ärende: hur han sänts från Hedeby för att träda i stället för en präst som hölls i trälldom av finnvedingarna, men som nu dräpts av dem.

— Och om detta kan det bli tal längre fram, sade han. Men hur det gick till vid Styrkars död, därom må de vittna som sågo det. Själv tror jag knappt att denne präst duger till dråp.

Sone den Synske tyckte nu också att vittnen borde höras.

— Men hur nu än må bli med denna sak, sade han, skall därav ingen osämja vållas mellan virdar och göingar. Utan du, Ugge, skall döma ensam i detta mål. Mannen är utlänning och föga dugande, och därtill kristen; därför blir det ringa saknad efter honom, hur du än må döma. Och av oss göingar kan du inte kräva dråpsböter för vad som gjorts av en man som är en främpling för oss.

Nu hördes vittnen. Många hade sett Styrkar störta baklänges från stenen med ett högt skrik; men om ett slag träffat honom från stenens andra sida hade ingen sett. Inte ens Toke Grågulleesson, som satt i virdarnas tolft och som var den förste som kommit till platsen, kunde säga något med visshet om detta; men han förklarade att korset, som kristprästen hållit i sina händer och som varit hans enda tillhygge, var hopsatt av så klena pinnar, att det visserligen skulle dugt gott till att döda en lus med, men inte till att göra mycket åt en sådan seglivad gammal räv som Styrkar. Han trodde därför att gubben halkat och brutit nacken i fallet; men bäst besked om detta, sade han, visste kvinnorna som varit på platsen, ifall de kunde vara sinnade att tala sanning.

Ugge satt tankfull och sade till sist att det nog inte

funnes annan råd än att höra vad kvinnorna hade att säga.

— Virdarnas kvinnor äro fullgoda vittnen enligt vår gamla lag, sade han, ehuru ingen kan säga hur så kan ha blivit bestämt. Och det är sant att vi inte bruka släppa fram dem i onödan. Ty att leta efter sanningen hos en man kan vara som att leta efter göken i djupa skogen. Men att leta efter sanningen hos en kvinna är som att leta efter ekot av gökens rop. Men här äro nu kvinnorna de enda som sett vad som hänt. Och dråp på präst på helig plats är en sak som bör dömas med omsorg. Må de därför bli hörda.

Kvinnorna hade hållit sig redo och kommo nu fram, hela flocken på en gång, både de unga som hoppat kring stenen och käringarna som varit till hjälp. Alla voro i sin bästa utstyrel, med armringar och halskedjor och breda maljor och brokiga huvuddok; de syntes skygga i början när de trädde fram mellan domare och nämnder. De hade magistern med sig; han såg eländig ut och hade händerna hopbundna och ett rep om halsen som ett par av käringarna ledde honom i, liksom när de lett bockarna till stenen. Ett stort skratt från nämnder och menighet ljöd vid denna syn.

Ugge lade huvudet på sned och kraftrade sig bak örat och såg på dem med bekymrad min. Han sade att de nu skulle tala om för honom hur det tillgått vid Styrkars död: om deras fånge fört dråpslag mot honom eller ej. De borde säga vad som verkligen hänt, och ingenting annat; och det vore väl, sade han, om endast två eller tre ville vittna åt gången.

Först voro kvinnorna rädda för ljudet av sin egen röst och tisslade med varandra och hade svårt att få någon att börja; men snart kommo de i gång och började vittna

på allvar. Deras fånge, sade de, hade gått fram mot stenen och ropat högt och slagit Styrkar över skallen med sitt kors, så att denne skrikit högt; därpå hade han satt korset mot hans mage och störtat honom ned från stenen. Där- om voro de ense alla; men somliga sade att kristprästen slagit endast en gång, andra två, och det blev ordbyte mellan dem om detta.

När magistern hörde detta vittnande, blev han vit i ansiktet av skräck och häpnad. Han lyfte sina bundna händer mot himlen och ropade: »Nej, nej!» med hög röst. Men ingen brydde sig om vad han mera försökte säga, och käringarna ryckte i repet för att få honom tyst.

Ugge sade nu att detta vittnesmål vore mera än till- räckligt, enär kvinnoutsaga finge räknas som trovärdig när så många voro eniga alla. Om dråparen slagit en gång eller två gjorde ingenting till saken; och här hade man nu ett klart fall av dråp på präst på helig plats.

— Denna illgärning, sade han, räknas av ålder bland de svåraste av alla; och den är så sällsynt, att mången sitter ting hela sitt liv utan att få den illgärningen att döma. Och dess straff, som är från urminnes tid, känner kanske ingen här utom vi gamla, Sone och jag; fast det kan vara att du, Olof, som räknar dig som klokare än vi, också känner det?

Det syntes på Olof Sommarfågel att han inte tyckte om denna fråga; men han svarade raskt att han ofta hört att straffet för denna illgärning vore att dråparen häng- des vid fötterna från understa grenen av ett träd, med huvudet i en myrstack.

Ugge och Sone smålogo belåtet vid detta svar.

— Det är intet annat att vänta än att du är okunnig om detta, sade Ugge, så ung som du är; ty att nå vis- het och lärdom tar längre tid än vad du vill tro. Men

det rätta straffet är att dråparen gives till Ygg, som i forn tid var fädernas namn på Odin; och nu skall Sone säga hur därvid sker.

— Man tar tjugo goda spjut, sade Sone, utan röta i skaften; och på varje spjut, strax under järnskoningen, skall en tvärså fästas stadigt. Därpå drivas spjuten ned i jorden till halva sin längd, tätt tillsammans och med uddarna uppåt. Och på dem kastas dråparen och får bli hängande där till hans knotor falla till marken.

— Så är det, sade Ugge; och det enda du glömde, Sone, är att han skall kastas så att han kommer på rygg på spjuten och får ligga med ansiktet mot skyn.

Det gick ett sorl av belåtenhet genom hela tingsförsamlingen när den fick höra detta straff, som var så gammalt och sällsynt att ingen sett det. Magistern hade nu blivit lugn och stod med slutna ögon och mumlade för sig själv; men bland kvinnorna blev det stor oro. De ropade högt att detta vore galet, och att så hade de inte menat; och ett par av dem, som voro i släkt med Ugge, trängde sig fram mot honom och kallade honom gubbstrutt och ville veta varför han inte sagt detta innan de vittnade. De hade sagt som de gjort, sade de, emedan de ville behålla kristprästen, som de tyckte om; ty de höllo honom för att vara bättre än Styrkar, och de hade trott att han eljest skulle släppas och gå bort med göingarna.

Men värst skrek en av käringarna, som var Styrkars systerdotter, och till slut tystnade de andra för att lyssna till henne. Hon var stor och grovlemmad och skalv av ilska, där hon stod framför Ugge. Hon sade att i Varend bleve det ingen ordning förrän kvinnorna finge döma och gubbarna sattes att leka med varandra bland pinnarna på vedbacken.

— Jag har skött Styrkar, det trollet, under många år,

skrek hon, och haft min bärgning av honom. Vad skall jag nu leva av när han är död? Hör du vad jag säger, gubbe? Här kommer nu en annan präst, en vacker ung man som ser klok och foglig ut, och styr om hans död, och ingen kan neka till att detta var på tiden. Och vilken gottgörelse bjuder du då mig? Att slänga denne unge man på spjut, till ingen nytta för någon! Men jag säger dig att han skall dömas till mig, i stället för Styrkar som jag mistat. Han är en duglig präst, och slutet på dansen kring stenen skötte han till allas belåtenhet, och om nio månader skall hela Varend kunna se vad hans sejd verkat. En sådan präst komma många att ty sig till, med skänker av alla slag, och då får jag min försörjning, antingen jag skall taga honom till man eller ha honom som träl. Vad har han på spjut att göra? Lägg dig hellre där själv, sen du blivit galen av ålder och lärdom! Det är jag som skall ha honom i dråpsbot, om det finns rättvisa i världen. Hör du vad jag säger?

Hon riste sina knutna nävar framför Ugges ansikte och såg ut som om hon tänkte spotta på honom.

— Hon har rätt, hon har rätt! Katla har rätt! ropade kvinnorna. Vi vilja ha honom kvar i stället för Styrkar! Vi behöva en sådan präst som han!

Ugge slog ifrån sig med båda händer och ropade allt vad han kunde för att få dem tysta; och bredvid honom var Olof Sommarfågel nära att falla baklänges av stenen av glädje över den vises trångmål.

Men Sone den Synske reste sig nu från sin sten och talade med en röst som kom allt att stillna.

— Frid har lysts över detta ting, sade han; och kloka mäns tålmod är stort mot kvinnor. Det vore illa om vi skulle behöva säga att friden störts, och värst vore det för er, kvinnor; ty då kunde vi döma er att bli risade in-

för allt folket här, med gott björkris eller hasselspön; och det skulle bli svår smälek för er att bära. Då skulle alla dra på munnen vid er åsyn så länge ni levde, och ingen av er kan önska detta. Därför må det nu vara nog med skrik och okvädande. Men det är en sak jag vill fråga er, innan ni gå undan från denna plats: Blev Styrkar slagen av kristprästen eller blev han det ej?

Kvinnorna hade nu blivit stillsamma. De svarade endräktigt att han alldeles inte rört Styrkar, han hade endast ropat något och lyftat sitt kors, och då hade den gamle fallit baklänges och dött. Detta, sade de, vore rena sanningen; ty de kunde tala sanning lika väl som någon annan, när de bara visste vad det tjänade till.

Nu fingo kvinnorna avträda, även käringen Katla med sin fånge, medan Ugge överlade med sin nämnd. Några i denna tyckte att prästen borde dödas; ty det vore tydligt att han tagit livet av Styrkar med trolldom, och en kristpräst borde man göra sig av med ju förr desto hellre. Men andra motsatte sig detta och tyckte att en som kunde trolla livet ur Styrkar vore värd att få leva. Ty då hade han säkert också varit kvinnorna till nytta; dessutom finge man tänka på vad käringen sagt, nu när ändå ingen bot kunde krävas av göingarna. Slutet blev att Ugge dömde, att Katla skulle behålla kristprästen som träl till fjärde tinget efter detta och taga av honom vad förtjänst hon kunde under den tiden. Varken Sone eller någon annan hade något att invända mot denna dom.

— Självs kunde jag inte dömt bättre, sade Orm till fader Willibald när de talades vid om detta; nu får han samsas med käringen så gott han kan. Och i trældom bland smålänningar skulle han ju ändå.

— Guds ande må ha varit över honom, trots hans skröpligheter, när han gick upp mot hednprästen och

styggelsen kring stenen, sade fader Willibald; och nu kan det bli så att han får uträtta stora ting till Guds ära.

— Det kan hända, sade Orm; men det bästa synes mig vara att vi nu äro honom kvitt. En man må ha sin lust i kvinnor, även andra än sin egen när han är på härfärd, därom är ingenting att säga; men det är mig emot med en man som denne, därtill en odåga och en Kristi präst, som alla kvinnor bli galna i så snart de få syn på honom. Sådant synes mig vara orätt och mot naturen.

— Han får sona mycket, sade fader Willibald, när denna käring Katla får klorna i honom; och det är säkert, att hellre ville jag vara i de hungriga lejonens håla, samman med den helige profeten Daniel som du hört mig berättat om, än i hans kläder nu. Men det är Guds vilja som sker.

— Må den vara oss lika gunstig i fortsättningen, sade Orm fromt.

Nu fortgick tinget i fyra dagar, och många mål dömdes. Ugges och Sones vishet blevo högt prisade av alla utom dem som deras domar gått emot; och även Olof Sommarfågel visade sig vara en klok domare, förfaren i mycket trots sin ungdom, så att själve Ugge mer än en gång lät förnimma att det nog kunde bliva något av honom med tiden. Vid svåra mål, när förlikning var omöjlig mellan parterna och när meningarna gingo isär hos deras domare och nämnder, togs enligt gammal sed den tredje domaren med, utan sin nämnd, för att hjälpa till med jämkning till enig dom; och ett par gånger, när tvissten låg mellan virdar och göingar, satt Olof Sommarfågel som opartisk tredje man och skilde sig med all heder från sitt värv.

Så långt gick allt väl; men bland menigheten yppades efter hand allt större oro, emedan intet gott envig kom till

stånd. Visserligen skedde det under andra dagen, vid en tvist mellan en finnveding och en göing om häststöld, att envig blev dömt, alldenstund inga vittnen funnos och båda parterna voro lika envisa och lika fyndiga i lögn; men när de trädde mot varandra på envigesplatsen, betedde de sig båda så oskickligt, att de genast rände svärden genom livet på varandra och föllo åtskils döda, som halvorna av en spräckt lerkruka, så att ingen fick något nöje av denna kamp. Menigheten grinade surt åt detta och tyckte att tinget artade sig dåligt.

Men på tredje dagen bättrades lynnena, ty då kom det upp ett svårt mål, som såg ut att lova mycket.

Tvenne virdar, kända män med gott anseende båda, vid namn Askman och Glum, trädde fram och förde talan om dubbelt kvinnorov. De hade mistat var sin dotter, manbara ungmör i sin yppersta fågning, vilka rövats av tvenne göingska utterjägare i vildmarkerna öster om Stora Oxavad. Rövorna voro kända: Agne i Sleven hette den ene, son till Kolbjörn den Innebrände, och den andre Slatte, kallad Slatte Räv, brorson till Gudmund i Uva-berg som satt i göingarnas nämnd. Rovet hade skett för ett år sedan; de unga kvinnorna voro, efter vad det sports, alltjämt kvar i sina rövares våld; och Askman och Glum krävde nu tredubbel brudlösen för vardera flickan, jämte skälig bot för skada som vållats änkan Gudny, syster till Glum, som varit med flickorna när rovet skedde och därvid lidit sådan medfart att hon en god tid framåt varit halvt från vettet. Denna änka sade de sig ha till reds här på tinget: hon hade alltid varit känd för sin ärliga tunga; och eftersom många kunde vittna att hon nu återfått sitt fulla förstånd, vore hon det vittne som bäst kunde säga hur allt gått till.

Änkan Gudny fick nu framträda. Hon var en kraft-

full och ståtlig kvinna, ännu inte gammal nog att skräm-
ma män; och hon berättade tydligt och allvarsamt hur allt
gått till. Hon och flickorna hade givit sig in i vildmar-
ken för att leta läkedomörter och måst hålla på hela da-
gen, emedan dessa örter börjat bli sällsynta. De hade kom-
mit längre åstad än de tänkt, och ett förskräckligt oväder
hade plötsligt kommit över dem, med tordön och hagel
och ösande regn, så att de blivit skrämnda och genomvåta
och kommit vilse. De hade irrat utan att finna stig eller
spår, tills de vid en å hittat en jordkula där de fått tak
över huvudet; då hade de varit svårt medtagna av köld
och trötthet och hunger. Två män hade funnits i kulan,
jägare som höllo till där för fångst av utter, och hon hade
känt sig något tröstad vid att se att de inte sågo farliga
ut. Männen hade tagit vänligt emot dem och satt dem
vid elden och givit dem föda och varmt öl; och där hade
de suttit tills ovädet slutat, och då var det mörk natt.

Till dess, sade hon, hade hon endast varit rädd för
ovädet och för den värk hon började känna i ryggen av
att sitta frysande i våta kläder. Men nu blev hon rädd för
flickornas del, och det var en svårare rädsla. Ty männen
voro nu mycket tillfreds och sade att detta var det bästa
som kunnat hända, och att det var längesedan de sett
kvinnor; och de voro frikostiga med sitt öl, som de hade i
en kagge i hyddan, och värmde mera av det mot kylan, så
att flickorna började bli yra i huvudet för sin ungdoms
och oerfarenhets skull. Hon hade nu ivrigt frågat efter
vägen hem, och om den hade hon fått besked; men eljest
brydde sig männen endast om att sitta hos flickorna och
känna efter hur mycket de hunnit torka. Snart gick det
så långt att Slatte Räv tog två små trästickor i handen
och sade att flickorna nu skulle draga lott om vilken av
männen de skulle ligga närmast; då hade hon strängt sagt

till att flickorna nu måste gå hemåt och försöka hitta vägen så gott de kunde i mörkret. Men själv, hade hon sagt, bleve hon tvungen att stanna kvar i hyddan, för den svåra värks skull som hon fått av vätan.

— Och detta sade jag därför att jag tänkte att männen kanske skulle foga sig och låta flickorna gå i fred, om jag bleve kvar hos dem; och det syntes mig vara bäst att jag toge på mig detta för flickornas skull, ty för mig bleve skadan mindre, vad än dessa båda män kunde taga sig för med mig. Men i stället blevo männen såsom rasande och kallade mig vid de värsta namn och grepo mig båda och hävde mig ut ur hyddan och ropade att de skulle hjälpa mig med pil på strängen om jag inte fort komme därifrån. Och hela den natten drev jag ensam i skogen i skräck för vilddjur och gastar; och sedan jag nått hem och sagt vad som hänt, och sedan folk varit vid jägarnas hydda och funnit den tom på allt, både män och flickor och utterskinn, låg jag länge i yrsel och stort elände av det jag fått lida av dessa onda män.

Så vittnade änkan Gudny, och mot slutet talade hon med tårad röst. Nu reste sig Gudmund i Uvaberg och sade att han skulle föra talan för de båda unga männen. Ty dels vore han måhända klokare än de, så att han bättre kunde lägga sina ord, dels hade han mer än en gång hört hur allt detta gått till, både av sin brorson Slatte och Agne i Sleven och även av de unga kvinnorna själva. Därför visste han lika gott besked om denna sak som någon annan, eller kanske bättre; och om det vittnesbörd de nyss hört av änkan Gudny kunde han säga, att mycket däri vore riktigt, men det mesta likväl fel.

— Så säga både Slatte och Agne, sade han, att de sutto i sin jordkula under ovädret, som var så strängt att de knappt vågade hålla elden vid liv; och när de hörde jäm-

mer utanför, kröp Slatte ut och fick se tre skepelse i regnet med kjortlarna krängda över huvudet och blev först rädd att det kunde vara skogstroll. Detsamma trodde kvinnorna om honom, när de sågo hans huvud sticka fram, så att de ryggade och skreko högt i rädsla. Då förstod han att de voro människor och kom fram och fick dem lugna. De följde honom villigt in och satte sig vid elden, och ungmörna voro trötta och gräto smått. Men änkan grät inte, och de säga att föga trötthet märktes hos henne. Hon hade ögonen på dem hela tiden, där hon satt och torkade vid elden; hon ville gnidas på ryggen och värmas med utterskinn överallt; och sedan hon druckit som en häst av deras varma öl, blev hon munter och tog av sig det mesta av sina kläder. Ty på så sätt kändes värmen mera, sade hon, och god värme var vad hon behövde.

— Nu äro både Slatte och Agne unga män, fortsatte Gudmund, men inte dummare än vad folk är mest; och vad änkor helst få i tankarna när de titta på män var ingenting nytt för dem. Därför drogo de öronen åt sig och sågo på varandra, när hon sade att flickorna skulle lägga sig i ett hörn och att hon skulle vaka över deras sömn så att ingenting hände dem. De ha sagt mig, både Agne och Slatte, att de gärna skulle varit henne till lags om hon kommit ensam till dem. Men det syntes dem båda att det skulle vara föga manligt av dem att dela en änka, när två fagra ungmör funnos till hands som kanske voro lika villiga som hon; för sådant skulle de bli utskrattade av allt förståndigt folk, som finge höra talas om denna sak. Därför satte de sig nu hos flickorna och talade stillsamt med dem och hjälpte dem att värma deras fötter mot elden. Flickorna kände sig bättre till mods nu, sedan de fått både mat och dryck och värme; men de tordes knappt se på männen och hade inte mycket att säga. För

detta tyckte männen allt mera om dem, enär det vittnade om blygsamhet och god fostran; och deras tycke blev så starkt att de beslöto att i tide draga lott om dem, så att ingen träta måtte uppstå utan envar skulle ha sin. Men när detta kom på tal, for änkan upp skrikande, som hon suttit och blivit galen i sin ensamhet, och sade att nu måste flickorna genast ge sig hemåt, eljest bleve detta till en stor olycka; de voro unga och skulle stå ut med vandringen, men själv måste hon bedja om gästfrihet över natten, emedan hon eljest säkert skulle förgås av trötthet och värk. Männen blevo häpna och frågade om hon tänkte taga livet av flickorna; ty så skulle säkert ske om hon dreve dem ut i vilda skogen i mörker och regn och bland allt otyg som höll till där. Sådan grymhet som hennes, sade de, hade de aldrig hört talas om; men därav skulle ingenting bli, ty de voro beslutna att rädda dessa flickor från hennes galenskap. Men också sina egna liv voro de måna om, och därför ville de inte ha kvar en så mordisk varelse i sin kula, ty då kunde vad som helst hända dem sedan de somnat. Därför befallde de henne att gå; och eftersom hon såg ut att vara stark som en ox, sade de, vore faran för henne ringa; och mötte hon björn eller varg skulle dessa säkert taga till flykten. De grepo tag i henne båda och föste henne ut ur hyddan och kastade hennes kläder efter henne. Nästa morgon funno de det klokt att draga bort, och flickorna följde dem villigt och hjälpte dem att bära fångstdon och skinn; här på tinget finnas vittnen som hört detta av flickornas egen mun. Nu äro dessa unga kvinnor gifta och nöjda och ha redan fått barn.

— Och allt detta, slöt Gudmund, synes mig ej kunna kallas kvinnorov; utan i stället räddade männen dessa unga kvinnors liv, och inte en gång utan två: först när de togo

emot dem i sin kula och skänkte dem skydd och värme, och sedan när de hindrade att de blevo utdrivna i skogen såsom den grymma änkan ville göra. Därför äro männen redo att betala vanligt brudköp, men intet mer.

Detta var Gudmunds tal, och det hälsades med bifall bland göingarna; men bland virdarna kunde intet sådant märkas. Askman och Glum stodo fast vid sitt krav. Om de båda männen rövat änkan, sade de, kunde de ha fått henne billigt; men med ungmör vore det en annan sak, det kunde envar inse, och ingen förständig man vore tvungen att tro för mycket av vad Gudmund lagt fram till rövarnas försvar. Att änkan Gudny borde ha ersättning för vad hon lidit, syntes dem alltjämt rättast; ty de kände henne väl, och hon hade aldrig visat sig så karlgalen som vad Gudmund ville ha henne till i sin berättelse. Likväl skulle de i detta nöja sig med vad som bjödes; men för de rövade flickorna ville de inte veta av något pruttande.

Nu hördes vittnen från båda håll, sådana som hört de unga kvinnorna berätta hur allt hänt, och sådana som hört vad änkan Gudny haft att säga när hon återvänt hem. Både Ugge och Sone funno saken svår, och menigheten kände sig väl till mods; ty här kunde det, om allt ville sig väl, komma till fyra mäns strid.

Ugge sade sig ha god lust att låta Sone döma ensam i denna sak, för hans stora vishets och deras gamla vänskaps skull; men däri kunde han inte få sin nämnd med sig, och Olof Sommarfågel togs nu med som tredje domare i målet. Han sade sig inte känna stor glädje över denna heder, ty här stode mycket på spel, antingen silver eller blod, så att en domare kunde vänta sig förtret och onda ord från många, hur rättvist han än kunde döma. Han försökte först att jämka med dubbelt brudköp i stället för trefal-

digt; men varken göingar eller virdar ville höra talas om detta. Slatte hade det knappt, sade Gudmund, ty de som levde på fångst av utter och bäver kunde inte samla stor rikedom, för de dåliga skinnprisernas skull; och Agne i Sleven hade förlorat hela sitt arv den gång hans fader brändes inne. Vanligt brudköp var därför det mesta de kunde komma sig ut med, och knappt ens så mycket utan hjälp. Virdarnas nämnd tyckte å sin sida att Glum och Askman alls inte krävde mera än vad skäligt var.

— Ty av ålder hålla vi virdar våra kvinnor i särskild ära, sade de; och det får aldrig bli en tro bland grannar att våra ungmör kunna fångas i skogen som billigt byte.

Hellre, tyckte några, finge det gå till strid mellan parterna; och de trodde att Askman och Glum, trots skillnaden i ålder, nog skulle komma med heder från ett sådant möte.

Det blev nu talat fram och tillbaka om detta en god stund; men både Sone och Ugge voro emot att döma till strid.

— Ingen kan säga, sade Ugge, att dessa båda rövade kvinnor ha någon skuld i denna sak; och det skulle förvisso vara en dålig dom som bragte dem den olyckan att antingen mista sina män eller sina fäder.

— Om vi skola nå till enig dom i detta, sade Olof Sommarfågel, måste vi nu först säga, om det som skett är kvinnorov eller ej. Jag vet vad jag själv menar därom, men jag vill att de skola tala först som äro äldre än jag.

Ugge sade att för honom funnes intet tvivel om saken: det som skett måste sägas vara kvinnorov.

— Det är ingen god invändning att säga att de unga kvinnorna följde männen frivilligt, sade han. Ty detta gjorde de nästa morgon, sedan de legat samman med dessa män under natten; och att de så gjort veta vi av att män-

nen drogo lott om dem. Och det vet varje klok människa, att den unga kvinnan alltid villigt följer den man vars läger hon delat, och allra helst om han är den förste.

Sone drog på vad han hade att komma med, men till sist sade han:

— En domare måste säga vad sant är, även om det går hans egna emot. Detta är kvinnorov, det går inte att förneka. När de kastade ut änkan ur hyddan, då skilde de med våld ungmörna från den som hade uppsikt över dem, och därmed rövade de ungmörna ur hennes vård.

Många göingar jämrade sig högt, när de hörde Sone säga detta; men ingen motsade honom, ty därtill var hans anseende alltför stort.

— Så långt äro vi eniga, sade Olof Sommarfågel, ty även jag dömer detta såsom kvinnorov. Och då äro vi också ense om att större bot måste dömas än vad Gudmund bjudit. Men ännu äro vi långt från slutet. Ty hur skola vi få parterna att taga vår dom för god, sedan de vägrat att förlikas med dubbelt brudköp? Mig synes det att om någon skall ha det som han vill, må det bli virdarna.

Orm hade suttit tyst hittills, men nu ville han veta vad virdarna räknade ett brudköp till, i oxar eller skinn, och vad allt skulle bli om man räknade det i silver.

Ugge svarade att man i Varend av ålder räknade brudarna i skinn: trettiosex mårdskind för en god bondes dotter i de bästa giftasåren, frisk och sund och utan men eller lyte; och då skulle skinnen vara fullgoda vinterskind utan skada av pilskott; eller också trettio bäverskind, likaledes av fullgod sort; och för detta behövdes intet lämnas ut med bruden utom vad hon gick och stod i, jämte en ny linsärk för brudlägret, en hornkam, tre nålar med öga och en sax.

— Och allt detta blir nu aderton tolfter mårdsinn, om vi räkna tredubbelt för två, sade han; eller vid pass femton tolfte bäversinn, om jag kunnat räkna det rätt. Detta är en stor myckenhet, och att räkna det allt i silver kan ställa sig svårt även för den klokaste.

Några förfarna män i nämnden kommo honom till hjälp, däribland Toke Grågullesson, som var van vid räkning i sinn och silver; och sedan de bemödat sig en stund, förklarade de samfällt att alltsamman, tredubbelt köp för två ungmör, bleve sju och en kvarts marker silver, och varken mer eller mindre.

— Och för att få det så jämnt, sade Toke, ha vi dragit av ett och tre åttondels öre för särkarna, som inte lära behövas.

När Gudmund i Uvaberg hörde denna stora summa, brast han i skratt.

— Nej, nej, ropade han, sådant går jag aldrig med på. Tro ni att jag är från vettet? Låt dem slåss; det blir billigast, hur det än går.

— Låt dem slåss! hördes också flera röster från menigheten.

Orm reste sig nu och sade att han kommit att tänka på en sak, som kanske kunde vara till någon hjälp i detta bryderi; ty han hörde till dem som tyckte att det vore illa att låta denna tvist gå till strid.

— Det är sant som Gudmund tycker, sade han, att sju och en kvarts marker silver är en stor bot, som kan grämma vem som helst; och de män äro få som haft så mycket silver på en gång i sina händer, utom de som legat i härnad bland frankerna, eller varit med när byte utskiftats av min herre Almansur av Andalusien, eller lyftat gäld av konung Ethelred av England, eller tjänat hos kejsaren i Miklagård. Men taga vi nu tredjedelen av detta, så blir

det två och en tredjedels marker och en tolfedel därtill; och dela vi denna tredjedel mitt itu, då blir det en och en sjättedels och en tjugofjärdedels mark därtill. Vi ha alla hört att Agne i Slevn och Slatte äro beredda att betala vanligt brudköp; därmed ha vi tvenne sjättedelar färdiga. Nu har jag tänkt att det ingalunda vore en vanheder för dessa mäns släktingar och grannar, om de komme till hjälp med lika mycket. Jag känner Gudmund i Uvaberg och vill inte gärna tro att han är sniknare än andra; och en och en sjättedels mark och en tjugofjärdedel därtill är inte något som skrämmer honom, även om han bleve ensam därom. Men säkert finns det flera än han som äro villiga att hjälpa Slatte, och så må det också vara i Agnes släkt. Och ville det sig nu så, då skulle vi ha de fyra sjättedelarna färdiga och endast den sista tredjedelen kvar. Och om den har jag tänkt detta, att här i nämnderna sitta män som gärna skulle vilja göra något för god grannsämjas skull och även för sitt eget anseende. Själv kunde jag önska att jag vore rikare än jag är, men likväl vill jag taga på mig min skäligen del; och om det funnes tre eller helst fyra, eller gärna flera, som vore villiga att samka lika med mig, då vore den sista tredjedelen färdig och allt gäldat.

När Orm slutat och satte sig, sågo männen i nämnderna på varandra, och flera bland dem hördes mumla bifall. Sone den Synske var den förste som tog till orda.

— Det är gott att höra, sade han, att förståndigt folk inte skall dö ut med Ugge och mig; och här har du, Orm på Gröning, talat med vishet trots din ungdom. Jag säger nu inte bara detta, att det förslag vi hört är gott, utan också att jag själv är redo att vara med om den sista tredjedelen. Detta kan synas mången underligt; ty alla veta vilken stor flock barn jag har, men en sådan kan ofta vara

till nytta. Även om jag nu blir med om så mycket som fjärdedelen av tredjedelen, så vet jag mig god råd; ty min del tar jag då ut av mina sexton vuxna söner, som mest löpa i skogen. Och tar jag bara så mycket som två skinn av var och en av dem, så skall jag ha skinn öfver sedan jag betalt min del; och därmed kan jag då hjälpa Agne i Sleven, ty hans moder var syssling med min fjärde hustru. Men nu må ingen sitta blyg här, utan alla som vilja vara med må tala fritt och vinna heder inför allt tingsfolket.

Toke Grågulleesson steg genast upp och sade att det inte vore hans vana att sitta snål bland givmilt folk.

— Och detta säger jag fast jag endast är en skinnad skinnhandlare, som varken äger stor rikedom eller någon sin kommer att vinna sådan; det veta många här, som taga dyra penningar av mig för sina dåliga skinn. Men så mycket har jag ännu, att jag kan vara med Orm och Sone i denna sak; och vad de lägga till, lägger också jag.

Ugge den Stammande började nu stamma, vilket hände honom mest när han blev ivrig; till sist fick han fram att detta vore till heder för både göingar och virdar, och att han själv ville vara med och lägga lika mycket som de andra.

Tvenne män i göingarnas nämnd, Svarte Grim och Thorkel Haröra, ropade nu att virdarna inte fingo bli främst i detta och att de ville vara med; och Olof Sommarfågel sade att han inte tänkte låta all hedern gå till andra, och därför ville han skänka dubbelt mot envar annan.

— Och det är mitt råd, sade han, att vi nu genast samla in vår del, ty sådant går lättast medan sinnet är varmt. Här är min hjälm att samla det i; och du, Toke Grågulleesson, som är handelsman, har väl så att du kan väga var mans del rätt.

Toke skickade sin dräng efter silvervägen, och nu reste sig allt flera av nämndemännen, både virdar och göingar, och ville vara med; ty de kunde nu vinna heder allt billigare, eftersom var mans lott blev mindre när redan många voro med. Men Olof Sommarfågel sade nu att ingen ännu hört Gudmund i Uvaberg säga något om den del som skulle falla på honom och andra släktingar till Slatte och Agne.

Gudmund reste sig tveksamt och såg bekymrad ut och sade att saken tålde att tänka på; ty det vore mycket som skulle falla på honom och hans släkt, en sjättedel av alltsamman.

— Och det är sant att jag inte kan räknas till de snikna, sade han; men det värsta är att jag är en fattig man, ty om den saken har Orm på Gröning fått fel för sig. Silver syns inte mycket till i mitt hus, och på samma sätt är det hos Slattes övriga släktingar. En sådan börda vore mycket svår för oss, men om vi sluppe med halva sjättedelen, då skulle vi nog kunna komma ut med den. Och här sitta nu så många stora och ansenliga män, med bälten stinna av silver, att det föga skulle märkas om ni samlade in en halv sjättedel till, utom den tredjedel ni redan åtagit er. Då skulle er heder bli ännu större, och jag bleve då hjälpt i mitt armod.

Men nu började både domare och nämnder, och även menigheten därbakom, att skratta högt och tjuta; ty alla visste att det enda hos Gudmund som var större än hans rikedom var hans snålhet. När han nu fann att han inte kunde vinna medhåll hos någon, fick han till sist ge med sig; och två män, som talade för Agnes släkt, sade att också deras sjättedel skulle bli gäldad.

— Nu vore det bäst, sade Sone till Gudmund, att också du samlade in din del nu, ty du lär väl ha gott om

släkt och vänner här bland menigheten; och bland Agnes släkt skall jag själv gå omkring.

Toke hade nu fått silvervågen och började räkna.

— Tretton män äro med om detta, sade han, och var och en betalar lika lott utom Olof Sommarfågel som betalar dubbelt; det blir fjorton lotter som vi ha att räkna med. Vad nu fjortondelen av tredjedelen av sju och en kvarts marker silver kan vara, det vore inte gott att säga, inte ens för den störste räknemästare från Gotland. Men den som är klipsk vet råd, och räkna vi ut det i skinn blir det lättare. Då blir det fjortondelen av sex tolfter mårdsinn; och det är sjundedelen av tre tolfter; och detta måste räknas i hela skinn, ty något förlorar jag alltid på vägningen, det vet jag sedan gammalt. Då blir var mans lott i silver detsamma som priset på sex skinn, och därmed ha tretton män vunnit stor heder för billigt pris. Och här se ni både våg och viktlod, som envar må pröva innan jag börjar väga.

Kunniga män prövade nu vågen med omsorg: ty handelsmäns vågar voro ofta listigt inrättade, så att en prövning kunde löna sig. Men viktloten kunde endast provas på känn; och när ett par män yppade tvivel angående deras riktighet, sade sig Toke genast vara villig att utkämpa envig med envar som vidhölle sådant tvivel.

— Ty det hör till handelsmannens yrke att slåss för sina viktlod, sade han; och den som inte vågar det är inte mycket att lita på.

— Om detta skall ingen tvist bli, sade Ugge med bestämdhet. Allt silver som samlas i hjälmen går genast till Glum och Askman; och vad skulle Toke ha för nytta av att väga falskt, när hans eget silver är bland det vägda?

Envar tog nu fram silver ur sitt bälte och fick sin lott vägd. Några lämnade små silverringar, andra flätad silver-

tråd, andra silver som huggits i fyrkantiga bitar. Men de flesta lämnade mynt, och där voro mynt från världens alla hörn och från riken så avlägsna att ingen kunde säga deras namn. Orm betalade med andalusiskt mynt, ty sådant ägde han alltjämt kvar i myckenhet; och Olof Sommarfågel med vackert sirade byzantinska stycken som buro bilden av den store kejsaren Johannes Zimiskes.

När allt var färdigt, hällde Toke det insamlade silvret i en liten tygpåse och vägde det på en gång; då visade det sig att det stämde väl, så att deras tredjedel var full, men att likväl något silver blev över.

— Det är för litet att dela upp och ge tillbaka, sade Toke, ty så smått kan jag inte dela det på vågen.

— Vad skall då göras med det? sade Ugge. Det synes mig vara onödigt att Glum och Askman få mera än de begärt.

— Låt oss ge det till änkan Gudny, sade Orm. Så får också hon något för sina sorger och för den medfart hon lidit.

Detta voro alla med på; och snart kommo nu Sone och Gudmund tillbaka med sina båda sjättedelar, som de samlat hos släkt och vänner bland tingsmenigheten. Sones sjättedel stämde; men hos Gudmund fattades inte så litet, fast han kom med en packe skinn och två kopparkittlar till att fylla ut sitt silver med. Han klagade högt och sade sig villig att gå ed på att han inte mer förmådde uppdriva, och han önskade få låna det som fattades av någon rik man i nämnden. Men därtill var ingen villig; ty att låna silver till Gudmund, det visste alla, var som att kasta det i sjön.

— Du är en enveten man, Gudmund, det känna vi till, sade Sone den Synske till sist. Men likväl är det väl så att du bör kunna övertalas, du som andra; och nu kommer

jag att tänka på att jag hört berättas hur Orm Tostesson på Gröning, när han var nykomling i våra trakter, en gång övertalade dig, när du var ovillig att sälja honom brödsäd och foder till skäligt pris. Det var någonting om en brunn; men jag har glömt det mesta, ty jag börjar bli gammal. Medan nu du, Gudmund, sitter och tänker efter hur du skall få din sjättedel fylld, vore det väl om du, Orm, ville berätta för oss hur allt skedde den gång du övertalade honom. Sådant kan vara nyttigt att få veta.

Till detta förslag ropades ivrigt bifall, och Orm reste sig och sade att den berättelsen vore både kort och lätt. Men nu for Gudmund upp och skrek att han inte ville höra ett ord om detta.

— Vi ha förlikts sedan länge, Orm och jag, ropade han, och det är ingenting att berätta om nu. Vänta nu bara en kort stund; ty jag har kommit att tänka på en man som jag glömt, och jag skall snart vara tillbaka med det som fattas.

Han skyndade sig åstad; och därpå började många ropa att de ville höra om övertalningen. Men Orm sade att de nog finge höra sig för om den händelsen hos någon annan.

— Ty det är sant som Gudmund säger, sade han, att vi äro förlikta i den saken sedan länge. Och varför skulle jag nu reta honom till ingen nytta, när han redan gått efter silver av ängslan att eljest den händelsen skulle bli berättad? Det var ju endast därför som den vise Sone bragte saken på tal.

Längre hade de inte hunnit, när Gudmund flämtande kom tillbaka från sitt lägerställe med det som fattades. Toke vägde nu detta, och allt stämde; och de två tredje-delarna av Slattes och Agnes bot lämnades nu av Ugge i Glums och Askmans händer; och därmed erkände dessa sina döttrars rövare såsom goda och saklösa svärsöner. Den

sista tredjedelen, Slattes och Agnes egen, skulle dessa få anstånd med över vintern, för att därefter betala den i skinn.

Men så fort allt var ordnat med detta, sade Olof Sommarfågel att han nu gärna ville höra det som lovats, om hur Orm övertalat Gudmund; och alla i nämnderna ropade bifall till detta, och själve Ugge tog till orda i saken.

— Lärorika berättelser, sade han, äro goda att höra, och detta är en som jag aldrig hört. Och det må vara att Gudmund är emot att vi få höra den; men du må betänka, Gudmund, att du varit oss alla till stort besvär i denna sak, och att vi betalt en tredjedel för dig, fast du nog själv skulle orkat med det. För detta myckna silvers skull kan du gott stå ut med att denna händelse blir berättad; men om du helst vill, kan du berätta den själv, och Orm Tostesson är då till reds för att hjälpa dig, om ditt eget minne skulle svika.

Gudmund blev nu rasande och började yla; det var en gammal vana hos honom, och därför kallades han stundom Ylaren. Han drog ned huvudet mellan axlarna och kom i skakning i hela kroppen och riste med nävarna framför sig och tjöt som en varulv. Det var hans hopp att detta skulle tagas som en början till bärsärkagång, och i yngre dagar hade det stundom lyckats för honom att skrämma folk med detta. Men nu ville det inte räcka till längre; och ju mera han tjöt desto mera skrattades det. Plötsligt tystnade han och såg sig omkring.

— Jag är en farlig man, sade han. Mig skall ingen reta utan att ångra det.

— Nu stör nämndeman tingsfred, sade Toke, med hot eller smädligt tal, drucket larm eller ont läte: då böte han . . . Men hur mycket är det han skall böta? Det veta andra bättre än jag.

— Han skall visas bort från platsen av domare och nämnd, sade Sone; men tredskas han eller återvänder: böte då med skägget. Så säger den gamla lagen.

— Endast tvenne gånger i mitt liv har jag varit med om att skära skägget av en nämndeman, sade Ugge efter-sinnande. Och ingen av dem orkade leva länge efter den skammen.

Många voro nu uppretade mot Gudmund; inte för att han ylat, ty ingen brydde sig mycket därom, men för att den heder de vunnit genom sin givmildhet kostat dem så mycket silver; ty för detta gåvo de Gudmund skulden. Därför skreks det nu argt åt honom att han skulle gå bort, om han inte ville mista sitt skägg. Hans skägg var stort och vackert, och det syntes att han vårdade det med omsorg; därför lydde han nu ropen och gick bort ur nämnden, hellre än att bringa skägget i fara. Men när han gick hördes han mumla:

— Ingen skall reta mig utan att ångra det.

Orm blev nu nödd att berätta om sitt första möte med Gudmund och hur han hållit honom över brunnen medan han övertalade honom. Detta vållade stor glädje hos lyssnarna; men Orm själv var inte mycket nöjd och sade efteråt att han nu, vad tiden led, nog hade ett eller annat att vänta från Gudmund.

Därmed hade detta svåra mål om kvinnorov nått sitt slut; många hade vunnit heder därav, men alla höllo före att Olof Sommarfågel och Orm på Gröning voro de som mest borde prisas för vad de gjort i detta mål.

Under hela tinget hade Orm väntat att få höra från finnvedingarna om Östen i Öre och om de båda huvudena som kastats över bäcken första kvällen. Men när ingenting förnams, beslöt han att själv taga reda på hur de hade det ställt; och på kvällen denna tredje tingsdag gick han en-

sam till finnvedingarnas lägerplats, sedan frid givits honom från dem, för att tala på tu man hand med Olof Sommarfågel.

Denne tog emot honom på hövdingasätt. Han lät breda ut fårskinn för Orm att sitta på, bjöd på stekt korv, surmjölk och vitt bröd samt befallde sin dräng att sätta fram gästbudskrukan. Detta var en hög lerkruka med grepe, smal i halsen och tillsluten med en propp av bly; den sattes med varsamhet på jämn mark mellan dem, och därtill tvenne små silvermuggar.

— Det märks att du är hövding, både på tingsplatsen och här, sade Orm.

— Det är illa att sitta utan öl, sade Olof Sommarfågel; och när storman gästar storman bör det finnas annat att dricka än vatten ur bäcken. Du är en vittfaren man, du som jag, och har kanske redan smakat detta. Men här hemma är det inte ofta det bjuds.

Han drog ur proppen och hällde upp i muggarna. Orm nickade.

— Detta är vin, sade han, den välska drycken. Jag har stundom smakat sådant i Andalusien, där det dracks mycket i smyg, fast det var förbjudet av deras profet; och även en gång senare, hos kung Ethelred av England.

— I Konstantinopel, som vi kalla Miklagård, drickes det av alla människor både morgon och kväll, sade Olof Sommarfågel; men allra mest av prästerna, som späda det med vatten och dricka tre gånger så mycket som andra. De hålla det för en helig dryck, men jag säger att öl är bättre. Nu dricker jag dig välkommen.

De drucko båda.

— Sötman känns god i halsen efter fet korv med salta i, sade Orm tveksamt. Dock skall jag inte säga emot dig om ölet. Men det är tid nu att tala om varför jag kommit

hit, och det har du kanske gissat redan. Jag vill veta om det var från din släkting, Östen i Öre, som de tvenne huvudena kommo som kastades till mig över bäcken; de huvudena hade hört till tvenne Kristi präster som kommit i trældom hos er. Och det vill jag också veta, om de betyda att denne Östen alltjämt står mig efter livet. Om det är så, då gör han det utan sak, endast därför att jag lät honom leva och gå fri när han var i mitt våld, den gång då han med svek kommit till min gård för att taga mitt huvud, såsom han gjort upp med kung Sven. Du vet att jag är en döpt man och håller mig till Kristus; och jag vet att du räknar de kristna som illgärningsmän, sedan du sett mycket av dem i Miklagård. Men det kan jag säga dig, att jag ej är av den sort du sett där; och här på tinget har jag nu lärt mig att också du är en man som inte glädes åt ondska och nidingsverk. Därför har jag nu kommit hit till dig; eljest skulle det lönat sig dåligt för mig att komma.

— Hur du kunnat bli kristen är mer än jag förstår, sade Olof Sommarfågel, ty jag vet nu att du är en god man. Och din lille skallige präst är också svår att bli klok på; ty jag hör att han här på tinget hjälper alla sjuka som komma till honom, utan att han kräver något för sin möda. Er båda räknar jag nu såsom lika goda som om ni aldrig kommit nära någon kristendom; och likväl må du erkänna, Orm, att du och din präst voro hårda mot min släkting Östen, när ni tvungo honom att bli döpt. Av den skammen har han nu blivit galen, och det kan vara att yxhugget han fick i skallen också har hjälpt till. Han har blivit folkskygg och driver mest omkring i skogen, eller ligger på sin kammare och jämrar sig för sig själv. Han ville inte komma med till tinget; men de båda prästerna i trældom köpte han för dyra penningar och högg genast av deras huvuden, och dem skickade han hit med sin

dräng, för att de skulle lämnas som hälsning till dig och din lille präst. Han har i sanning fått hårt straff för sitt försök mot dig, när han både blivit döpt och mistat all rikedom du vann från honom, och därtill sitt förstånd; men fast han är min släkting vill jag inte säga att han fått mera än han förtjänat, ty han var en alltför rik och högättad man för att låna sig åt sådan handel som den han gjorde upp med kung Sven. Detta har jag sagt honom, och även att det inte blir någon sak mot dig för hans skull; men det är säkert att han gärna skulle döda dig om han finge tillfälle. Det är hans tro att han skulle bli rask och munter igen, när han bara fått dräpa dig och din lille präst.

— Detta tackar jag dig för, sade Orm. Nu vet jag hur jag har det. För de båda präster han tog huvudena av finns ingenting att göra, och jag har ingen hämnd efter dem. Och mot honom själv skall jag försöka vara på min vakt, om hans galenskap driver honom till något nytt försök.

Olof Sommarfågel nickade och fyllde åter vin i muggarna.

Det var nu stilla i lägret, och ingenting hördes utom ljudet av sovande män. En liten vind drog fram över snåren, och det kom ett prassel i asplöven. De drucko nu åter samman, och när Orm drack hörde han kvistar knäckas i snåret bakom sig. Vid det han nu böjde sig fram för att sätta tillbaka muggen på dess plats, förnams ett flämtande ljud, som av en som drog djupt efter andan; Olof Sommarfågel såg skarpt upp och ropade till, och Orm vred sig till hälften och såg en rörelse och hann luta sig än mera.

— Och det var tur att jag har god hörsel och var snabb, sade han efteråt; ty spjutet strök så nära förbi att det gjorde en rispa bak på halsen.

Det kom nu ett vrålände ur snåret, och en man med svärd for fram. Det var Östen i Öre; och det syntes genast att han var galen, ty ögonen stodo orörliga i huvudet på honom som på en gast, och det satt fradga i hans mungipor. Orm hann varken få fram sitt svärd eller komma på fötter; han slängde sig åt sidan och fick händerna om den galnes ben, så att denne föll framåt över honom samtidigt med att Orm fick ett hugg över höften. Därpå hördes ett slag och ett kvidande ljud; och när Orm kom på benen, stod Olof Sommarfågel med sitt svärd i handen, och Östen låg kvar som han fallit. Han hade fått sin frändes hugg över nacken och var redan död.

Män kommo nu springande, väckta av vrålet. Olof Sommarfågel stod blek och såg på den döde.

— Där ligger han för min hand, sade han, fast han var min frände. Men jag vill inte att en gäst skall överfallas hos mig, inte ens av en galning. Dessutom spräckte hans spjut min gästabudskruka, och för den saken hade jag dräpt vem som helst.

Krukan låg i spillror, och han blev mycket beklagad för denna förlust, ty en sådan klenod skulle vara svår att återfinna.

Han lät sina män bära den döde till kärret och sänka honom där och fästa honom med spetsade stakar genom kroppen; ty eljest gingo galningar gärna igen och voro de värsta bland gengångare.

Orm hade kommit ifrån detta med en rispa i nacken och ett sår vid höften. Detta hörde inte till de farliga, ty svärdseggen hade kommit mot hans kniv och matsked, som han hade vid bältet där. Han kunde därför själv återvända till sitt lägerställe; och när han skildes från Olof Sommarfågel, togo de varandra i hand.

— Du har mistat din sköna kruka, sade Orm, och det

är illa; men du har blivit en vän rikare, om det kan vara dig till tröst. Och det vore väl om jag själv vunnit lika mycket.

— Det har du, sade Olof Sommarfågel; och det är intet litet vi därmed vunnit, du och jag.

Mellan dem rådde stor vänskap allt framgent.

Sista tingsdagen vidtogs det att allmän fred skulle råda till nästa ting; och därmed slöts detta ting vid Krakasten, som i mångas tycke inte var mycket att skryta med, enär intet enda gott envig utkämpats.

Fader Willibald gick till virdarnas läger för att leta efter magistern och säga honom farväl; men honom hade redan kvinnan Katla dragit åstad med. Orm ville ha Toke med sig hem, men denne kunde inte komma ifrån för all sin skinnhandels skull. De kommo överens att de skulle gästa varandra årligen och alltid hålla sin vänskap vid makt.

Nu red var och en till sitt; och Orm kände sig högeligen nöjd med att ha blivit kvitt både magistern och sin fiende Östen i Öre. När jul kom, gästades Gröning av Toke och hans andalusiska hustru Mirah; och allt vad Orm och Toke hade att tala med varandra om var endast ett ringa ting mot vad Ylva och Mirah hade att säga varandra.

När våren började komma, födde Rapps hustru Torgunn ett gossebarn. Rapp var mycket nöjd med detta, men när han räknade månaderna bakåt, kände han sig likväl smått misstänksam; ty det stämde inte illa med den gång då magistern läst över Torgunns onda knä. Allt gårdens folk, både män och kvinnor, prisade barnet och dess likhet med sin fader; och Rapp fann tröst i detta, men kunde dock inte känna sig helt lugn. Den enda människa han helt litade på i allt var Orm, och han gick

till honom och bad honom titta på barnet och säga vad likhet han kunde finna. Orm kom och tittade noga på ungen; därpå sade han:

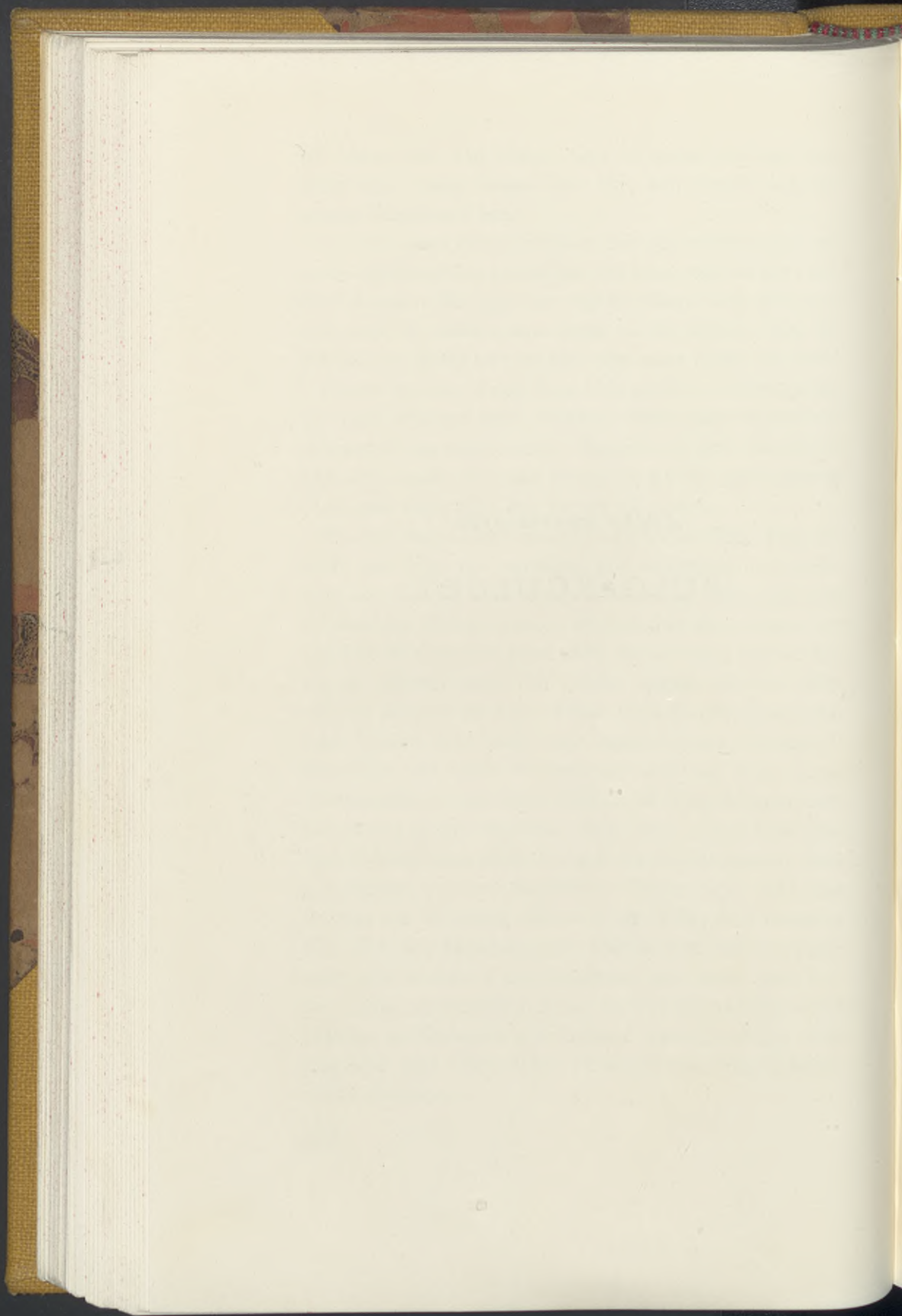
— Det finns en stor olikhet, och den märker man genast; och det är att barnet har två ögon, och du bara ett. Men det vore illa gjort av dig att klaga över detta, ty själv hade du också tvenne ögon när du började. Men eljest har jag aldrig sett ett barn som mera liknat sin fader.

Därav blev nu Rapp lugn och gladdes mycket åt sin son; han ville att fader Willibald skulle döpa honom till Almansur; men när denne vägrade att giva barnet en hednings namn, fick det bliva vid att det gavs namnet Orm, och Orm själv bar barnet till dopet.

Fjorton dagar efter detta barns födelse födde Ylva sin andre son. Han var svarthårig och mörkhyad; han skrek föga och såg sig omkring med allvarliga ögon; och när svärdsudden räcktes honom, slickade han den ivrigare än vad Harald Ormsson gjort. Alla voro överens om att här var en härman född, och i detta menade de rätt. Ylva ville ha det till att han liknade Guld-Harald, kung Haralds broders son, sådan hon mindes denne väldige viking från sina späda år; men där sade Åsa emot henne och menade att han mest bråddes på Sven Råttnos, som haft denna samma mörkhet i hyn. Men varken Sven eller Harald kunde han döpas till; och det slutade med att Orm gav honom namnet Svarthöfde. Under dopet höll han sig tyst och allvarsam och bet fader Willibald i tummen. Han blev sina föräldrars mest älskade barn och den störste av alla härmän i gränsbygderna; och långt fram i tiden, sedan mycket hänt, fanns det hos konung Knut den Mäktige av Danmark och England ingen hövding i tingmannalid med större rykte än konungens frände, Svart-höfde Ormsson.

Andra avdelningen

BULGARGULDET

Första kapitlet

OM VÄRLDENS UNDERGÅNG OCH HUR ORMS BARN VÄXTE TILL

DET ÅR kom då världen skulle förgås. Orm var då i sitt trettiofemte år och Ylva i sitt tjugoåttonde. Kristus, trodde de kristna, skulle detta år, som var det tusende efter hans födelse på jorden, komma som skyns konung med glimmande härskaror omkring sig och döma alla människor till himmel eller helvete. Orm hade så ofta hört detta sägas av fader Willibald att han vant sig vid det. Ylva var aldrig säker på om hon trodde på det eller ej; men Åsa var själaglad att hon skulle få vara med om alltsamman levande och högtidsklädd och slippa att komma i svepning från de döda.

Men tvenne ting vållade Orm bekymmer. Det ena var att Toke alltjämt vägrade att låta sig kristnas. Vid sitt senaste besök hos honom hade Orm allvarligt försökt övertala honom och räknat upp alla de förmåner som snart skulle bli märkbara för envar; men Toke hade förblivit genstörtig och haft smått roligt åt Orms iver.

— Det kan bli långsamt i det himmelska riket på kvälarna, när inte Toke kommer med, sade Orm mer än en gång till Ylva. Jag går miste om många stormän som jag känt och som aldrig komma dit: Krok och Almansur

och Styrbjörn och Olof Sommarfågel, och många goda män utom dessa. Av folk jag bryr mig om blir det nu bara vi själva och våra barn och den gamla och fader Willibald och Rapp och gårdsfolket; därtill också biskop Poppo och kung Harald din fader, och det är en god sak. Men det hade varit bättre om Toke kommit med. Det är hans kvinna som hindrar honom.

— Låt du dem ordna som de själva tycka, sade Ylva. Allt detta kan bli på annat sätt än vad du tror. Gud har kanske inte så brått med att förstöra denna värld, som han haft så mycket besvär med att skapa. Fader Willibald säger att det skall växa vingar på oss; och när jag tänker på honom själv med vingar, eller dig och Rapp, då kommer jag i skratt. Jag vill inga vingar ha, men jag vill ha min halskedja med mig, och det tror han knappt att jag får. Därför är jag inte så ivrig efter allt detta, och jag vill helst se det innan jag tror på det.

Orms andra bekymmer rörde sådden. Han ville veta vid vilken tid på året Kristus skulle komma, men därom visste fader Willibald alls ingenting. Orm var tveksam om sådd kunde löna sig, emedan kanske aldrig denna gröda skulle behövas, även om den hunne mogna före Kristi ankomst. Men han lyckades snart nog komma över detta bekymmer.

Alltifrån detta års början voro alla unga kristnade kvinnor mera älskogslystna än någonsin förr. De visste inte hur det skulle arta sig med älskog i himmelriket och ville därför ha vad de kunde få medan tid var; ty det jordiska sättet syntes dem vara det bästa, vad sedan himmelriket kunde ha att bjuda dem. De ogifta unga pigorna blevo ostyriga och sprungo efter manfolk så ofta de hade tid; och även hos de gifta kvinnorna märktes en tydlig skillnad, fast de dygdigt höllo sig till sina egna män; ty annat

syntes dem ej rådligt, med Guds dom så nära. Därav kom det sig att de flesta av gårdens kvinnor redan på våren detta år hade hunnit bliva med barn. När Orm fann att det var så med Ylva, och därpå även med Torgunn och andra, blev hans sinne lättat, och han befallde att sådden skulle ske som vanligt.

— Ty barn födas inte i himlen, sade han. Men då måste de födas på jorden. Men dessa kvinnor komma inte att föda under detta år, utan först i början av nästa. Därför må det vara så att gudsmännen ha räknat fel, eller också har Kristus ändrat sig. Och nu vet jag ett säkert tecken, när hans återkomst är att vänta, och det är nio månader efter det att kvinnor slutat att bli fruktsamma. Då må vi göra oss beredda, men förr behövs det ej.

Fader Willibald kunde ingenting säga som ändrade honom i detta; och allt eftersom året skred, började prästen själv känna sig tveksam. Det kunde vara, sade han, att Guds rådslag ändrats, emedan så många syndare funnos kvar på jorden, för vilka evangelium ännu ej hunnit predikas.

Den hösten kom en flock främlingar österifrån och drog fram genom gränstrakterna. Det var stridsmän alla, och alla buro de märken efter vapen, somliga med sår som ännu blödde. De voro elva i flocken och drogo fram från gård till gård och bådo om föda och nattläger, och där sådant gavs dem stannade de en natt eller två och drogo sedan vidare. De sade sig vara män från Norge, och på väg hem, men mera hade de inte att säga. De voro fridsamma och övade intet övervåld; och där nattläger blev dem vägrat drogo de vidare utan ord, liksom om sådant rört dem föga.

De kommo till Gröning, och Orm kom ut med fader Willibald vid sin sida. När de fingo se prästen, föllo de

på knä och bådo med allvar att han måtte välsigna dem. Detta gjorde han gärna. Det syntes glädja dem att de kommit till en kristen gård, men mest att de mött en präst. De åto och drucko som svultna män; och när de blivit mätta sutto de allvarliga och stirrade framför sig utan att lyssna stort till vad som sades, som om de haft annat att tänka på. Fader Willibald fick se till deras sår, men hans välsignelser var vad de voro ivrigast efter, och av dem kunde de inte få nog. När de fingo höra att nästa dag var en söndag, önskade de att få stanna för att höra mässa och predikan. Detta tillstodde Orm dem gärna, fast han var smått förtretad över att de ingenting ville säga om sig själva.

Det var en vacker söndag, och det kom gott om folk ridande till kyrkan av sådana som hållit det löfte de givit fader Willibald när de kristnades. Men främlingarna fingo sitta främst, och de lyssnade uppmärksamt till allt vad prästen hade att säga. Han talade som han brukade detta år, om att världens undergång nog vore att vänta inom kort, fast ingen kunde veta något säkert om detta, och att det vore bäst för varje kristen att hålla sig beredd. Vid detta sågos några av främlingarna småle, fast utan glädje i minen; men på andra runno tårar nedför kinderna. Efter mässan ville de åter bli välsignade med en stor välsignelse, och fader Willibald var dem till viljes.

— Du är en god man, sade de efteråt till honom; men du vet inte att världens undergång redan har skett. Kristus har tagit kungen till sig, och vi äro kvarglömda.

Ingen kunde förstå vad de menade, och det var svårt att få mera ur dem; men till sist talade de om vad som hänt dem. De talade fåordigt och med liknöjd röst, som om ingenting under solen betydde något för dem.

De sade att deras konung, Olof Tryggvesson av Norge,

som de höllo för att vara ypperst bland alla som levat på jorden näst Kristus själv, hade fallit i ett stort slag mot daner och svear. Själva hade de tagits levande av svearna, när stor övermakt bordat skeppen och de för trötthet klämts mellan sköldar eller ej längre kunnat lyfta armen för sår. De som haft bättre lycka hade följt kungen till Kristus. Själva hade de med många andra satts på ett av svearnas skepp som rott hemåt; de hade varit fyrtio fångna tillsammans. En natt hade de legat utanför mynningen av en å, och någon hade sagt dem att den kallades den helga ån. Detta namn hade syntts dem vara en uppmuntaran; och de hade slitit sina fjättrar, så många som orkat, och slagits med svearna på skeppet. Alla dessa hade de till sist dräpt, och av deras egen flock hade de flesta fått gå till kungen. De voro då sexton män kvar, och de hade rott skeppet uppåt floden så långt de orkat. Fem, som varit hårdast huggna, hade dött vid årorna, leende; och själva hade de nu, elva i flocken, väpnat sig med svearnas vapen och lämnat skeppet för att taga sig tvärs över landet till Hallandssidan och därifrån till Norge. Ty de hade nu förstått, sade de, att de voro de sämsta av kungens män, eftersom de lämnats kvar på jorden när alla de andra fått följa honom; och sina liv hade de inte vågat taga, av rädsla att han inte skulle vilja kännas vid dem då. De trodde att detta var den bot som lagts på dem, att de skulle gå till Norge och berätta vad som skett med kungen. Varje dag, sade de, hade de sagt vad böner de kunde, och de hade varit färre än önskligt, och de hade påmint varandra om alla påbud för kristna stridsmän som de någonsin hört kungen säga. Nu voro de nöjda att de mött en präst och fått höra mässa och blivit välsignade; och därmed var det tid för dem att draga vidare, ty de hade brått att komma till Norge och få sagt vad som skett.

Därefter, trodde de, skulle det uppenbaras för dem, kanske av kungen själv, att de blivit värdiga att få komma till honom, fast de voro de sämsta.

De drogo vidare på sin färd, efter tack för vad de fått röna av Orm och prästen; och på Gröning blev intet mera förnummet om dem, ej heller om världens ände.

Sedan detta år nått sitt slut, utan minsta tecken i skyn, kom en tid av stor stillhet i gränstrakterna. Freden med smålänningarna höll i, och bland göingarna inbördes skedde ingenting som var värt att nämna, endast vanliga dråp vid gillen och en och annan innebränning vid grannars tvister. På Gröning gick allt sin jämna gång. Fader Willibald verkade för Kristus och klagade ej sällan över den långsamhet med vilken församlingen växte till under hans vård, trots all den möda han gjorde sig; särskilt förbittrades hans ande när någon kom till honom och sade sig vara villig till dop mot att få en kalv eller kviga i vederlag. Men ofta erkände han att allt kunde varit värre, och han sade sig tro att några bland hans omvända kanske inte längre voro fullt så förstockade i ondska som före sitt dop. Åsa gjorde alltid vad hon kunde för att hjälpa honom; och fast hon började bli gammal, var hon alltjämt rörlig och hade mycket att bestyra med pigorna och barnen. Ylva och hon kommo gott överens och trättes sällan; ty för det mesta kom Åsa ihåg att hennes svärdotter var av konungaätt, och när Ylva sade ifrån hur hon ville ha det, gav Åsa med sig, även om det stundom syntes att det kostade på.

— Ty det är säkert, sade Orm till Ylva, att den gamla är ännu mera härsklysten än du, och det vill inte säga så litet. Och det är en god sak att det blivit som jag hoppades från början, att hon aldrig skulle våga morska sig på allvar mot dig.

Orm och Ylva trivdes alltjämt gott med varandra. När de kommo i tvist, hade ingendera för vana att skräda sina ord; men sådana tvister voro sällsynta och gingo fort över, utan att någon av dem gick med agg efteråt. Det var en egenhet hos Orm att han aldrig agade sin hustru; till och med när stor ilska kom över honom, visade han sig däri återhållsam, så att det aldrig kom längre än till ett vältat bord eller en sönderslagen dörr. Efterhand lade han märke till någonting sällsamt, nämligen att alla sådana tvister alltid slutade på ett och samma sätt. Det var alltid han själv som fick ha mesta besväret med att laga det han slagit itu; och det de tvistat om blev alltid till sist så som Ylva ville ha det, fast hon varken välte bord eller spräckte dörrar utan endast någon gång slängde en klut i ansiktet på honom eller krossade ett lerfat mot golvet framför hans fötter. Sedan han blivit klok på detta, fann han det föga lönt att tvista med henne, och det kunde gå år utan att deras sämja bröts av hårda ord.

De fingo ännu tvenne barn: en son, som fick namnet Ivar efter Ivar Vidfamne och som Åsa hoppades skulle bli präst med tiden; samt en dotter, som blev kallad Sigrun. Till denna dotters dop kom Toke Grågulleesson som främste gäst, och det var han som lade namnet på henne, dock först efter långt ordbyte med Åsa, som helst ville att hon skulle bära ett kristet namn. Intet kvinnonamn, tyckte Toke, vore skönare än Sigrun, eller mera hedrat i gamla sånger; och eftersom både Orm och Ylva gärna ville visa honom all heder, fick det bli efter hans önskan. Med tiden, sade Toke, skulle hon giftas med en av hans söner, om allt ville sig väl; ty Orms båda äldsta döttrar kunde han inte tänka på, enär ingen av hans söner var i lämplig ålder för dem. Och detta var i sanning stor skada, tyckte han tankfullt, när han satt och såg på Oddny och Ludmilla.

Dessa båda började nu växa upp, och ingen behövde längre vara i tvivel om hur de skulle arta sig. Båda voro de rödhåriga och välvuxna, och båda drogo tidigt mäns blickar till sig; men det märktes lätt en skillnad mellan dem. Oddny var bliven mild till lynnet och foglig och tidigt händig i kvinnoysslor; hon lydde villigt sina föräldrar, och det var sällan hon vållade Ylva eller Åsa någon förtret. Om så någon gång skedde, var det systemens skull, ty från början var det Oddnys vana att lyda henne i allt. Ludmilla hade svårt att lyda och mycket lätt för att befalla. När hon agades, skrek hon mera av ilska än av smärta och tröstade sig med att hon snart skulle vara stor nog för att slå igen. Hon var ovillig vid smörkärna och vävstol och tyckte bättre om att skjuta med båge; däri blev hon fort lika skicklig som sin läromästare, Ulf Glade. Orm hade ingen hand med henne och skrattade mest åt hennes morskhets och trots; och när Ylva klagade för honom över hennes styva sinnelag och kringlöpande i skogen med båge samman med Ulf Glade och Harald Ormsson, nöjde han sig med att säga:

— Vad annat kunde du vänta? Det är kungablodet. Av det har hon fått mycket, både sin egen del och Oddnys. Det fölet blir svårt att tämja, och vi må hoppas att det blir någon annan än vi som får mesta besväret med den saken.

På vinterkvällarna, när alla sutto kring elden vid sin slöjd, höll hon sig stundom i styr och kunde även visa flit vid sin spånad, om bara någon god berättelse var i gång, antingen nu Orm berättade något om sina äventyr i främmande land, eller Åsa om släkten i gamla tider, eller fader Willibald om stora ting som skett i Josuas och kung Davids dagar, eller Ylva om kung Harald. Allra bäst fann hon det vara när Toke gästade Gröning, ty han talade väl

och gärna och kände gamla kväden och många berättelser om forna hjältar. Om han någon gång såg ut att vilja sluta, var det alltid hon som var fortast färdig att fylla i hans ölkanna och tiggja honom om mera. Och det var sällan han hade hjärta att neka henne.

Ty med Ludmilla Ormsdotter var det så, alltifrån hennes tidiga ungdom, att män hade svårt att stå henne emot. Hon var blekhyllt och tunn över kinderna och hade mörka ögonbryn; och fast hennes ögon voro grå med samma färg som många andras, ville det dock gärna synas, för män som kommo dem nära och mötte deras blick, att intet sådant ögonpar fanns att uppleta hos någon annan ungmö i gränstrakterna.

Sitt första lärospån med män hade hon den sommar då hon fyllt fjorton år; det var den sommaren Gudmund i Uvaberg kom ridande till Gröning med tvenne drängar, som han ville att Orm skulle taga i sin tjänst.

Alltsedan Orm vållat Gudmund förtret på tinget, hade denne aldrig syntts till på Gröning, inte heller hade han ridit till tings sedan dess. Men nu kom han helt vänligt och sade sig vilja göra Orm en tjänst, så att gammalt groll skulle bli glömt.

— Här har jag med mig de båda bästa drängar som finnas, sade han; och dem erbjuder jag dig. De äro fria män, och envar av dem gör två mäns arbete, och väl det. Därför är det en stor väntjänst jag gör dig när jag kommer till dig med dem; men det är sant att också du gör mig en tjänst om du tar emot dem. Ty de äro makalösa storätare båda; och sedan de nu tjänat mig i fyra månader vågar jag ej längre behålla dem. Jag har inte så god råd som du, och det börjar bli för mycket för mig att ha dem i maten. Och skulle jag knappa in på deras kost bli de farliga, det säga de själva; ty de måste känna sig mätta varje middag och

varje kväll, eljest kommer en galenskap över dem. Men för den som kan mätta dem äro de villiga i arbete, och ingen har sett deras like.

Orm var misstänksam inför detta anbud och hörde sig noga för, både med Gudmund och med männen själva. Dessa dolde inte sina fel, utan sade ärligt hur allt var med dem och hur de ville ha det; och eftersom Orm hade gott bruk för starka drängar, blev det till slut så att han tog dem i sin tjänst, och Gudmund red belåten därifrån.

Männen hette Ullbjörn och Greip. De voro unga män, långa i ansiktet och linhåriga, och deras styrka kunde gott märkas när man såg på dem; men med förståndet hade de det inte så väl ställt. På deras tungomål hördes det att de kommo långväga ifrån. De sade sig vara från ett land långt ovan Västergötland som kallades Järnbäraland. I det landet, sade de, växte män och björnar lika starka och nappades med varandra med jämngod lycka. Där hade nu svår hungersnöd kommit; och därför hade de gått söderut för att komma så långt att de kunde äta sig mätta. De hade tjänat på många ställen i Västergötland och Småland, och när födan börjat synas dem knapp, sade de, hade de slagit ihjäl sin husbonde och dragit vidare.

Orm tyckte att det måtte varit en tam sorts husbönder de råkat ut för, som funnit sig i att bli ihjälslagna; men männen sågo allvarligt på honom och bådo honom minnas vad de sagt.

— Det är bärsärkagång som kommer över oss då, sade de, och ingen kan stå oss emot. Men få vi mat nog äro vi fridsamma och göra vår husbonde till viljes. Så är det med oss.

— Mat skola ni få, så mycket ni förmå sätta i er, sade Orm; och äro ni så goda i arbete som ni säga, må ni vara värda hur stora mål som helst. Men det må ni veta, att om

ni ha bärsärkagång i tankarna, då ha ni kommit till fel ställe när ni kommo till mig. Ty sådant har jag intet tålamod med.

De tittade på honom med tankfull min och frågade hur länge det skulle dröja till middagsmålet.

— Ty vi kunna nu börja känna oss hungriga när som helst, sade de.

Nu ville det sig så väl att middagsmålet bars in innan detta samtal nått längre. Nykomlingarna gjorde skäl för sig och åto så glupskt att alla sågo på dem med häpnad.

— Nu ha ni ätit för tre, båda två, sade Orm; och nu vill jag se att ni arbeta för två, och väl det.

— Du ska få se det, sade de. Ty detta var ett mål som vi äro nöjda med.

Orm satte dem först till brunnsgrävning, och han fick snart erkänna att de inte sagt för mycket om vad de dugde till; de gjorde snart en god brunn, vid och djup och skodd med sten hela vägen. Barnen stodo ofta däromkring medan de arbetade; de båda männen sade inte mycket, men det märktes att de ofta hade ögonen på Ludmilla. Hon hade ingen rädsla för dem och ville veta hur bärsärkagång såg ut, men därpå fick hon intet svar.

Efter detta lät Orm dem bygga ett gott båtskjul nere vid ån; och även från detta arbete skilde de sig raskt och med heder. Ylva förbjöd sina döttrar att komma nära bygget, så länge de båda främlingarna höllo på där; ty ingen kunde veta vad sådana halvtroll då kunde taga sig till, sade hon.

När skjulet var färdigt, satte Orm dem att göra rent i ladugården. All boskapen var nu släppt på bete, och endast tjuren stod kvar inne, emedan han var alltför folkilsken för att släppa. Dynga från hela vintern låg kvar i kättarna, så att Ullbjörn och Greip hade styva dagsverken där.

Både barnen och allt gårdsfolket kände sig smått rädda för de båda männen, för deras styrkas och sårhets skull. Ullbjörn och Greip hade aldrig mycket att säga till någon; men stundom, när de tillfrågades, berättade de kort om sina styrkeprov och hur de strypt matsnåla män eller knäckt deras ryggar med sina blotta händer.

— Ingen kan stå oss emot, upprepade de. Men här äro vi mätta och ha det bra. Och så länge detta varar är det ingen fara.

Ludmilla var ensam om att inte känna rädsla för dem. Hon gick ofta och såg på dem i ladugården, stundom samman med sina syskon, stundom också ensam. Männen hade då alltid ögonen på henne, och fast hon var ung förstod hon gott vad de tänkte.

En dag, när hon stod där ensam, sade Greip:

— Du är en ungmö för mig.

— För mig också, sade Ullbjörn.

— Jag vill leka med dig i höet, om du inte är rädd, sade Greip.

— Jag kan leka med dig i höet bättre än Greip, sade Ullbjörn.

Ludmilla skrattade.

— Tycka ni om mig båda? sade hon. Då är det illa. Ty jag är jungfru och av kungars ätt och håller inte till godo med vilken landstrykare som helst. Men av er båda tycker jag kanske bättre om den ene än den andre.

— Är det mig? sade Greip och ställde ifrån sig sin skovel.

— Är det mig? sade Ullbjörn och slängde sin kvast.

— Jag tycker bäst om den av er som är starkast, sade Ludmilla. Och vem det är vill jag nu se.

Båda männen voro nu ivriga. De stodo stilla och blängde på varandra.

— Den som rår på den andre får kanske sitta med mig något litet vid ån, sade Ludmilla med låg röst.

Med ett började de nu tjuta som varulvar och grepo tag i varandra. De sågo ut att vara jämgoda, och ingen rådde på den andre, men det knakade i bjälkar och väggar där de tumlade om. Ludmilla gick till dörren för att vara ur vägen.

Där stod hon när Orm kom förbi.

— Vad är detta för skrik? sade han. Vad ha de för sig därinne?

Ludmilla vände sig mot honom och smålog.

— De slåss, sade hon.

— Slåss de? sade Orm och kom närmare. Vad slåss de om?

— Om mig, sade Ludmilla belåtet. Och detta må vara bärsärkagång.

Därmed sprang hon kvickt undan, ty hon såg på Orms min att en stor ilska kom över honom, sådan som hon aldrig förut sett.

Det stod en gammal kvast mot väggen. Orm drog loss kvastskäftet och tog det i sin hand, och detta var vad vapen han hade när han gick in och stängde dörren efter sig. Nu hördes hans röst över tjutandet, och allt blev tyst därinne. Men strax togo tjuten vid på nytt, och nu med ökad styrka. Huspigorna kommo ut på gården och stodo lyssnande, men ingen hade lust att öppna ladugårdsdörren och se vad som skedde. Någon ropade efter Rapp och hans yxa, men han fanns inte i närheten. Nu flög den ena dörren upp, och tjuren kom ut förskräckt, med slitet bindsle, och sprang till skogs. Alla skreko högt vid denna syn; och nu blev Ludmilla rädd och började gråta, ty hon tänkte att hon ställt värre till än hon ämnat.

Till sist stillnade allt av därinne, och Orm kom ut. Han

var andfådd och strök sig med armen över pannan. Han haltade, hans kläder voro sönderslitna, och en del skägg på ena kinden var borttryckt. Pigorna kommo omkring honom med rop och frågor. Han såg på dem och sade att det inte behövde sättas fram åt Ullbjörn och Greip vid kvällsmålet.

— Och inte sen heller, sade han. Men hur jag själv har det ställt med mitt ben vet jag inte.

Därmed haltade han in för att få hjälp av Ylva och prästen.

Mycket var itu inne i ladugården, och bärsärkarna lågo båda i samma hörn. Greip hade den spetsiga ändan av kvastskaftet genom halsen, och på Ullbjörn hängde tungan ut. De voro döda båda.

Ludmilla gick nu i ängslan för sträng aga; och Ylva tyckte att hon gjort sig väl förtjänt därav genom att ensam gå in till de båda männen. Men Orm trädde emellan, så att hon slapp undan bättre än hon kunnat tro; och om vad som hänt därinne berättade hon själv på sådant sätt att intet klander kunde riktas mot henne. Orm var inte missnöjd med vad som skett, sedan det visat sig att skadan i hans ben var ringa; ty fast han nu höll det för säkert att allt detta med de båda männen vore att räkna som ett försök till hämnd från Gudmund i Uvaberg, var han väl tillfreds att ha utfört bedriften att ensam och utan eggjärns hjälp övermanna tvenne bärsärkar.

— Det var flinkt gjort av dig, Ludmilla, sade han, att tussa dem samman när de ville åt dig; ty det kan vara ovisst om jag rätt på dem, ifall de inte redan varit något tröttade av att tagas med varandra. Därför är det mitt råd, Ylva, att hon må slippa aga för sitt oförstånd att ensam gå in till dem. Hon är ännu väl ung för att fullt förstå vad män kunna tänka när de se henne.

Ylva skakade tvivelsamt på huvudet åt detta, men det fick bli som Orm ville.

— Allt detta har nu slutat väl, sade han. Ingen kan neka till att dessa båda våldsmän gjort gott skäl för sig med arbete sedan de kommo hit. Jag sitter med brunn och båtskjul och ökat anseende, och Gudmund med lång näsa. Därför är allt som det skall vara. Men det skall jag låta honom veta, att om han en gång till försöker något mot mig, skall han bli hemsökt så att han därefter håller sig stilla.

— Då vill jag gå med, sade Svarthöfde allvarsamt, där han satt och hörde på detta samtal.

— Ännu är du för liten att bära svärd, sade Orm.

— Jag har yxan som Rapp smitt åt mig. Han säger att det inte finns många yxor med bättre egg än den.

Både Orm och Ylva skrattade, men fader Willibald blev misslynt och fann det vara illa att få höra sådant tal från ett kristet barn.

— Och det säger jag dig, Svarthöfde, sade han, och du har redan hört det både fem gånger och tio, att du mindre skall tänka på vapen och mera på att lära dig den bönen som heter Pater Noster och som jag så ofta förklarar för dig och försökt få dig att minnas. Den bönen kunde din broder Harald redan när han var sju år, och du går nu på ditt tolfte och kan den inte.

— Harald kan läsa för oss båda, sade Svarthöfde stillsamt. För mig brådskar det inte med prästspråk.

Så gick tiden på Gröning, med få händelser av vikt; och Orm hade ingen annan önskan än att få sitta där i lugn till sina dagars slut. Men ett år efter det han dräpt de båda bärsärkarna nåddes han av det bud som bragte honom ut på hans tredje långfärd.

Andra kapitlet

OM MANNEN FRÅN ÖSTER

Olof Sommarfågel kom ridande till Gröning med tio män i följe och fick god välkomst av alla. Där stannade han trenne dagar, ty vänskapen var stor mellan honom och Orm. Men hans ärende, sade han, vore att rida ända ned till östkusten, till Kivik, där de gotiska skeppen stundom lade till, för att köpa salt; och när Orm hörde detta, beslöt han att göra honom följe i samma ärende.

Det hade nu blivit sådana tider att salt knappt stod att få längre, hur mycket än folk kunde vara villigt att betala för den varan, och detta kom sig av kung Sven av Danmark och den lycka som alltjämt följde honom. Ty kung Sven låg nu på haven med större flottor än man någonsin hört talas om förr och for fram med våldsamhet mot alla som mötte honom. Hedeby hade han plundrat och lagt öde; i frisernas land sades allt vara skövlut; och det var känt att han tänkte vinna hela England och vad mera han kunde få tid till. Handel och köpenskap var ingenting för honom, utan endast långskepp och stridsmän; och nu hade det nått därhän att på sistone inga saltskepp kommit västerifrån, emedan de inte längre vågade sig upp till de nordiska kusterna. Allt som nu fanns

var det salt som gutarna bragte från Wenden, och om detta sletos kustborna så ivrigt att föga eller intet nådde inåt landet.

Orm tog åtta män i följe och red samman med Olof Sommarfågel till Kivik; där blevo de liggande i lång tid i väntan på att något skepp skulle komma, och från alla håll samlades mycket folk dit i samma ärende. Till sist syntes tvenne gotiska skepp; de voro tungt lastade och lade sig för ankar ett gott stycke utanför hamnen. Ty hungern efter salt hade nu blivit sådan att gutarna drevo sin handel med stor varsamhet, för att undgå att bli ihjälslagna av ivriga kunder. Deras skepp voro stora, högbordade och väl bemannade, och köpare fingo ro ut till dem i små båtar och släpptes endast ombord två och två.

Olof Sommarfågel och Orm tingade en fiskarbåt och läto ro sig ut; de buro röda kappor och blanka hjälmar, och Olof knotade över båtens litenhet, ty han hade hellre velat ro ut med större ståt. När deras tur kom, stego de ombord på det av gutarnas skepp som förde hövdingamärke; och deras roddare, en av Olofs män och en av Orms, ropade därvid ut deras namn med hög röst, så att det genast måtte förstås bland gutarna att det var hövdingar som kommo.

— Olof Styrsson den Praktfulle, finnvedingars hövding, som många kalla Olof Sommarfågel, ropade den ene.

— Orm Tostesson den Vittfarne, sjöfarares hövding, som de flesta kalla Röde Orm, ropade den andre.

Det blev rörelse bland männen på skeppet när dessa namn hördes, och några trängde sig fram för att hälsa dem båda. Det var män som kände Olof från hans år i österled, och ett par som varit med på Thorkel Höges färd till England och mindes Orm från den tiden.

En man satt invid relingen, tätt bredvid där de kommo

ombord; han började stöna ivrigt och famlade med ena handen efter dem. Det var en storvuxen man med tovig skägg som börjat gråna; över ansiktet hade han en bred bindel som täckte ögonen, och när han nu famlade efter de båda nykomna, syntes det att han mistat högra handen vid handleden.

— Se på den blinde, sade skeppsmännen. Nu vill han något.

— Det ser ut till att han känner en av er, sade skeppshövdingen. Tungan är han också av med, så att han kan ingenting säga, och därför veta vi ej vem han är. Han leddes ombord av en köpman österifrån, när vi lågo vid kurernas marknad, vid floden Dyna, och till Skåne skulle han, sade mannen. Han har silver att betala med, och därför tog jag honom med. Han fattar gott vad man säger, och efter mycket frågande har jag förstått att han har sin släkt i Skåne. Men mera vet jag inte om honom, inte heller hans namn.

— Tunga och ögon och högra handen, sade Olof Sommarfågel: det ser mest ut till att det varit byzantiner som hanterat honom så.

Den blinde nickade vid dessa ord.

— Jag är Olof Styrsson från Finnveden och har tjänat i livvakten hos kejsar Basilius. Är det mig du känner?

Han skakade på huvudet.

— Då är det kanske mig, sade Orm, fast jag inte vet vem du kan vara. Jag är Orm, son till Toste, Thorgrims son, som satt på Grimstad vid Kullen. Är det mig du känner?

Nu nickade han ivrigt, och det kom läten ur hans hals.

— Kan du ha varit med när vi seglade till Hispanien med Krok? Eller till England med Thorkel Höge?

Åt detta tecknade han nej, och Orm stod tankfull.

— Är du kanske själv från Kullabygden? frågade han. Nu nickade han åter, och det kom en darrning över honom.

— Det är länge sedan jag flyttade från den trakten, sade Orm; men om du känner mig må vi ha bott där samtidigt. Har du varit utrikes lång tid?

Han nickade långsamt och drog en djup suck. Så höll han upp den hand han hade kvar och spärrade ut fingrarna och slöt åter handen. Detta upprepade han fem gånger och höll därpå upp fyra fingrar.

— Detta samtal går bättre än man kunnat tro, sade Olof Sommarfågel. Med detta menar han att han varit utrikes i tjugonio år, om jag förstår det rätt.

Den blinde nickade.

— Tjugonio år, sade Orm eftersinnande. Då var jag tretton vid den tid då du for bort; och det borde jag minnas, om någon for i österled från vår bygd vid den tiden.

Den blinde hade rest sig och stod framför Orm; hans läppar rörde sig, och han gjorde rörelser med sin hand, liksom för att få Orm att skynda sig. Plötsligt sade Orm med förändrad röst:

— Är du Are, min broder?

Det kom en sorts leende i den blindes ansikte, när han nickade åt detta; därpå vacklade han och sjönk ned på bänken och satt där och skalv i hela kroppen.

Alla på skeppet voro häpna över detta möte och tyckte att de nu varit med om något som var värt att berätta. Orm stod tankfull och såg på den blinde.

— Det vore fel om jag sade att jag känner igen dig, sade han; därtill är du alltför svårt medfaren, och det är lång tid sedan jag såg dig sist. Men du skall nu rida med mig hem, och där finns en som genast känner igen dig,

om du är den du säger. Ty den gamla lever ännu, och det händer alltjämt att hon talar om dig; och det må i sanning vara Gud själv som styrt dina steg, när du i blindo kunnat finna din väg till mig och henne.

Orm och Olof hade nu sitt saltköp att tänka på, och båda föllo i förundran över gutarnas stora snikenhet så snart det blev fråga om handel. Av männen på skeppet hade många del i skepp och last, och alla voro de av samma sort: godsinta i annat, men skarpa som knivar i allt som rörde deras handel.

— Vi tvinga ingen, sade de, varken med salt eller annat; men den som kommer och vill köpa av oss, får betala vad vi begära eller gå utan. Vi äro rikare än andra, och ännu rikare ämna vi bli; ty vi gutar ha det bästa förståndet. Vi äro inga rövare och dråpsmän som många andra, utan skaffa oss vår vinning med hederlig köpenskap; och vad salt är värt nu, det veta vi bättre än ni. Ära vare kung Sven som ställt så till att vi kunna begära mycket!

— Den som prisar kung Sven skall inte skryta med sitt förstånd, sade Orm bittert; och det synes mig vara lättare att komma till rätta med rövare och dråpsmän än med er.

— Sådana ord få vi ofta höra, sade gutarna, och likväl är det fel. Se på din stackars broder, som du återfunnit hos oss: han har silver i sitt bälte, och inte litet heller; och det har ingen av oss rört, utom vad han fått betala för frakt och föda. Andra skulle tagit hans silver och hävt honom i havet; men vi äro hederliga, fast det är sant att många inte vilja förstå det. Men om han haft guld hade det gått honom värre, ty guld står ingen emot.

— Jag börjar längta till sjös igen, sade Orm; om inte för annat så för att möta ett skepp sådant som detta.

— Så tänka många, sade gutarna och skrattade; men

de som försöka ha svåra skråmor att pyssla med efter mötet. Ty det skall du veta att vi äro starka och inte rädas för strid, när det behövs. Styrbjörn fruktade vi, men efter honom ingen. Och låt oss nu veta hur ni vilja ha det, om ni ämna köpa eller ej; ty här ligga många som vänta.

Olof Sommarfågel betalade sina saltsäckar utan att säga mycket, men Orm blev vid att brumma när han skulle räkna upp sin betalning. Hans broder rörde vid honom med handen; i den höll han en näve silvermynt som han med omsorg lade i Orms hand.

— Se där, sade gutarna, det är som vi sade: han har gott om silver. Och nu behöver du inte tvivla på att han verkligen är din broder.

Orm stod tveksam och såg på silvret; därpå sade han:

— Av dig, Are, tar jag emot det. Men jag vill inte att du skall tro att jag är snål eller fattig; ty jag har så att det räcker för både dig och mig. Men det är alltid harmligt att betala mynt till köpmän, och värst när de äro som dessa.

— Här äro de starkare än vi, sade Olof, och salt måste vi ha, vad det än kostar oss. Men det är sant att man måste vara rik för att ha med gutar att göra.

De sade kort farväl åt gutarna och kommo i land med sitt salt och drogo därpå hemåt; och Orm visste knappt om han skulle vara glad eller ledsen att ha med sig hem en återfunnen broder i så illa stympat skick.

Under hemfärden, när de sutto samman vid lägerställen, försökte Orm och Olof att med många frågor få veta något om det öde som drabbat Are. Olof Sommarfågel, som själv tjänat vid livvakten i Miklagård, hade aldrig mött honom där; men med sitt frågande blevo de till sist kloka på att han varit hövding på ett av kejsarens krigskepp. Att han stympats kom sig inte av någon

straffdom, utan det hade skett i fångenskap efter en strid; likväl var det byzantiner som gjort honom detta, så mycket var säkert. Längre än så kunde varken Orm eller Olof komma, hur de än försökte med sinnrika frågor; ty allt Are kunde göra var att teckna ja eller nej, och det märktes på honom att han pinades mycket av att de ej kunde finna de rätta frågorna och att han omöjligt kunde hjälpa dem därmed. Det var någonting sällsamt som hänt honom, så mycket blev klart för dem, någonting med guld och förräderi; och det kom fram att han visste någonting som han tvunget ville att de skulle få veta; men därutöver förblev all deras möda fåfång.

— Vi få ge oss till tåls, sade Orm till sist. Det lönar sig inte att vi plåga dig längre med onyttigt gissande, ty vi träffa ändå inte rätt. När vi komma hem få vi prästen till hjälp, och då finna vi kanske på bättre råd. Fast hur det skall gå till är mera än vad jag kan förstå.

— Ingenting är svårare att förstå än detta, hur han kunnat taga sig hem hela vägen i så stor hjälplöshet, sade Olof. När sådant kan ske, då kunna vi också hoppas att någon utväg skall finnas, så att vi få veta vad han vill säga oss. Och det är säkert att jag inte tänker fara hem från Gröning förrän jag fått veta mera om detta.

Are suckade och strök svetten ur pannan och satt orörlig.

När de nalkades Gröning, red Orm före de andra för att varna Åsa; ty han var rädd att glädjen och förskräckelsen skulle bli för mycket för henne eljest. Hon blev förvirrad i början, när hon fick höra vad Orm hade att säga, och började storgråta; men därpå föll hon på knä på golvet, med huvudet mot bänken, och tackade Gud för att han återskänkt henne den son som hon i så lång tid trott vara förlorad. När hon fick se honom, sprang hon

emot honom under jämmer och hade svårt för att släppa honom; och hon började genast skälla på Orm för att han i början tvekat om detta vore Are. Sedan hon sansat sig, sade hon att hon skulle göra en vackrare bindel åt honom att ha över ögonen; och när hon fick veta att han var hungrig, blev hon bättre till mods och gick att med egna händer laga till en av de rätter som hon mindes att han tyckt bäst om. I flera dagar gick hon som i yrsel och kunde inte tänka på annat än Are och hur hon skulle ställa det väl för honom. När han visade god matlust, satt hon lycklig och såg på; när han en gång klappade henne på handen till tack, brast hon i gråt av glädje; och när hon stundom tröttade honom med pladder som aldrig ville taga slut, så att han höll hand och armstump för öronen och stönade högt, slutade hon fogligt och kunde sitta tyst en god stund innan hon började på nytt.

Alla på gården kände medömkan för Are och voro hjälpsamma mot honom. Barnen voro skygga för honom i början, men de lärde sig fort att tycka om honom och hjälpa honom. Framdeles lät han sig gärna ledas ner till ån på morgnarna och satt där och metade, med någon i sällskap som kunde hjälpa honom med agn och utkast. Svarthöfde var den han tyckte bäst om att ha till sällskap vid sitt fiske, och även Rapp när denne hade tid; kanske emedan dessa voro mest fallna för att sitta lika tysta som han själv.

Men från början voro alla fyllda av stor nyfikenhet att få veta mera om hans olycka, sedan Orm berättat det lilla som kommit fram under hemfärden. Olof Sommarfågel lät sitt folk draga hem med saltet och behöll endast två män kvar. Han ville gärna stanna, sade han till Ylva, tills de lyckats få veta mera av Are, ty han hade på känn att det kunde vara viktiga ting. Ylva var glad att han stan-

nade; hon tyckte om honom och såg honom alltid gärna som gäst, och dessutom tyckte hon sig märka att hans ögon alltmera dröjde vid Ludmilla, som nu var en fullt utvuxen femtonårs mö och alltjämt i färd med att bli grannare för varje dag.

— Det är gott att du stannar, sade också Orm; ty vi komma nog aldrig långt med Are utan din hjälp, då du är den ende som känner till Miklagård och folket där.

Men hur de nu än alla försökte, med både kvinnorna och prästen till hjälp, ville det inte lyckas att komma underfund med mera av Ares historia. Det enda de fingo veta, var att hans olycka hänt i floden Dnjepr, i patzina-kernas land, tätt vid det långa dragstället vid forsarna. Men vad byzantiner kunde ha haft där att göra vore inte lätt att förstå, tyckte Olof Sommarfågel; och längre kunde de inte komma.

Nu tänkte Orm ut en sak som han trodde skulle bli till mycken hjälp. Are var runkunnig; och Orm lät göra en skiva av lindträ, vit och slät, där Are skulle försöka att med kol rita ord med den hand han hade kvar. Are var villig och bemödade sig länge; men det gick avigt för honom med vänster hand, och i sin blindhet rörde han samman runorna så att ingen kunde förstå vad han skrivit. Till sist greps han av vrede och slängde skiva och kol ifrån sig och ville inte försöka mera.

Det var Rapp och prästen som tänkte ut ett bättre sätt, när de sutto samman och talade om detta. Rapp yxade till en balk, som han jämnade och glättade; på den skar han in runorna, alla sexton i sin ordning, mycket stora och tydliga och med ett djupt streck mellan varje runa. De lade balken framför Are och bådo honom känna på den; och när han förstod hur de menade, syntes det att han blev mycket lättad till sinnes. Han fick nu med sin hand

leta upp runa efter runa, i de ord han ville säga; och fader Willibald satt bredvid med fårskinns och penna och skrev upp tecknen efterhand som Are pekade ut dem. Det gick knaggligt i början men bättrade sig snart, och alla sutto fulla av glädje och förväntan när begripliga ting kommo till synes på fårskinnet. Varje kväll läste prästen upp vad han skrivit under dagen. Alla lyssnade begärligt, och efter tre veckors flit var hela berättelsen färdig. Men det första stycket, om var skatten låg gömd, läste han endast för Orm.

Tredje kapitlet

BERÄTTELSEN OM BULGARGULDET

Jag är den fattigaste av alla; ty mina ögon ha tagits ifrån mig, och min tunga, och min högra hand, och min son som skattmästaren dräpte. Men jag kan också kalla mig den rikaste, ty jag vet var bulgarguldet ligger gömt. Nu skall jag säga var det ligger, så att jag icke må dö innan det blir sagt. Och du, präst, skall läsa detta för min broder och för ingen annan. Sedan må han bestämma om det skall yppas för flera.

I floden Dnjepr, vid det långa dragstället, strax nedanför den tredje forsen när man kommer från söder, invid högra stranden, rakt mellan patzinakernas huvudskalleplats och den lilla klippan i floden där de tre rosenbuskarna växa, under vattnet i den smala rännan där berghällen brustit, gömt under stora stenar där hällen skjuter ut så att intet kan skönjas på botten: där ligger bulgarguldet; och jag är den ende som vet att det ligger där. Två goda mansbördor guld, i fyra små kistor med kejsarens insegel; och därtill silver i fem säckar av skinn, och de säckarna äro tunga. Först var denna skatt bulgarernas, som rövade samman den från många. Sedan blev den

kejsarens. Sedan stals den av skattmästaren Theofilus Lakenodrako. Sedan blev den min. Det är jag som har gömt den där den ligger.

Jag skall säga hur det var med allt detta. Först när jag kom ut till Miklagård kom jag i tjänst i livvakten där nordmännen äro. Där äro många svear, och även daner och män från Norge, och från Island ytterst i havet. Där är tjänsten god och solden rik; men jag kom för sent för att få vara med om plundringen av palatset efter kejsar Johannes Zimiskes; det hade varit en god plundring, som blev omtalad länge. Så är det gamla bruket, att livvakten får plundra palatset när en kejsare dör. Det finns mycket att berätta, präst, men jag säger endast det som är nödigt, ty jag blir trött av detta famlande på balken. Jag tjänade i livvakten i lång tid, och där lät jag kristna mig och tog mig hustru. Kvinnan hette Karbonopsina, det är Kolbrun på vårt språk, och hon var av god släkt, så som byzantinerna räkna det; ty hennes fader var broder till hustrun till andre linklädesbevararen hos de tre prinsessorna.

Så är det i Miklagård, att utom kejsar Basilius, som är barnlös, finns det Konstantin, som är hans broder och som också kallas kejsare. Men det är kejsar Basilius som är den riktige. Han styr riket och slår ned upprorsmän och ligger varje år i fält mot araber och bulgarer; och Konstantin, hans broder, sitter i palatset och leker med sina skatter och med hovfolket och snöpingarna som trängas omkring honom. När någon av dem säger honom att han är lika god som sin broder eller bättre, slår han honom över huvudet med sin lilla svarta stav med guldfågeln. Men slaget är lätt, och efteråt ger han honom skänker. Dock är han sträng i somligt, när hans lynne skiftar, och värst när han är drucken.

Det är han som är fader till de tre prinsessorna. De hållas för att vara förmer än någon annan i världen utom kejsarna själva; ty de äro all avkomma som finns av den kejsrerliga ätten. Detta är deras namn: Eudokia, som är puckelryggig och märkt av koppor och hålles gömd; och Zoe, som är en av de skönaste bland kvinnor och upptänd efter män sedan sina tidiga år; och Theodora, som är svag till förståndet och from. De äro ogifta, ty intet gifte finns som är gott nog för dem, säga kejsarna; och för Zoe är detta en förtret sedan länge.

Vi av livvakten byttes till att vara i fält med kejsaren och hålla vakt i palatset hos hans broder. Det är mycket som jag minns, men detta går långsamt för mig. Nu skall jag tala om min son.

Kvinnan kallade honom Georgios och lät döpa honom så, ty jag var med kejsaren när han föddes. För detta agade jag henne vid hemkomsten och kallade honom Halvdan, som var ett gott namn för honom; och när han växte till, kändes han vid båda namnen. Med henne och andra talade han grekernas språk, som är ett språk för kvinnor och präster; men med mig talade han vårt, fast det kom långsammare för honom. När han var sju år gammal, föråt kvinnan sig på musslor och dog; och därefter tog jag ingen ny. Det är illa med hustru av främmande stam. Kvinnorna i Miklagård duga inte mycket till; så fort de nått gifte bli de tanklösa och lättjefulla och av barnafödande åldras de och bli lösa i hullet, och därtill olydiga; och tuktar man dem, ränna de skrikande till präster och biskopar. De äro ej som våra, som ha gott förstånd och göra sin flit och bli bättre av att föda barn. Så tyckte vi alla i livvakten; och många där bytte hustrur varje år och blevo dock aldrig nöjda.

Men min son var min glädje. Han var välskapt och

snabbfotad, munvig och munter. Han räddes för ingenting, ej ens för mig. Han var sådan att kvinnorna på gatan vände sig efter honom när han var liten, och de vände sig ännu snabbare när han nått vuxna år. Detta var hans olycka, men ingen kunde hjälpa det. Han är död nu, men han är sällan ur mina tankar. Han och bulgarguldet är allt jag kan tänka på. Det kunde blivit hans om allt gått väl.

Sedan kvinnan dött, blev det så att min son mycket kom att vistas hos hennes fränder, linklädesbevararen Symbatios och hans hustru. De voro gamla och barnlösa; ty linklädesbevararen, som hade tjänst i kvinnogemaken, var snöping. Likväl var han gift, såsom ofta är bruk bland dessa hos byzantinerna. De båda gamla älskade Halvdan, fast de kallade honom Georgios, och när jag var åstad med kejsaren togo de vård om honom. En gång vid min hemkomst kom den gamle till mig och satt och grät av glädje. Han sade att min son blivit prinsessornas lek-kamrat, och mest Zoes, och att Zoe och han redan slagits med varandra och därvid visat sig jämgoda, ty hon var två år äldre än han. Trots deras kiv hade hon sagt att hon långt hellre ville leka med honom än med metropoliten Leos systerdottrar, som föllo på knä och gräto när hon rev sönder deras kläder, eller med protovestiarios Nikkeforos' son, som var harmynt. Kejsarinnan Helena själv, sade Symbatios, hade klappat gossen på huvudet och kallat honom en liten varjag och sagt att han ej finge draga hennes kejsarliga höghet prinsessan Zoe i håret när hon var elak mot honom. Barnet hade då tittat storögt på kejsarinnan och frågat när han då skulle göra det. Därvid hade kejsarinnan värdigats skratta högt med egen mun; och gubben sade att detta hade varit den lyckligaste stunden i hans liv.

Detta är barnsliga ting, men att tänka på dem är vad glädje jag har kvar. Med tiden blev det annorlunda. Jag går förbi mycket, som skulle bli långt att berätta. Men vid pass fem år efter detta var jag hövding för en flock av livvakten; då kom Symbatios åter till min kammare och grät, dock ej av glädje denna gång. Han hade denna dag gått till den innersta klädkammaren, där krönings-skrudarna förvaras och där sällan någon kommer, för att se efter om råttor funnos där. I stället för råttor hade han funnit Halvdan och Zoe tillsammans i en ny sorts lek, som förfärat honom övermåttan, på en bädd av många krönings-skrudar som de dragit fram ur kistorna. De hade nappat till sig sina kläder och sprungit ifrån honom, där han stod mällös; och skrudarna, av purpurfärgat silke från serernas land, hade varit illa skrynklade, så att han ej visste sig någon råd. Han hade slästat dem, så gott han förmått, och lagt in dem med varsamhet. Endast ett, sade han, hade han att vänta om detta bleve upptäckt, och det var att mista huvudet. Det var en lycka att kejsarinnan låg sjuk, så att alla höga hovmän voro i hennes gemak och ingen tänkte på annat. Därav kom det sig också att tillsynen över prinsessorna var dålig, så att Zoe fått detta tillfälle med min son. Förvisso vore all skulden hennes; ty ingen kunde tro att en pojke som gick på sitt trettonde år självmant kommit på sådana tankar. Men ingen kunde ändra vad som skett, och denna olycka höll han för att vara den värsta som någonsin drabbat honom.

Jag skrattade åt hans berättelse och tänkte att min son hade gott att brås på. Jag försökte trösta honom med att Halvdan ännu vore för ung för att kunna göra en liten kejsare åt prinsessan Zoe, hur mycket de än försökte; och skadan kunde väl knappt vara stor med de skrynklade kröningskläderna. Men den gamle blev vid att jämra sig.

Han sade att det gällde livet för oss alla, för honom och hans hustru, för min son och för mig; ty kejsar Konstantin skulle genast låta döda oss, om han finge veta vad som hänt. Och ingen skulle tro att Zoe blivit skrämmd av att hon överraskats samman med Halvdan. Hon var nu femton år och till sin håg mera lik en brinnande djävul än en blygsam ungmö; därför skulle hon snart försöka på nytt med Halvdan, ty utom honom hade hon endast kvinnor och snöpingar omkring sig. Då skulle snart allt bli upptäckt; och prinsessan Zoe skulle få förmaning av en biskop, och Halvdan och vi andra skulle dödas.

Medan han talade blev jag rädd. Jag tänkte på alla jag sett stympas och avlivas under min tid vid livvakten, när de drabbats av kejsarlig vrede. Vi funno min son och förehöllo honom vad han gjort, men han hade svårt att ångra vad han varit med om. Detta hade inte varit första gången; och han sade sig ej vara ett barn som behövt lockas, utan hade varit lika god som Zoe i denna sak. Jag förstod att ingenting skulle hålla dem åtskils, och att olycka vore viss om detta skulle fortsätta. Därför stängde jag in honom hos linklädesbevararen och gick till livvaktens högste hövitsman.

Han hette Zakarias Lakenodrako och kallades överste svärdbärare; det är ett högt hedersnamn bland byzantinerna. Han var en gammal man, skön och reslig, med röda och gröna ädelstenar på fingrarna och med klokhet och allvar i sitt tal; därtill full av illslughet, såsom alla äro som nå hög ställning i Miklagård. Jag bugade mig med vördnad för honom och sade att jag ej mera trivdes i livvakten och bad att få bli satt på ett krigsskepp för den tid jag hade kvar att tjäna kejsaren. Han begrundade detta och fann saken svår. Till sist trodde han sig kunna vara mig till lags med detta, om jag i gengäld ville göra

honom en tjänst. Hans önskan var, sade han, att få arkimandriten Sophron, som var kejsar Konstantins biktfader, hårt pryglad; denne var hans värste ovän och hade på sistone börjat baktala honom hos kejsaren. Intet blodsdåd med vapen, sade han, utan endast käppar som svedo gott i arkimandritens hull; och detta kunde bäst ske bortom de kejsrerliga trädgårdarna på kvällen, när han på sin vita mulåsna red hem från palatset.

Jag svarade honom att jag sedan lång tid var kristen, och att det måste vara stor synd att prygla en helig man. Men han undervisade mig faderligt att jag hade fel i detta. Ty arkimandriten är en kättare, sade han, som förvränger Kristi båda naturer, och det var om den saken vi först blevo ovänner. Därför är det en god gärning att prygla honom. Men han är svår att rå på, och du bör taga två säkra män till hjälp. Innan han blev munk var han hövding för ett rövarband i Anatolien, och ännu fäller han med lätthet en man med sin knutna hand. Därför är det endast goda män av livvakten som kunna ge honom den aga han behöver. Nu väntar jag det bästa av din styrka och klokhett. Tag goda käppar och starka män.

Så talade protospatharius Zakarias, och därmed bedrog han mig och förledde mig till synd. Guds straff har sedan nått mig för att jag slagit en helig man; ty ond var han förvisso, men heligheten hade han dock. Men detta förstod jag icke då. Jag tog med mig tvenne män som jag litade på, Ospark och Skule; dem gav jag vin och penningar och sade att vi skulle tukta en man som förvrängde Kristi naturer. De undrade över att vi skulle vara tre för att tukta en; men när vi mötte arkimandriten undrade de ej längre. När vi sprungo fram mot honom, fick jag en spark av hans åsna; och med sitt radband, som han bar vid handloven och som hade tunga kulor av bly, gav

han Skule ett sådant slag vid tinningen att denne föll till marken och blev liggande. Men Ospak, en god man från Öland med en björns styrka, rev honom ur sadeln och vräkte honom omkull; och nu voro vi retade och slogo honom värre än vi eljest skulle ha gjort. Han bölade förbannelser och skrek på hjälp, och ingen kom; ty i Miklagård är det så, att om någon hörs ropa på hjälp, springa alla åt andra hållet för att slippa att bli gripna såsom skyldiga. Till sist hörde vi ryttare nalkas och visste att det var kazariska bågskyttar ur stadsvakten; då släppte vi arkimandriten, som endast kunde krypa, och gingo undan. Men Skule måste vi lämna där han låg.

Nästa dag gick jag åter till svärdberaren Zakarias; han var då så nöjd med allt att han betedde sig hederligt mot mig. Allt hade gått på bästa sätt, sade han leende. Skule hade varit död när vakten kom, och arkimandriten satt nu anklagad för gatuslagsmål och dråp. Det funnes gott hopp att han ej skulle bli släppt utan att få öronen klippa; ty kejsar Konstantin fruktade sin broder, och denne var sträng mot oroliga munkar och tyckte illa om att få män ur sin livvakt ihjälslagna. Därför skulle min lön inte dröja. Han hade redan talat med höga vänner som hade med flottan att göra, och inom kort skulle jag bli skeppshövding på ett av de röda skeppen, som räknades som de bästa.

Med detta blev det så som han sagt, ty även byzantinska stormän kunna stundom hålla ord. Jag fick ett gott skepp, och samman med min son kom jag undan från de farligheter som hotat i palatset. Snart foro vi med flottan västerut till landet Apulien; där hade vi strider med Muhammeds tjänare, både med dem från Sicilien och från länder därbortom. Där voro vi lång tid, och mycket hände som bleve långt att säga. Min son växte skön och

stark; jag satte honom bland bågskyttarna på mitt skepp; han trivdes på havet, och där hade vi det bäst. Men i land var han oförståndig med kvinnor, såsom ungdom är, och stundom blevo vi osams om detta. När vi lågo i kejsarens hamnar, i Bari och Tarentum i det apuliska landet, eller i Modon och Nepanto, där de stora skeppsvarven äro och där solden betalas ut, fanns det gott om kvinnor att välja på; ty där sjöfarare äro med byte och sold, dit flocka sig kvinnor gärna. Men på dessa platser funnos även kejsersliga krigshövitsmän kallade strateger, och överstar för flottan med silverstövlar, och höga ämbetsmän kallade sekretiker och logotheter, som hade att styra med sold och skatteväsen och annat. De hade sina hustrur med sig där, späda kvinnor med duvoröst och med vita händer, målade runt ögonen och fulla av djävulskap, och dessa voro icke för sjöfolk, såsom jag ofta sade till Halvdan.

Men han hörde föga på vad jag sade i dessa ting. Det var hans öde att kvinnor gärna försågo sig på honom; och själv tyckte han endast de bästa vara goda nog för den som haft älskog med kejsarens dotter. Nu äro de byzantinska kvinnorna eldiga till sin natur och snabbt redo att bedraga sina män när lusten faller på dem. Men deras män tycka illa om detta; och de högt uppsatta låta gärna döda de unga män de misstänka, och stundom sina hustrur samman med dem för att kunna gifta sig på nytt med hopp om bättre lycka. Mitt råd till Halvdan var alltid att lämna gifta kvinnor i fred och hålla sig till vad annat som fanns. Om han lyssnat till mig, skulle intet hänt av vad som hände. Han skulle inte varit död nu, inte heller skulle jag ha varit sådan som ni nu se mig. Och om skattmästaren Theofilus och om bulgarguldet skulle jag intet haft att berätta. Det hade varit bättre så.

Likväl var det inte för kvinnans skull han blev dödad,

utan för guld. Men kvinnan kom oss att skiljas åt, honom och mig, och därav kom det andra.

Det kom nu den tid, då protospatharius Zakarias Lakenodrako spottade nattvardsbrödet i ansiktet på sin ovän, arkimandriten Sophron, som sedan länge var tillbaka i kejsarlig ynnest; härvid ropade han högt inför allt hovfolket att arkimandriten lagt gift i hans bröd. För detta blev arkimandriten gisslad och inspärrad i ett fjärran kloster; men protospatharius Zakarias blev avsatt från sitt ämbete och fick öronen klippta, för den vanvördnad han visat mot Kristus. Ty det hölls för det rätta att den fromme skulle svälja Kristi lekamen med förtröstan, sedan han väl fått den i sin mun, även om han kände att gift lagts däri. När denna nyhet kom från Miklagård, skrattade jag högt. Ty det syntes mig ovisst vilken av dessa båda män som vore den värste; och likväl hade de nu fått den goda gärningen färdig att få varandras öron klippta.

Men Zakarias hade en son som hette Theofilus. Denne var redan trettioårig och hade ett ämbete vid hovet. När nu fadern blev klippt och bortdriven, gick sonen till de båda kejsarna och kastade sig framstupa inför dem. Han sade att faderns synd i sanning vore svår, och straffet så mildt att han kom i gråt när han tänkte på det; och han prisade de båda kejsarnas godhet med sådan iver, att kejsar Basilius inom kort gjorde honom till skattmästare för flottan. Därefter var det han som hade att göra med allt delande av byte och allt betalande av sold.

Vi kommo till Modon med den röda flottan, för att kölhalas och få vår sold; då var skattmästaren Theofilus där, och han hade med sig sin hustru. Jag såg henne aldrig; men min son såg henne snart, och hon honom. Det var i kyrkan de sågo varandra först; och fast han endast var en ung bågskytt och hon en uppsatt kvinna, möttes

de snart i hemlighet och hade sin lust med varandra. Om detta visste jag ingenting, förrän han kom till mig och sade att han nu tröttnat på sjon och att han skulle få bättre anställning i skattmästarens följe. Kvinnan hade ställt så till att skattmästaren fått veta att Halvdan var son till en man som en gång hjälpt hans fader att hämnas på arkimandriten. Och nu stod han ej endast högt i kvinnans gunst utan också i hans.

När jag nu fick veta allt detta, sade jag honom att han lika gärna genast kunde rädda svärdet i sitt bröst som att göra det han tänkte. Och jag sade också att det vore orätt av honom att lämna mig frändelös för en kvinna med målade ögon. Men han stod på sig och ville inte höra på förståndigt tal. Kvinnan, sade han, var som en eldslåga och makalös i allt, och henne kunde han aldrig lämna. Dessutom skulle han nå anseende och rikedom i skattmästarens tjänst och slippa att gå som fattig bågskytt. Och det funnes ingen fara att han skulle förråda sig och bli dräpt; ty han bad mig besinna att han vore till hälften byzantin och därför kunde förstå många ting, både med kvinnor och annat, bättre än jag. Vid detta greps jag av vrede och förbannade hans moder, och därmed skildes vi.

Detta var en stor sorg för mig. Men jag tänkte att när kvinnan tröttnat på honom, eller han på henne, skulle han komma tillbaka; och då, tänkte jag, skall han följa med mig hem, när min tjänst är slut, och taga sig hustru där och snart glömma sitt byzantinska blod.

Nu gick tiden, och kejsar Basilius, som är den störste bland alla härmän som suttit i Miklagård, började åter krig mot bulgarerna. Dessa äro goda krigare och stora rövare, som mycket plåga sina grannar, så att många kejsare haft förtret av dem; och nu hade kejsar Basilius svurit en ed att krossa deras rike och helt göra av med dem och

hänga upp deras konung i järnkedjor i sin stadsport. Han drog in i deras rike med en stor här, och på hans bud seglade den röda flottan upp i Svarta Havet för att härja deras kuster.

Men tolv av de bästa skeppen togos ut till ett särskilt ärende, och bland dem var mitt. Vi togo manskap ur hären ombord, så mycket skeppen kunde rymma, och seglade norrut längs kusten ända till mynningen av floden Donau, som är den största av alla floder. Anföraren för de tolv skeppen hette Bardas; han var på det största skeppet, och jag fick höra, när vi jämsides i tre skeppsled rodde uppför floden, att skattmästaren för flottan fanns ombord hos honom. Jag gladdes åt detta och hoppades att få återse min son, om han ännu vore i livet. Men varför skattmästaren var med oss kunde ingen säga.

Vi hörde stridslurar blåsas och nådde upp till ett fäste som bulgarerna byggt; det låg bak jordvallar och pålverk på en kulle ej långt från floden. Runt omkring var det kärr och ödemark, och intet att se utom vass och fåglar. Vi undrade alla över att kejsaren sänt oss till detta ställe. Men här sattes soldaterna i land för att storma fästet, och med dem bågskyttarna som hörde till skeppen. Bulgarerna stredo tappert på vallarna, och först på andra dagen fingo vi överhand. Jag fick en pil genom armen och gick tillbaka till mitt skepp; där fick jag pilen utdragen och såret skött, och när natten föll på satt jag på däck och såg fästet brinna och skattmästarens folk komma tillbaka med fångar som buro tung last. Skeppet där Bardas och skattmästaren voro låg längst ned och närmast fästet; därpå tvenne skepp, därpå mitt, därpå de övriga i rad uppåt floden. En stund efter mörkrets fall hördes buller och oro från något av de nedre skeppen, och det ropades frågor från andra vad som stod på;

jag tänkte att det var plundrare som Bardas lät tukta. Snart stillnade allt av och blev lugnt, utom för tjut av vargar som luktade föda, och jag satt sömlös för svedan i min arm.

Det kom en man simmande utmed skeppet. Jag hörde honom i vattnet men kunde ingenting se. Jag tog ett spjut och frågade vem det var, ty bulgarer kunna finna på mycket; men jag blev glad vid svaret, ty det var min sons röst. När jag fått honom ombord, satt han flämtande. Jag sade: Det är gott att se dig igen; mitt hopp var inte stort. Han svarade med låg röst: Bardas är dödad på skeppet, och många med honom. Skattmästaren och hans fader fly med guld. Det är mera guld än någon sett. Vi måste efter dem och taga det. Har du bågskyttarna ombord?

Jag gav honom att dricka, så att han fick andan igen, och svarade att vid pass femton bågskyttar voro ombord, men de övriga kvar i land. Men jag ville veta mera om detta guld, ty därom hade jag ingenting hört.

Han var ivrig och sade: Guld. Det var bulgarkonungens, som höll det gömt här. Kejsaren fick veta detta och sände oss hit med skattmästaren, som han litade på. Jag såg guld, när det burits ombord, och hjälpte till att försegla det med kejsarens insegel. Men skattmästaren bär hat till kejsaren, alltsedan hans fader led smälek; honom har han med sig, och de ha tillsammans tänkt ut allt. Alla i hans följe voro övertalade, och när mörkret fallit blev Bardas dödad, och hövitsmännen med honom, och de bågskyttar som voro där. Det var lätt, ty de visste ingenting. Men jag tänkte: Nyss var guld. Det var kejsarens, och ingen utom illgärningsmän kunde röra det då. Nu är det skattmästarens. Vems blir det om det tages från honom? Så tänkte jag; och jag lät mig falla i vattnet, när ingen såg

det, och sam hit. De tro att jag dödats och sjunkit. Och svara du mig nu på detta: Vems blir guldets om det tages från dem?

Jag sade: Då var det därför skattmästaren lät lägga sitt skepp nederst av alla, så att de lättast skulle kunna komma undan i mörkret. Och äro de redan åstad, då blir guldets dens som kan taga det och behålla det; så är det alltid på sjön. Då driva de nu först nedåt strömmen i tystnad, och taga till årorna när ingen kan höra dem. Sedan sätta de segel, när det börjar ljusna, och med denna vind kunna de inom kort vara långt till havs. Det vore gott att veta vart de ämna sig. Det finns mycket att tänka på i denna sak, och jag vill intet göra förrän jag vet vad som är bäst.

Halvdan sade: Skattmästaren sade mig förtroligt att vi skulle fly till Tmutorokan bortom Krim och dela upp skatten där och sedan gå till kazarerna och vara i trygghet hos dem; därifrån kunde envar gå vart han ville. Så sade han också till andra. Därför är det säkert att han ej ämnar sig dit. Men strax innan vi drogo ut på denna färd hörde jag honom sitta mumlande med sin fader, en gång när nyheter kommit. Då hörde jag den gamle säga att det vore en god sak för dem att storfursten av Kiev åter börjat avla barn med frillor och ej längre höll sin höga gemål, kejsarens syster, i ära, så att vänskapen mellan kejsaren och honom börjat lida. Så hörde jag honom säga; och därför tror jag nu att det är till Kiev de ämna sig.

Jag sade: Halvdan, ditt förstånd är gott, och jag tror att du gissat rätt i detta. Och gå de till Kiev, då gå de åt det håll som är bäst för oss och hjälpa oss med guldets frakt en bit hemåt. Om vi få dem så långt, då finna vi goda män i Kiev att taga till hjälp mot dem, om så skulle

behövas. Nu ha vi ingen brådska här, ty vi kunna ej följa dem inom synhåll över havet; då skulle de bli skräm-
da och kanske sticka av åt annat håll. Men en stund före
dagningen skola vi komma härifrån utan buller; även de
bästa skeppsvakter sova då. Jag har sört över att du läm-
nade mig, Halvdan, men kanske det var det bästa som
skedde, och detta ser ut att bli till stor lycka för oss båda.

Så sade jag då och visste ej bättre. Men ingen Gud är
känd som tycker om att höra människor prisa sin lycka
i förtid.

Jag frågade honom om kvinnan som lockat honom. Han
svarade att skattmästaren tröttnat på henne och låtit spärra
in henne i kloster, emedan hon fått för vana att slå igen
när han agade henne; — och när jag själv fann, sade
Halvdan, att hon även förlustade sig med andra unga män,
tröttnade också jag.

Detta fann jag vara gott, och jag lovade honom långt
bättre kvinnor när vi väl nått hem med guld.

Vi lyfte ankar, när stunden kom, och svängde ut i
strömfåran, med indragna åror och roddarna sovande
vid sina bänkar, och gled oåstad nedför floden utan att
ett anrop blev hört. När skeppsfolk och bågskyttar vak-
nat, lät jag giva dem bättre föda än vanligt och rik-
ligare dryck; och jag lät dem veta att vi hade att jaga
tjuvar som flytt med kejsarens byte. Men mera än så sade
jag dem ej. Jag ämnade ej bete mig ärelöst och stjäla skepp
och folk från kejsaren, utan ville endast taga dem till
låns tills jag fått mitt ärende uträttat. Därtill fann jag
mig ha rätt, ty han var mig skyldig ett års sold.

Vi kommo ut ur floden och seglade över havet i oviss-
het; men när vi funnit Dnjeprs mynning, sågo vi fiskare
där och fingo veta att ett av kejsarens röda skepp för-
liden dag gått uppför floden. Mitt skepp var mindre än

skattmästarens, men jag kände ingen farhåga; ty jag hade lesigiska och kazariska bågskyttar ombord, goda män i strid, och han hade endast männen av sitt eget följe.

Det blev sträng rodd, och med korta vilostunder, men jag gav roddarna dubbla mått vin när de började jämra sig. Jag tänkte att skattmästaren med sitt tunga skepp måtte ha det värre. Inga hästhjordar syntes vid stränderna, och inga patzinaker, och däråt gladdes vi; ty när patzinakerna ligga på plundring, eller beta sina hjordar i dessa nejder, räkna de floden som sin, med allt som färdas på den, och ingen flodfarare kan då koka sin föda i land. De äro de högmodigaste av alla människor, och de största rövare, och själve kejsaren betalar dem vänskapspenningar varje år.

På fjärde dagen kommo trenne döda män drivande nedför floden. Av märkena på deras ryggar syntes det att de voro av skattmästarens roddare som tröttnat. Jag höll detta för ett gott tecken och hoppades nu att nå honom vid forsarna. Nästa dag kommo åter döda män, men de voro icke av skattmästarens folk. Därpå funno vi hans skepp, strandat och tomt på en udde. Jag förstod att han mött ett flodskepp och tagit det, för att komma fortare fram och lättare komma upp över dragstället. Ty ett kölat krigsskepp är svårt att draga på rullar.

Mot kvällen den åttonde dagen hörde vi forsarna och nådde dragstället. Intet syntes där, utom tvenne roddare som lämnats kvar för svaghet. När de fått vin, kvicknade de till och sade att skattmästaren fått sitt nya skepp på rullar denna dag. Men varken hästar eller oxar hade funnits att leja, ty stranden låg folktom, och som dragare hade han därför endast roddarna, som voro trötta alla. Därför kunde han ej ha nått långt.

Halvdan och jag kände stor glädje när vi hörde detta.

Vi togo bågskyttarna med oss och gingo upp längs dragspåret. Mellan andra och tredje forsen fingo vi syn på dem. Då veko vi inåt och gingo snabbt fram bakom patzinakernas hövdingagrav med huvudskallarna, som är på en kulle där, och väntade invid den med bågarna redo tills de kommo oss nära. Jag såg skattmästaren och hans fader gå invid skeppet i full rustning och med svärd i handen. Fyra bågskyttar skulle hålla på dem, de andra på de män som vakade dragarna.

Bågarna klungo och män föllo, och vi togo nu alla till svärden och höjde härrop och sprungo fram. Roddarna vid repen revo sig lösa och flydde, och allt kom i förvirring; men skattmästaren och hans fader föllo ej, ty djävulen och deras pansar täckte dem gott. Protospatharius Zakarias, som skrapats av pilarna, flydde främst av alla med ynglingasprång. Men det var skattmästaren jag mest hade ögonen på. Jag såg honom vända sig i häpnad, vit ovanför sitt svarta skägg, när pilar och rop nådde honom. Han fick män samlade omkring sig och vrålade med mäktig röst, ty det må ha känts svårt för honom att bli skild från så mycket guld. Det hade varit väl om han stått kvar tills jag nått honom.

Halvdan och jag och mästaren för bågskyttarna, en les-gisk man som hette Abchar, hunno först fram och höggos med männen som ställt sig framför skattmästaren. Jag såg honom visa tänderna när han kände igen Halvdan; men vi kunde inte nå honom, ty hans män stredo tappert fast han höll sig bakom dem. Nu voro bågskyttarna framme, och skattmästarens män trängdes samman mot skeppet; men när vi fällt dem vi hade emot oss, var han själv borta och några av hans män med honom.

Skymningen var nu nära, och jag var i svår tvekan hur jag nu bäst skulle göra. Mästaren för bågskyttarna var en

man som alltid gjorde vad han blev tillsagd utan att fråga; honom befälde jag att taga sina män och jaga de flyende uppåt floden så snabbt han kunde, och att hålla på oförtrutet tills mörkret föll. Jag sade honom att kejsaren satt ett pris på hundra silvermynt på skattmästarens huvud, och lika mycket på den gamles, och allt detta skulle betalas till den som kom till mig med deras huvuden. Han skyndade sig åstad med sina män, och jag och Halvdan voro nu ensamma och gingo upp på skeppet. I skeppsrummet låg skatten gömd bakom säckar och fat; det var fyra små kistor och sju skinnsäckar, alla med kejsarens insegel. Men vad jag kände vid åsynen av denna rikedom var endast ängslan och stort bekymmer. Ty vad vi nu skulle göra, och hur vi skulle få denna skatt hem utan att förråda den för andra, det var svårt att tänka ut. Halvdan sade: Innan bågskyttarna komma tillbaka måste vi gömma skatten. Jag sade: Var finna vi ett gömställe för så mycket? Han sade: Kanske i floden. Du har rätt, sade jag; bliv här och håll vakt, så skall jag se efter.

Jag gick till floden, och där fann jag det ställe som jag sagt, och skummigt vatten rann fram däröver. Vi hjälptes åt att bära skatten dit och dölja den väl; men sedan jag tänkt mycket, lät jag två säckar silver bli kvar vid skeppet.

Abchar och hans män kommo nu tillbaka. De hade med sig tre huvuden, men ej de huvuden jag helst velat se. Vi åto och drucko tillsammans av det som fanns på skeppet. Därpå sade jag till honom: Här ser du, Abchar, dessa tvenne säckar med kejsarens insegel. Detta är den skatt som skattmästaren Theofilus och hans fader stulit från kejsaren. Om det är silver eller guld vet jag ej, ty kejsarens insegel må ingen röra. Nu ha vi det illa ställt, ty denna skatt måste fort bringas i trygghet till kejsaren. Men jag

har hans befallning att ej återvända utan skattmästarens huvud. Därför måste vi nu göra det som är bäst. Jag och min son skola nu draga uppåt floden för att leta efter skattmästaren ända till Kiev; och tvenne av dina män, som äro villiga, skola gå med oss. Men du med de andra skall nu återvända till vårt skepp med skatten och säga styrmannen att segla till Miklagård. Sedan få vi andra taga oss hem som vi kunna, när vårt ärende är färdigt.

Så sade jag; och Abchar nickade och kände på säckarnas tyngd. Han talade med sina män, och tvenne kazarer voro villiga att gå med oss. Abchar och de andra bröto nu upp med silversäckarna, och jag var nöjd med att allt gått väl så långt. De båda bågskyttarna behöll jag för att ha dem till hjälp när vi drogo uppför floden för att finna en båt. Ty rövare kunde väntas där, och kanske också skattmästaren när han fått sansa sig. Jag trodde honom alltjämt vara stadd på flykt, men däri trodde jag fel.

Vi voro trötta, och denna natt höll jag först själv vakt, därpå satte jag den ene av kazarerna till det; men han må ha somnat, för att olyckan skulle ske. Ty denna natt, när vi alla sovo invid skattmästarens skepp, kom denne över oss samman med sin fader och fyra män som han hade kvar. Jag vaknade vid rasslet av sten, när någon snavade, och kom på fötter med svärdet redo. Två män sprungo emot mig; men i månskenet såg jag skattmästaren fälla den ene av kazarerna och ränna fram mot Halvdan med svärdet lyftat. Halvdan må ha sovit tungt och hann knappt få fram sitt svärd; och mitt liv skulle jag skänkt, och allt guld, om jag kunnat nå fram i tid. De män jag hade emot mig föllo döda utan att jag tänkte på det; men där låg redan Halvdan dödshuggen när jag nådde skattmästaren. Jag högg med båda händer, och det var mitt sista hugg och mitt bästa. Det skar genom hjälm och pan-

sarhuva och klöv hans skalle så djupt att jag såg tänder falla ut ur hans gap. Men när döden redan bet honom, kom hans svärd i mitt öga. Jag föll till marken och kände att jag skulle dö. Och det gjorde mig ingenting, ty jag tänkte: Halvdan är död, och jag har hämnat honom, och allt är nu färdigt.

Nu är jag trött på detta och har sagt allt. Det nästa jag vet är att jag låg bunden och att protospatharius Zakarias satt bredvid mig och skrattade, med ett skratt som inte var som en människas. Han sade mig hur jag skulle lemlästas och kraxade mycket om guldets. Jag spottade på honom och bad honom visa mig sina öron. Han hade en man kvar, och de höggo av mig handen och hade het olja från skeppet tillreds att doppa stumpen i, så att jag ej måtte dö för fort. Men han lovade mig att jag skulle få en snabb död om jag sade var guldets fanns. Det unnade jag honom inte, och jag kände ingen plåga, ty jag var död i min själ. Jag sade honom att guldets var på väg till kejsaren, och han trodde vad jag sade. Vi talades ej vid mera.

Det nästa jag vet är att skrik hördes, och en man kved och började hosta och blev tyst. Sedan låg jag i en båt som släpades över marken. Jag fick att dricka och visste ingenting. Sedan flöt båten på vattnet, och för det mesta var jag som död. Den som rodde talade mycket, och jag förstod en del. Det var den andre kazaren. Han sjöng och visslade och var glad. Han hade flytt undan vid överfallet och sprungit hela vägen tillbaka till mitt skepp, men det var borta. Han hade återvänt och smugit sig nära de båda som sysslade med mig; dem hade han dödat med pilar. Varför han gjorde sig besvär med det som fanns kvar av mig kan ingen veta; han må ha varit en god man, som kazarer ofta äro. Två fattiga män hade

kommit över från andra stranden för att plundra de döda. Dem hade han skänkt skattmästarens skepp med allt som fanns där, mot att de gävo honom sin båt och hjälpte honom med mig förbi dragstället. Så hade det skett, och om detta vet jag endast vad han sade.

Han skrattade mycket och prisade sin lycka, ty hos skattmästaren och hans fader, där de lågo döda, hade han funnit både silver och guld i myckenhet, och rustningar och vapen som han tagit från dem voro av yppersta sort. Även hos de andra hade han funnit mynt och smycken, och en vacker guldring hos min son. Han skulle nu köpa sig hästar i Kiev, och en kvinna eller två, och återvända till sitt folk som en rik man i pansar. Han vårdade mig så gott han kunde, medan han lät mig höra allt detta; och jag ville vältra mig ur båten och drunkna, men min svaghet var alltför stor.

Han visste att det var till Kiev jag velat komma, och när vi nådde dit lämnade han mig hos munkar. Jag ville löna honom med silver, ty jag hade mitt bälte kvar orört, men han ville ingenting taga. Han hade nog, sade han; och han hade ställt sig väl med Gud med det han gjort för mig.

Nu blev jag hos munkarna och vårdades av dem, och till sist blev jag bättre och började åter tänka på guldets. Män hemifrån kommo till munkarna och gjorde mig frågor; de förstodo att jag ville hem och fingo veta att jag kunde betala. Så kom jag uppåt floden, och den ene gav mig till den andre, tills jag kom på gutarnas skepp där vi möttes.

Och hela tiden var det tungt för mig att betänka att jag intet skulle kunna säga om bulgarguldet, även om jag nådde hem till fränder. Men med hjälp av din vishet, präst, är det nu allt sagt, och jag kan dö nöjdare nu.

Men med guldets skall Orm göra som han finner bäst. Det är en stor skatt, som räcker gott för många; och ingen kan säga hur mycket allt det guldets är värt eller hur mycket blod som spillts för dess skull. Det ligger där jag sagt, och det skall ej vara svårt att hitta för den som vet detta. Och ännu ett märke finns nära intill där guldets ligger; och det är benen, som kråkorna nu ha plockat rena, av skattmästaren Theofilus och protospatharius Zakarias — må deras själar i evig tid irra hemlösa vid floden — och av min son Halvdan, som Gud må hjälpa.

Fjärde kapitlet

HUR DE LADE RÅD OM HÄMTANDE AV GULDET

Orm sände en man med bud till Toke, så snart han fått höra om guldet.

— Säg honom detta, sade han, att det är fråga om utfärd efter en stor skatt österut och att han är den jag helst vill rådpläga med om detta. Och det är väl om han vill skynda sig hit.

Toke behövde ej trugas, och innan Are och prästen fått sin berättelse färdig kom han till Gröning, ivrig att få höra mera om vad som stod på. Så snart han välkomnats och fått öl, sade han:

Bud mig bars
om bukigt segel,
årors knarr
och guld i öster.
Lång väg snabbt
en lukt mig lockat:
havsskums salt
och kölers tjära.

Men Orm var betänksam och svarade:

Två tjog år
och kloka tankar
egga knappt
till oviss utfärd.
Ej i hast
av härmän hämtas
fjärran guld
i Gårdarike.

— Men skatten är övermåttan stor, tillade han, och i så svår villrådighet har jag aldrig varit. Ylva vill inte råda mig. Hon säger att jag själv skall bestämma i detta, och det är inte varje dag hon säger så. Därför har jag kallat hit dig till hjälp. Här är Olof Sommarfågel, som själv varit i österled, och hans klokhet är stor. Men tre äro bättre än två vid så viktigt rådslag.

Toke fick nu höra allt om Ares öde och om bulgarguldet; endast om platsen där guldet gömmts sade Orm ingenting.

— Den kunskapen behåller jag för mig själv tills vi äro där, sade han. Ty guld kan vålla mycken olycka; och bleve det känt i förtid var skatten ligger, då kunde detta komma till andras öron, och någon kunde nå före mig till stället. Om nu detta guld skall hämtas, då skall det hämtas av mig själv; ty det är arv till mig från Are, som räknar sig som död. Men åt dem som hjälpa mig med detta skall jag dela med mig utan snålhet, om färden blir av. Jag har det illa ställt, alltsedan jag fick höra om detta guld, och stundom kan jag knappt sova för alla ovissa tankars skull. Mitt största bekymmer är detta, att det blir lång tid att vara hemifrån, och jag kommer att vara i oro för gård och folk hela tiden. Och ett annat är detta, att mycket penningar må läggas ned på ett gott skepp till denna färd, och på lega till skeppsfolk. Och blir jag då till sist lurad på skatten, om någon redan funnit den, då är mycket förspillt till ingen nytta.

Toke sade sig utan tvekan vara beredd till färden.

— Och det är mitt goda råd till dig, Orm, att du skall fara, sade han. Eljest kommer du att gå här i tankar på detta guld, tills du varken kan äta eller sova och aldrig känna dig väl till mods. Och det kan gott vara att du skulle grubbla och gräma dig tills du bleve från vettet.

Det är ditt öde att hämta guld, det må du förstå; och värre har jag hört talas om. Det blir en lång resa, det är sant, men det är rimligt att du får ha besvär för en sådan skatt. För min del har jag det så ställt, att skinnhandeln är dålig och min kvinna med barn. Därför kan jag följa med utan bekymmer.

— Även Rapp rådde mig att resa, sade Orm, men det var när han trodde att han själv skulle med. Men när jag sade honom att han måste bli kvar för att se till gård och folk, då besinnade han sig och rådde mig att glömma guld, och stanna hemma. Fader Willibald råder på sitt sätt: han säger att jag är rik nog redan, och gammal nog för att tänka mera på himmelska skatter än på jordiska. Men jag har svårt för att tänka som han i denna sak.

— Där har prästen fel, sade Toke, hur vis han än må vara i många ting. Ty så är det med människan, att hon tänker mera på gods och guld när hon börjar bli äldre. Så var det med kung Harald, det säger min kvinna; och han var den visaste av alla människor, fast det är sant att han en gång blev lurad av mig. Och själv känner jag större ilska för varje år mot de gotska köpmännen vid Kalmarna, även när de inte betala mindre för mina skinn än förr.

— Det är också annat som åren ha med sig, sade Orm; och det kan vara ovisst om jag nu skulle stå mig på långfärd lika bra som förr.

— Jag är äldre än du, sade Toke, och mig tynga inte åren. Och det är inte länge sedan det spordes att du dräpt tvenne bärsärkar med ett kvastskäft. Det må i sanning kallas ett raskt dåd, och det synes mig vittna om att ungdomen alltjämt sitter kvar i dig, även om du inte själv vill tro det. Det var din dotter Ludmilla de rände

efter, har jag hört; hon må bli avundad av kvinnor och få mycket manfolk omkring sig efter detta. Men nu vill jag veta vad du, Olof, råder till i denna sak.

— Vi ha talats vid mycket om detta, Orm och jag, sade Olof Sommarfågel betänksamt; och jag har varit lika tvehågsen som han och inte kunnat råda. Jag är den som bäst vet hur lång denna resa är och vilka farligheter den kan rymma; men med ett skepp fyllt med goda män kan mycket prövas. Orm vill ha mig med på färden, om den blir av, men det finns svårigheter för mig med detta. Likväl är det sant att jag kunde bli till god nytta, ty jag känner till hela Miklagårdsvägen och den stora floden och dess faror. Nu har jag till sist kommit till ett beslut, och mitt råd är detta: Du skall hämta guld, Orm; och jag skall följa med på färden, mot att du ger mig din dotter Ludmilla till hustru.

Orm såg på honom med förvåning.

— Vad sade jag? sade Toke skrattande. Här är den förste i flokken.

— Du har ju hustru redan, sade Orm.

— Jag har två, sade Olof, ty så är hövdingars sed hos oss. Men dem skall jag driva bort om jag får din dotter.

— Sämre svärson kunde jag få, sade Orm eftersinnande, och det kunde vara väl att få henne gift innan flera bårsärkar komma tjutande omkring henne. Men detta är en stor sak, som tål att tänka på. Har du talat med mina kvinnor om detta?

— Det vore illa gjort om jag talat med dem innan jag hört mig för hos dig. Men jag tror att Ylva ej skall vara mig emot i detta. Hon vet lika väl som du att jag är den rikaste hövdingen i hela Finnveden, med sju tjog kor, och kvigor därtill, och av den äldsta ätten.

— Min egen ätt säger jag ingenting om, ehuru det kan

vara att den är bättre än de flesta, sade Orm; ty jag har Vidfamne i släkten, och det är efter honom min yngste son bär namn. Men flickan är dotterdotter till kung Harald, det må du betänka, så att maken till gifte lär du inte hitta även om du letar i alla Smålanden. Därför är det min tanke att du må driva de hustrur du nu har längre bort än till bryggghus eller bakstuga om du vill ha min dotter; och hon kommer att samsas illa med dig om du inte därefter håller dig till henne ensam.

— Den hedern är hon värd, sade Olof; och det har jag redan kunnat märka att det blir bräckligt med husfriden när man har mer än en. Men nu är det en stor glädje för mig att du ej är emot mig i detta, och därför säger jag dig tack.

— Tacka mig inte för tidigt, sade Orm. Först må vi höra vad Ylva säger om detta. Det är jag själv som bestämmer, men den kloke låter alltid sin hustru få ett ord med i sådana ting.

Ylva kallades in till rådslaget; och när hon fick höra vad som var på tal sade hon att detta inte var helt oväntat för henne.

— Och en sådan friare bör inte bli nekad, sade hon. Ty du, Olof, är både rik och av god ätt, så att din like inte vore lätt att finna i dessa nejder. Därtill är du en man med förstånd, och det har alltid synts mig vara värt mycket. Det är sant att om du varit ännu klokare än vad du är, skulle du ha önskat dig Oddny, som är mild och foglig och lika välskapt som system; men en man gör så gott han kan i sådana ting, och bättre kan han inte göra. För mig är det gott att du väljer Ludmilla, ty hon är ostyrig och svår att tagas med. Men sådant kan bättra sig när hon fått en man.

— Så är det, sade Toke. Det finns intet ont att säga

om flickan. Hennes lynne är inte värre än vad ditt eget var, när vi sågo dig först i kungsgården, Orm och jag. Och likväl blev du tämjd rätt snart, och jag har aldrig hört Orm jämra sig över dig.

— Du pratar, Toke, sade Ylva. Jag blev inte tämjd. Vi av Gorms blod kunna aldrig tämjas. Vi äro vad vi äro inför Gud själv. Men Orm dräpte Sigtrygg och gav mig Almansurs guldkedja, skall du betänka, och då förstod jag att han hörde mig till; ty så skulle ingen kunnat göra utom han. Men kom inte och säg att jag blev tämjd.

— Det var en nyttig kedja, sade Orm, det kan ingen neka till. Och det lär väl kunna bli en sådan åt Ludmilla också, om vi få hem guldets. Nu kan du själv tala med henne, Olof, och hon skall räknas som din fästemo efter detta. Och bröllop blir det när vi återvänt från färden, om du kan få dina hustrur ur vägen då.

Olof sade att med sådant fanns ingen svårighet i Finnveden; det var endast att betala kvinnorna hederligt och låta dem gå. Detta kunde han fort få ordnat; och det syntes honom bäst att giftet med Ludmilla bleve av före resan. Men här hade han både Orm och Ylva emot sig, och till sist fick han ge sig till tåls.

Så långt gick allting väl för Olof Sommarfågel i denna sak, om han också inte fått det så som han ville i allt. Hos Ludmilla blev han gott mottagen, och de hade mycket att tala om. Alla kunde se att hon var väl tillfreds, även om hon efteråt anförtrodde Oddny och Ylva att hon tänkt att en sådan hövding som han skulle komma med händerna fulla av klenoder. Hon frågade honom om han var argsint när han var drucken, och om han var muntrast på morgnar eller kvällar; och hon ville ha reda på mycket om hur de båda kvinnor sågo ut som han skulle göra sig av med för hennes skull, och om hans gård

och kor, och vad drängar och pigor han hade, och vad rikedom i sina kistor. I allt gav han henne sådant besked att hon blev nöjd.

Men fader Willibald satte upp en sträng min när han fick höra om allt detta. Ty i hastigheten hade ingen tänkt på att Olof Sommarfågel var en okristen man, och detta fann han vara illa. En kristen ungmö, sade han, som han själv döpt, kunde inte utlämnas åt en hedning; endast om Olof först läte sig döpas, kunde detta gifte bli av. Om detta blev det nu skarp ordväxling bland kvinnorna; ty Åsa höll med prästen, men Ylva och Ludmilla voro emot honom. Till sist befallde Orm att käbblat skulle sluta; ty nu hade de resan att tänka på, och det andra bleve det god tid att tala om efteråt. Om då Olof ville låta sig döpas, vore det väl; om inte, skulle han få flickan i alla fall.

— Sen får hon god tid att göra honom kristen, om hon tycker att det lönar sig, sade han.

Åsa tillrättavisade honom skarpt för dessa ord; men Orm bad henne tänka på Are och besinna att det var kristet folk som burit sig åt så mot honom.

Fader Willibald satt dyster och sade att alltsedan det tusende året gått utan att domen kommit, hade det blivit mindre allvar med att tjäna Kristus.

— Och skall det fortsätta så, sade han, kommer djävulen till sist att segra och ni alla att bli hedningar igen.

Men Orm bad honom vara vid gott mod och inte tänka så illa om dem alla.

— Ty jag är nöjd med Kristus, och det är mitt hopp att han är nöjd med mig, sade han, även om jag gifter bort min dotter så som jag själv finner vara bäst. Och det skall mycket till innan jag sviker honom, ty han har alltid varit mig till hjälp.

Toke sade att på tal om detta kunde han berätta nyheter från Varend.

— Ni minnas nog ännu prästen Rainald, sade han, densamme som för Kristi skull slog ned den gamle Styrkar vid stenen. Nu är käringen död, som han kom i trældom hos, och han är en fri man och högt i ropet hos många. Och präst är han alltjämt, men intè längre åt Kristus. Honom tröttnade han på, medan han trälade hos käringen; och nu förbannar han allt som hör honom till och håller sig till Frej i stället och samlar stor rikedom med sina konster. Alla kvinnor lyda honom och hålla honom för den ypperste präst som någonsin setts bland virdar. Och det säges att han samlat följe och redan är som en hövding för löst folk.

Fader Willibald hörde detta med förfäran. Hädanefter, sade han, behövde han inte längre hålla förböner för denne man, och detta vore första gången han hört om en kristen präst som öppet givit sig åt djävulen.

Ylva tyckte att han haft sina goda sidor och att det var skada att det gått honom så illa. Men Orm skrattade.

— Låt dem båda, honom och djävulen, samsas med varandra i lugn och ro, sade han. Vi ha viktigare ting att tänka på nu.

Han var nu inte längre tveksam om hämtandet av guld. Det blev bestämt att om ett gott skepp kunde finnas till köps nere vid kusten, skulle de segla vid midsommar.

— Men värst blir det med skeppsfolk, sade Orm. Vi må ha skeppskunniga män, men sådana är det ont om här i inlandet, och att leja främlingar kan ha sina vådor med sådan frakt som vi skola hämta. Det kunde vara klokt att taga få, ty då blir legan mindre; men kanske klokare att taga många, ty vi veta ej vad faror som vänta.

Femte kapitlet

HUR DE SEGLADE TILL GUTARNAS VI

Olof Sommarfågel drog hem till sitt för att rusta sig till färden och leja skeppsfolk bland män han kände i Halland; och Orm och Toke och Harald Ormsson redo ned till kusten för att söka ett skepp. Vid åmynningen funno de ett som var till köps. Dess ägare började bli gammal och ville sälja det för att kunna skifta arv åt sina döttrar. Det blev noga synat och befanns vara i gott stånd. Det var på tjugofyra par åror, och sådana skepp räknades bland de ansenliga, men Orm tyckte att det inte skulle skadat om det varit större. Toke höll med om detta.

— Ty det är stora hövdingar som skola segla ut, sade han, och trettio par åror vore inte för mycket för oss.

— Vid dragställena, sade Harald Ormsson, där det skall släpas över land som Olof Sommarfågel sagt oss, finna ni det kanske vara stort nog.

— Det är så med dig och din lycka, Orm, sade Toke, att klokheten inte bara finns hos dig själv, utan också går i arv till dina barn.

— Det är illa när en man blir undervisad av sin son, sade Orm, och det skall inte bli en vana så länge jag råder.

Men för denna gång kan jag vara med på att pojken har rätt. Detta blir tyngre släp än när vi drogo Sankt Jakobs klocka.

— Vi voro unga män då, sade Toke; nu äro vi stora hövdingar och behöva inte själva röra repen. Ungdomar skola ligga i selen, medan vi gå bredvid med tummarna i bältet och förundra oss över deras ringa styrka. Men det kan vara sant nog att ett skepp som detta blir mycket nog för deras krafter.

Till sist, och efter lång handel, köpte Orm skeppet.

Kring åmynningen lågo stora gårdar; där köpte han oxar, svin och malt och gjorde upp med bönderna om brygd och slakt och rökning, för att få skeppet väl försedd med mat och dryck. Han fylldes av häpnad när han fann hur mycket allt detta skulle kosta i silver; hans sorg blev större sedan han lejt ett antal unga män i gårdarna till ett års långfärd; och han red missmodig hemåt med de andra under mummel om att detta bulgarguld nog skulle bringa honom till fattigdom och elände.

— Ett lär jag mig nu, sade Harald Ormsson: att det behövs mycket silver för att vinna guld.

— Det är väl sagt av dig, sade Toke, och fortsätter du som du börjat blir du lika vis som din morfader. Av Odins armring dryper det en ny ring varje onsdag, sade de gamla, så att han lär ha många nu; men om han inte haft den första hade han ingen. Sätt aldrig upp dig som viking, om du inte har gott om silver, och inte som skinnhandlare heller; det är mitt råd. Endast skalder kunna vinna rikedom med två tomma händer; men då måste de kunna göra bättre visor än andra, och det är den förtret som låder vid det yrket.

På hemvägen redo de inom till Sone den Synske, ty Orm hade ärende dit.

Sones gård var stor och rymlig, och överallt var den full av hans söner och deras barn. Själv var han övermåttan gammal nu och mycket frusen; han satt bredvid elden och mumlade för sig själv. Orm hälsade honom med vördnad, och efter en stund kände Sone igen honom och nickade vänligt och ville veta nyheter och började tala om sin hälsa. Den var mindre god än förr, men dock ingenting att klaga på; och en glädje var, sade han, att han hade kvar sitt förstånd i gott behåll: det var alltjämt bättre än andras.

En mängd av hans söner hade kommit in för att hälsa främlingarna och lyssna till dem; de voro kraftiga män av alla åldrar. När de hörde sin fader tala om sitt förstånd, ropade de att detta endast vore löst prat av den gamle: av hans förstånd sade de, funnes nu ingenting kvar, utan endast själva tungan och pladdrandet. Sone blev ilsken vid detta och riste sin käpp och fick dem tysta.

— De tala i enfald, sade han till Orm. De tro att mitt förstånd gått åt till att avla dem alla och att ingenting finns kvar åt mig själv. Men detta är fel, det är lätt att märka; ty det är inte mycket som kommit på deras lott. Men stundom är det så med mig, att jag tar fel på deras namn eller glömmmer dem helt, och det förargar dem så att de tala illa om mig. Men sanningen är att de namnen inte äro mycket att lägga på minnet.

— Jag har kommit hit både för din skull och för dina söners, sade Orm. Jag skall på långfärd österut till Gårdarrike, för ett arvs skull. Skepp har jag redan köpt mig. Det kan bli en färd där goda stridsmän kunna behövas. Nu har jag alltid hört dina söner prisas som raska män, och därför har jag tänkt att det vore en god sak att få några av dem med på färden. Jag ger hederlig lega, och vill det sig väl kan det bli silver att dela vid hemkomsten.

Sone blev ivrig vid detta. Bättre nyhet hade han inte hört på länge, sade han, och en flock söner skulle han gärna sända med. De kunde behöva komma ut i världen och lära skick och förstånd. Dessutom bleve då trängseln mindre hemma omkring honom.

— De äro för många för mig, nu när jag är gammal, sade han. Tag med dig hälften av dem, det blir till gagn för oss båda; men inte av de äldsta och inte av de yngsta, utan tag ett halvt tjog av de mellersta. De ha aldrig varit på skepp, men i strid duga de gott.

Några av sönerna voro genast villiga; andra betänkte sig och blevo sedan med. De hade hört talas om hur Orm dräpt de båda bärsärkarna, och han syntes dem vara en hövding efter deras sinne. Det blev nu rådplägat till långt ut på kvällen, och till sist blev det så att elva bestämde sig för att komma med. De lovade att hålla sig färdiga vid midsommartid; då skulle Orm hämta dem.

Toke fann detta vara en god värvning, ty dessa män sågo ut att kunna göra nytta för sig. Orm själv var också nöjd, så att hans missmod var borta när de redo vidare nästa morgon.

När de nådde hem kommo alla springande mot dem med en sorglig nyhet. Are var död: hans lik hade nyss fiskats upp ur ån. Svarthöfde var den ende som sett hur allt gått till, och det var inte mycket han hade att berätta. De hade suttit samman vid sitt mete, Are och han, och Are hade varit som vanligt, utom det att han ett par gånger strukit Svarthöfde över kinden och håret. Efter en stund hade han rest sig och tre gånger gjort korsets tecken framför sitt bröst; därpå hade han gått ut i vattnet med raska steg och försvunnit där bråddjupet var. Han hade inte synts mera och Svarthöfde hade ingenting

hunnit göra. Det hade tagit lång tid för Rapp innan han hittat liket.

Åsa hade lagt sig till sängs av detta och ville helst dö. Orm satte sig bredvid henne och tröstade henne så gott han kunde. Vem som helst skulle vantrivas med livet som hade det så ställt som Are, sade han; och det vore föga märkligt att han längtat till Gud från sitt elände, nu sedan han fått sitt ärende med guldet uträttat.

— Av Gud får han nu tillbaka sin syn och sin hand och sin tunga, det skall du betänka; och vill det sig väl har han också mött sin son där. Detta är ingen ringa vinning, och varje klok man skulle gjort som han.

Åsa höll med om detta men fann likväl sådan sorg svår att uthärda, och det tog tre dagar innan hon var på fötter igen. De begrovo Are invid kyrkan, närmast det ställe där fader Willibald jordat de båda heliga mennens huvuden som Östen i Öre huggit av. Åsa valde sin plats närmast intill Are: det skulle inte dröja länge, trodde hon.

Toke red nu hem till sitt för att ordna för resan, och före midsommar voro både han och Olof Sommarfågel tillbaka på Gröning med goda män i följe. Olof hade haft mycket att bestyra; sina båda kvinnor hade han nu givit rikligt vederlag och drivit bort från gården, churu den ena varit ovillig och strävat hårt emot. Därför funnes nu intet hinder för hans hederliga gifte med Ludmilla, och han kom åter fram med sin önskan att detta måtte ske nu. Men Orm blev vid vad han sagt och fann det bakvänt att tänka på bröllop före resan.

— Hon är ju fästad åt dig, sade han, och därmed får du ge dig till tåls. En nygift man duger dåligt på långfärd. Vi ha en gång gjort upp vårt köp, och därvid skall det bli. Först hämta vi guldet, och när det är gjort får

du min dotter som lön för din goda hjälp. Men det är aldrig bruk att betala först och få hjälpen sedan.

Olof Sommarfågel var en rättsinnig man i allt, och han kunde inte neka till att vad Orm sade var riktigt; själv hade han intet annat att komma med än sin svåra betagenhet i flickan, och den var sådan att alla hade roligt åt den. Hon kunde inte komma honom nära utan att hans röst förändrades och han drog hårt efter andan; han sade själv att sådant hade han ännu aldrig varit med om. Ludmilla hyste samma tankar som han om när bröllopet bort vara, men hon kunde märka på Orm att det inte skulle löna sig med övertalning. Men Olof och hon blevo snart överens om att de inte behövde gå modfällda, när de ändå båda tyckte ett och samma.

Före bortfärden bestämde Orm noga hur allt skulle vara på gården. Rapp skulle stanna hemma och se till allt, fast han i det längsta brummade och ville med; han fick tillräckligt med män till gårdens skötsel och värn. Men Ylva skulle råda i allt, och intet av vikt finge göras utan att hon frågats. Harald skulle bli hemma, ty Orm ville inte äventyra sin förstfödde på denna färds farlighet, och Harald själv visade ingen stor iver att fara; men Ulf Glade fick följa med; och till sist även Svarthöfde, sedan han länge legat efter Orm och Ylva med böner. Mer än en gång fällde Ylva tårar, både i sorg och raseri, över Svarthöfdes stora tredska i denna sak, och hon ville veta vad en trettonåring hade att göra bland härmän; men ingenting hjälpte. Han sade att han skulle rymma från hemmet och fara ut med främmande skepp, om han ej finge sin vilja fram i detta, och Ulf Glade gav det löftet att han skulle vårda sig om Svarthöfde långt bättre än om sig själv. Sådant behövdes inte, tyckte Svarthöfde, men han lovade själv att taga sig väl till vara i allt; dock sade han

sig ämna slåss med onda män som påtade ut ögonen på folk, om lyckan ville att de mötte sådana. Han hade nu både svärd och spjut och kände sig redan som en kämpe. Orm var glad att få honom med, fast han inte ville låtsa om det för Ylva.

Fader Willibald predikade en stor predikan, om dem som gå ned till skeppen, och välsignade dem alla med en lång välsignelse. Toke och Olof Sommarfågel och hedniska män i deras följe sutto med vid denna predikan, och de voro alla ense om att de kände sig märkligt styrkta av välsignelsen. Många av dem gingo därefter fram till prästen och drogo sina svärd och bådö om välsignelse även för dem.

Vid uppbrottet gräto kvinnorna mycket, och bland de bortdragande funnos sådana som kände sig sorgmodiga. Men de flesta voro glada att draga åstad och lovade att ha goda ting med sig hem; och Orm kände sig väl till mods vid att rida med så präktigt följe.

De kommo till Sone den Synske för att hämta hans söner, och dessa blevo snart färdiga. Den gamle satt på en bänk vid husväggen och värmde sig i solen. Han befallde sina söner, de elva som skulle draga bort, att komma fram till honom en och en, ty han önskade säga dem farväl. De gjorde så, och han såg uppmärksamt på dem och mumlade deras namn och tog inte fel på ett enda. När den siste varit framme satt han tyst och stirrade rakt framför sig; därpå kom det en rysning över honom, och han lade huvudet tillbaka mot väggen och slöt ögonen. Hans söner blevo oroliga vid detta och veko tillbaka och mumlade skyggt: »Nu ser han! Nu ser han!» Efter en stund öppnade han åter ögonen och såg sig omkring med frånvarande blick, liksom om han vaknat ur lång sömn. Så blev han sig själv igen och nickade åt sina söner och sade att nu kunde de resa.

- Vad såg du? frågade de.
- Ert öde, svarade han.
- Komma vi tillbaka? frågade de alla ivrigt.
- Sju komma tillbaka.
- Men de fyra andra?
- De bli där de bli.

Alla elva trängdes nu omkring honom och bådo honom bevekligt att säga vilka de fyra voro.

— Ty om fyra skola dö därute, då är det bäst att de bli hemma, så att ingen skada sker dem.

Men den gamle smålog sorgset.

— Nu tala ni i enfald, som ni ofta göra, sade han. Jag har sett Spinnerskornas spånad, och för fyra av er räcker den endast kort tid till. Och deras tråd skarvar ingen. Fyra av er skola dö, hur de än vända sig; och tids nog få de veta det.

Han skakade på huvudet och satt eftersinnande. Därpå sade han:

— Det är ingen glädje för människan att se Spinnerskornas fingrar, och få äro de som se dem. Men till mig kommer den synen fast jag gärna ville slippa. Men deras ansikten har jag aldrig sett.

Åter satt han tyst. Därpå såg han på sina söner och nickade.

— Gån nu! sade han. Sju av er komma tillbaka. Det är nog.

Sönerna envisades inte längre, ty det var som om en skygghet kommit över dem inför den gamle, och så var det även med Orm och hela hans följe. Men när de redo bort, fortsatte sönerna en god stund att mumla bittert om den gamle och hans konstighet.

— Jag hade gärna velat fråga honom för min del, sade Toke, men jag tordes inte.

— Jag hade samma tanke, sade Olof Sommarfågel, men jag vågade inte heller.

— Det kan väl också hända att det endast var tomt prat, sade Orm; fast det är sant att även den gamla därhemma är synsk ibland.

— Det är bara den som inte känner honom som kan tro att det är tomt prat, när detta kommer över honom, sade en av Sones söner som red nära dem. Det kommer att ske så som han sagt, ty så har det alltid varit. Och med detta ställer han det värre för oss än han själv förstår.

— Det synes mig att han förstår mer än de flesta, sade Toke. Men nu må det ju likväl vara en tröst för er alla att sju skola komma tillbaka i gott behåll.

— Det är sant, svarade den andre mörkt. Men vilka sju? Nu kunna vi bröder inte ha en glad stund förrän fyra av oss äro döda.

— Så mycket större må väl glädjen bli då, sade Orm; och till detta grymtade Sones söner tveksamt.

När de nått ned till skeppet, och sedan hästarna sänts tillbaka, satte Orm genast i gång med att få drakhuvudet nymålat; ty om det skulle vara heder med skeppet måste dess drakhuvud lysa rött som blod. Allt stuvades nu in, och varje man fick sin plats ombord. Till en början var Orm ovillig att offra en bock för god resa; men alla voro emot honom i detta, så att han till sist fick ge med sig.

— Du må vara hur kristen du vill, sade Toke, men till sjöss äro de gamla bruken de rätta; och följer du inte dem, kan du lika gärna hoppa på huvudet i havet där det är djupast.

Orm kände att det kunde ligga sanning i detta, ehuru han fann det hårt att priset på en bock skulle komma ovanpå alla andra utlägg som han haft för denna färd innan den ens börjat.

Nu var allt färdigt; och sedan bockblodet runnit över bogen, seglade de ut, i vackert väder och med god vind. Från sina unga dagar kände Toke leden så långt som till Gotland, och han hade tagit på sig att föra skeppet till gutarnas Vi. Längre än dit visste ingen mycket; där finge de leja en styrman till hjälp ty sådana fanns det gott om hos gutarna.

Både för Orm och för Toke kändes det gott att åter vara till sjös, liksom om många bekymmer som hörde landbacken till plötsligt fallit ifrån dem. När Listerlandet skönjdes i fjärran, tyckte Toke att sorger förvisso kunde tynga den som sysslade med skinnhandel, men att han nu åter kände sig lika sorglös som den gång han här seglat ut med Krok.

— Och varför jag hållit mig från sjön så länge är mer än vad jag själv förstår, sade han. Ty ett skepp med goda män är det bästa av allt. Det är en god sak att sitta med trivsel i land, och det behöver ingen skämmas för; men en utfärd långt bort, med byte att vänta och denna lukt i näsan, det är människans bästa lott, och bot för både ålder och ledsnad. Det är märkligt att vi nordmän sitta hemma så mycket som vi göra, fast vi veta detta och förstå oss bättre på skepp än andra och ha hela världen att plundra.

— Kanske det hänger så ihop, sade Orm, att mången tycker bättre om att bli gammal i land än att fara ut efter den säkra bot för ålder som sjöfarare ofta möta.

— Här känner jag många lukter, sade Svarthöfde bekymrat, men ingen som synes mig god.

— Det är för din ovanas skull och för att du ännu inte förstår bättre, sade Orm. Det må vara sant att sjölukten här inte är riktigt sådan som västerut; där är havet grönare av sälta, och styrkan av dess lukt är större. Men denna är inte att klaga på.

På detta svarade Svarthöfde ingenting, ty sjösjukan kom nu över honom. Först skämdes han mycket, men detta lättade för honom när han såg att många av männen från inlandet började hänga över skeppssidan. En och annan hördes snart tigga med ostadig röst att skeppet måtte läggas i land innan de alla förginges.

Orm och Toke stodo vid styråran och funno allt vara gott.

— De få vänja sig, stackars kräk, sade Orm. En gång var det så för mig också.

— Se på Sones söner, sade Toke. Nu ha de annat att tänka på än sin faders spådom. Det tar sin tid för landbor att förstå hur bra de ha det ombord. Med denna vind kunna de nu spy i lovart utan att det kommer i synen på närmste man, och därmed undgås mången träta mellan retligt folk. Men ingen skall tro att de känna glädje för detta. Gott förstånd får ingen till skänks på sjön: det är vanan som skall till också.

— Den kommer, vad det lider, sade Orm. Blir det nu stiltje få de taga till årorna, och det brukar vara en sträng lek för ovan folk i sådan sjö som denna. Då komma de att tänka med saknad på hur de nyss fått spy i fred utan allt slit.

— Det blir bäst att vi sätta Olof till uppsyningsman för roendet, sade Toke. Därtill behövs en som är van att bli åtlydd.

— Åtlydd kan han måhända bli, sade Orm, men hans omtyckthet kommer att lida skada. Det är en svår syssla, och värst när roddarna äro fria män som inte böra snärtas.

— Likväl kunde det muntra upp honom, sade Toke. Han ser ut att ha sina tankar på annat håll. Och det kan jag gott förstå.

Olof Sommarfågel var tung till sinnes. Han hade lagt

sig ned tätt intill där de stodo; han var sömnig och sade inte mycket. Men efter en stund mumlade han, att han knappt visste om det som tyngde honom var sjösjuka eller älskogssjuka, och han ville veta om skeppet skulle lägga i land över natten. Orm och Toke voro ense om att detta skulle vara oklokt, om vinden hölle i och himlen förbleve klar.

— De ovana männen skulle bli bortskämda av sådant, sade Toke, och mer än en skulle försvinna under natten. Ty de skulle då lätt leta sig hem igen glada att ha sluppit bort från detta. Men när vi nå Gotland äro de redan bättre, och där kunna de få pröva fast mark igen.

Olof Sommarfågel suckade och sade ingenting.

— Därmed spara vi också mycken föda, sade Orm, som de skulle sätta i sig i land och sedan spy ut till ingen nytta.

I detta hade han rätt; ty den goda vinden förblev stadig, och under seglingen till Gotland kunde knappt hälften av männen göra skäl för sig vid måltiderna. Svarthöfde repade sig hastigt och Ulf Glade hade aldrig känt något av sjukan; och för dem var det en stor glädje att med berömmande ord gnaga sin föda, åskådade av bleka män utan matlust. Men så snart de nått lugnare vatten invid Gotland började de sjuka taga skadan igen, så att Orm tyckte sig aldrig ha sett värre ätande.

— Men det må vara dem unnat, sade han, och nu ha de kanske börjat vänja sig så smått.

I hamnen vid gutarnas Vi lågo så många skepp att Orm först var tveksam om han skulle våga sig in. Men drak-huvudet togs ned, och fridssköld sattes upp, och de rodde in utan att bli störda. Staden var ansenlig och full av sjömän och rika handelsmän; och för Orms män fanns där mycket att begapa, sedan de väl kommit i land. Där fun-

nos hus som voro helt och hållet byggda av sten; andra funnos som endast voro till för att dricka öl i; och stadens rikedom var sådan att muntra skökor gingo omkring med ringar av klart guld i öronen och spottade åt envar som inte kom med myntat silver i näven. Men en märklighet fanns i denna stad som de förundrade sig över mest av allt och som de inte ville tro på förrän de länge beskådat den. Det var en man från saxarnas land som dagen i ända sysslade med att skrapa skägget av hakorna på rika män i staden. För detta fick han alltid ett kopparmynt av dem han skrapat, även när han vållat dem blödande sår. Orms män funno detta näringsfång vara sällsammare än något de sett eller hört omtalas, och inte mycket att stå efter.

Olof Sommarfågels lynne hade nu lättats, och han och Orm gingo för att söka sig en kunnig styrman. Få män blevo kvar ombord, ty alla ville räta på benen och läska sig. Men Toke stannade ombord för att vakta skeppet.

— Gutarnas öl är så gott, sade han, att jag en gång i mina unga år drack väl mycket i denna hamn. Därav kom en oro över mig och en man blev dräpt, och det var med nöd jag simmande kom undan med livet. Gutarna ha gott minne i allt, och det vore illa att bli igenkänd för en sådan sak när vi ha viktigare ting att tänka på; därför stannar jag ombord. Och nu må ni taga er väl tillvara, alla som gå i land, ty de ha kort tålamod med främlingar som vålla förtret.

Orm och Olof kommo ombord med den styrman de hittat. Det var en liten satt och gråsprängd man som hette Spof. Han hade varit i österled många gånger och kände alla farleder, och han ville syna allt på skeppet innan han bestämde sig. Han sade inte mycket men nickade åt det

mesta; till sist bad han att få smaka på skeppsölet. Det var det öl som Orm låtit brygga vid åmynningen, och ingen hade klagat på det. Spof smakade på det och stod betänksam.

— Är detta vad öl du har? sade han.

— Är det inte gott nog? sade Orm.

— Det är gott nog ombord, sade Spof. Jag dricker det gärna. De män du har, äro de av fridsamt sinnelag och glada vid slit och nöjda med litet?

— Nöjda med litet? sade Orm. Det är knappt de äro nöjda med mycket, när inte sjösjukan klämmer dem. Och det är inte för fridsamhet jag valt dem, och slit och släp tror jag inte de älska mer än andra.

Spof nickade tankfullt.

— Det är som jag trodde, sade han. Vi komma till dragstället i värsta sommarhettan och du må ha bättre dragöl än detta om allt skall gå väl.

— Det skulle jag ha tänkt på, sade Olof Sommarfågel. Det är sant som han säger.

— Dragöl? sade Orm och Toke.

— Vi gutar, sade Spof, äro de som seglat mest på Gårdarikes floder och nått längst bort. Vi känna flodleder ytterst i fjärran, bortom merernas dragställe, som ingen prövat med stora skepp utom vi. Och det är med dragölet vi taga oss fram där andra få vända. Det ölet skall vara av yppersta sort, så att det skänker styrka och stor uppmunt-
ran, och av det få männen dricka när de släpa skepp över dragställena. Men eljest på resan få de aldrig smaka det. Detta ha vi gutar tänkt ut; och därför brygges det bästa ölet hos oss, ty av det ölet kommer vår rikedom.

— Om jag inte har mycket fel för mig, sade Orm, så lär det ölet inte säljas billigt.

— Det är så mycket dyrare än annat öl som det är

bättre i godhet, och kanske något därtill, sade Spof. Men det är väl värt sitt pris, ty utan dess hjälp kan ingen taga sig fram i Gårdarrike.

— Hur mycket behövs för oss? frågade Orm.

— Låt mig se, sade Spof. Ett tjugofyra årors skepp, sextiosex män, och nedre vägen till Kiev. Där äro sju smärre drag, men de vålla ingen stor möda. Det är det långa draget fram till floden Dnjepr som är det svåra. Fem tunnor, av de största, må räcka.

— Sjöfarare i västerled färdas billigare, det är säkert, sade Orm.

Och sedan ölet inköpts, och sedan Spof fått hälften av sin lega, som han genast ville ha ut, var Orm ännu säkrare på denna sak. Han mumlade dystert, när han räknade upp silvret, att han inte torde nå fram till Kiev annat än som tiggare med stav i hand, med både skepp och vapen bortpantade till gutar på vägen.

— Men likväl synes du mig vara en god man, Spof, med både kunnighet och förstånd, sade han; och det kan vara att jag inte skall ångra att jag fått dig som styrman, fast du tar drygt till med din lega.

— Det är med mig som med dragölet, sade Spof stillsamt: jag är dyr, men jag gör skäl för mig.

De blevo liggande tre dagar i Vi, och Spof lät männen snickra stadiga vaggor åt öltunnorna, tills han fått allt som han ville ha det. Ölet tog stor plats och tyngde skeppet; men männen gjorde sig gärna omak för dess skull, sedan de i land lärt sig hur det smakade. Redan under första dagen drucko många upp vad silver de hade och lågo sedan ivrigt efter Orm för att få ut av sin lega. Men det förnams inte att någon hade framgång med detta. Några försökte då byta bort sina skinnröjor mot öl, andra sina hjälmar; och när gutarna inte voro med på sådant

byte, kom det till slagsmål, och för detta kommo lagmän ombord och krävde dryga böter. Orm och Olof Sommarfågel sutto en halv dag med dem, tills de fått ned böterna till hälften, och funno likväl summan stor nog. Därefter släppte de inga män i land utan att dessa först lämnat sina vapen ombord.

Sones söner voro välbärgade män och drucko flitigt i land men hade likväl svårt att skingra sina tankar. På andra dagen kommo de i flock till skeppet, tio stycken, och buro med sig den elfte, som levde med föga liv. De hade varnat honom, sade de; men likväl hade han smugit sig på en ung kvinna, som hackat i kålgården bakom en hydda, och fått omkull henne med goda ord och handkraft. Men en käring hade genast kommit ut och satt hackan i huvudet på honom. Och mot detta hade de ingenting kunnat göra.

Toke synade den slagne och sade att han inte hade långt kvar. Han dog under natten, och bröderna begrovo honom med omsorg och drucko för hans välgång under dödsfärden.

— Det var hans öde, sade de. Den gamle vet vad han säger i sådana ting.

Och fast de saknade den bortgångne och endast hade gott att säga om honom, märktes det att de alla kände sig lättare till sinnes. Ty nu, sade de till varandra, funnos endast tre kvar som skulle möta olycka, och därmed var en fjärdedel av deras bekymmer borta.

Nästa morgon lade skeppet ut, och de höllo norrut med Spof vid styråran. Orm sade att vad som skulle hända i fortsättningen kunde vara ovisst, men en sak ville han hoppas: att han skulle slippa att komma till en hamn till som var så dyr som gutarnas Vi.

Sjätte kapitlet

HUR DE RODDE TILL DNJEPR

De rundade Gotland och höllo österut förbi Ösyssla och in till floden Dyna. Uppför denna flod gick Miklagårdsvägens nedre farled, som mest användes av gutarna. Den övre leden, som var svearnas väg, gick längs Bålagårdssida och uppför voternas flod till Ladoga och därifrån över Novgorod till Dnjepr.

— Och vilken av dessa båda farleder som är drygast vet ingen, sade Spof. Själv kan jag inte säga det, fast jag farit dem båda. Ty med dem är det så, att mödorna motströms alltid komma den valda vägen att te sig värst, vilkendera man än valt. Men för oss är det nu en god sak att vi komma sent och slippa vårflödet.

Männen voro vid gott mod när de nått in i floden, fast de visste att det var lång möda som nu tog vid; och sedan de delats in på så sätt, att på tre dagars rodd kom för var man en dags vila, rodde de nu upp genom livers och semgallers nejder, där stundom små fiskebyar syntes vid stränderna, och därpå allt längre in i ett land som var tomt på människor, där intet fanns att se utom flodens fåra och tät skog som stod ändlös på båda sidor. Männen kände en ängslan för detta land. Stundom vid sina läger-

eldar, när de lagt i land för natten, hörde de bölandena ur fjärran, som inte kommo från djur som de kände till; och de mumlade sinsemellan att detta kanske vore Järnsko-gen, som de gamla brukade tala om och där Lokes avföda höll till.

En dag mötte de trenne skepp, som kommo utför floden i rad, tungt lastade och väl bemannade och med endast sex par åror ute på varje. Det var gutar på hemväg; männen voro magra och starkt brynta av sol och tittade nyfiket på Orms skepp. Några kände igen Spof och hälsade honom med rop, och det blev samtal från skepp till skepp när de långsamt gledo förbi varandra. De kommo från Stora Bulgariet vid Volga och hade varit nedåt floden till Salthavet och handlat med araber. De hade god frakt hem, sade de: vävnader, silverkärl, slavinnor, vin och peppar; och tre män på det mellersta skeppet lyfte upp en naken ung kvinna och höllo henne ut över skeppsbogen i armarna och håret, under det de ropade att hon vore till salu för tolv marker, vänner emellan. Kvinnan tjöt och sprattlade, ty hon var rädd att komma i vattnet, och Orms män drogo andan djupt vid synen; men när hon lyftes in igen, utan att någon gått med på budet, skrek hon ilskna ord och räckte ut tungan.

Gutarnas skeppshövdingar ville veta vem Orm var och vart han ämnade sig och vad varor han förde.

— Jag är ingen handelsman, sade Orm. Jag skall till Kiev för att hämta ett arv.

— Det må vara ett stort arv, om färden skall löna sig, sade gutarna klenroget. Men är det plundring du söker får du hålla dig till andra än oss, ty vi färdas alltid i tryggt följe.

Därmed voro skeppen förbi varandra och skildes åt.

— Den kvinnan var inte oäven, sade Toke tankfullt.

Med sådana bröst som hon hade såg hon inte ut att vara mer än tjugo år, fast det är svårt att döma på en som hänger som hon med armarna över huvudet. Men det skall vara gutar som begära tolv marker för en slavinna, även om hon är ung. Likväl trodde jag smått att du, Olof, skulle bjuda.

— Det kunde jag gjort, sade Olof Sommarfågel, om jag inte haft det så ställt som jag har. Det är endast en jag bryr mig om och det lär inte släppa så snart.

Men Orm stod och såg efter skeppen med mörk min.

— Det blir nog mitt öde att slåss med gutar till sist, sade han, fast jag är en fridsam man. Deras övermod är stort, och jag börjar bli trött på att alltid låta dem få sista ordet.

— På hemresan kan det bli något att tänka på, sade Toke, om annat slår fel för oss.

Men Spof sade att då finge Orm skaffa sig annan styrman, ty mot sina landsmän ville han inte vara med.

Ut på eftermiddagen samma dag hade de ännu ett möte. Det förnams skarpt knarr av åror, och runt närms-ta krök stack ett skepp fram och malkades hastigt. Det hade alla åror ute och roddes med all kraft. Vid åsynen av Orms skepp saktade det sin rodd; det var på tjugofyra par åror, liksom hans, och välfyllt av väpnade män.

Orm ropade genast till roddarna att ro starkt och stadigt; alla andra skulle göra sig redo; och Toke, som stod vid styråran ändrade kursen något för att kunna lägga ombord med främlingarna utan att bli rammad, om det skulle komma till strid.

— Vad folk äro ni? skreks det från det främmande skeppet.

— Skåningar och män från Småland, svarade Orm. Och ni?

— Östgötar.

Floden var bred här och strömmen ringa. Toke ropade nu till babords roddare att taga i och till styrbords att vila på årorna, och fick hastigt skeppet svängt runt, in mot östgötarna, tills båda skeppen gled ojämsides nedåt strömmen, så nära varandra att de knappt hade årorna fria.

— Där hade vi haft er om vi velat, sade Toke belåtet. Och det fast ni hade strömmen till hjälp. Sådant ha vi varit med om förr.

Östgöten såg deras villighet till strid, och hans röst blev lugnare.

— Ha ni mött gutar på floden? frågade han.

— Tre skepp i förmiddags, svarade Orm.

— Talades ni vid?

— I all vänlighet. De hade god frakt och frågade efter östgötar.

— Frågade de efter östgötar? Voro de rädda?

— De sade att de hade det ledsamt utan dem.

— Det är likt dem, sade östgöten. Tre skepp? Vad frakt ha ni?

— Vapen och män. Är det något du önskar?

— Då ha vi det lika ställt och ingenting att slåss om, sade den andre. Lyssna nu till mitt råd. Följ med och tag gutarna. Det blir vinst som lönar sig, och vi dela broderligt.

— Vad har du otalt med dem? frågade Spof.

— De ha rikedom och jag har ingen. Är det inte nog? Lyckan har varit oss emot på hemfärden. Vi kommo rika från Volga, men mererna lågo i försåt vid sitt dragställe. Där miste vi vårt ena skepp och det mesta godset. Och som stackare vilja vi inte komma hem. Följ nu med, om ni äro de män ni se ut till. Gutarna äro värda besväret.

Hemma hos sig ha de börjat sko sina hästar med silver-skor, sägs det.

— Vi ha ärende åt andra hållet, sade Orm, och det är ärende som brådskar. Men gutarna bli nog glada när de få se er. Tre skepp mot ett må vara vad de önska mest.

— Det får bli som det kan, sade den andre mörkt. Men det är som jag alltid hört sägas, att skåningarna äro gris-ka trindbukar som endast tänka på sig själva och aldrig göra andra en väntjänst.

— Det är sant att vi sällan tänka på östgötar utom när det behövs, sade Orm. Och nu ha vi tappat nog väg för din skull. Farväl!

Orms skepp hölls något bakom det andra, och nu vände Toke och lade det motströms på nytt. Men medan detta skedde, blev vreden alltför stor hos östgötarnas hövding, och plötsligt slungade han sitt spjut mot Orm.

— Här har du något att tänka på! ropade han när spjutet flög.

Tätt bredvid Orm stod Olof Sommarfågel; och nu gjorde denne något som män ofta hört berättas om men sällan fingo se göras. När spjutet kom tog han ett steg framåt, grep det i flykten, strax bakom skoningens, vände det i handen och sände det tillbaka med sådan snabbhet att knappt någon hann se vad som skedde. Östgöten var inte beredd på så snabbt svar, och spjutet tog honom vid axeln så att han vacklade och satte sig.

— Det var en hälsning från Finnveden, ropade Olof.

— Så går det till, skreko Olofs män och nickade åt alla håll och skeno av glädje över sin hövdings bedrift. Och alla på skeppet gladdes med dem, fast de voro säkra på att de nu skulle ha östgötarna över sig. Men dessa tycktes ha blivit modstulna och fortsatte nedåt floden och sågos ej mera till.

— Maken till kast har jag aldrig sett, sade Orm, och det skall du ha tack för.

— Jag är lika vapenskicklig som de flesta, sade Toke, men det kastet skulle jag ej kunna göra efter. Och det skall du veta, Olof Styrsson, att det skall mycket till innan du får höra Toke Grågulleson säga så.

— Det är en gåva, sade Olof, men det kan vara att den är sällsynt. Jag lärde mig detta som yngling, utan stort besvär, men jag har aldrig kunnat lära bort det.

Den kvällen blev det mycket talat om detta i deras nattläger på flodstranden, och om hur det skulle bli när östgötarna nådde gutarna.

— De kunna inte ge sig på tre goda skepp med ett, hur ilska de än må vara, sade Toke. Men de komma att följa gutarna ut ur floden och hoppas på hårt väder på sjön. Om då gutarna drivas åtskils, kunna de komma åt dem bättre. Men gutarna komma nog att ge dem en hel del att göra.

— Östgötar äro farligt folk, sade Orm. Vi hade sådana med på Thorkel Höges färd till England. De äro goda stridsmän, och själva hålla de sig för att vara de bästa bland alla. Därför ha de svårt att samsas med annat folk, och därom vinnlägga de sig föga. De äro glada när de äro druckna, men eljest trivas de illa med skämt. Men värst bli de när de tro att någon skrattar åt dem i smyg; då vilja de hellre ränna rakt mot spjutuddar. Därför skall här hållas god vakt i natt, ty det kan hända att de ångra sig och komma tillbaka.

Men ingenting mera blev av; och styrkta av dessa möten med stamfränder rodde männen allt längre in i det ändlösa landet.

De kommo till ett ställe där vattnet forsade kring stora stenar. Där lades skeppet i land och tömdes, varpå det

släpades längs ett jämnat spår upp kring forsen och åter sattes ut. När allt godset forslats samma väg och åter stuvats in, frågade männen med tillförsikt om det inte nu vore tid för det goda dragölet. Men Spof sade att endast nybörjare kunde tänka så.

— Detta är inte ett dragställe, sade han; detta är ett lyft. Det är endast vid dragställen som ölet vankas.

Flera gånger kommo de till liknande ställen, och till andra som voro svårare. Men Spof sade alltjämt detsamma, och de började undra hur ett dragställe mände se ut.

Varje kväll, sedan de landat för natten, fiskade de i floden och fingo alltid riklig fångst. Därför ledde de ingen nöd, fast den mesta födan ombord nu var uppäten. Men de sutto likväl dystra vid eldarna, där fisken stektes, och kände längtan efter färskt kött och voro överens om att mycken fisk gör människan tungsint. De började nu också bli mätta på det tunga roendet, men Spof tröstade dem med att de snart skulle få se på annat.

— Ty det tunga roendet har ännu inte börjat, sade han.

Sones söner trivdes sämst med fiskätandet och gingo varje kväll på jakt. De hade spjut och bågar med sig och voro flinka att spåra upp djurstigar och vattningsställen. Men fast de voro ihärdiga och alltid kommo sent tillbaka till lägret, dröjde det innan de fingo något. Till sist lyckades de med en älg, som de drivit in i en klyfta. Den gången återvände de inte till lägret förrän i gryningen. De hade gjort upp eld i skogen och ätit sig mätta; och det kött de buro med sig till lägret voro de snåla att dela med sig av.

Efter detta blev det bättre fart på jagandet. Ulf Glade och Svarthöfde slöto sig till Sones söner, och andra med dem; och Orm förargade sig över att han inte tagit med

ett par av de stora hundarna, som nu kunde varit till god nytta.

En kväll kom Svarthöfde andfådd tillbaka till lägret och ropade efter män och rep. Det fanns nu kött åt alla, sade han, och varje man i lägret kom genast på fötter. De hade drivit ned fem stora djur i ett kärr och dödat dem där, och det behövdes många män för att draga upp dem. Alla skyndade glada till hjälp, och snart låg det sköna bytet på det torra. Djuren sågo mest ut som stora skäggiga oxar, och sådana oxar hade Orm aldrig sett. Men ett par av Tokes män sade att detta var vildoxar, sådana som ännu funnos vid sjön Åsnen i Varend och höllos heliga där.

— I morgon taga vi fridag och hålla gille, sade Orm.

Det blev ett gille som alla trivdes med; och vildoxarna, som blevo prisade såsom makalösa i sin must och godhet, fingo sällskap med vad som fanns kvar av ölet från åmynningen.

— Det gör ingenting, sade Orm, ty det hade redan börjat surna.

— När vi komma till polotjanernas stad finns mjöd att få där, sade Spof. Men låt ingen locka dig att röra dragölet.

När de hämtat sig från detta mål och fortsatte färden, hade de sådan tur att de en hel dag kunde bruka seglet. De kommo nu till trakter där spår av människor började synas.

— Här börja polotjanerna, sade Spof. Men vi få inte se några förrän vi nå deras stad. De som bo här i vildmarken komma ej till floden när skepp varslats, ty de äro rädda att bli tagna till roddare och sålda i främmande land.

Spof berättade också att dessa polotjaner inte hade and-

ra gudar än snokar, som bodde hos dem i deras hyddor; men Orm såg på Spof och sade att han varit till sjös förr och trodde så mycket han ville av detta.

De kommo till polotjanernas stad, som kallades Polotsk och var ansenlig med vallar och pålverk. Många män gingo nakna där, men inga kvinnor; ty för en tid sedan hade skatten krävts, och det var ett påbud av stadens hövding att ingen man finge bära kläder förrän han betalt vad han var storfursten skyldig. Några av dessa sågo misslyntare ut än de andra; de hade betalt, sade de, men måste ändå gå nakna, emedan de inga kläder hade kvar sedan skatten gäldats. För att bättra sin ställning innan kylan kom bjödo de ut sina hustrur för en tröja och sina döttrar för ett par skor, och de hade god handel med Orms män.

Hövdingen i denna stad var av sveasläkt och hette Faste; han tog vänligt emot dem och ville höra nyheter. Han var till åren och hade tjänat storfursten i lång tid. Han hade polotjanska kvinnor i sitt hus och många barn, och när han började bli drucken talade han lättare deras språk än sitt eget. Av honom fick Orm köpa mjöd och fläsk-sidor och vad annat han behövde.

När de skulle fara vidare, kom Faste och bad Orm att han måtte taga med sig hans skrivare, som skulle till Kiev med en korg huvuden. Storfursten ville se att hans stads-hövdingar höllo sig nitiska, och särskilt tyckte han om att de sände honom huvudena av svåra illgärningsmän. Men det hade inte funnits säkert bud till Kiev på sista tiden, och nu ville han ogärna försumma detta tillfälle. Skrivaren var en ung man från Kiev; han hade med sig ett fårskinn, där huvudenas ägare stodo upptecknade jämte de ogärningar de begått.

Efter all Fastes vänlighet tyckte Orm sig inte kunna säga nej till detta, churu han var ovillig. Huvuden väckte

mörka tankar hos honom, ty han hade haft att göra med sådana förr; och det kom också för honom att hans eget en gång sålts till kung Sven, fast den handeln aldrig blivit färdig. Han höll därför denna korg för att vara ett olycks-ting, och alla tyckte detsamma. Det märktes också i sommarvärmen att huvudena började bli gamla, och innan de kommit långt började männen knota över den svåra stan-ken. Skrivaren satt vid sin korg och såg inte ut att känna något; men han förstod nordmäns tal, och det var han själv som föreslog att korgen skulle fästas i ett rep och få släpa i vattnet. Detta vann stort gillande och korgen bands stadigt och hävdes överbord. De hade nu åter seglet uppe och gjorde god fart, och fram på dagen ropade Svarthöfde att korgen slitit sig och var borta.

— Vad du nu har att göra, skrivare, är att hoppa i vattnet och leta upp dina skatter, sade Toke; eljest lär det gå dig illa vart du vänder dig.

Skrivaren blev förtretad över missödet, men ingen stor oro märktes hos honom. Fårskinnet, sade han, var det viktigaste. Så länge han hade det, gjorde det andra ej så mycket. Det var endast nio huvuden; och han trodde att han skulle kunna låna sig fram hos vänner bland ämbetsmännen i Kiev. De brukade alltid ha gott om missdådare som skulle straffas.

— Den ene hjälper den andre för Guds barmhärtighets skull, sade han; och alla huvuden äro lika.

— Jag hör att ni äro kristna här i landet, sade Orm.

— I Kiev äro vi det, sade skrivaren; ty storfursten har så befallt, och det är bäst att vara honom till lags.

De nådde ett ställe där två floder löpte samman. Den högra, som hette Ulla, var deras väg, och det var nu som det svåra roendet tog vid. Ty här blev strömmen stridare och floden snart trängre, och det var ofta de fingo släpa

skeppet runt ofarbara ställen. Det blev nu ett långt och hårt slit, som kändes även för de starkaste, så att männen med saknad tänkte på de goda dagar de haft på Dyna. Till sist nådde de en plats där Spof lade i land, fast det var tidigt på dagen. Här, sade han, hade de dragstället.

På denna plats låg virke kringslängt, som lämnats kvar av färdemän från motsatt håll; det var plankbitar och rullar och en sorts grova medar. En del dugde, och annat fingo männen yxa till av fällda träd. Skeppet drogs upp, och med mycket snickrande blevo medar fastsatta fram och bak på båda sidor om kölen. Medan detta höll på, sågos några män komma fram ur skogen ett stycke längre bort och bli stående tveksamma. Spof blev glad när han såg dem; han vinkade åt dem och höll upp en kanna och ropade vad han kunde på deras språk; det var endast två ord: oxar och silver. Männen kommo närmare och bjödos att dricka; och Fastes skrivare blev nu till nytta, ty han kunde tala med dem.

De hade oxar att leja ut, men endast tio, fast Spof helst velat ha flera. Dessa oxar hade de på bete långt inne i skogarna, där rövare och skatteindrivare inte kunde hitta dem, och på tredje dagen skulle de vara tillbaka med dem. Det var inte mycket de begärde i lega, och hellre än silver ville de ha segelduk, emedan deras kvinnor tyckte om den randiga väven; men om någon ox dog, ville de ha god ersättning för den. Örm fann deras krav rimliga, och det var mer än vad hittills hänt honom på denna resa.

Nu hjälptes alla flitigt åt med snickrandet, och en bred kärra gjordes, med starka trissor av ek till hjul. På denna lastades dragölet och gjordes säkert fast, och även det mesta av övrigt gods från skeppet.

Männen med oxarna kommo som de sagt; och när allt

var färdigt, spändes tvenne oxar för kärran och de övriga för skeppet.

— Om vi haft sex oxar till, sade Spof, hade allt varit väl; nu få vi hjälpa till med dragandet. Men vi må vara tacksamma för vad vi fått, ty utan oxars hjälp är detta värre än allt annat som män få pröva.

När draget började, gingo några män främst och lyfte undan fallna träd och jämnade spåret. Därpå kom kärran. Dess oxar leddes med varsamhet; och när det började ryka ur hjulen, smordes axlarna med fläsk och tjära. Därpå kom skeppet, med många män vid repen bredvid oxarna. När spåret gick nedåt, eller över gräsmark och mossor, orkade oxarna själva med sitt lass; men när det gick uppåt, fingo männen draga vad de kunde, och på svåra ställen måste rullar läggas under medarna. Oxförarna talade hela tiden med sina djur, och stundom sjöngo de för dem, så att de drogo villigt; men när Orms män talade med dem, såsom de voro vana att tala med oxar hemma, gjorde detta ingen nytta, emedan dessa oxar inte förstodo vad de sade. Häröver förundrade sig männen mycket; detta visade, sade de, att oxar voro långt klokare djur än vad de hittills trott; ty här var det ju med dem liksom med människor, som heller inte förstodo främlingars tal.

Männen blevo trötta av hettan och slitet och av det myckna springandet med rullarna; men de höllo oförtrutet på, ty det var en stor tröst för dem att se kärran med dragölet framför sig, och de gjorde vad de kunde för att hålla följe med den. Så snart de lägrat sig på kvällen, ropade alla efter dragölet; men Spof sade att denna första dag hade varit lätt, och att Fastes mjöd ännu kunde vara gott nog. De drucko morrande och somnade snart, och nästa dag blev svårare. Fram på eftermiddagen började många av dem mattas; men Orm och Toke uppmuntrade

dem och togo stundom själva i så att det märktes; och när de nått kvällen denna andra dag, sade Spof äntligen att stunden för dragöl nu hade kommit. En tunna slogs upp, och rättvist mål mättes ut åt alla; och fast alla smakat denna sorts öl när de lågo i gutarnas Vi, voro de ense om att de ej fullt förstått dess godhet förrän nu och att detta var god lön för vedermödorna. Orm befallde att även oxförarna skulle ha sitt mått; de drucko med glädje och blevo genast rusiga och sjöngo mycket, ty de voro endast vana vid tunt mjöd.

På tredje dagen nådde de snart fram till en sjö; den låg lång och smal mellan åsryggar, och här fingo de sin möda lättad. Kärran och oxarna fingo gå landvägen, men skeppet sköts ut i vattnet, med medarna kvarsittande, och för mild vind seglade de längs sjön och lägrade sig vid dess andra ända. Ej långt från lägerplatsen låg en by, uppe över sluttningen mot sjön, med yppiga betesmarker nedanfö; här sågo de fet boskap drivas in från betet, fast det ännu var en god stund kvar till kvällen. Byn såg ut att vara stor; och den var skyddad av en förskansning som såg märklig ut, ty bitvis var det en hög vall av sten och jord, men däremellan syntes på flera ställen ett pålverk av grova stockar, som såg ut att vara lätt att komma över.

Männen voro vid gott lynne, ty detta var den bästa dag de haft på länge, och vid åsynen av boskapen fingo de åter en längtan efter färskt kött. Varken Orm eller Olof ville lämna silver till köp, ty de funno detta onödigt efter alla utgifter de haft; men många av männen, som inte kunde styra sig, beslöto att likväl hämta vad de önskade i byn. Fastes skrivare sade att de som bodde i dessa trakter voro vilda människor av dregovitjernas stam, som ännu inte voro skattlagda; med dem, sade han, kunde man göra som man ville. Spof sade att förra gången han

kom här, för sju år sedan, hade denna by hållit på att byggas; men ingen boskap hade då syntts till, och byggarna hade fått vara i fred. Orm sade till männen att de inte fingo döda människor i byn i onödan och inte taga mer än som behövdes av boskapen; och därmed gåvo dessa sig i väg. Sones söner voro ivrigast, ty sedan de rodde in i floden Ulla hade ingen jakt blivit av för de hårda mödornas skull.

De som gått landvägen kommo snart därefter till lägret; och när oxförarna fingo höra av skrivaren att män gått till byn för att hämta boskap där, föllo de till marken av skratt. Orm och alla de andra undrade vad de hade roligt åt, och skrivaren röt fåfängt åt dem för att få veta det. De svarade endast att alla snart skulle få se, och därmed började de skratta på nytt.

Nu hördes vilda tjut uppe från byn, och nedför slutningen syntes hela flocken av boskapshämtare komma springande det värsta de förmådde. De fåktade med armarna och tjöto, fast ingenting syntes till utom de själva, och ett par föllo omkull och vältrade sig på marken och blevo liggande. Men de andra nådde ned till sjön och hopade i vattnet.

Alla i lägret stirrade häpna på detta.

— Är det djävlar eller spöken de springa för? sade Orm.

— Det må vara bin, sade Toke.

Det var tydligt att han hade rätt, och alla började nu skratta lika mycket som oxförarna, som vetat det från början.

De jagade fingo sitta kvar i sjön en god stund, med endast näsan över vattnet, innan bina tröttnade och flögo hem igen. De kommo tillbaka till lägret missmodiga och med igensvullna ansikten; de sutto fåmälda och tyckte

att de mistat mycket i anseende genom att fly för bin. Men värst var att tre män lågo döda på sluttningen där de fallit omkull; det var två av Olof Sommarfågels män och en av Sones söner. Det blev sorg över detta, ty det var goda män som mistats, och Orm befallde att dragöl skulle drickas denna kväll för de dödas skull och för att de stungna bättre skulle krya på sig.

Oxförarna berättade nu om dregovitjerna, och skrivaren översatte vad de sade.

Dessa dregovitjer, sade de, voro listigare än andra människor och hade hittat på ett sätt att få vara i fred i sina byar. De hade många bisvärmar som bodde i stockarna i förskansningen, och så fort någon främling grep i dessa stockar eller försökte klättra över, kommo de ut och stungo. Men det var tur att männen nu kommit till byn på dagen; på natten hade det gått dem värre. Bina kunde nämligen endast vakta byn på dagen, ty på natten sovo de; därför hade de kloka dregovitjerna även björnar, som de fångade som ungar och undervisade och behandlade väl; och om rövare kommo på natten, släpptes björnarna lösa och revo ihjäl rövarna och återvände sedan till sina herrar för att få honungskakor i belöning. Och därför vågade sig ingen fram till dregovitjernas byar, inte ens de grymma män som drevo in skatt åt storfursten.

Nästa dag blevo de kvar på detta ställe och begrovo de döda. Några av männen ville att man skulle kasta eld i byn för att hämnas; men Orm förbjöd detta strängt, emedan ingen människa burit hand på de döda, som endast hade sig själva att skylla. Det var dock bekymmersamt med dem som blivit värst stungna, ty de voro svårt sjuka; men oxförarna gingo upp mot byn och blevo stående på avstånd och ropade till folket där, och efter en stund kommo de tillbaka och hade med sig tre gamla kvinnor. Dessa

sågo på de stungna och satte på dem en salva, som bestod av ormfett, kvinnomjolk och honung samt saften av he-lande örter, och därav kände sig de sjuka snart bättre. Orm gav kvinnorna öl och silver; de drucko ivrigt och voro noga med att inte lämna en droppe kvar, och de tackade honom ödmjukt för silvret. Skrivaren talade med dem; de tittade allvarligt på honom och nego och gingo tillbaka till sin by.

Efter en stund kommo några män från byn; de hade med sig tre svin och två unga oxar. Skrivaren gick fram mot dem, men de sköto honom åt sidan och ställde sig framför Orm och Olof Sommarfågel och började ivrigt tala. Skrivaren stod bredvid och hörde på, och plötsligt gav han till ett rop och sprang till skogs. Ingen kunde förstå dem utom oxförarna, och dessa kände inte många ord av nordmäns språk; men av åtbörderna blev det klart att dregovitjerna ville skänka Orm svinen och oxarna, mot att han skänkte dem skrivaren. Honom ville de släppa till sina björnar, emedan de tyckte illa om storfurstens män. Orm kunde inte vara dem till lags i detta, men han lät även dem få öl och betalte dem för djuren, så att de skildes åt i stor vänskap. Längre fram på dagen kommo andra gamla kvinnor med stora ostar, som de bytte bort mot var sitt mått av det goda ölet. Männen, som nu höllo på med att steka kött, tyckte att allt artade sig bättre än de kunnat vänta. Det var endast skada, sade de, att det var käringar som kommo i stället för unga kvinnor. Men dem släppte dregovitjerna inte ut ur byn.

Skrivaren kom tillbaka ur sitt gömsle fram mot kväl-len, när stekoset lockade honom. Han var ivrig att komma bort från dessa vilda människor. Storfursten skulle få höra hur de buro sig åt, sade han.

De drogo vidare och kommo till ännu en sjö, som var

större än den första; och på sjunde dagen av draget nådde de fram till en flod som Spof kallade Bäverfloden och oxförarna Berezina. Det blev stor glädje bland alla när de sågo denna flod; och här dracks det sista dragölet, ty nu voro resans mödor slut.

— Och nu ha vi intet öl till hjälp vid hemfärden, sade Orm.

— Det är sant, sade Spof, men det är endast på utresan det är av nöden. Ty det är med människor som med hästar: när det bär hemåt draga de villigt utan att eggelse behövs.

Oxförarna blevo nu betalda och fingo mera än de begärt; ty det var så med Orm, att han visserligen ofta kunde känna snålhet mot handelsmän, som för honom mest tedde sig såsom rövares likar eller värre, men aldrig mot män som tjänat honom väl. Dessutom började han nu tycka att han kommit bulgarguldet närmare. Oxförarna voro tacksamma mot honom; och innan de drogo till sitt, gingo de med Spof och Toke till en by, där de talade med goda män som voro villiga att leja ut oxar till hemfärden. Orm lät sina män göra ett gömställe, där det virke lades ned som kunde användas då. Men tre omgångar medar hade de slitit ut under sin färd över land. Kärran tog Orm med, ty den kunde bli till nytta vid forsarna.

De färdades nedåt floden, förbi fiskares hyddor och bävrars byggen, och gladdes åt att resan nu gick lätt. Floden låg blank och svart mellan yppiga lövträd, och männen tyckte att fisken i denna flod smakade hälsosammare än den de fångat i Dyna. Det behöfves nu endast få män vid årorna; de andra sutto i ro och mak och berättade historier för varandra och undrade om hela denna resa skulle gå för sig utan strid.

Floden vidgade sig mer och mer, och de nådde ned till

Dnjepr. Orm och Toke voro ense om att inte ens de största floder i Andalusien kunde mäta sig med denna; och Olof Sommarfågel sade att av alla floder var endast Donau större. Men Spof trodde att Volga var den största av alla, och han hade mycket att berätta om de resor han varit med om där.

De mötte fyra skepp, som strävade tungt uppför floden, och talade med dem. Det var handelsmän från Birka som voro på väg hem från Krim. De voro trötta och sade att handeln varit god men hemfärden dålig. De hade varit i strid nere vid forsarna och förlorat många män; ty patzinakerna hade kommit västerut och förde krig mot alla och försökte hålla floden spärrad. Ingen borde färdas längre söderut än till Kiev, sade de, förrän patzinakerna brutit upp från floden och åter dragit till östliga betesmarker.

Dessa nyheter gävo Orm mycket att grubbla på, och sedan de skilts från handelsmännen satt han tyst i tankar.

Sjunde kapitlet

OM DET SOM HÄNDE VID FORSARNA

Den kvällen landade de för natten nära invid en by där det fanns både får och mjöd att köpa. Sedan de ätit, satt Orm i rådslag med Olof och Toke om de nyheter de fått höra, och om hur allt skulle bäst bedrivas nu när de började nalkas sin resas mål. De gingo ut på det tomma skeppet, för att kunna tala ostört utan lyssnare; där sutto de samman i kvällsstillheten, medan sländor lekte över vattenytan och floden sakta kluckade runt skeppet.

Orm tyckte att hans bekymmer voro många.

— Nu ha vi det så ställt, sade han, att kloka planer måste läggas om vi skola få detta till ett lyckligt slut. Ingen vet någonting om skatten utom ni och jag, och dessutom de båda pojkarna som förstå att hålla tyst; men eljest ingen. Allt vad männen fått veta är att vi fara till Kiev för att hämta ett arv, och inte ens till Spof har jag sagt mera än så. Men nu måste vi snart säga dem alla att det är till forsarna vi ämna oss och att arvet ligger gömt där. Men om vi säga dem detta, så får också hela Kiev veta det en kort stund efter det vi kommit dit; ty män som dricka i en god hamn hålla inte tyst med en sådan

sak längre än till tredje kannan, inte ens om döden satts som straff för den lösmynte. Och blir vårt ärende känt för storfursten och hans män, då ha vi olyckan över oss; ty då blir det många som vilja dela silver och guld med oss, eller helst dräpa oss alla och behålla det för egen del. Och till allt detta ha vi nu också dessa patzinaker som lura vid forsarna.

Olof och Toke höllo med om att här fanns mycket att tänka på. Toke ville veta hur långt det var från Kiev till forsarna, och om det fanns föda att få på vägen dit.

— Från Kiev till forsarna är det nio goda dagsresor, sade Olof; men därom kan Spof säga säkrare besked än jag. Den gång jag färdades där, bytte vi oss till föda av herdar vid stranden och togo också mycket i en rik by hos severjanerna. Men det kan vara annorlunda nu, om ofred råder.

— Det vore oklokt att komma till Kiev med männen ovetande om vad vårt sanna ärende är, sade Toke. Ty där må finnas mycket som lockar, och många skulle kanske vägra att följa oss längre, när vi aldrig nämnt annat än Kiev som vår resas mål.

— Det värsta är att storfursten genast skulle värva många av våra män, och helst oss alla, sade Olof. Jag har tjänat storfurst Vladimir och vet hur det är i Kiev. God sold har han alltid betalt, och har han nu ofred betalar han nog bättre än vanligt. Det är så med honom, att han aldrig kan få nog av nordmän i sin hird; dem håller han för de bästa, såsom riktigt är, och älskar dem högt, allsedan han blev hjälpt till sin furstestol av svear i sina unga dagar. Och av sveasläkt är han ju själv från början. Han har många sätt att locka nordmän att bli kvar i Kiev, även om de inte genast låta locka sig av hans guld.

Orm nickade och satt tankfull och såg ned i vattnet.

— Det är mycket som talar mot att vi gästa storfurstent Vladimir, sade han. Likväl är hans rykte så stort och hans vishet så frejdad att det är harmligt att fara förbi hans stad utan att få se honom. Det kan vara att han är själve kung Haralds like. Det säges att han nu på sin ålders dagar hålles för att vara helig, ehuru det länge tagit emot för honom att nå därhän. Men vi måste främst tänka på det som är av störst vikt. Vi ha ett ärende, och det är att hämta skatten. Och när vi funnit den, ha vi ett ärende till, och det är att fort få den välbehållen hem. Och nu tror jag att vi alla tycka detsamma, att det är klokast att fara raka vägen till forsarna.

— Så är det, sade Toke. Men likväl vore det kanske gott att också höra Spofs råd. Han är den vägkunnigaste av oss, och kanske han också vet mera än vi om dessa patzinaker.

De andra nickade, och Spof blev tillkallad. Orm berättade nu för honom om skatten.

— Om detta sade jag dig ingenting först, sade han, ty då kände jag dig ännu ej. Men nu vet jag att du är en god man i allt.

— Då är detta en längre resa än jag vetat av, sade Spof, och även en farligare. Den lega jag begärde fann du vara dyr, men om jag vetat att vi skulle till forsarna hade den blivit dyrare.

— Du skall inte bli lurad på lega, sade Orm. För denna färd till forsarna må du lägga till vad du själv finner skäligt. Och det säger jag dig nu, med både Toke Grågulleson och Olof Styrsson såsom vittnen, att du inte skall bli utan din lott av skatten, om allt går väl med den. Och det skall bli full styrmanslott.

— Då är jag nöjd, sade Spof. Vi gutar trivas bäst när vi veta hur vi ha det med vårt eget.

Även Spofs råd, sedan han noga tänkt sig för, blev att de skulle fara raka vägen till forsarna.

— Med födan har det ingen fara, sade han. Den är billig längre nedåt; jag har varit med om att få fem feta svin för en bredyxa, och en påse bovete därtill. Vi ha nu rika byar framför oss, ned till Kiev och längre, och där kunna vi få så att det räcker till forsarna och åter. Och bäst vore om du kunde köpa vad vi behöva, såsom du hittills gjort, ifall ditt silver räcker; ty det är oklokt att taga för sig med våld på nedfärd. Det kan lätt komma surt efter när man skall samma väg tillbaka.

Orm svarade att han ännu hade något litet silver att skramla med, fast det mesta redan gått åt.

— Det svåraste är med patzinakerna, sade Spof vidare. Det kan vara att vi bli tvungna att köpa oss fri väg av dem. Men det kan också hända att de alls inte vilja släppa oss fram. Det vore väl om du kunde säga mig på vilken strand skatten finns och hur långt nere bland forsarna.

— Det är på östra sidan, sade Orm, och mellan andra och tredje forsen, från söder räknat. Men själva stället skall ingen veta utom jag själv, förrän vi äro framme där den ligger.

— Då är det en god bit väg för oss från dragets början, sade Spof. Det bleve bäst om vi kunde nå dit nattetid. Men det hade varit väl om vi haft med någon som förstått patzinakernas språk, ifall det blir så att vi komma till tals med dem i vänlighet. Men detta kan nu inte hjälpas.

— För detta finns det råd, sade Toke. Vi taga Fastes skrivare med till forsarna. Tids nog kommer han till Kiev på återvägen. Om vi komma till tals med dessa patzinaker, finns det väl alltid någon bland dem som förstår hans språk, även om han inte förstår deras.

Därmed var denna rådplägning slut. Nästa morgon, innan de foro vidare, talade Orm till männen. Han sade dem att de skulle längre ned åt floden än till Kiev: till ett ställe där arvet efter hans broder låg gömt.

— Det kan komma till strid där, sade han; och om ni då visa er som raska män, så att arvet kommer i min hand, kan något komma på er lott att dela, förutom den goda lega ni redan lovats.

Männen hade inte mycket att säga om detta. Endast Sones söner hördes mumla sinsemellan att där skulle tvenne av dem dö, och att de hellre skulle velat ha öl, i stället för det söta drickat i detta land, för att kunna slåss med sin fulla styrka.

De voro i land på flera ställen nedåt floden, i poljanernas byar, där rikedom rådde. Där köpte Orm mat och dryck, så att de voro lika väl försedda som när de seglat hemifrån. Och sent en kväll, när dimma låg över floden, rodde de förbi Kiev och kunde inte se mycket av staden.

Fastes skrivare blev orolig över att de inte lade i land här.

— Jag har viktigt ärende till storfursten, såsom ni alla veta, sade han.

— Det har blivit bestämt att du skall följa med till forsarna, sade Orm. Du är skicklig att tala med alla människor och kan bli oss till nytta där. Här blir du satt i land när vi komma tillbaka.

Skrivaren visade nu stor ängslan; men sedan han fått Orm att svärja en ed, vid den Heliga Treenigheten och Sankt Cyrillus, att inte sälja honom till patzinakerna och inte tvinga honom att ro, blev han åter lugn och sade att storfursten finge ge sig till tåls.

Snart började nu byarna längs stranden bli färre och upphörde till sist; och gräslandet tog vid, där patzinaker-

na rådde. Från skeppet syntes stundom hjordar av får och hästar vid vattningsställen, vaktade av herdar till häst med höga skinnmössor och långa spjut. Spof fann det vara en god sak att de endast sågo hjordar på vänstra stranden och aldrig på den högra. Detta kom sig av att det var högt vatten i floden, sade han; då kunde patzinakerna inte taga sina hjordar över till högra stranden, emedan de skulle mista många djur vid vadställena. Nu lades skeppet alltid i land på den trygga stranden, men god vakt mot överfall sattes likväl ut vid varje läger.

När de hade tre dagar kvar till forsarna blevo de allt mera varsamma och rodde endast nattetid; på dagen höllo de skeppet gömt bland hög vass i vikar på högra stranden. Sista dagen lågo de gömda inom hörhåll för vattnens brus, och när mörkret fallit rodde de över till vänstra stranden, där dragspåret hade sin början.

Toke med tjugo av männen hade lottats att bli kvar på skeppet; de skulle ro ut i floden och bli liggande där för ankar under natten, tills de hörde kända röster ropa dem från land. Toke var ovillig att bli sittande på skeppet, men fick foga sig när lotten gått honom emot. Orm ville helst lämna Svarthöfde kvar hos honom, men där kunde han ej få sin vilja igenom.

Orm och Olof Sommarfågel med de övriga av flocken gingo nu upp längs dragspåret, med Spof såsom vägvisare; alla männen voro väpnade med svärd och bågar. Spof hade flera gånger kommit denna väg, och det var bortom den sjätte forsen de skulle, sade han, när man kom från norr. Detta skulle bli tre timmars rask vandring, så att de skulle få det knappt med att vara tillbaka före gryningen, ifall det toge tid att få upp skatten. De hade med sig kärnan från förra dragstället, för att forsla skatten på den, och även skrivaren, ehuru han inte tyckte mycket om

detta. De började sin vandring i en månlös natt; men månen skulle snart komma upp, och i all sin oro var Orm glad för detta, ty han var rädd att eljest inte kunna skönja märkena där skatten skulle ligga.

Men när månen kom upp, bragte den dem genast bekymmer; ty det första den lyste på var en ryttare i toppmössa och lång rock, som höll stilla på en kulle snett framför dem. De hejdade sig genast vid denna syn och blevo stående tysta. Det var ännu mörkt i sänkan där de stodo; men ryttaren såg ut att spana åt deras håll, som om fotsteg eller gnissel från kärran varskott honom.

En av Sones söner rörde vid Orm med sin båge.

— Det är långt håll, mumlade han, och månsken är svekfullt att skjuta i; men vi tro oss kunna märka honom så att han blir där, om du så önskar.

Orm tvekade ett ögonblick; därpå mumlade han till svar, att fiendskap inte skulle börjas från hans sida.

Ryttaren på kullen gav till en vissling, som lät som en vipas skrik, och ännu en ryttare blev synlig och höll bredvid honom. Den förste ryttaren höll ut sin arm och sade något; därpå sutto de stilla båda; därpå vände de plötsligt sina hästar och redo därifrån och försvunno.

— Detta må ha varit patzinaker, sade Orm; och nu ha vi det illa ställt, ty det är säkert att de sågo oss.

— Här äro vi nu strax vid den femte forsen, sade Olof. Det vore harmligt att vända när vi nått så långt.

— Strid med ryttare är inte mycket att stå efter, om de komma med övermakt, sade Orm.

— Kanske vi få vara i fred till gryningen, sade Spof, ty detta månsken är lika dåligt för dem som för oss.

— Vi skola fortsätta, sade Orm.

De skyndade sig det bästa de kunde, och när de nått nedom den sjätte forsen, började Orm se sig om.

— De som ha skarpast ögon må nu hjälpa mig, sade han. Det skall finnas en klippa i floden, med tre rosenbuskar, fast de blomma nog inte vid denna årstid.

— Där ser jag en klippa med buskar, sade Svarthöfde; men om det är rosenbuskar kan ingen veta.

De gingo ned till vattnet och hittade ännu tre klippor i floden, men de sågo alla ut att vara kala. Och nu fann Orm rämnan där berghällen brustit och där vatten rann fram, alldeles så som Are hade sagt.

— Om vi nu kunna finna en kulle som kallas patzinkernas huvudskalleplats, så äro vi inte långt från det vi leta efter, sade han.

Det tog inte lång tid att finna, ty Spof pekade ut en hög kulle ett stycke inåt land.

— De ha begravt en hövding här, sade han; så har jag hört sägas. Och åt honom bruka de sätta upp huvudskallar på stänger, när de varit i strid här vid forsarna.

— Låt oss då skynda, sade Orm, så att inte också våra bli hängande där.

Han gick nu fram längs rämnan, tills han kom till den plats som låg rakt emellan klippan med buskarna och huvudskalleplatsen.

— Här skulle det vara, sade han, och nu skola vi snart veta om vi gjort denna resa förgäves.

Alla voro nu i stor iver, och med ett spjut mättes vattnets djup i rämnan.

— Det behövs högvuxet folk till detta fiske, sade Orm. Men jag kan känna staplade stenar här inne mot klippväggen och det är som det skall vara.

Två bröder i Olofs följe vid namn Långe Staf och Skulle, hallänningar till börden, voro de högvuxnaste männen i hela flocken. De voro villiga att gå i vattnet och göra vad de kunde. Det räckte dem till halsen, och Orm sade

att de skulle huka sig under vattnet och plocka upp sten efter sten av dem som lågo staplade in mot klippan. De kommo upp med stora stenar och höllo på en stund och funno detta vara strängt arbete; men när de vilat sig efter andfåddheten fortsatte de på nytt. Nu sade Skule att han haft fingrarna på något som inte var sten, men att han inte kunnat få det löst.

— Tag varligt i, sade Orm, och få bort all stenen först.

— Här är något som inte är sten, sade Långe Staf och hävde upp en börda. Det var en säck; och det var tyngd i den, så att han fick taga i ordentligt; och just som han fått den halvvägs upp på hällen framför sig, brast säcken på mitten, emedan skinnet som den var gjord av hade skörnat i vattnet. Det ljöd från alla ett tjut av skräck och smärta, när en strid ström av silvermynt rann ut och plaskande föll i vattnet. Långe Staf försökte dämna med händer och ansikte, och män kastade sig över varandra för att få upp säcken och rädda vad de kunde, men mycket av dess innehåll hann likväl rinna ut.

— Detta börjar bra, sade Orm bittert. Är det så du handskas med silver? Hur mycket skall bli kvar åt mig, så som du bär dig åt? Men nu veta vi åtminstone att vi kommit rätt, tillade han lugnare, och att ingen hittat dit före oss. Men var nu varsam med resten, hallänning. Det skall finnas fyra säckar till.

Alla männen skällde hårt på Långe Staf, så att han blev ledsen och arg och ville upp ur vattnet. Han kunde inte hjälpa att säcken var skör, sade han; och om han själv haft så mycket silver att gömma undan, skulle han haft vett att packa det i bättre påsar. Nu finge andra ta vid och se om de kunde göra det bättre.

Men både Orm och Olof sade nu att han inte kunnat

hjälpa det som hänt, och han lugnade sig och fortsatte med sitt fiske.

— Här är något annat, sade Skule och lyfte upp en fångst. Och detta är tyngre än sten.

Det var en liten kista av koppar, mycket grön och mycket tung; kors och tvärs var den omlindad med fina röda rep, som voro förseglade med bly.

— Ja, ja, kistorna, sade Orm. Dem hade jag glömt. Det skall finnas fyra sådana små kistor. De äro fulla av kram för kvinnor. Men allt silvret är i säckarna.

Med de övriga säckarna hade de bättre lycka, så att de kommo upp utan att något gick till spillo. Allas glädje ökades för varje nytt fynd, och ingen tänkte längre på patzinaker eller på att tiden led. De två sista kistorna fingo de leta efter en god stund, ty de hade sjunkit ned bland grus på botten. Men till sist hittades också dessa, och allt lades på kärran.

Det mesta av natten hade nu gått, och så snart de befunno sig på återväg kom oron för patzinakerna åter över dem.

— När det börjar ljusna komma de, sade Spof.

— Orms lycka är bättre än de flestas, sade Olof Sommarfågel, och min egen är inte bland de sämsta. Och det kan hända att vi slippa patzinakerna helt och hållet. Ty nu har det gått lång tid sedan de båda ryttarna sågo oss, och därefter ha vi inte sett en enda. Det må betyda att patzinakerna nu vänta på oss nedanför den sista forsen, där dragspåret slutar; ty de kunna ej veta att vi endast skulle gå halvvägs och sedan tillbaka igen. Därför komma de inte efter oss förrän de förstått sitt misstag, och vill det sig väl nå vi skeppet före dem.

Däri blev han likväl ej sannspådd, ehuru det inte var långt ifrån; ty en stund efter dagningen, när de endast

befunno sig på kort avstånd från skeppet, hördes ett stort dån av hovar bakom dem, och patzinakerna kommo farande som Odins storm.

Orm lät genast flocken göra halt och ställa sig framför kärran med bågarna redo. Männen voro vid det bästa lynne och beredda att slåss om silvret med hur många patzinaker som helst.

— Ingen skall röra denna kärra, så länge fyra eller fem av oss äro i livet, sade de lugnt.

Men patzinakernas skicklighet var stor, och de voro inte lätta att tagas med. De redo inte rakt fram mot Orms män, utan drevo sina hästar till full fart och redo förbi på ett bågskotts håll och avsköto sina pilar när de foro förbi. Därpå samlade de sig åter och väntade en stund och kommo tillbaka på samma sätt från andra hållet. De flesta av Orms män voro vana jägare och skickliga med bågen, så att de gävo gott igen; det blev jubel var gång en fiende föll av hästen. Men även patzinakernas pilar nådde stundom sina mål, och efter en stund voro Orm och Olof ense om att det inte kunde fortgå länge på detta sätt.

Mellan tvenne anfall kallade Orm till sig Svarthöfde och Ulf Glade. De voro skrapade av pilar båda men vid gott mod; de sade sig ha träffat var sin fiende. På det ställe där flocken stannat lågo klippor ned mot floden; och detta var en lycka, ty därför kunde patzinakerna inte komma till anfall från detta håll. Orm sade nu till pojarna att de skulle ge sig in bland klipporna och försöka att inte bli sedda. Därpå skulle de skynda fram längs stranden mot skeppet och ropa på Toke och få honom att komma till hjälp det fortaste han kunde med varenda man ombord.

— Och nu hänger det på er om detta skall sluta lyckligt, sade han. Ty för oss börja snart pilarna tryta.

Pojkarna voro stolta över att bli tilltrodda ett sådant ärende och gävo sig genast åstad. Snart kommo nu patzinakerna åter, och vid detta anfall fick Olof Sommarfågel en pil i bröstet. Den skar in genom brynjeringarna och satt fast.

— Den tog hårt, sade han till Orm. Nu duger jag intet mera till.

Han vacklade men höll sig på fötter och gick till kärnan och lade sig på den, med huvudet mot en silversäck. Där lågo andra sårade redan.

Nästa gång patzinakerna kommo, sköto Orms män sina sista pilar. Men samtidigt hördes ett belåtet sorl bland männen.

— Nu är det färdigt, ropade de. Där föll Finn Soneson. Pilen står genom halsen, och han är död redan. Kolbjörn, hans broder, föll nyss. Detta var den fjärde. Nu blir det inte mera.

Och det var sant som de sade; ty härrop hördes nu borta åt skeppet till, som visade att Toke kommit i land. Detta syntes patzinakerna trivas illa med; ty medan Orms män ivrigt voro i färd med att leta reda på bortskjutna pilar som ännu kunde brukas, hördes ett dån av hovar som dog bort i fjärran.

Orm befallde att de sårade fiender som lågo kvar inte finge dödas.

— Låt dem vara i fred där de ligga, sade han. Deras fränder komma nog tillbaka och hämta dem.

Sina egna sårade, som inte själva kunde gå, hade de på kärnan. Sju lågo döda, och dem togo männen upp och buro med sig, för att ge dem hederlig begravning så fort det bleve tid till sådant. Nu var det brått att komma till skeppet innan patzinakerna återvände.

Fastes skrivare var försvunnen, men när de nu satte kärran i gång, funno de honom sovande under den. Han väcktes med spjutskaft och blev mycket utskrattad. Han sade att han ingenting hade med denna strid att göra, enär han var ämbetsman vid skatteverket, och inte velat vara i vägen för någon; dessutom hade han varit trött efter vandringen. Männen erkände att det vittnade gott för honom att han somnat under striden.

Nu mötte de snart Toke och hans män, och glädjen var stor på båda sidor. Toke hade inte haft mycket besvär med fienden; när han kom emot dem med härrop och pilar, hade de ridit bort nästan genast. Vid det laget hade kanske också deras pilar tagit slut, trodde männen.

De voro nu framme vid skeppet, och Orm såg sig om.

— Var har du pojkar? frågade han Toke.

— Pojkar? sade Toke. Dem hade du ju med dig.

— Jag skickade dem längs stranden för att kalla dig till hjälp, sade Orm med ändrad röst.

— Var ha de blivit av? sade Toke bekymrad. Jag hörde häststamp och härrop och såg patzinaker komma ridande hitåt och vända om; då lade jag i land för att komma till hjälp. Men pojkar har jag inte sett.

Men en av Tokes män sade, att strax innan skeppet nått land hade han sett tre patzinaker till fots komma fram bland klipporna vid stranden och släpa på något; det kunde ha varit döda män eller fångar. De hade gått bort mot sina hästar; och sedan, sade han, hade han inte tänkt mera på detta, emedan skeppet nått land och striden börjat.

Orm stod mållös. Han tog av sig sin hjälm och lät den falla till marken. Han satte sig på en sten vid stranden, med ansiktet mot floden. Där satt han orörlig, och ingen vågade störa honom.

Männen stodo mumlande samman och sågo på honom,

och även Toke stod tyst och visste sig ingen råd. Spof och Fastes skrivare buro de sårade ombord.

Till sist reste sig Orm. Han gick fram till Toke och knäppte av sig svärdet Blåtunga. Det gick en skräck genom alla när de sågo detta.

— Jag går till patzinakerna, sade han. Du skall vänta här med skeppet i tre dagar. Om Svarthöfde kommer tillbaka, skall han ha svärdet. Om ingen kommer, skall du taga det hem till Harald.

Toke tog emot svärdet.

— Detta är illa, sade han.

— Skatten skall du dela rättvist, sade Orm, såsom den skulle delats om jag själv levat. Det är ringa lycka den haft med sig till Tostes ätt.

Åttonde kapitlet

HUR ORM LÖSTE SVARTHÖFDE OCH MÖTTE EN GAMMAL VÄN

Orm tog Fastes skrivare med sig och gick att leta bland de fallna patzinakerna. Där funno de en sårad, en ung man, som fått en pil i sidan och en annan genom knät. Han såg ut att vara vid gott mod och satt och gnagde på ett stycke torkat kött, med en lång träflaska i sin andra hand. Hans häst betade bredvid honom.

Denne man kunde förstå något av vad skrivaren sade, och han blev glad när han fann att de inte kommit för att taga hans huvud. Orm lät skrivaren säga att de ville hjälpa honom till häst och följa med honom till hans by. När skrivaren upprepat detta flera gånger, nickade patzinaken och visade på sitt knä. Pilen hade gått rakt igenom, från sida till sida innanför knäskålen, så att spetsen stack ut på innersidan, och han hade inte själv förmått få ut den. Orm skar nu upp hans skinnbyxa och lirkade med pilen en stund och förde pilskäftet inåt tills hela järnudden kom fram, så att den kunde skäras av och skäftet dragas ut. Patzinaken knäppte med fingrarna, medan Orm höll på med detta, och visslade sakta; och när det var färdigt, satte han sin flaska för munnen och tömde den. Den andra pilen hade han själv dragit ut.

Orm tog nu fram en näve silver och gav honom. Mannens ansikte lyste upp vid detta, och han tog villigt emot det.

I närheten stodo hästar kvar hos sina fallna herrar. De veko undan när Orm och skrivaren kommo dem nära; men när patzinaken kallade på dem med ett särskilt läte, kommo de fram till honom och läto sig fångas.

De hjälpte nu den sårade till häst; sitt skadade ben lade han upp över sadeln och red lika bra på så sätt. Skrivaren var ovillig att följa med; men Orm sade kort att så skulle det vara.

— Om du tredskas, vrider jag av dig nacken, sade han. Det är jag som blir deras fånge, inte du.

Skrivaren mumlade att en ämbetsman i skatteverket inte hade med detta att göra; men han fogade sig likväl, och det blev inte mera talat om detta.

De redo nu in i gräslandet, som var patzinakernas rike. Ett värre land, sade Orm efteråt, finge man leta efter länge, och dock kanske utan att kunna finna något sådant; ty där syntes varken skog eller vatten eller djur eller människor, utan endast gräs och den tomma rymden, och därtill stundom en sorts stora råttor som slunko undan bland grästuvorna. Två gånger höll patzinaken in sin häst och pekade på marken och talade med skrivaren så gott han kunde, så att denne steg av hästen och plockade de örter han pekade på. Dessa hade breda blad, och dem lade han runt sitt knä och band fast dem med en bågsträng. Därav tycktes smärtan i hans sår lindras, ty han red vidare utan att förtröttnas.

När solen nått sin halva middagshöjd kommo de till patzinakernas läger, som låg i en sänka där en bäck rann fram; längs bäcken stodo tält i hundratal. Det blev stort larm av hundar och barn när de kommo, och lägret var

fullt av hästar och män. Patzinaken red stolt fram med sina fångar, och när han hjälpts av hästen, visade han det silver han fått och pekade på Orm.

Orm lät nu skrivaren säga att han ville tala vid deras hövding. Ingen såg ut att förstå vad han sade, men till sist kom en mycket hjulbent man som förstod honom och kunde svara på hans eget språk.

— Säg honom detta, sade Orm: Mina båda söner, som äro mycket unga, blevo edra fångar under striden vid forsarna denna natt. Jag är en hövding, och jag har kommit för att köpa dem fria. Och jag har kommit vapenlös för att visa min vänskap och min ärlighet.

Den hjulbente drog tankfullt i sitt långa läppskägg och talade en stund med den sårade mannen som fört dem dit. Deras sladder ljud mera som ugglors läten än som människors tal, tyckte Orm, men de syntes likväl förstå varandra utan besvär. Många av dem som stodo omkring grinnade brett åt Orm och togo fram sina knivar och drogo dem tvärs över sin hals. Detta var den värsta stunden, sade Orm efteråt; ty det kunde betyda att de redan skurit halsen av sina fångar. Men han hoppades att de endast tänkte göra så med honom själv. Detta syntes honom vara ett mindre bekymmer, om Svarthöfde kunde bli räddad.

Han sade till skrivaren:

— Fråga honom detta: leva de båda fångarna?

Den hjulbente nickade och kallade på tre män, som trädde fram. Det var dessa som ägde fångarna.

Orm sade:

— Säg dem detta: Jag vill återköpa fångarna för mycket silver. De äro mina söner.

De tre männen började pladdra, men den hjulbente sade nu att Orm och skrivaren skulle följa med till höv-

dingarna. De kommo till tre tält som voro större än de andra, och i det mellersta gingo de in.

Tre gamla män i skinnpälisar och med rakade huvuden sutto på fårskinn på marken, med benen i kors under sig, och åto välling ur en stor lerskål. Den hjulbente blev stående vid ingången och tecknade åt Orm och skrivaren att hålla sig tysta. De tre gamla åto med värdighet, blåste på skedarna och smackade belåtet. När skålen var tom, slickade de sina skedar och stoppade dem på sig, och först därefter låtsades de bli varse dem som kommit in.

En av dem nickade åt den hjulbente. Han bugade sig och började tala, och hövdingarna sutto rapande med liknörd min.

Den som satt i mitten var mindre än de båda andra och hade stora öron. Han lade huvudet på sned och tittade noga på Orm. Den hjulbente hade nu pratat färdigt, och det blev tyst. Den lille kraxade några ord, och den hjulbente bugade sig med vördnad och tog skrivaren med sig och gick ut.

Därpå sade den lille hövdingen långsamt:

— Du är välkommen, Orm Tostesson! Det kan vara bäst att vi ej låtsas om att vi känna varandra. Och det är sant att det är länge sedan vi möttes. Lever ännu Ylva, kung Haralds dotter, som lekt vid mina knän?

Orm drog en djup suck. Han kände igen honom så snart han börjat tala. Det var Felimid, den ene av kung Haralds gycklare.

— Hon lever och minns dig gott, sade Orm, och det är hennes son som nu är fången här. Detta är i sanning ett möte att häpna vid, och må det vara gott för oss båda. Är du hövding bland patzinakerna?

Felimid nickade.

— Man får hålla till godo med vad som bjuds, sedan åldern kommit, sade han. Men jag skall inte klaga.

Han talade nu med de båda andra hövdingarna och ropade åt tältets baksida. En kvinna kom in med en stor dryckeskanna, och den gick runt bland dem och var snart tom. Kvinnan fyllde den på nytt, och när den åter tömts, reste sig de båda hövdingarna mödosamt och gingo ut.

— De skola sova nu, sade Felimid till Orm när de blivit ensamma. Det är så med dessa människor att de lätt bli druckna, och då lägga de sig genast att sova halva dagen. De äro enkla själar. Men nu kunna vi sitta ostörda samman, du och jag. Du har haft en lång ritt och må vara hungrig?

— Det är som du säger, sade Orm. Nu har min sorg lättats, sedan jag mött dig, och det är tre ting jag längtar efter: att få återse min son och att få äta och dricka.

— Du får se honom när vi gjort upp om hans lösen, sade Felimid; ty silver kommer han att kosta dig, fast du är min vän, eljest skulle hela stammen bli rasande. Men nu skall du vara min gäst.

Han ropade åter befallningar, och sex kvinnor kommo in och började sätta fram föda på en matta som de bredde ut på golvet.

— Dessa äro mina hustrur, sade Felimid. Det kan synas mycket för en gammal man, men så är bruket här. Och något måste jag ha mot längledsnaden, sedan Ferdiad dött och gycklandet tagit slut.

— Det är en sorg att höra detta om din broder, sade Orm. Hur dog han? Och hur kommo ni hit?

— Ät nu du, så skall jag berätta; jag är mätt redan. Öl ha vi inte här, men detta är den dryck vi göra av stormjök. Smaka på den: sämre kan man dricka.

Det var en klar dryck, sötsur i smaken, som det knappt

fanns mycket gott att säga om, tyckte Orm. Men det märktes snart att det fanns styrka i den.

Erins mästare trugade nu Orm att äta allt som fanns, och ropade till kvinnorna efter mera, och under tiden berättade han hur det varit med honom och hans broder.

— Vi drogo vidare i världen, såsom vi sade dig när vi skildes, och kommo till storfursten i Kiev. Hos honom voro vi i två år och gycklade till allas glädje och njöto stor heder; men då märkte vi att vi började lägga på hullet. Då grepos vi av ängslan och bröto upp, fast alla ville hålla oss kvar; ty innan vår tid var slut ville vi komma till kejsaren i Miklagård, såsom vi tänkt från början. Men dit kommo vi aldrig, ty vid forsarna togos vi av patzinakerna. De funno oss för gamla för att vara till nytta och ville döda oss för att sätta upp våra huvuden på stänger, såsom deras vana är. Då gjorde vi konster för dem, av våra enklaste, tills de lade sig på magen i krets omkring oss och tillbådo oss. Men släppa oss ville de inte; och sedan vi börjat förstå deras språk togo de oss till hövdingar, för vår vishets och trollkunnighets skull. Vi vande oss snart vid detta, ty det är lättare att vara hövding än gycklare. Dessutom hade vi sedan en tid förstått att också till oss åldern till sist börjat komma. Det är sant som ärkebiskop Cormac Mac Cullenan sagt i gamla tider: Den vise, när han nått femtio år, skall ej mera gå vettlös av starkt rus, ej heller rasa i älskog i vårnätters kyla, ej heller dansa på sina händer.

Felimid smuttade på sin kanna och nickade sorgset.

— Så är det, fortsatte han; och det var detta min broder Ferdiad glömde den gång en av hans kvinnor fått tvillingar av mankön. Då drack han mycket av denna jästa stonmjölk och dansade på sina händer inför allt folket, liksom judarnas konung inför Gud; och i den dansen

föll han omkull och blev liggande, och när vi lyfte upp honom var han död. Jag sörjde honom mycket, och jag sörjer honom alltjämt; men ingen kan säga annat än att det var en god död för en mästergycklare. Och sedan dess har jag stannat i lugn hos dessa patzinaker. De äro som barn och vörda mig mycket, och det är sällan de göra mig emot utom när de draga på huvudjakt. Det är en gammal vana hos dem, som de inte kunna låta bli. Och nu vill jag höra om dig och ditt.

Orm berättade nu för honom allt han ville veta. Men han tänkte sig för när han kom till skatten vid forsarna, och sade att den bestod av tre säckar silver; ty han ville inte mista mer än nödigt av den, när det komme till lösen för Svarthöfde och Ulf. Till sist berättade han om striden, och när han slutat sade Felimid:

— Det var en lycka att din son och din fosterson blevo tagna levande, och det skedde för deras ungdoms skull. De som togo dem ha räknat med att få god förtjänst av dem genom att sälja dem till araber eller byzantiner. Därför får du vara beredd att betala dem dyrt, och det är tur att du har en skatt till hands.

— Jag skall betala vad du finner skäligt, sade Orm, och att kung Haralds dotterson blir dyr är inte mer än rätt.

— Jag har inte sett honom ännu, sade Felimid, ty mina mäns rövartåg lägger jag mig inte i utom när det behövs. De äro alltid på jakt efter män och byte vid forsarna. Men nu är det tid att få detta färdigt.

De gingo nu ut ur tältet, och Felimid ropade befallningar. De båda andra hövdingarna väcktes och kommo ut; och när Felimid satt sig samman med dem och Orm på grässlutningen, kommo alla i lägret springande och ställde sig omkring i krets. Nu bragtes de båda fångarna,

ledda av de män som tagit dem. De voro bleka båda, och Svarthöfde var blodig i håret. När de sågo Orm lyste de upp; och det första Svarthöfde sade var detta:

— Var har du svärdet?

— Jag kom vapenlös hit för att få er fria, sade Orm. Det var mitt fel att ni blevo fångna.

— De kommo över oss bakifrån bland klipporna, sade Svarthöfde dystert, och vi hunno intet göra.

— De slogo oss i huvudet, sade Ulf Glade, och sedan visste vi ingenting mera förrän vi vaknade bundna på hästrygg.

Nu talade Felimid till de andra båda hövdingarna och till de män som tagit fångarna, och det blev lång överläggning om den lösesumma som skulle krävas.

— Så är seden här hos oss, sade han, att alla som varit med i striden skola ha sin del i lösesumman, men de som tagit fångarna skola ha dubbel lott. Nu har jag sagt dem att Svarthöfde är din son, och att du är en hövding bland ditt fok; men att han är en stor konungs dotterson har jag förtegat, ty eljest skulle summan bli alltför stor.

Till sist blev det bestämt att de skulle rida till skeppet nästa dag, och för Ulf Glade skulle så mycket silver betalas som rymdes i fyra av patzinakernas toppmössor. Men Svarthöfde skulle lösas med så mycket silver som han själv vägde.

Orm fann detta vara en dryg lösen. Men när han tänkte på hur det varit för honom denna morgon, när han fått veta att Svarthöfde var fången, tyckte han likväl att allt gått bättre än han hade hoppats.

— Han är inte tung, sade Felimid tröstande. Det hade varit värre för dig om du själv skulle vägts upp. Och en son är mer värd än silver. Jag kan se på honom att han är Ylvas son. Det är min sorg att jag själv inte har någon.

Jag hade en men han dog späd, och nu har jag endast döttrar. Ferdiads söner få bli hövdingar efter mig.

Fram på dagen kommo patzinaker till lägret, som varit vid forsarna och hämtat sina sårade. Sina döda hade de låtit ligga, ty det var ej bruk hos patzinakerna att göra sig besvär med dem, utom när det var en stor hövding som dött. Men de voro misslynta över att Orms män skaffat bort sina döda, så att de gått miste om deras huvuden. De tyckte nu att det inte vore mera än rätt att Orm också finge betala dem för denna förlust.

Felimid röt argt åt dem och fann saken oskäligen; men när de envisades sade han till Orm att man inte finge gå hårt fram mot dem i detta, ty deras iver efter huvuden vore en galenskap som man inte kunde göra något åt.

Orm blev missmodig och tyckte att det såg ut som om dessa patzinaker tänkte skinna honom in till knotorna. Men eftersom han var i deras våld, kunde han inte gärna säga emot dem. Likväl betänkte han med smärta att hans silversäckar skulle bli mycket lättade av den dryga lösesumman för pojkarna och därtill skulle komma allt det som fölle på hans egna mäns lott. Men sedan han tänkt en stund fann han på råd.

— Jag skall lösa mina mäns huvuden, när du råder mig till det, sade han till Felimid; och det skall bli så att de vinna mera än de kunnat vänta. När vi hämtade skatten hade vi brått, emedan vi fruktade att bli anfallna av övermakt. Därvid brast en av säckarna, och det mesta av dess innehåll rann i vattnet, och det var sköna silvermynt allt. Och för vår brådskas skull kunde vi intet göra för att samla upp allt detta mynt. Därför ligger alltjämt tredjedelen av skatten kvar där den låg; och om dina män inte äro rädda för vatten, kunna de där vinna stor rikedom.

Han beskrev nu stället, och hur det lätt kunde kännas igen på stenarna som lågo på hällen. Felimid översatte vad han sagt, och innan han nått till slutet började unga män gå till sina hästar för att bli de första vid detta silverfiske.

Felimid ställde nu till gästabud och sade att de skulle ha glädje tillsammans, han och Orm, för gamla tiders skull. Han talade mycket om kung Harald och om sin broder, och han drog sig även till minnes den gång de gästade Orm och hjälpt fader Willibald att omvända hedningar.

— Men nu ha Erins mästare slutat, sade han, och av gott gyckel finns nu ingenting kvar. Vi voro de båda sista av släkten O'Flann, som gycklat för kungar alltsedan konung Conchobar Mac Nessas dagar. I min ensamhet här har jag försökt att lära ungdomar något litet av min konst, men det har inte velat lyckas. Pojkarna äro odugliga helt och hållet, och när jag då tog till flickor och försökte lära dem dansa på mästergycklares sätt, hade inte heller de förstånd nog att fatta denna konst, fast jag allvarligt bemödade mig och visade dem hur allt skulle göras. Men det är sant att de inte voro fullt så usla som pojkarna i denna stam; och det fanns en som kom så långt att hon hjälpligt kunde dansa på händerna och själv blåsa pipa till sin dans. Men inte mer heller; och varken hennes pipande eller vippandet med benen blev som det skulle.

Han spottade framför sig och skakade på huvudet.

— Av detta blev hon så högmodig, fortsatte han, fast hon endast var en fåkunnig lärling, att jag tröttnade på att se henne och skänkte henne till Gzak. Denne Gzak har du nog hört talas om, ty han är en av de tre mäktigaste männen i hela världen. Han är alla patzinakers högste

hövding och betar mest nere på Krim; och han blev glad åt flickan, ty han är en enfaldig själ och förstår inte mycket i sådana ting. Sedan skänkte Gzak henne till kejsaren i Miklagård, till tack för stora vänskapspenningar som kejsaren sänt honom. I Miklagård må de ha det illa ställt med dans och gyckel; ty där dansade hon inför kejsaren och hans hov och vann stort beröm, tills hon efter ett år dog av högmod. Och nu har jag bekymmer för detta; ty i vintras sände Gzak bud till mig och ville ha två nya danserskor av samma sort, för att åter kunna glädja kejsaren. Dem håller jag nu på med. De förbittra mig mycket med sin enfald och otymplighet, fast jag valt dem med omsorg. De äro ingenting att se för dig, Orm ty du har sett mig och min broder. Men de kunna få visa sig om du så vill, och kanske det kan roa dina pojkar att se dem.

Orm sade inte nej till detta, och Felimid ropade befallningar. Det blev jubel och støj när detta hördes.

— Hela stammen är stolt över dem, sade Felimid, och deras mödrar tvätta dem med söt mjölk varje morgon för att få dem klara i skinnet. Men de komma aldrig att lära sig dansa på det rätta sättet, hur mycket besvär jag än gör mig.

Det breddes nu ut mattor på den öppna platsen framför hövdingarna, och män kommo med facklor. Därpå trädde danserskorna fram, under sorl från hela stammen. De voro välväxta och sågo ut att vara tretton eller fjorton år gamla. De hade röda hättor över sitt svarta hår och band av gröna glaspärlor kring bröstet och voro klädda i vida byxor av gult silke från serernas land som voro knutna vid anklarna.

— Det är länge sedan jag såg danserskor sist, sade Orm; det var när jag tjänade min herre Almansur. Men det vet

jag att jag aldrig sett några som tett sig näpnare än dessa.

— Det är inte utseendet det kommer an på, utan konsten, sade Felimid. Men deras klädedräkt har jag själv tänkt ut, och den kan vara värd beröm.

Danserskorna hade med sig tvenne pojkar i samma ålder, som satte sig på huk och började blåsa pipa; och de båda flickorna hoppade nu omkring i fackelskenet, i takt med piporna, och gjorde snabba skutt och kråmade sig och studsade baklänges och snurrade runt på ett ben, så att alla utom Felimid sutto i stor belåtenhet. När de slutat, kom ett jubel emot dem, och de sågo förnöjda ut när de märkte att även främlingarna tyckte om deras dans. Därpå tittade de skyggt på Felimid. Han nickade liknöjt åt dem och vände sig till Orm.

— Jag säger ingenting om detta, sade han; ty därav skulle de bli ledsna, och hela stammen också. Och i kväll göra de så gott de kunna, när det finns främlingar som se på. Men pipblåsarna äro min största sorg, ty de äro värre än flickorna. Och ändå äro de kazariska slavar som fått öva sig mycket; och kazarerna hållas för att vara goda pipblåsare. Men det är bara tomt prat.

Nu började de en ny dans; och efter en kort stund röt Felimid i ilska, så att allt stannade av.

— Min broder Ferdiad har tur som slipper att höra detta, sade han till Orm. Han var känsligare än jag.

Han ropade till pipblåsarna, och den ene kom fram och lämnade honom sin pipa.

Det kom en trolldom i pipans ljud, när Felimid själv började blåsa. Det var som han blåst lust och lycka, skämt och skratt, kvinnofägring och blänk av svärd, morgonskimmer över en sjö och vind över en vårmärk. Svarthöfde och Ulf sutto vaggande fram och tillbaka och sågo ut

att ha svårt att bli sittande; de båda hövdingarna vid Felimids sida nickade saligt och föllo i sömn; patzinakerna stampade och slog händerna samman, skrattade och gråto; och danserskorna foro omkring som om de förvandlats till yrande fjun av blåsten från Felimids pipa.

Han tog pipan från munnen och vippade nöjd med sina stora öron.

— Detta gick skapligt, sade han.

— Det är min tro, sade Orm, att ingen sådan mästare finns som du, och det är inte märkligt att dessa män tillbådo dig när du först kom till dem. Men ingen skall kunna förstå hur du kan få sådan ton ur den pipan.

— Det är den godhet som finns i pipans trä, när pipan är rätt gjord, sade Felimid; och den godheten kommer fram när pipan blåses av en som har samma sorts godhet i sin själ, och därtill tålmod att leta ut vad pipan gömmer. Men i den själen skall det inte finnas trä.

Fastes skrivare kom fram och föll på knä framför Felimid och bad att få låna pipan. Det rann tårar utför hans kinder.

— Vad vill du med den? sade Felimid. Kan du blåsa pipa?

— Nej, sade skrivaren. Jag är ämbetsman i skatteverket. Men jag skall lära mig. Jag vill bli kvar hos dig och blåsa pipa.

Felimid räckte honom pipan. Han satte den till munnen och började blåsa. Stundom fick han fram ett pip, men eljest ingenting, och patzinakerna vred sig av skratt vid hans fåfånga möda. Men han fortsatte, blek och med stirrande ögon, och Felimid såg allvarligt på honom.

— Ser du något? frågade Felimid.

Skrivaren lämnade pipan tillbaka och skakades av en snyftning.

— Jag ser det du blåste, sade han.

Felimid nickade.

— Du kan få stanna, sade han. Jag skall lära dig. Du kan bli god nog att blåsa inför kejsaren, när jag fått dessa flickor färdiga. Pipan må du behålla.

Därmed slöts denna kväll; och nästa morgon redo Felimid och hans gäster till skeppet, med stort följe av patzinaker. Men innan de bröto upp gav Felimid avskeds-skänker. Orm och Svarthöfde och Ulf fingo var sin kniv med guldsirater på handtaget och konstrik silverslida; och åt Ylva gav han dem en packe seriskt silke. De tackade honom för detta och funno det vara illa att de ingenting skönt hade att ge honom tillbaka som vänskapstecken.

— Det är få ting jag bryr mig om, sade Felimid, och silver och guld höra ej till dem. Därför är skadan inte stor, ty er vänskap har jag ändå. Likväl finnes det väl alltid något som jag kunde önska i gengäld, om tillfälle skulle komma. Har du, Orm, ännu kvar dina stora hundar?

Orm sade att de alltjämt trivdes väl hos honom, och att det funnits fjorton stycken när han rest hemifrån.

— Snart är nu du, Svarthöfde, en vuxen härman, sade Felimid; och det blir nog så att du kommer att ge dig ut på långfärd, när du börjat så tidigt. Kanske du då far till Kiev, och kanske till Miklagård. Och om så skulle bli, då skall du taga med dig två eller tre av de stora hundarna till mig. De vore i sanning en vänskapsskänk, och den bästa av alla; ty de stamma från Erin, de som jag.

Svarthöfde sade att så skulle det bli, om han komme dessa vägar; och därmed bröto de upp från lägret. Fastes skrivare nickade åt dem när de redo förbi honom, men han hade nu viktigare ting att syssla med; han satt samman med de kazariska slavarna och övade sig flitigt på

pipa. Både Svarthöfde och Ulf skulle gärna stannat längre hos patzinakerna, för att glädjas åt dans och annan lustighet. Men Orm var otålig att komma tillbaka till skeppet och sina män; dessutom kände han sig halvnaken och illa till mods, sade han, när han inte hade Blåtunga vid sin sida.

När de nalkades floden, stannade patzinakerna ett stycke från stranden, så att det ej måtte komma till tvist med Orms män; och varken fångarnas ägare eller de andra ville släppa Svarthöfde och Ulf ifrån sig innan lösen betalats. Orm gick ensam fram mot skeppet, och när männen sågo honom höjde de glada rop och rodde i land. Toke räckte honom svärdet och ville veta hur allt gått för honom. Orm berättade om Felimid och hans vänskap och hur allt gjorts upp, och om den lösen han skulle betala för Svarthöfde och Ulf Glade.

Toke skrattade belåtet.

— Inte heller vår lycka har varit att klaga på, sade han, och silver lär du inte behöva öda för att få pojkarna fria. Nio patzinaker äro i vår hand och räcka gott till lösen; de ligga bundna ombord.

Han sade att Spof och Långe Staf och många av de andra inte kunnat styra sig vid tanken på allt det myckna silver som spillts i vattnet.

— De nödde mig och tiggde tills jag gav med mig, sade han; och Spof med tjugo män gav sig åstad längs högra stranden, där ingen fara kunde hota. Mellan tvenne forsar togo de sig över floden, på ett ställe där de knappt behövde simma, och i skymningen gingo de varsamt fram mot stället där skatten legat. De hörde glada rop och sågo betande hästar, och de kommo över dessa patzinaker i färd att fiska silver. Alla blevo fångna utan besvär, ty de voro vapenlösa och grepos innan de hunno upp ur

vattnet. Där fingo också männen mycket silver som patzinakerna fiskat upp åt dem. Och nu höllo vi just råd på skeppet om att lösa en av fångarna och sända honom till sitt folk, för att få dig och pojkarna fria.

Orm sade att dessa nyheter i sanning voro goda, fast kanske patzinakerna inte skulle tycka detsamma. Han stod nu en stund tankfull i tvekan.

— Jag skall inte kräva lösen för dessa fångar, sade han. Och för detta skall ingen på skeppet lida förlust, utom endast jag själv. Men de skola ej släppas förrän pojkarna äro fria.

— Du är en stor hövding, sade Toke, och må handla därefter. Men detta är givmildhet mot män som knappt äro värda den. Det var de som först sökte strid mot oss, inte vi mot dem.

— Du känner inte Felimid, sade Orm. Han är värd en gåva. Och i detta skall det bli så som jag själv vill ha det.

Han och Toke hämtade nu en säck silver och buro den emellan sig bort till de väntande patzinakerna. Dessa sprungo om varandra och mätte mössor, för att finna den rymligaste. Men Felimid blev förtretad vid detta och tog av sin egen mössa och befallde att silvret skulle mätas upp i den, och därvid fick det bli.

Män skickades att leta bland gammalt virke, som låg vid dragspårets början, och kommo tillbaka med en stång. Denna lades över en sten och jämkades så att den vägde jämnt, och Svarthöfde satte sig ytterst på dess ena ända. Över den andra lade patzinakerna sadelpåsar, och i dessa öste Toke silver ur säcken tills Svarthöfde lyftes. Alla patzinakerna, sade Felimid, voro ense om att detta vägande skedde på hövdingasätt; ty de menade att om Svarthöfde klätt av sig naken skulle silver sparats utan att de kunnat komma med invändningar.

När detta var färdigt, gick Toke tillbaka till skeppet med det silver som blivit över, och Orm sade till Felimid:

— Jag har haft mycken lycka på denna färd, och det har inte varit den minsta att jag mött dig. Du gav oss vänskapsgåvor när vi redo från ditt läger, och nu har jag en åt dig i gengäld. Här kommer den.

Toke hade låtit lösa de fångna, och Felimid och hans män sågo dem med häpnad.

— Det är de som redo för att fiska silver, sade Orm. Mina män gingo dit i samma ärende och togo dem. Och nu ger jag dig dem tillbaka utan lösen, fast mången kan finna detta vara en handling av stor enfald. Men så är det, Felimid, att med dig vill jag ej driva handel.

— Du är värd all din lycka, sade Felimid.

— Med de stora hundarna skall det likväl bli såsom vi gjort upp, du och jag, sade Svarthöfde. Jag har dem med mig när jag kommer denna väg. Och det dröjer kanske inte länge, ty jag tror mig vara vuxen nu sedan jag vägts i silver.

— Mätte du ha danserskor tvättade i mjölk när vi komma, och lika vackra som de vi sågo nu, sade Ulf Glade.

Felimid rev sig bak örat.

— Det är vad du tycker gubben duger bäst till, sade han, att ha danserskor till reds när ni komma. Men jag skall välja dem med omsorg bland de fulaste, och ha dem tvättade i stallning; ty eljest kunde fåvitsk ungdom kanske finna dem vara en god sak att stjäla från gamle Felimid, sedan han haft allt besväret med dem.

De sade farväl till den gamle mästergycklaren och hans patzinaker och gingo tillbaka till skeppet och lade ut till hemfärd. De sårade syntes stå sig väl, och även Olof Sommarfågel, som var svårast träffad, var vid gott mod.

Männen togo villigt i vid årorna fast de nu hade lång rodd motströms framför sig. Sones sju söner voro munt-rast av alla ehuru de hade tvenne bröder ombord som skulle begravas samman med de andra döda vid första lä-gerställe. Toke tyckte att denna resa i sanning varit säll- sam så långt som hit; ty lång väg hade de farit och vun- nit mycket, och likväl hade han ännu ej haft Rödnäbba ute. Men han trodde att hon kanske skulle få mera att göra på hemfärden, med så mycket guld att vakta. Ulf och Svarthöfde sutto i stor belåtenhet och berättade för männen om allt de varit med om hos patzinakerna. Orm själv var den ende ombord som satt i tankar.

— Har nu ånger kommit över dig för att du släppte fångarna utan lösen? frågade Toke.

— Så är det inte, sade Orm. Men min lycka har varit alltför god. Därför kommer en ängslan över mig, och det vore väl att veta hur de ha det därhemma.

Nionde kapitlet

OM HEMKOMSTEN OCH HUR OLOF SOMMARFÅGEL LOVADE ATT BLI KRISTEN

De begrovo sina döda, på en plats där dessa kunde få vila ostörda, och foro uppför den stora floden utan äventyr, med god hjälp av vind och segel. Det gick smått med bättringen för Olof Sommarfågel; hans matlust var dålig, och såret ville inte läkas; och det blev tal om att lägga till vid Kiev för hans skull och få läkekunnig hjälp. Men själv ville han inte veta av detta, ty han var lika ivrig som Orm att komma fort hem. Männen rodde villigt vidare, ty de kände sig nu rika alla och ville inte öda silver bland främlingar.

När de nådde Bäverfloden och fingo sträng rodd, tog Svarthöfde till åran som de andra; han sade sig nu höra till de vuxna. Det var tungt för honom; men fast han rodde håll på sina händer fortsatte han dock, tills hans tur kom att bli avlost. För detta vann han beröm av själve Spof, som inte slösade med sådant.

Vid dragstället fanns det gott om oxar i den by där de varit och tingat, så att färden över land gick lättare denna gång. Men när de nådde dregovitjernas by, där bina och björnarna voro, rastade de i trenne dagar på sitt gamla

lägerställe och läto de kloka käringarna i byn se till Olof, som blivit sämre av att släpas över land. Dessa revo i hans sår och dröpo in saft av myror och malört, tills han skrek högt av smärta. Detta var ett gott tecken, sade käringarna: ju värre han skrek desto bättre. De smorde såret med en salva av bäverfett och gävo honom att dricka av en bitter dryck, som styrkte honom mycket. Från sin by hämtade de nu stora fång friskt hö jämte tvenne feta unga kvinnor. Kåringarna klådde av Olof och tvåttade honom med björksave samt bäddade ned honom på björn-skin i höet, med en av de unga kvinnorna på var sida för att hålla värmen; därpå gävo de honom mera av den bittra drycken och höljde över dem med oxhudar. Han somnade snart och sov två nätter och en dag i god värme; och när han vaknade ropade de unga kvinnorna att han börjat komma till hälsa. Kåringarna fingo rikligt betalt för detta; och även de unga kvinnorna blevo gott lönade, fast de med allvar vägrade att hålla värmen hos någon annan.

Olof Sommarfågel båttrade sig snabbt efter detta. När de nådde polotjanernas stad var hans sår läkt, och han kunde åter äta och dricka lika bra som de andra. Här gästade hövdingarna åter Faste och berättade för honom hur hans skrivare kommit bort, utan att han såg ut att lägga detta mycket på sinnet.

I denna stad kände sig männen som hemma; och sedan de i trenne dagar berusat sig och plågat ålskog här, till stor glådje för det fattiga folket i staden, foro de i maklighet utför Dyna i de dalande lövens tid och nådde havet när frostnätterna börjat.

En morgon vid Ösyssla kommo estniska rövare över dem, i fyra små skepp fulla av män. Spof såg dem först, när de stucko fram ur dimma, och fick genast roddarna att taga i vad de kunde; och när esterna kommo för att

lägga ombord, med två skepp på var sida, gjorde han en snabb vändning och fick ett skepp rammat, så att det sjunkande rodde mot land. Ett annat kom upp långsides och fick järnhakar och gripklor ombord; men innan mera hann ske, hoppade Sones söner över till esterna, sköldlösa och med glada rop, och foro fram med svärd och yxor så att de fingo skeppet avröjt utan att stor hjälp behövedes. När de andra esterna sågo detta, förstodo de att de mött bärsärkar och rodde hastigt undan.

Sones söner fingo mycket beröm för detta, men några bland dem voro misslynta och började tala illa om sin fader. En hade mistat två fingrar, en annan fått kinden fläkt av ett spjut, på den tredje var näsan krossad, och även de andra hade märken. De som skadats mest sade att detta var den gamles fel, som lockat dem till överdåd med sitt prat, ty de hade varit säkra på att förbli oskadda. Men de övriga voro emot dem och sade att allt vad den gamle lovat var att sju skulle komma levande hem, men om sår och skråmor hade han ingenting sagt; och om detta höll det på att komma till slagsmål mellan bröderna. Orm och Toke lugnade dem med kloka ord, och färden fortsattes utan att mera hände.

De hade nu segling i gott väder hela vägen från Ösyssla hem till åmynningen. Härunder mätte Orm ut silver till varje man ombord, både deras lega och deras del i skatten. Ingen blev missnöjd, ty han tog till större lott för var man än vad någon kunnat vänta.

En morgon i dagningen, när Toke stod vid styråran och alla sovo, satt Orm bredvid honom och kände sig mörk till mods.

— De flesta skulle känna sig muntra i dina kläder, sade Toke. Allt har gått väl, stor rikedom har du vunnit, och snart äro vi hemma.

— Det är en oro som kommer över mig, sade Orm. Och guldets tyngelse tynger mig.

— Hur kan guldets tyngelse tynga dig? sade Toke. Nu är du rik som en kung, och kungar brukar inte sitta hänghuvade för sin rikedomsskull.

— Det är för mycket för mig, sade Orm dystert. Du och Olof skola ha er goda del, men det är likväl för mycket. Jag har lurat männen med detta och sagt att det är kram för kvinnor i kistorna. Och för det har jag olycka att vänta.

— Du oroar dig tidigt, sade Toke. Ingen vet vad kistorna rymma; kanske det är silver i dem också. Och det du sade om kvinnokram var klokt, och jag skulle gjort som du; ty även de bästa män bli lätt vildsinta när de veta att guld finns nära.

— Nu säger jag detta så att Gud hör mig, sade Orm. En av kistorna skall jag nu öppna; och är det guld i den, då delar jag ut bland männen vad som finns i den kistan. Sen ha vi tre kvar; och av dem skall du ha den ena, och den andra blir Olofs, och den tredje blir min. Och när jag nu sagt detta, känns det bättre för mig.

— Du gör som du vill, sade Toke, och nu behövs det ingen skinnhandel mera för min del.

Orm hämtade en av de små kistorna och ställde den framför dem och skar av de röda snörena med kejsarens inregel. Den var stängd med starkt lås; han satte in sin kniv och Tokes och bände tills låset brast. Han lyfte locket och båda sågo i tystnad på innehållet.

Fafner ej
i forna dar
ruvade
på bättre rede.

sade Toke fromt; och på detta svarade Orm ingenting, fast det eljest var hans vana att visa sig lika god när Toke gjorde vers.

Solen hade nu kommit upp och lyste på kistan. Den var full av guld, som inte hade mörknat av att ligga i floden. Det mesta var mynt av många olika slag, som fyllde kistan till randen; och bland myntet lågo smycken bådade: ringar, stora och små, kättingar och länkar, spänger och bucklor och annat sådant; — liksom vackra bitar fläsk i tjock ärtvälling, tyckte Toke.

— Det blir något för kvinnorna, när vi öppna kistorna hemma, sade han. Bara de inte bli galna av glädje vid synen.

— Det blir inte lätt att få detta rättvist delat, sade Orm.

Männen hade nu börjat vakna. Orm sade dem att en av kistorna med kvinnokram skulle delas ut bland dem, och att dess innehåll visat sig vara över förväntan.

Delandet räckte hela dagen. Det blev åttiosex mynt, stora och små, åt varje man; och därtill lika del åt de döda, till skifte bland arvingar; samt styrmandelen åt Spof, som var det fyrfaldiga. Med smyckena var det svårast, och stundom fanns ingen annan råd än att hugga ringar och annat i stycken för att få rättvis delning; men ofta jämkade männen med varandra och gävo mynt emellan för att få ett skönt smycke helt. Mellan några artade det sig till träta, men Orm sade att de finge vänta att slåss tills de kommit i land. Bland männen funnos sådana som aldrig förr sett ett guldmynt; när Spof sagt dem hur mycket silver det gick på guld, sutto de stirrande, med huvudet i sina händer, och förmådde inte bli kloka på hur rika de voro, fast de ansträngde sig mycket.

När allt var färdigt, sutto många av männen idogt vid

sömnad, för att göra sig rymligare bälten; andra gnedo och putsade sitt guld, för att få det klarare; och glädjen var stor hos alla när de talade om sin lycka och om hemkomsten och det stora rus som då skulle drickas.

De nådde åmynningen och rodde upp i ån tills de kommo till en bonde vid stranden som Orm kände; där drogo de upp skeppet bland kras av ny nattis och satte det i skjul och fingo hästar lejda. Några av männen drogo nu till sitt, men de flesta voro kvar i flocken.

Spof stod tveksam. Kanske vore det bäst, sade han till Orm, att han stannade hos bonden på detta ställe, som sades vara en god man, för att till våren finna skepp hem till Gotland.

— Men det blir en oviss vinter för mig, sade han bekymrad. Ty vilken bonde är så god att han inte genast slår ihjäl mig i min sömn, om han får veta vad jag har i mitt bälte? Och alla dräpa gärna gutar, utan att fråga sig för, för den rikedom skull de tro dem äga.

— Du skall följa med mig, sade Orm, och vara min gäst över vintern; det är inte mera än du förtjänt. Sedan kan du draga hit och finna skepp hem när våren kommit.

Spof tackade för detta och följde gärna med.

Nu drogo de åstad; och det syntes ovisst om det var Orm eller Olof Sommarfågel som längtade mest att nå till Gröning.

De kommo till ett ställe där stigen grenade sig och där det ena spåret ledde till Sones gård. Men de sju bröderna stodo surmulna och revo sig i huvudet. Orm ville veta vad som fattades.

— Vi ha det gott nu, sade de, och bättre än någon annan. Vi äro rika, och ingenting kan hända oss förrän vi kommit hem. Men så snart vi återse den gamle är trolldomen slut; sen kunna vi dö som alla andra. Förr voro vi

inte rädsla för att dö; men nu vore det harmligt, med så mycket guld.

— Ni kunna följa mig, sade Orm, och dricka hemkomst på Gröning. Alla äro ni goda män, och det kan vara att jag har sovplats åt er över vintern. Sedan kunna ni draga i härnad på nytt, om ni så önska, och leva så länge ni vilja.

Sones söner hörde detta med glädje, och de lovade varandra att det skulle dröja innan de tittade in till den gamle. Det tryggaste kunde vara, tyckte de, att fara till Gårdarrike på nytt.

— Ni kunna bli mina män, sade Svarthöfde. Vi skola dit ut, Ulf och jag, när den tiden blir.

— Det är tidigt du talar som hövding, sade Orm. Något må du väl ännu vänta.

När de nalkades Gröning, blev Orms otålighet stor, och han och Olof redo före de andra. Det första de sågo var att män höllo på med att laga den stora porten. Därefter sågo de att kyrkan hade brunnit. Vid den synen kom en sådan förfäran över Orm att han knappt vågade rida fram till gården. Männen vid porten fingo nu syn på honom och gävo till rop, och Ylva kom springande. Det var gott för honom att se att åtminstone hon fanns kvar.

— Det är väl att du är hemma till sist, sade hon. Men det hade varit bättre om du kommit fem dagar tidigare.

— Har stor olycka hänt? sade Orm.

— Rövare kommo över oss på natten, sade hon. Det var för fyra dagar sedan. Harald är sårad, och Rapp är död och tre män med honom. Ludmilla stulo de, och halskedjan och mycket annat, och tre av mina kvinnor. Fader Willibald fick en klubba i huvudet och ligger halvdöd. Jag kom undan i tid med småbarnen och Oddny och den gamla, och vi sutto gömda i skogen hela nästa dag.

Det var smålänningar. Boskapen togo de också, men hundarna jagade dem och kommo tillbaka med fjorton kor. Åsa tycker att det kunde varit värre, och det tycker jag också nu sedan du kommit hem.

— Det är illa nog som det är, sade Orm. Rapp död, och Ludmilla borta, och prästen slagen fördärvad.

— Och halskedjan, sade Ylva.

— Sörj inte den, sade Orm. Smycken skall du få vad du behöver. Det är väl att jag har män till reds, ty detta skall inte bli ohämnat.

— Det är som du säger, Orm, sade Olof Sommarfågel. Detta skall inte bli ohämnat. Vet någon var rövarna kommo ifrån?

— Ingen vet något, sade Ylva. Harald blev sårad strax i början och kröp bort till badstugan och blev liggande där. Men kanske fader Willibald kan säga något, om han kommer sig. Kyrkan var det enda de satte eld på, och det är märkligt; det var borta vid den han blev slagen. De plundrade vad de kunde, och det hördes att de voro smålänningar; det var en stor flock. De togo med sig sina döda; fem fälldes av Rapp och hans män, medan de stred vid porten. Det är allt jag kunnat få veta.

Orms män hade nu hunnit fram, och Ylvas sinne blev lättare när hon återsåg Svarthöfde. Det första Orm gjorde var att skicka åstad män med hästar till rika grannar för att skaffa föda; ty i visthuset fanns inte mycket kvar, och i brygghuset alls ingenting, sedan rövarna varit där.

Sedan såg han till de sårade. Harald hade fått ett spjut rakt i bröstet och var huggen i axeln; men han var vid gott mod och skulle snart bli rask igen, sade han; och vad han mest längtade efter var att få höra Ulf Glade eller Svarthöfde berätta om vad de varit med om.

Åsa satt hos prästen och pysslade med honom det bästa

hon kunde. Han hade huvudet i bindor och var ännu halvt i dvala. När han fick se Orm, lyste det till i hans ögon, och med svag röst sade han: Välkommen hem! Men därpå domnade han av, och Åsa sade att han mest låg och mumlade för sig själv, utan att hon kunde förstå vad han sade.

Hon var glad att se Orm igen och började genast förebrå honom för att han inte kommit hem i tid. Men när hon fick veta att han hade Ares skatt med sig, blev hon mildare och tyckte att detta överfall inte var mycket att komma med, mot vad hon varit med om i sina unga dagar. Att Ludmilla rövats bort, sade hon, var endast vad hon alltid spått från början, alltsedan flickan fått ett så olyckligt namn. Fader Willibald skulle komma sig, fast han varit nära döden; ty ibland förstod han nu vad hon sade, och det var ett gott tecken. Det som mest gick henne till sinnes var det tömda vishuset och all boskap som mistats.

Toke och Spof och Svarthöfde togo män med sig och gingo på rövarnas spår för att se åt vad håll det ledde; det skulle inte vara svårt att följa, sade Sones söner, enär intet regn kommit efter överfallet. Medan de voro borta, utfrågade Orm noga de överlevande av Rapps män, för att få veta mera om rövarna. Men dessa kunde inte säga stort mer än han redan fått veta av Ylva.

Dagen före överfallet, sade männen, hade det varit den högtid som prästen kallade Alla Helgons dag; han hade predikat för dem alla, och på kvällen hade det druckits för helgonen. Sedan hade alla sovit gott hela natten intill grå gryningen, när rövarna kommit över dem; ingen hade vetat något förrän hundarna börjat skälla och i detsamma rövarna kommit mot porten med stockar och fått den bräckt. Rapp och Harald hade först kommit ut, och män-

nen strax efter dem; de hade alla gjort vad de kunde, så att de flesta kvinnorna hunnit undan med barnen åt baksidan och sedan längs ån och in i skogen. Men övermakten hade varit stor, och vid porten hade de inte kunnat reda sig länge. Prästen, som börjat bli alltmera lomhörd, hade inte vaknat genast, trots oväsendet. När han kom ut, var Rapp redan dödad och rövorna överallt. Han hade sett kyrkan påtänd och ropat högt och sprungit ditåt, och därför hade hundarna inte blivit släppta i tid.

Och detta, sade de, var allt de visste; ty när de sett Rapp falla, och flera med honom, och haft stor övermakt emot sig, hade de givit upp och stuckit sig undan. Efteråt, när rövorna redan voro borta, hade hundarna släppts; ty rövorna själva hade inte vågat komma dem nära. Hundarna hade då jagat i deras spår och varit borta en dag och kommit tillbaka med några av korna.

Orm lyssnade dystert till detta och fann mycket vara illa skött; men det var föga lönt att komma med klander nu, tyckte han, och att männen frälst livet, sedan Rapp och Harald voro borta, ville han inte säga något om.

Han visste knappt om han mest sörjde Rapp eller Ludmilla; men ju längre han tänkte på allt, desto större blev hans vrede, och därmed hans iver att snart komma till tals med denna rövarflock. Han höll det för troligast att de varit män från Varend, fast fred rådde och han inte visste sig ha ovänner där.

Nästa dag var fader Willibald redig i huvudet, fast han alltjämt var svag. Han hade nyheter att komma med.

Han hade kommit ut när porten redan var stormad, sade han, och det första han såg var flammen från ett bål som rövorna hopat mot kyrkan och redan fått eld på. Han sprang dit och skrek åt dem att låta Guds kyrka vara.

— Då kom en man med svart skägg emot mig; han skrattade och ropade högt: »Guds kyrka skall brinna, ty jag har förnekat Gud. Det var min tredje synd. Efter den finns det ingen synd för mig.» Så sade han och skrattade åter, och jag kände igen honom. Det var den prästen Rainald som var här för lång tid sedan och som gav sig i smålänningarnas hand vid tinget. Han var det och ingen annan. Att han givit sig åt djävulen ha vi redan hört. Jag förbannade honom och sprang fram mot bålet; men en man slog mig, och sedan vet jag intet mera.

Alla ropade högt av häpnad vid denna nyhet, och fader Willibald slöt ögonen och nickade.

— Så är det, sade han: en som var Guds tjänare har bränt min kyrka.

Både Åsa och Ylva brusto i gråt; ty det syntes dem övermåttan förskräckligt med denne präst som tjänade djävulen.

Olof Sommarfågel skar tänder och drog sitt svärd. Han stötte det i golvet så att det stod fast, och lade händerna samman över svärdsknappen.

— Detta är vad jag lovar, sade han. Jag skall ej sitta vid bord, ej heller sova i säng, ej heller glädjas vid mäns gamman, förrän mitt svärd är genom kroppen på denne man, som heter Rainald och som var Guds präst och som rövat Ludmilla Ormsdotter. Och hjälper mig Kristus, så att jag får henne åter, då skall jag hålla mig till honom allt framgent.

Tionde kapitlet

HUR DE GJORDE UPP MED DEN GALNE MAGISTERN

Grannar kommo dragande till Gröning med män och hästar, så snart de fått höra om överfallet och om Orms återkomst, ivriga att få vara med i hämnandetåget. Sådant kom sällan på nuförtiden, tyckte de, och de väntade sig mycket nöje av detta. De som voro kristna sade att de hade del i hämnden för våldet mot prästen och brännandet av kyrkan. Orm bjöd dem alla vara välkomna, och han väntade nu endast på de utsändas återkomst.

På tredje dagen, fram mot kvällen, kommo dessa. De hade spårat rövarena lång väg åt norr och öster; och det bästa var att de hade med sig Torgunn, Rapps hustru, som de hittat svulten och halvdöd i vildmarken. Där hade de vänt om. Hon hade rymt från rövarena och gått så långt hon orkat, och sedan hade männen turats om att bära henne. Tre av dem hade redan friat till henne, och därav hade hon börjat känna sig bättre; men hon hade inte velat tro, sade de, att någon av dem ginge upp mot Rapp.

Hon hade viktiga ting att berätta. Det var som fader Willibald sagt: han som de kallat magistern var bandets

hövding. Han hade känt igen henne och talat med henne under rövarnas hemfärd. Han hade sagt att han förnekat Gud och nu kunde göra som han ville i allt. Kyrkan hade han bränt för att slippa att ha Gud i närheten; ty sedan den var borta funnes ingen kyrka på långa vägar.

Hans följe, sade Torgunn, bestod av fredlösa och illgärningsmän och allt slags sammanlupet folk, somliga ända från Västergötland och Njudung, som sökt skydd hos honom och nu levde av plundring. De voro manstarka och fruktade ingen, och magistern hade stort välde över dem.

Om Ludmilla visste hon inte mycket, utom att hon varit vid gott mod och hotat magistern och de andra med snar hämnd. Rövarna hade fört dem hem till sitt, och de stora hundarna hade kommit över dem på vägen. Ett par av rövarna hade blivit bitna och en dödad, och hundarna hade fått med sig en del av boskapen, vilket mycket retat dem. Hon själv och Ludmilla hade då försökt rymma, men åter blivit fasttagna.

De hade kommit till rövarnas by, som låg nära nordändan av en mycket stor sjö; denna sjö hade man på höger hand under färden dit. Rövarna kallade sin by Prästbyn. Där hade Torgunn lottats till en man vid namn Saxulf, en stor och grov man som var elak. Han hade lagt henne bunden på fällarna i sin hydda och kommit till henne drucken på kvällen. Då hade han löst hennes band, men varken mat eller dryck hade han haft med sig åt henne. Hon visste att hon var änka, men det hade retat henne mycket att nödgas ligga med en man som bar sig åt på sådant sätt. En stund efter det han somnat hade hon därför med varsamhet krupit fram ur sovfällarna och tagit en brödkavel i båda händer. Styrka, sade hon, hade hon fått av Gud, och dessutom av sin ilska och sin önskan

att hämnas Rapp; och när Saxulf fått brödkaveln i skallen hade ingenting hörts från honom, han hade endast sprattlat något litet med benen. Efter detta hade hon smugit sig ut i natten och kommit åstad utan att någon märkt henne. Hon hade gått i hast och fruktan ett dygn och mera, längs spåren där de kommit, och hittat litet tranbär och sedan legat lång tid maktlös, i väntan på döden och vilddjurs käftar, tills Svarthöfde och hans män funnit henne och givit henne föda. Hon hade fått rida hem på männens axlar, och nu kände hon sig redan bättre.

Så var Torgunns berättelse. Den var till stor nytta, ty därmed fingo de veta, var rövarnas näste var att finna. Den stora sjön, sade de vägkunniga som varit på spåret, var den sjö som kallades Åsnen, och bland Olof Sommarfågels män funnos ett par som kände dessa människotomma nejder och stigarna där. Dessa åtogo sig att föra flocken till rövarnäset; men det bästa vore, sade de, att vika av efter en dags färd och gå en västligare väg och komma över dem från det hållet. Orm och de andra funno detta vara klokt talat, ty så skulle de kunna fånga dem med sjön i ryggen.

Orm räknade nu sammanlagt etthundratolv man i sin flock, och nästa dag skulle de bryta upp. Han kände ängslan för bulgarguldet; och sent på kvällen, när alla sovo, tog han med sig Toke och Olof och Svarthöfde och gömde kistorna i ett säkert gömställe inne i skogen, borta från alla stigar och där ingen människa kom. Men sitt myckna silver brydde han sig inte om att lägga i gömsle; ty silver hade han vant sig vid, sade han, och det kunde gott bli liggande kvar i Ylvas kistor, fast gården nu endast bleve skyddad av de få män som skulle lämnas kvar.

Nästa morgon voro alla uppe före gryningen. Det fanns ännu en del att göra innan de kunde draga åstad; ty de

stora hundarna skulle med; och dessa måste först vänjas vid alla nykomlingar, på det att inga villsamheter måtte uppstå längre fram och fel män bli bitna. Många av männen vande sig hundarna hastigt vid, så att de räknade dem som vänner sedan de fått snusa på dem en gång eller två; men mot andra voro de misslynta och rötö åt dem och ville inte gärna tro annat än att de genast borde dödas. Detta väckte mycket stort löje; ty de misstrodda blevo smått ledsna och tyckte att de luktade lika gott som andra, och de övriga hade mycket att säga om detta.

Till sist var allt färdigt, och flocken bröt upp, med hundarna ledda i remmar av säkra män.

De drogo upp längs spåret där rövarna kommit och fortsatte hela dagen, tills de nådde nära det ställe där Torgunn hittats. Där valde de nattläger, och nästa morgon togo de av åt vänster, med Olofs båda vägkunniga män främst. I tre dagar drogo de nu fram i svår mark, bland kärr och åsar och tät skog, utan att se ett hus eller möta en människa. Hundarna förstodo gott vad jakt de voro ute på och brydde sig föga om villebrådsspår; ty det var en dygd de ägde, att när de jagade människor höllo de sig tysta tills den stund kom då de släpptes.

På eftermiddagen fjärde dagen efter det de dragit ut från Gröning nådde de ett ställe där två spår korsades; här stannade de, och de vägkunniga sade att de nu hade sjön framför sig och att rövarnas by låg en kort bit väg rakt fram mot den. Det hade varit en tröttsam färd, men Orm och Olof Sommarfågel voro ense om att anfallet borde ske genast; ty vägkosten började tryta, och det var knappt med tålmodet hos dem båda. Några av de unga männen klättrade upp i träd på en kulle och kunde peka ut hur byn låg, och Orm delade sitt manskap i tre flockar. Toke förde den ena, Olof den andra och han själv den

tredje, och hundarna behöll han själv, så att de ej bleve släppta i otid. Toke skulle anfalla från nordsidan, Olof Sommarfågel från söder; med Toke gick Svarthöfde, och med honom Sones söner, som redan börjat räkna sig som Svarthöfdes män. Orm hade befallt att ingen finge tända hus, ej heller fara illa med kvinnor; ty det kunde finnas flera rövade kvinnor än deras egna. När Toke lät blåsa i horn, skulle de båda andra flockarna skynda sig fram, var från sitt håll, utan härrop.

Tokes och Olofs flockar drogo åstad, och Orm och hans män gingo varsamt fram genom snåren, tills de nådde skogsbrynet vid röjningen kring byn. Här satte sig männen och började gnaga på vad kost de hade kvar, i väntan på Tokes horn.

Orm tog Spof med sig och kröp fram i ett brakveds-snår; där lågo de och tittade på byn. Den såg ansenlig ut, och många hus voro nya; folk kunde ses vid sina sysslor bland husen, både män och kvinnor. I en sådan by kunde det gott finnas halvtannat hundra män, trodde Spof. Hitom byn, i en svacka i marken, låg byns källa, som var en liten damm; en käring, med ok och två ämbar, kom dit och hämtade vatten och stultade tillbaka igen. Därpå kommo två män och vattnade fyra hästar. När hästarna druckit, blevo de oroliga och började dansa, och Orm trodde att de kände hundarnas närhet. Men hundarna stodo stilla bakom Orm och vädrade och skälvde och höllo sig tysta.

Männen vid källan fingo styr på sina hästar och återvände, och en stund gick. Därpå kommo tre kvinnor med ämbar i var hand och hade med sig två män som sågo ut att vakta dem. Orm drog efter andan, ty den längsta av kvinnorna var Ludmilla. Han mumlade detta i örat på Spof; denne mumlade tillbaka att det vore gott båg-

håll dit. Tokes horn dröjde, och Orm ville ogärna röja sin flock i förtid; men han tecknade åt tvenne män i närheten som varit med i striden vid forsarna och räknades bland de säkraste med båge. De trodde sig om att lägga omkull männen vid källan, och de reste sig bak var sin stam och lade pil på sträng. Men Orm bad dem vänta.

Kvinnorna hade nu fyllt sina ämbar och vänt sig för att gå; då skrek Orm två gånger med en ormvråks läte. Det var ett läte som han gärna härmade, och hans barn kände gott till det tecknet. Ludmilla sågs räta på sig när hon hörde det. Hon tog långsamt några steg med de andra; därpå snavade hon, så att allt vattnet spilldes ut. Hon gav till ett rop och gick tillbaka till källan och fyllde åter ämbaren. Detta gick långsamt för henne, och när hon var färdig satte hon sig ned och höll om sin fot. De båda männen sade något med sträng röst och gingo fram mot henne för att få henne med sig. Då lade hon sig raklång på rygg och skrek.

Alltjämt var det tyst från Tokes håll; men det gick nu inte att vänta längre, ty när hundarna hörde Ludmillas rop började de morra.

Orm sade åt sina män, och båda bågarna klungo på samma gång. Det var goda skott, och pilarna sutto där de skulle; men männen hade tjocka lädertröjor på sig och höllo sig på benen. De ryckte ut pilarna och tjöto; och Ludmilla for upp och slog den närmste över huvudet med ett ämbar och började springa av alla krafter mot skogen. De båda männen voro oförsagda och satte efter henne och voro henne tätt i hälarna, och män sågos komma fram mellan husen för att se vad det skreks om vid källan.

— Släpp hundarna, sade Orm och sprang fram ur små-

ret; och i samma stund kom ljudet av horn och härrop från Tokes håll.

Både horn och härrop dränktes av hundarnas tjut när de släpptes; de båda förföljarna hejdade sig i skräck när de sågo dem komma. Den ene vände och flydde vettlöst, tills den främste av hundarna tog ett språng och högg honom i nacken och välte honom; men den andre såg ut att ha förstånd kvar och sprang till källan och ut i den och fick fram sitt svärd. Tre hundar på en gång flögo på honom; en av dem träffade han, men han vräktes genast över ända och försvann i vattnet, och det var endast hundarna som kommo upp igen.

Ludmilla hoppade av glädje när hon mötte Orm. Hon ville genast veta hur det var med Olof och guldets och fick besked. Själv hade hon behandlats som hövdings dotter och sluppit ligga med andra män än den galne prästen själv, som var ett beskedligt kräk; så att värre kunde det i sanning ha varit, tyckte hon.

Orm fick Spof och ett par av de äldre männen hejdade och befallde dem att stanna vid skogsbrynet hos Ludmilla, tills allt gjorts färdigt i byn. De andra båda kvinnorna kommo fram; de voro prästens kvinnor, sade de. De hade kastat sig framstupa och blivit liggande, och hundarna hade inte rört dem.

Inne i byn blomstrade redan striden, när Orm och hans män nådde dit. Olofs män höggos med en flock rövare i gatan mellan tvenne hus, och själv hördes han ropa över larmet att män med svart skägg voro tingade för Olof Styrssons svärd. Orm kom med i detta från andra hållet och miste män genom pilskott från husen; och här blevo nu dessa fiender hopträngda och nedgjorda, fast de värjde sig tappert, och snart voro Orms män inne i husen och slogos med dem och höllo till där. Han såg två av hun-

darna ligga döda med spjut genom kroppen och med var sin man under sig; de andra hördes rasa borta åt sjön till.

Orm mötte Olof Sommarfågel; han var blodig och hans sköld hårt huggen.

— Ludmilla är räddad, ropade Orm. Jag har henne i förvar.

— Tack, Kristus! ropade Olof. Men var är den svarte? Han är min!

Tokes män hade fått de flesta emot sig, ty mot dem hade många skyndat när härrop hörts från det hållet. Mot dessa kommo nu både Orms och Olofs flockar från ryggsidan, och här blev det den hårdaste striden, och med stort manfall, ty rövarna stredo som rasande män. Orm sprang runt en husknut efter en som vänt sig till flykt; en brynjeklädd man med svärd och en skallig man med yxa kommo ut ur en dörr och foro på honom. Orm högg den brynjeklädde så att han rullade på marken, och hoppade undan för den andres yxa; därvid snavade han vid en dynhög och föll baklänges och såg den skallige lyfta yxan på nytt. Vid det han föll, sade han efteråt, kom han att tänka på striden vid Maeldun för länge sedan, och sköldar som täckt honom där, och kände ingen glädje över att hans nästa nattläger skulle vara i Himmelriket. Men den skallige spärrade upp ögon och mun och släppte yxan och sjönk ned på händer och knän och låg där och glodde; och när Orm kom på fötter igen hörde han sitt namn ropas från ett hus rakt fram, där Sones söner sutto grensle över ryggningen och viftade med sina bågar för att de hjälpt honom i tid.

Orm kände sig trött efter detta och stod och såg sig om. Det rådde nu stor förvirring överallt. Kvinnor skrek, män jagade varandra i husen, kor och svin rände omkring, och de flesta av rövarna som ännu levde voro stadda

på flykt nedåt sjösidan. Toke och Svarthöfde kommo fram. Tokes svärd dröp rött, och han ropade till Orm att bättre än detta hade han aldrig varit med om sedan sina unga dagar. Men han hade brått och ropade åt sina män och sprang efter de flyende. Svarthöfde stannade och kallade ned sina män från hustaket.

Ett stort tjut ljud, och en svartskäggig man med yxa i handen kom löpande på lätta fötter, med Olof Sommarfågel efter sig. Den flyende vek undan, när han fick se Orm, och for över ett stängsel och fortsatte. Svarthöfde vände sig och sprang fram och träffade honom över pannan så att han föll.

— Han är min! Han är min! ropade Olof flämtande.

Den fallne vältrade sig på marken. Olof nådde fram och grep om sitt svärd med båda händer och drev det genom brynja och man så att det stod fast i marken.

— Gud! skrek den fastnaglade två gånger med förskräcklig röst, och därmed hade han talat slut.

— Det var mitt löfte, sade Olof nöjd.

— Är det den rätte? sade Orm. Han är svår att känna igen.

— Det är illa att bära rövat gods synligt i strid, sade Olof och böjde sig över den döde. Här ser du.

Ovanför brynjan stack guld fram, och Olof drog det av honom. Det var Almansurs kedja.

— Det stämmer, sade Orm. Och det är en sak till, när jag tänker efter. Vem i detta näste kunde ha ropat till Gud utom han? Jag kan undra vad han ville honom.

Elfte kapitlet

OM DE STORA HUNDARNAS JAKT

Några av den galne magisterns män kommo undan i båtar; men inte många, ty män och hundar jagade dem längs stranden. Deras sårade blevo dräpta, enär de räknades som nidingar alla. Tjugotre av Orms män voro döda och många sårade; och det var allas mening att detta varit en god strid, som länge skulle bli omtalad.

I byn fanns det gott om öl, och många svin slaktades; därpå höllo männen gille för sina dödas välgång, sedan de burit dem samman och lagt hög över dem. Rövade kvinnor i byn fingo gå vart de ville, med var sin ko och vad byte de kunde bära. Ylvas pigor, som voro unga båda, voro bland dessa och visade stor glädje över sin befrielse. De hade fått vara med om mycket, sade de, och hållits noga instängda sedan Torgunn rymt; och deras önskan var nu att bli gifta med stadiga män.

Hundarna blevo mycket prisade för vad de uträttat; endast två av dem hade dödats. När nu all boskap samlats för att drivas hem som byte, sade Orm att hundarna utan besvär kunde driva denna flock själva, ty vid sådant voro de vana. Det fanns hästar åt alla de sårade; och sedan dessa börjat bättra sig så att de kunde sitta på hästrygg

alla, bröt Orm upp från rövarnas tomma by och drog hemåt den genaste vägen, som gick söderut längs sjön.

Ludmilla satt också till häst, och Olof vek ej från hennes sida. Han hade tigt både Orm och Toke att inte säga för mycket om de båda unga kvinnorna som hållit värmen åt honom vid dregovitjernas by, för att inte göra henne misslynt. Båda hade skrattat och tyckt att han måtte vara illa bortkollrad och halvt från vettet för att kunna komma med sådan barnslighet. Men Olof hade svarat med allvar, att eftersom han vore bra mycket äldre än hon kunde han inte vara nog försiktig.

De färdades långsamt för de svårast sårades skull. Främst drevo hundarna sin flock utan hast och i all vänlighet; och om någon ko försökte rymma eller vända om, motade de henne snabbt.

De slogo läger tidigt och sågo till de sårade, och nästa morgon drogo de vidare längs sjön, ned mot den plats som gammalt folk kallade Tyrns Ängar. Där hade människor fordom bott, och stora strider hade stått på dessa ängar i gamla tider; därav hade namnet kommit. Det sades att på Tyrns Ängar hade så mycket blod spillts att gräset alltjämt växte frodigare där än annorstädes. Men varken människor eller hus funnos kvar nu.

När de nalkades dessa ängar blevo hundarna oroliga, så att männen undrade om de spårat björn, eller om de alltjämt kunde känna en lukt av fornt blod. De foro in bland snåren utan att bry sig om sina kor, och plötsligt började några skälla med stort skall. Andra stämde in, och snart skällde alla rasande allt längre borta, liksom om de åter släppts till strid. Orm fann detta sällsamt, ty inga rövare hade kommit undan åt detta håll; och alla fingo brått att komma upp på en ljungbacke invid stigen för att kunna se bättre.

Framåt på höger hand syntes öppen ängsmark bortom snåren, och över den sprang boskap med hundar efter sig.

— Vildoxarna! ropade en av Tokes män. Det är vildoxarna de driva!

Det såg ut som om hundarna fått för sig att dessa djur hörde till deras drift och borde motas hemåt liksom korna. De gjorde sig mycket besvär, och männen på backen kunde se hur de slogos med genstörtiga djur för att få dem vända åt rätt håll. Vildoxarna tyckte illa om detta, och deras bölanden kunde höras samman med hundarnas skall; men till sist voro de flesta drivna i flock och försvunno söderut bland skogsbackarna, alltjämt med hundarna efter sig.

Det finns ingenting att göra åt detta, och männen fingo nu själva driva korna. Tokes män, som visste besked om dessa vildoxar, sade att de stundom vid vinterns början kommo ned från Västgötahållet till Tyrs Ängar. Av gammalt folk höllos de för heliga medan de betade på stridsgudens mark, och där hade de vintervist utan att bli störda. Förr hade de varit långt mera talrika, såsom alla gamla visste att berätta, men i dessa trakter kunde de nu endast hittas på Tyrs Ängar, och inte ofta ens där.

De funno vildoxarnas spår i trakterna öster om Krakasten; men i de täta skogarna söder därom hade hundarna fått det svårt, ty av spåren kunde skönjas att den hjord de drivit minskats allt mera. Några av flocken hade de likväl hållit samman; och när Orm nådde hem fick han veta att hundarna kommit till Gröning med två tjurar, fem kor och några ungdjur. Männen hemma hade givit sig ut för att få dem fällda, men utan lycka; och när djuren fortsatt söderut, hade hundarna tyckt att de gjort sitt och gått till sina mathoar, mycket trötta och ömfotade.

Efter detta blevo vildoxar sedda på många håll i skogs-

bygden; och ingenting hade på lång tid hänt bland göingar som väckt sådan häpnad som detta. Vad som helst kunde nu hända, sade de, sedan de med egna ögon sett att vildoxarna återvänt; och alla begrundade det gamla talesättet, att bland dem skulle ingen kung komma förrän vildoxarna kommo tillbaka. Nu, menade de klokaste, finge man vara beredd på det värsta och hålla bågar och spjut redo. Några bland de döpte trodde att Kristus skulle komma till Göinge, i en stor vagn dragen av vildoxar; men de fingo föga medhåll. De flesta väntade kung Sven; och när säkert bud kom att han dött i England, svart i ansiktet av ilska mot folket där, bröt sådan glädje lös bland göingarna att allt öl tog slut, och män sutto hesa och törstiga utan annat att ty sig till än mjölk.

Men de som levde länge nog fingo till sist rätt i sin väntan, när Knut Svensson den Mäktige, konung över Danavälde och England, kom till åmynningen med den största flotta någon hört omtalas och höll slag i den heliga ån med svears och norrmäns kungar.

Och detta är slutet på berättelsen om Orm Tostesson och hans lycka. Han for aldrig mera på utfärd, men allt framgent gick honom det mesta väl i händer. Det enda han gärna klagade över var en värk som han stundom fick i sin rygg och som själve fader Willibald inte alltid förmådde bota.

Olof Sommarfågel gifte sig med Ludmilla; de levde lyckligt tillsammans, ehuru det spordes att han inte hade fullt så mycket att säga i sitt hus som förr. Spof friade flitig till Torgunn; hon höll emot i början och fann honom något kortvuxen och grå i skägget; men sedan han till sist övergivit sin försiktighet och lagt upp framför henne allt han hade i sitt bälte, kunde hon inte längre stå

emot. De foro till Gotland, när den tiden blev, i det skepp som lagts i skjul vid åmynningen; och med samma skepp foro Svarthöfde och Ulf Glade och Sones söner, för att pröva en längre resa. De hade ett par av hundarna med sig, såsom de lovat Felimid, och blevo borta i sju år.

Vid hemkomsten gifte sig Ulf Glade med Oddny, som aldrig velat veta av någon annan. Men Svarthöfde for till England, och i slaget i Helgaån var han på kung Knuts eget skepp.

Toke Grågulleesson hade mycket nöje av sin guldkista och hängde så många smycken på sin hustru och sina döttrar, att skramlet och rasslandet hördes en god bit i förväg när de kommo i högtidsklädnad. Han sålde sin gård i Varend och byggde sig en större tätt vid Gröning. Där trivdes han och Orm gott tillsammans, liksom Ylva och Mirah, fast varken Toke eller hans kvinna någonsin läto döpa sig. När den tiden kom, blev Orms yngsta dotter gift med den äldste av Tokes söner, såsom fäderna sedan länge gjort upp.

Både Orm och Toke nådde hög ålder utan att ledas vid livet; men hur gamla de blevo, fingo de aldrig berättat färdigt om de tider då de rott kalifens skepp och tjänat min herre Almansur.

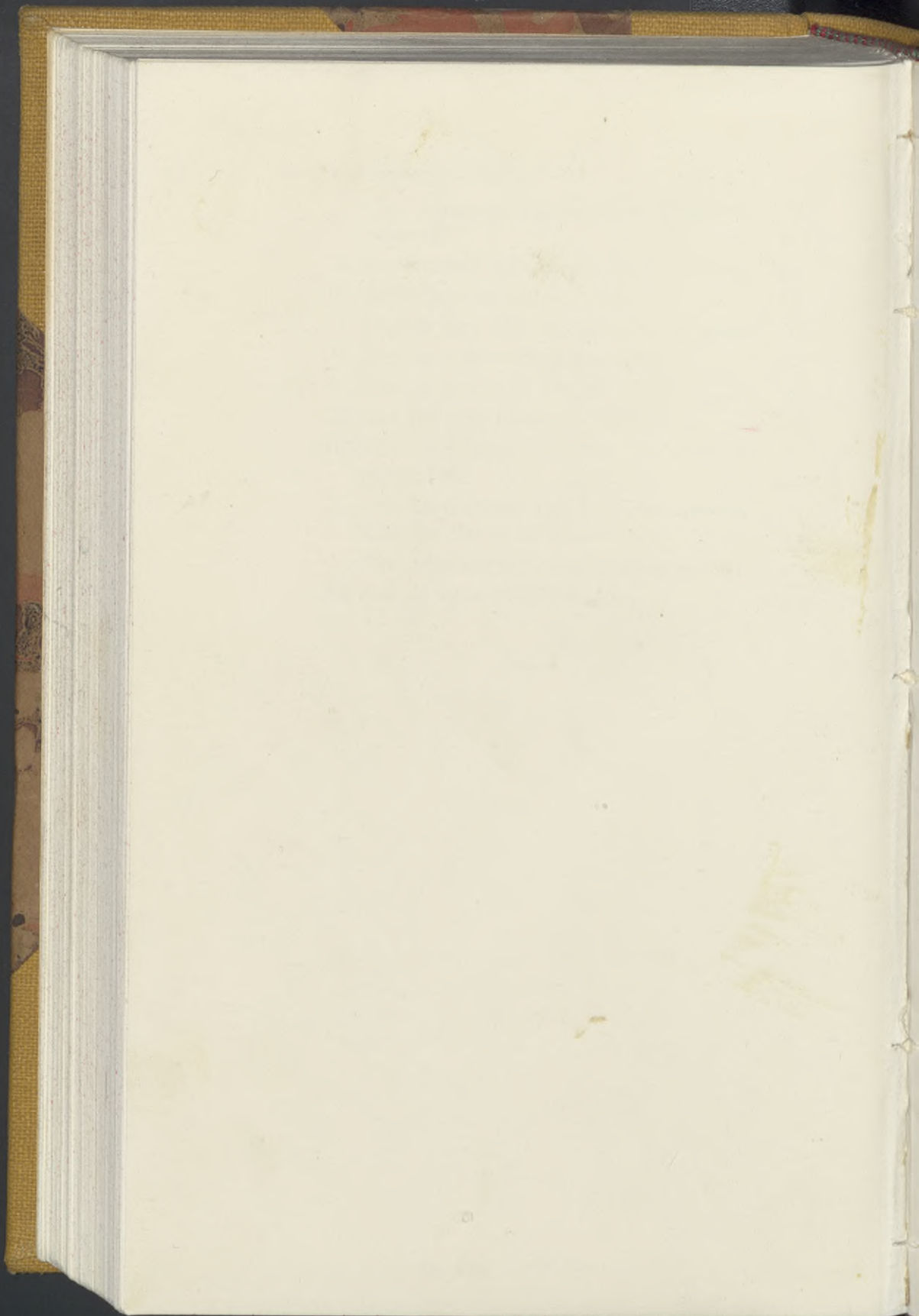
I N N E H Å L L

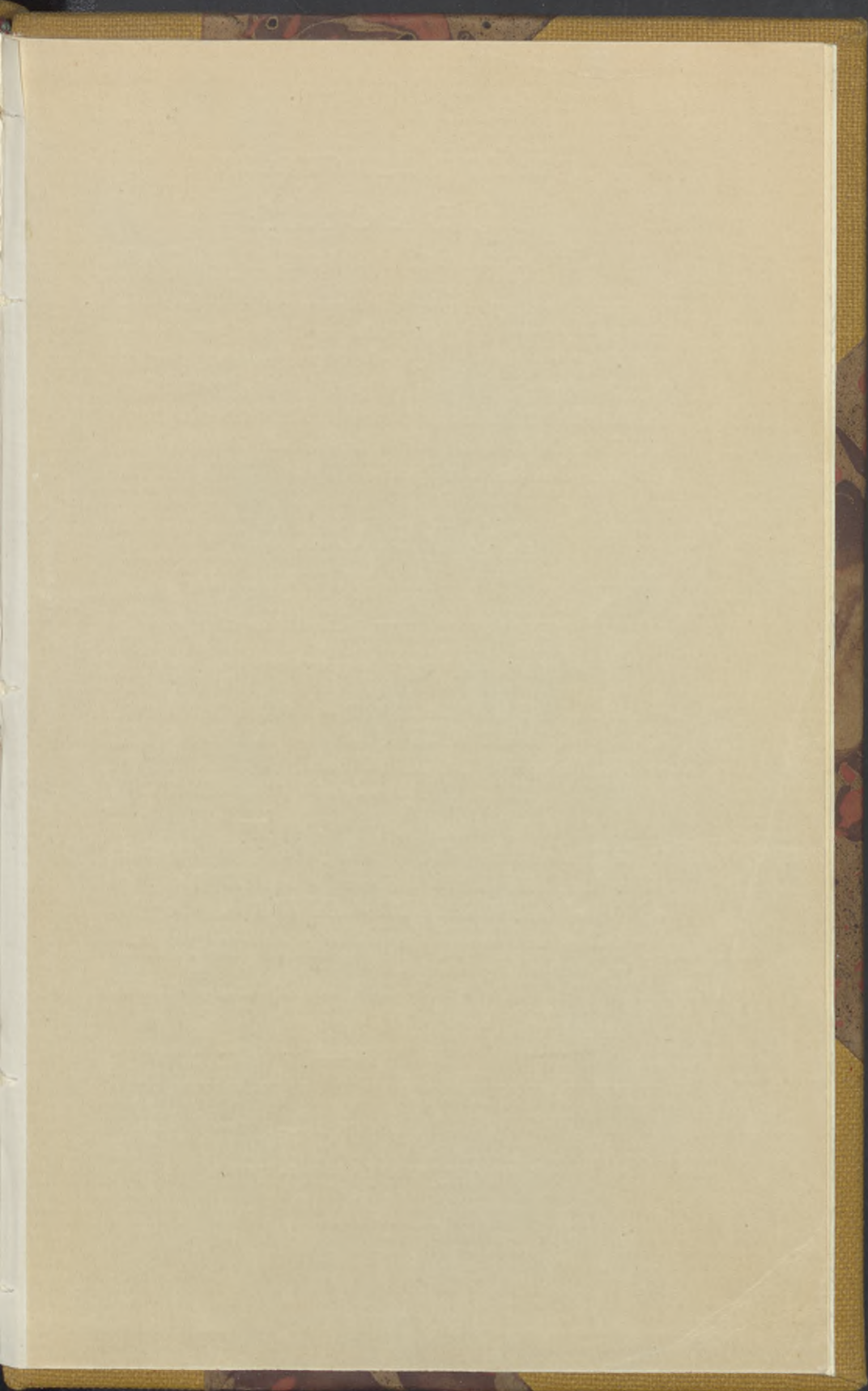
<i>Första avdelningen: Orm på Gröning</i>	Sid.
I. Hur Orm byggde sig hus och kyrka, och om hans rödhåriga döttrar	7
II. Hur det rustades till kristningssgille för kung Haralds dotterson	16
III. Om främlingarna med saltforan, och hur kung Sven gick miste om ett huvud . .	24
IV. Hur Orm predikade för salthandlaren . .	32
V. Om det stora kristningssgillet, och hur de första smålänningarna blevo döpta . . .	40
VI. Om fyra sällsamma tiggare, och hur Erins Mästare kommo fader Willibald till hjälp .	53
VII. Om mannen som bar sveakungens svärd, och om magistern från Aachen och hans synder	69
VIII. Om den syndige magisterns andra synd, och om den bot han fått sig pålagd	86
XI. Hur magistern letade efter kvigor och satt i ett körsbärsträd	93
X. Om kvinnokonsterna vid Kraka-sten, och hur Blåtunga fick ett märke i eggen . .	107
XI. Om Toke Grågulleesson och den olycka han haft; och om en ond skänk från finnvedingar	122
XII. Tinget vid Kraka-sten	134

Hand 17/12 52
75

Andra avdelningen: Bulgarguldet

I. Om världens undergång och hur Orms barn växte till	171
II. Om mannen från öster	186
III. Berättelsen om bulgarguldet	196
IV. Hur de lade råd om hämtande av guldet	218
V. Hur de seglade till gutarnas Vi	226
VI. Hur de rodde till Dnjepr	242
VII. Om det som hände vid forsarna	260
VIII. Hur Orm löste Svarthöfde och mötte en gammal vän	274
IX. Om hemkomsten och hur Olof Sommarfågel lovade att bli kristen	292
X. Hur de gjorde upp med den galne magistern	303
XI. Om de stora hundarnas jakt	312

FRANS G. BENGTSSON

RÖDE ORM

HEMMA OCH I ÖSTERLED

är den efterlängtdade fortsättningen på den berömda romanens första del. Vi träffa nu Röde Orm, sedan han slagit sig ned på sin gård i Skåne, men vi få också följa honom på ett äventyrligt vikingatåg i öster. Den andra delen utmärkes av samma strålände humor, samma tjusande förening av spänning och lärdom, som präglade den första volymen.

RÖDE ORM

SJÖFARARE I VÄSTERLED

13:e upplagan — 58:e tusendet

Pris kr. 9:50; inb. 12:50; halvpergamentband 16:50

»säkert något av det festligaste och roligaste som skrivits här i landet på år och dag konstnärlig underhållning från början till slut».

Anders Osterling i Stockholms-Tidningen

»man skulle gå miste om mycket, om man betraktade Röde Orm enbart som nöjesläsning och mätte dess värde efter skrattattackernas frekvens och uthållighet. Men också bedömd på detta sätt skulle den komma mycket högt. Den är genomströmmad av ett skämtlygne med källor, som aldrig torka».

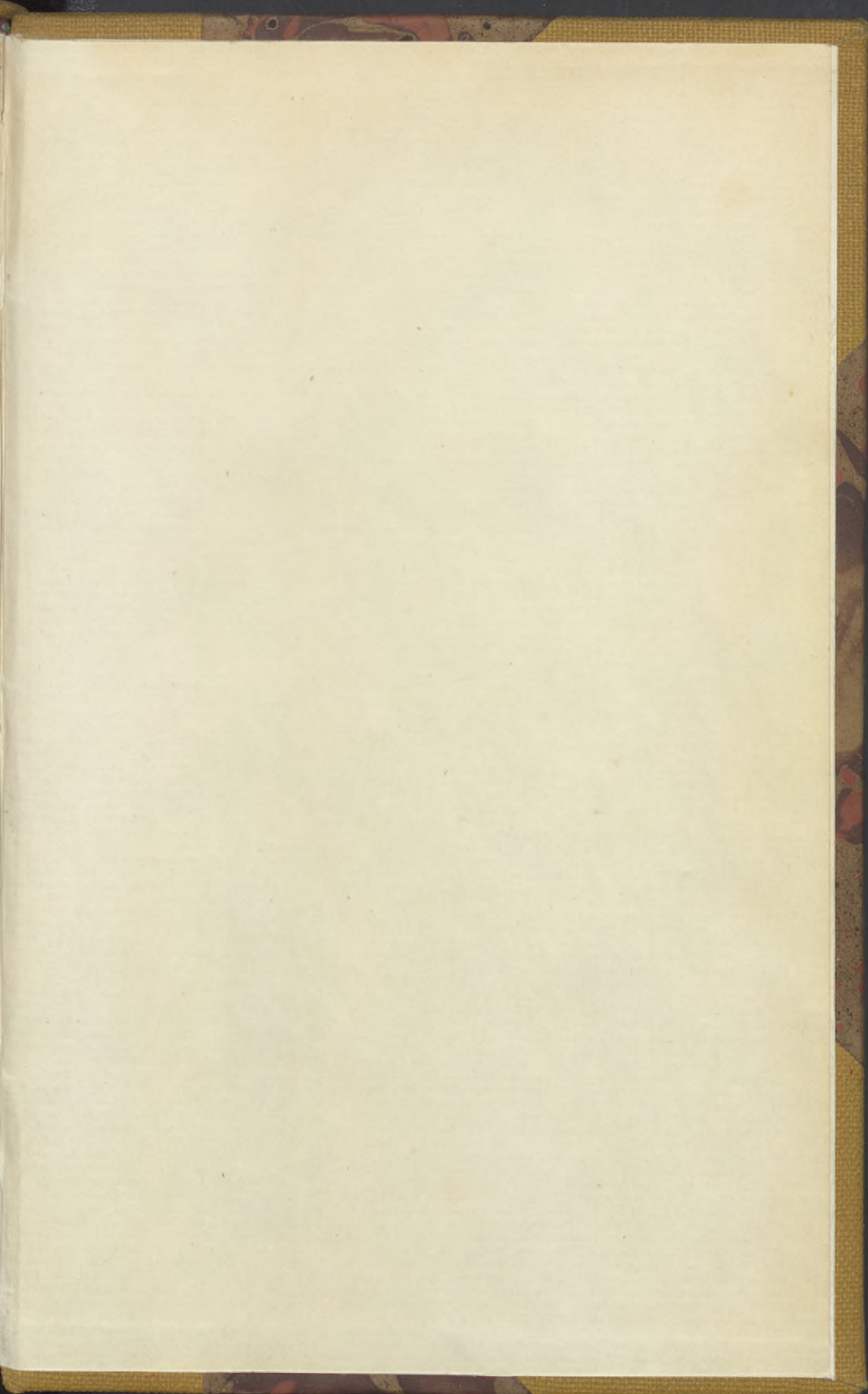
Karl Ragnar Gierow i Nya Dagligt Allehanda

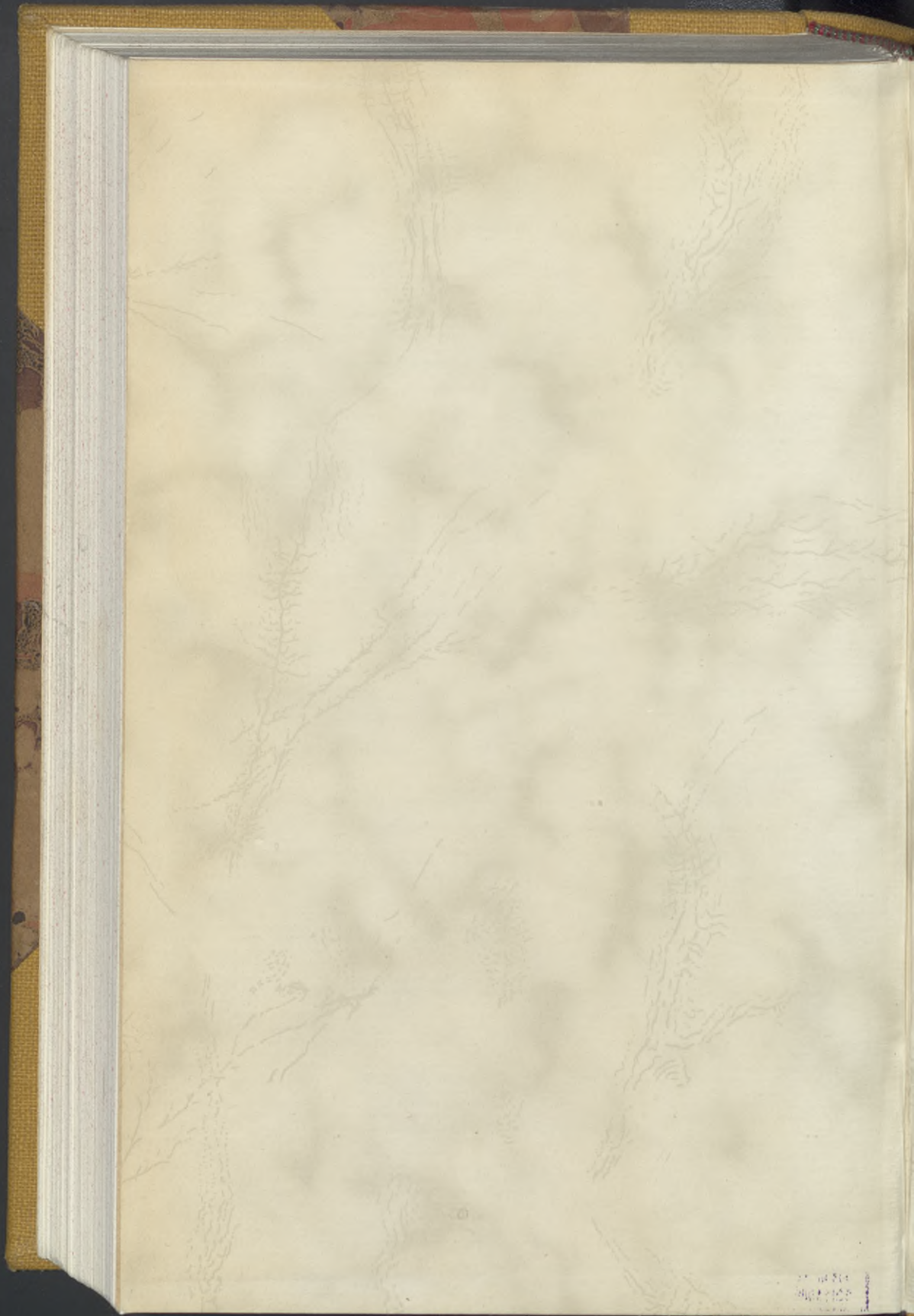
»en storartad underhållande bok».

Gösta Attorps i Svenska Dagbladet

Pris häft. kr. 9:50; inb. 13:—;

i halvpergamentband 20:—

1854
1854
1854

6000330641

Göteborgs universitetsbibliotek

1875
VASASTADENS
Bokbinderi
GÖTEBORG

